

Annu Perälä

”Varmaan niitä vaihtoehtoja on hyvä mieltä”

Ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestiminen
tutkimuksen, median ja kansalaisten silmin

ACTA WASAENSIA 565

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Copyright © Vaasan yliopisto ja tekijänoikeuksien haltijat.

Kokoomaväitöskirjan yhteenveto-osa on jaettu [Creative Commons JaaSamoin -lisenssillä](#) .

ISBN 978-952-395-218-8 (painettu)
978-952-395-219-5 (verkkoaineisto)

ISSN 0355-2667 (Acta Wasaensia 565, painettu)
2323-9123 (Acta Wasaensia 565, verkkoaineisto)

URN <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-395-219-5>

PunaMusta Oy, Joensuu, 2025.

VÄITÖSKIRJA

*joka Vaasan yliopiston markkinoinnin ja viestinnän akateemisen yksikön
suostumuksella esitetään julkisesti tarkastettavaksi
perjantaina 24. lokakuuta 2025, kello 12.*

Artikkeliväitöskirja, Markkinoinnin ja viestinnän yksikkö, viestintätieteet

- Tekijä Annu Perälä <https://orcid.org/0009-0001-2931-5095>
- Ohjaajat Dekaaani Merja Koskela
Vaasan yliopisto. Markkinoinnin ja viestinnän yksikkö, viestintätieteet.
- Tutkimusjohtaja Tommi Lehtonen
Vaasan yliopisto. Markkinoinnin ja viestinnän yksikkö, viestintätieteet.
- Tutkimusjohtaja Mona Enell-Nilsson
Vaasan yliopisto. Markkinoinnin ja viestinnän yksikkö, markkinointi.
- Kustos Dekaaani Merja Koskela
Vaasan yliopisto. Markkinoinnin ja viestinnän yksikkö, viestintätieteet.
- Esitarkastajat Johtava tutkija, dosentti Jari Lyytimäki
Suomen ympäristökeskus Syke. Yhteiskunnan muutos -yksikkö.
- Tutkijatohtori Ville Kumpu
Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Yhteiskuntatutkimus.
- Vastaväittäjä Johtava tutkija, dosentti Jari Lyytimäki
Suomen ympäristökeskus Syke. Yhteiskunnan muutos -yksikkö.

Tiivistelmä

Ilmastonmuutos muuttaa yhteiskuntia ja edellyttää laaja-alaista sopeutumista. Demokraattisissa yhteiskunnissa kansalaiset ovat keskeisiä ilmastotyössä erityisesti sosiaalisen ja poliittisen muutoksen edistäjinä tai vastavoimina. Tässä väitöskirjassa tarkastellaan *sopeutumisviestintää* eli ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestimistä instituutioiden ja kansalaisten välillä. Tutkimus kohdistuu erityisesti niihin merkityksiin, joita sopeutumisviestintä saa akateemisessa kirjallisuudessa, mediajulkisuudessa ja kansalaisten tulkinnoissa. Tavoitteena on laajentaa ymmärrystä sopeutumisviestinnästä ilmiönä.

Väitöskirja koostuu neljästä artikkelista ja yhteenvedo-osuudesta. Ensimmäinen artikkeli on kirjallisuuskatsaus, jossa analysoidaan, millaiseksi sopeutumisviestintä ymmärretään ilmastoviestinnän tutkimuksessa. Toisessa artikkelissa tarkastellaan, miten ilmastonmuutokseen sopeutuminen esitetään journalistisessa mediassa. Kolmannessa ja neljännessä artikkelissa selvitetään fokusryhmäkeskustelujen avulla, miten kansalaiset tulkitsevat ja merkityksellistävät kaupungin sopeutumisviestintää. Kolmannessa artikkelissa tuloksia tulkitaan kansalaisten osallistumisen näkökulmasta ja neljännessä suhteessa sopeutumisviestinnälle kirjallisuudessa asetettuihin tavoitteisiin. Kaikissa artikkeleissa on hyödynnetty laadullista sisällönanalyysia.

Tulosten perusteella sopeutumisviestintää luonnehtii neljä ulottuvuutta. Ensinnäkin aihe on uusi, joten viestinnältä odotetaan informatiivista otetta. Toiseksi ilmastonmuutokseen sopeutuminen ymmärretään usein paikalliseksi ilmiöksi. Tämän on nähty tarjoavan mahdollisuuden kansalaisten puhuttelemiseen, mutta empiiriset tulokset osoittavat, että paikalliset ilmastovaikutukset ja niiden merkitys herättävät kriittistä keskustelua. Kolmanneksi sopeutumisen asema ja rooli ilmastotyössä voidaan tulkita eri tavoin: se voidaan nähdä sekä järkevänä ja tarpeellisenä että reaktiivisena ja ilmastonmuutoksen juurisyyt sivuuttavana. Neljänneksi tarkastellut esimerkit sopeutumisviestinnästä ilmensivät perinteistä sopeutumiskäsitystä, jossa painottuivat yksilöivät toimet tiettyä uhkaa vastaan. Väitöskirjan johtopäätöksissä pohditaan tulosten yhteiskunnallista merkitystä ja soveltamista ilmastoviestintään.

Asiasanat: ilmastoviestintä, sopeutumisviestintä, ilmastonmuutos, ilmastonmuutokseen sopeutuminen, merkitykset

Abstract

Climate change is transforming the conditions under which societies operate and requires comprehensive adaptation. In democratic societies, citizens play a pivotal role in climate action, acting either as drivers or opponents of social and political change. This dissertation examines *adaptation communication*, defined as communication about climate change adaptation between institutions and citizens. It focuses on the meanings attributed to adaptation communication in academic literature, media coverage and citizens' interpretations. The overall aim is to broaden understanding of adaptation communication as a phenomenon.

The dissertation comprises four articles and a summary section. The first article is a literature review that analyses how adaptation communication has been framed in climate communication research through thematic and conceptual choices. The second explores how adaptation is communicated to citizens through journalistic media. The third and fourth articles draw on focus group discussions to examine how citizens interpret and make sense of municipal adaptation communication: the third considers the findings in relation to public engagement, while the fourth relates them to adaptation communication goals identified in the scholarly literature. All four articles employ qualitative content analysis.

The results reveal four key dimensions of adaptation communication. First, adaptation emerges as a relatively new topic, which creates expectations for an informative approach. Second, adaptation is often framed as a local phenomenon. While local framing is seen as a means to engage citizens, the scale and significance of local climate impacts are also critically assessed. The third dimension concerns the positioning of adaptation within the wider field of climate action, a positioning that carries conflicting meanings: adaptation may appear rational and necessary, yet also reactive, passive, and inattentive to the root causes of climate change. Finally, the analysed adaptation communication largely reflects a traditional conception of adaptation as discrete measures against specific threats. The dissertation concludes with a discussion of the societal significance of these findings and their implications for climate communication.

Keywords: climate communication, adaptation communication, climate change adaptation, meanings

KIITOKSET

Tätä väitöstutkimusta ei luultavasti olisi syntynyt ilman lokakuun 3. päivää vuonna 2019. Kuulostaa ehkä dramaattiselta, mutta tuolloin kuulin ensimmäistä kertaa ilmastonmuutokseen sopeutumisesta. Se jätti minuun jonkinlaisen jäljen – ja noin vuotta myöhemmin muutti (ainakin) ammatillisen elämäni suunnan.

Minusta ei pitänyt tulla viestinnän tohtoria. Olin nuorten poliittisia uria tutkiva väitöskirjatutkija Turusta, joka rekrytoitiin suoraan äitiyslomalta ilmastoasenteita kartoittavaan hankkeeseen. Ensimmäisessä seurantaryhmän kokouksessa kuulin tuon minuun vaikutuksen tehneen puheenvuoron sopeutumisesta. Väitöstyöni juuret istutettiin ilman muuta *Ilmassa ristivetoa* -projektissa. Kiitos kaikille, jotka tuolloin kohdasin. Kiitos erityisesti Mari K. Niemi, olet ainoa laatuasi.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ensimmäinen koukku liittyi siihen, miten en itse tuntenut asiaa lainkaan, mutta eräässä arvovaltaisessa instituutiossa se oli nostettu keskeiseksi paradigmaksi. Seuraavassa vaiheessa iski naivismi. Ajattelin, jos ilmastonmuutoksen paikallisia vaikutuksia alleviivattaisiin, se koskettaisi ihmisiä. Samanaikaisesti pistin merkille, että osa ihmisistä suhtautui ajatukseen sopeutumisesta lähtökohtaisen penseästi, vaikka muutoin he näkivät maailman monisävyisenä. Kiinnostukseni jatkoi kasvamistaan – ja johti lopulta oman apurahahakemuksen laatimiseen projektityön tiimellyksessä.

Rahahan se maailmaa pyörittää ja tässäkin tapauksessa ratkaisevaa oli Koneen Säätiön myöntämä apuraha. Alkuperäinen kolmen vuoden rahoitus täydentyi vielä myöhemmin kattamaan neljännekin vuoden. Ilman kyseistä rahoitusta tätä väitöskirjaa ei olisi kirjoitettu ensimmäistäkään riviä, vaan olisin palannut takaisin Turkuun. Eli kiitos ja eläköön Koneen Säätiö!

Tupsahdin Vaasan yliopiston viestintätieteiden oppiaineeseen niin sanotusti pyytämättä ja yllättäen. Jos olen joskus kärsinyt huijarisyndroomasta, vajaan 100 000 euron tutkimusrahoitus toi kummasti itseluottamusta ja niin minusta tuli viestinnän tohtoriopiskelija muutaman ylimääräisen kurssin lisävaatimuksella. Vaikka olenkin tällainen käännynnäinen ja tehnyt työni 100-prosenttisesti etänä, minut on otettu vastaan hyvin. Kiitos siitä! Suurin kiitos kuuluu itseoikeutetusti työni vastuuhajaaja Merja Koskelalle. Sinut on saanut aina kiinni ja olet auttanut niin isoissa kuin pienissä asioissa.

Toinen ohjaajani Tommi Lehtonen oli ainoa väitösprojektiin liittynyt henkilö, jonka tunsin ennalta. Kiitos sinulle tekstieni tarkasta tavaamisesta. Kiitos myös kolmannelle ohjaajalleni Mona Enell-Nilssonille. Kiitos niin ikään kaikille artikkeleideni

nimettömille vertaisarvioijille. En tiedä keitä olette, mutta olette vaikuttaneet työni laatuun erittäin myönteisesti. Haluan myös kiittää molempia työni esitarkastajia. Kiitos Jari Lyytimäki, joka suostuit myös vastaväittäjäkseni. Kiitos myös Ville Kummulle, tarkkanäköinen lausuntonsi antoi minulle paljon ajattelemisen aihetta aivan työni loppumetreille saakka. Sanotaan, että palaute on lahja – olen siitä täysin samaa mieltä.

Olen esitellyt työtäni säännöllisesti jatko-opiskelijoiden seminaarissa, mikä on ollut mukavaa ja hyödyllistä. Kiitos koko viestintätieteiden tutkimusryhmä. Kevääksi 2025 perustettu ”kappakerho” vauhditti oivallisesti viimeistelemään tämän yhteenvedon kasaan, kiitos mukana olleille! Kiitos myös testifokusryhmääni osallistumisesta kollegat Pia Karasjärvi ja Krista Penttilä sekä ohjaajat Merja ja Mona. Samoin lämmin kiitos kaikille varsinaisissa ryhmäkeskusteluissa olleille! Fokusryhmät olivat kaikkien perin mielenkiintoinen oppitunti elämästä ja ihmismielestä.

Väitöskirjan parissa työskentelyä on tasapainottanut työni toimitussihteerinä, josta olen nauttinut yllättävänkin paljon. Kiitos opettavaisista ja hauskoista vuosista *Politiikka*-lehdessä Katja Mäkinen ja Miika Salo! Kiitos Lauri Haapanen ja Henrik Rydenfelt tähänastisesta *Media & viestinnässä!* Kiitos myös Media- ja viestintätieteellinen seura Mevi ry ja sen hallituskollegat. Kiitos naapurilleni, tuoreelle yliopistonlehtorille Josefina Sipiselle: olet ollut yksinäiselle etäpuurtajalle tärkeä käytäväkeskusteluiden korvaaja.

Nöyrä kiitos kaikille Eduskuntatutkimuksen keskuksessa ja Turussa työskennelleille! ”E-keskus” oli opiskeluaikojeni suuri unelma, josta tuli totta. Vuodet siellä ovat kouluneet minua paljon, ja pääsin ylittämään itseni monta kertaa. Vaikka päädyinkin loppulta muualle, urani kivijalka on ja pysyy noissa vuosissa. Kiitän myös Lapin yliopistossa graduni ohjannutta Tapio Nykästä, joka rekrytoi minut maisteriopiskelijana kirjaprojektiinsa. Tämä mahdollisuus muodosti käytännössä kaikki meriittini Turkuun hakiessani. Vielä näin vuosikymmen myöhemmin ajattelen kyseistä projektia elämäni kohtalonhetkenä.

Väitöskirjaprojektin aikana perheemme kasvoi toisella lapsella. Pienten lasten äitinä työntekoani ovat leimanneet jatkuva univaje ja toistuvat flunssaepidemiat. Samalla Olivia ja Martin ovat pelkällä olemassaolollaan kirkastaneet kaiken akateemisen ponnistelun merkityksen: se on vain työtä, joskin usein mielekästä sellaista. Kiitos myös puolisololleni Fridolle. Olet inspiroinut minua rohkeudellasi ja periksiantamattomuudellasi. Toivottavasti saan kanavoitua edes osan sisukkuudestasi seuraavaan suureen seikkailuuni. Kiitos myös äidilleni ja isälleni – eihän minua olisi ilman teitä.

Lempäälässä 12.9.2025

Annu Perälä

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ.....	V
ABSTRACT	VI
KIITOKSET	VII
1 JOHDANTO.....	1
1.1 Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja siitä viestiminen	1
1.2 Miksi juuri sopeutumisviestintä?	4
1.3 Tutkimuksen tavoite, tutkimuskysymykset ja rajaukset.....	6
1.4 Väitöskirjan osatutkimukset ja yhteenveto	8
2 SOPEUTUMISVIESTINNÄN TUTKIMUS	10
2.1 Ympäristöviestinnän tutkimuksesta ilmastoviestinnän tutkimukseen	10
2.2 Sopeutumisviestintä	14
2.2.1 Mitä sopeutumisviestintä on?.....	14
2.2.2 Sopeutumisviestinnän empiirinen tutkimus	18
2.3 Ilmastoviestinnän tutkimus ja kansalaisten osallistuminen	33
2.4 Väitöskirjan suhde aiempaan tutkimukseen	36
3 TUTKIMUSASETELMA	39
3.1 Sopeutumisviestintä sosiaalisena konstruktiona	39
3.2 Aineistot.....	41
3.2.1 Aiempi kirjallisuus.....	41
3.2.2 Media-aineisto.....	42
3.2.3 Fokusryhmäkeskustelut	44
3.3 Metodina laadullinen sisällönanalyysi.....	49
3.4 Tutkimusetiikka	52
4 OSATUTKIMUSTEN TULOKSET	55
4.1 Artikkel 1: Sopeutumisviestintä ja sen tutkimus aiemman kirjallisuuden valossa.....	55
4.2 Artikkel 2: Ilmastonmuutokseen sopeutuminen kansallisessa mediamaisemassa	57
4.3 Artikkel 3: Sopeutumisviestien tulkitseminen fokusryhmissä	59
4.4 Artikkel 4: Kohti laajempaa sopeutumisviestinnän määritelmää.....	60
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KESKUSTELU.....	62
5.1 Sopeutumisviestintä ilmiönä valittujen tarkastelujen pohjalta.....	62
5.2 Tutkimuksen arviointi	68
5.3 Tutkimuksen yhteiskunnallinen merkitys ja sovellettavuus.....	73

5.4 Jatkotutkimusaiheet	75
KIRJALLISUUSLUETTELO	76
JULKAISUT.....	90

Taulukot

Taulukko 1. Ilmastoviestinnän tutkimuksen viisi ryhmää Anne Gammelgaard Ballantynen (2016) mukaan, täydennettynä esimerkeillä sopeutumisviestinnän tutkimuksesta	19
Taulukko 2. Esimerkkiviestien aiheet ja keskeiset sisällöt	47
Taulukko 3. Fokusryhmien kokoonpanot.....	48

Julkaisut

- [1] Perälä, A. (2022). Ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestiminen suurelle yleisölle: Kirjallisuuskatsaus sopeutumisviestinnän haasteista ja mahdollisuuksista [julkaistu]. *VAKKI Publications*, 14(1), 137–157. <https://doi.org/10.70484/vakki.149331>. © Tekijä ja Viestinnän tutkijayhdistys VAKKI ry. Julkaistu CC BY-NC -lisenssin alla.
- [2] Perälä, A. (2023). Muuttuva maailma, sopeutuva Suomi: Sisälönanalyysi ilmastonmuutokseen sopeutumisesta Helsingin Sanomissa ja Yle Uutisissa vuosina 2017–2021 [julkaistu]. *Media & viestintä*, 46(3), 29–50. <https://doi.org/10.23983/mv.137061>. © Tekijä ja Media- ja viestintätieteellinen seura Mevi ry. Julkaistu CC BY-NC -lisenssin alla.
- [3] Perälä, A. (2025). Responses to climate change adaptation messages: A focus group study on the potential for public engagement with climate adaptation [julkaistu]. *Nordicom Review*, 46(1), 100–123. <https://doi.org/10.2478/nor-2025-0005>. © Tekijä ja Nordicom at the University of Gothenburg. Julkaistu CC BY-NC-ND 4.0 -lisenssin alla.
- [4] Perälä, A. (2025). Merkitystä etsimässä: Ilmastonmuutokseen sopeutumista käsittelevien viestien tulkitseminen fokusryhmissä [julkaistu]. *Alue ja Ympäristö*, 54(1), 120–139. <https://doi.org/10.30663/ay.148481>. © Tekijä ja Alue- ja ympäristötutkimuksen seura ry ja Yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen seura. Julkaistu CC BY -lisenssin alla.

1 JOHDANTO

1.1 Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja siitä viestiminen

Ilmastonmuutos muuttaa maailmaa, eikä Suomi ole poikkeus. Suomen keskilämpötila on noussut yli kaksi astetta runsaan sadan vuoden aikana (Ilmatieteen laitos, 2023), ja lämpeneminen jatkuu edelleen nopeammin kuin maapallolla keskimäärin (Ilmasto-opas.fi, 2017). Erityisesti talvet muuttuvat leudommiksi, sateisemmiksi ja vähälumisemmiksi, ja kesistä tulee aikaisempaa kuumempia (Ilmatieteen laitos, 2023). Rankkasateiden odotetaan lisääntyvän ja tulvariskin kasvavan (Mäkelä ym., 2021), vaikka ajoittain voidaankin kärsiä myös kuivuudesta (Syke, 2022).

Nämä muutokset eivät tarkoita vain sitä, että ulkona pärjää aiempaa vähemmällä vaatteilla ja että sateenvarjolle on käyttöä, vaan kyse on laaja-alaisesta muutoksesta elinympäristössämme. Luonnossa kasvien ja eläinten elinot muuttuvat, ja osa lajeista joutuu väistymään uusien tulokkaiden tieltä (Syke, 2022). Ilmastonmuutoksen kaikkia vaikutuksia ekosysteemeille on vaikea arvioida, sillä eri lajien välillä vallitsee monimutkainen riippuvuussuhteiden verkosto, ja muutokset yhden lajin elinolosuhteissa voivat vaikuttaa moniin muihinkin, ihmistä unohtamatta (Antão ym., 2022). Samalla tavoin myös rakennettu kaupunkiympäristö kokee muutoksia keskilämpötilan noustessa ja sään ääri-ilmiöiden yleistyessä (Perrels ym., 2021). Esimerkiksi myrskyt voivat aiheuttaa henkilövahinkoja, lisätä rakennusten kosteusrasitusta ja haitata sähkönjakelua. Helleaaltojen myötä kaupunkien keskustoihin voi muodostua lämpösaa- rekkeitä, jotka ovat pahimmillaan hengenvaarallisia riskiryhmille (Perrels ym., 2021).

Ilmastonmuutoksen eteneminen heijastuu myös laajemmin yhteiskunnan keskeisiin rakenteisiin. Talousjärjestelmä muovautuu uudenaikaiseksi, kun ilmastonmuutoksen vaikutukset muuttavat kulutustapoja, tuotantoa, investointien suuntautumista ja eri ammattien työskentelyolosuhteita (Perrels ym., 2021). Esimerkiksi ihmiskunnalle elintärkeä ruoantuotanto on sektori, johon muuttuva ilmasto vaikuttaa suoraan vähentämällä ja muuttamalla mahdollisuuksia viljellä ravintoa (Aalto-yliopisto, 2023). Ilmastonmuutos voi vaikuttaa myös raaka-aineiden saatavuuteen, tavarankuljetusreitteihin ja niiden kustannuksiin sekä tuotannon maantieteelliseen sijoittumiseen (Deloitte, 2020). Kansainvälisen talousjärjestelmän kautta myös kaukana tapahtuvat asiat heijastuvat ja vaikuttavat Suomeen ja suomalaisiin (Perrels ym., 2021). Osa ilmastonmuutoksen vaikutuksista voi uhata jopa Suomen kokonaisturvallisuutta: sään ääri-ilmiöiden ja uusien taudinaiheuttajien lisäksi esimerkiksi tuotantovaikeudet ja

toimitusketjuhäiriöt voivat kietoutua valtioiden välisiin kiistoihin ja geopoliittisiin konflikteihin kärjistäen tilannetta entisestään (Hakala ym., 2021). Toisaalta ilmastonmuutokseen vastaaminen voi myös aiheuttaa yhteiskunnallista vastakkainasettelua maan rajojen sisällä ja aiheuttaa näin poliittista kiistaa (Hakala ym., 2021).

Vaikka ilmastonmuutoksella on moninaisia vakavia seurauksia, yhteiskunnat eivät ole täysin voimattomia niiden edessä. Ilmastonmuutoksen vaikutuksiin on mahdollista sopeutua ja varautua ennakolta eri tavoin, kuten kehittämällä kaupunkien tulvasuojelua tai vahvistamalla kansalaisten kykyä kohdata ilmastonmuutos. *Ilmastonmuutokseen sopeutuminen* viittaa kaikkeen toimintaan, jolla pyritään varautumaan ja mukautumaan ilmastonmuutoksen myötä tapahtuneisiin tai odotettavissa oleviin seurauksiin (IPCC, 2014). Se on käsitteellisesti erotettavissa *ilmastonmuutoksen hillinnästä*, jolla tarkoitetaan päästöjen vähentämistä ja hiilinielujen lisäämistä (IPCC, 2014). Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ohella käytän väitöskirjassani myös termiä *ilmastonmuutokseen varautuminen*, vaikka yleistermit ”sopeutuminen” ja ”varautuminen” eivät olekaan synonyymejä. Varautumiseen sisältyy ajatus siitä, että asioita tehdään ennakolta, jotta edessä siintäviin uhkiin tai riskeihin oltaisiin valmiina (TEPA-termipankki, 2025b), kun taas sopeutumisella viitataan yleisemmin prosessiin, jossa sopeudutaan vallitsevan ympäristön ehtoihin (TEPA-termipankki, 2025a). Näen kuitenkin, että molemmat painotukset sisältyvät edellä annettuun määritelmään ilmastonmuutokseen sopeutumisesta, minkä vuoksi termejä voi tässä yhteydessä käyttää sujuvasti rinnakkain.

Väitöskirjani aiheena on ilmastonmuutokseen sopeutumisesta *viestiminen*, johon viitataan jatkossa lyhyemmin pelkkänä *sopeutumisviestintänä*. Tutkimuskirjallisuudessa sopeutumisviestintä on ymmärretty viestintänä, joka kuvaa ilmastonmuutoksen vaikutuksia sekä tapoja varautua ja sopeutua muutokseen (ks. Heinrichs, 2010; Moser, 2018; Wirth ym., 2014). Kiteytetysti se on siis viestintää ilmastonmuutokseen sopeutumisesta. Sekä tutkimuksessa että käytännön työssä sopeutumisviestintään liitetään ajatus, että sen tulisi edistää ilmastonmuutokseen sopeutumista yhteiskunnassa. Sopeutumisviestinnällä on siten myös eettinen tavoite. Ilmastoviestinnän tutkimuksessa viestinnän tavoitteena olevaa myönteistä kehitystä lähestytään usein tieto-tunteet-teot-kolmijaon kautta. Ajatuksena on, että viestinnällä pyritään vaikuttamaan siihen, mitä ihmiset ajattelevat ja tuntevat ilmastonmuutoksesta ja siihen sopeutumisesta sekä millaisia tekoja he tekevät sen eteen (ks. Whitmarsh ym., 2013). Väitöskirjassani lähdän liikkeelle samanlaisesta ymmärryksestä, jossa sopeutumisviestintä on ilmastonmuutokseen sopeutumisen tematiikkaa käsittelevää viestintää, joka tavalla tai toisella – edes omalta pieneltä osaltaan – pyrkii lisäämään yhteiskunnan valmiutta kohdata ja elää ilmastonmuutoksen moninaisten vaikutusten kanssa.

Kirjallisuudessa sopeutumisviestintä ymmärretään tyypillisesti instituutioiden ja kansalaisten väliseksi viestinnäksi, vaikka käytetty termistö ja ylipäänsä viestinnän osapuolten nimeämisen tarkkuus vaihtelevat. Instituutioilla tarkoitan tässä yhteydessä pysyviä sosiaalisia rakenteita, jotka koostuvat säännöistä, normeista ja merkitysjärjestelmistä (ks. Scott, 2014), kuten valtioita, kaupunkeja, ministeriöitä, tutkimuslaitoksia, mediataloja, järjestöjä, koululaitoksia, virastoja ja kaupallisia toimijoita. Myös yksittäiset aktiiviset kansalaiset voivat viestiä ilmastonmuutokseen sopeutumisesta ja olla hyvinkin merkityksellisiä viestijöitä, mutta tyypillisempi lähtökohta alan kirjallisuudessa on se, että viestijä on jokin edellä mainituista toimijoista. Viestinnän toisena osapuolena ovat kansalaiset – tai tutkimusperinteestä ja siihen liittyvästä termistöstä riippuen suuri yleisö, maallikot tai yksinkertaisesti ihmiset. Tätä eri termeillä kuvattavaa viestinnän osapuolta voidaan ajatella joko suurena massana tai eriytyneinä ryhminä eli ”kohderyhminä”. Vastaavalla tavalla ymmärrän itsekin sopeutumisviestinnän viestintänä, joka tapahtuu instituutioiden ja niin sanottujen tavallisten ihmisten välillä. Viittaan näihin tavallisiin ihmisiin väitöskirjani yhteenvedossa kuitenkin *kansalaisina*, koska siihen sisältyy ajatus ihmisistä poliittisina toimijoina demokraattisessa järjestelmässä. Tämä taas tuo esiin sen, ettei ilmastonmuutokseen sopeutumisen edistämiseksi ole kyse yksistään kuluttajana tai muuten yksityishenkilönä tehdyistä valinnoista, vaan se merkitsee myös poliittista ja sosiaalista muutosta, jonka edistäjinä tai vastavoimina sekä viimekätisen legitimaation antajina kansalaiset toimivat (ks. myös Capstick ym., 2015).

Laajemman viestintäkäsityksen suhteen yhdyin väitöskirjassani siihen näkemykseen, jonka Phaedra Pezzullo ja Robert Cox (2021) ovat esittäneet ympäristöviestinnästä, joksi myös sopeutumisviestintä voidaan ymmärtää. Heidän mukaansa ympäristöviestintä on ekologisista suhteista viestimistä, jossa yhdistyvät viestinnän pragmaattinen ja konstitutiivinen funktio. Pragmaattisuus tarkoittaa pyrkimystä informoida ja kouluttaa, mutta myös varoittaa, vaatii tai houkuttelee. Sopeutumisviestinnän tapauksessa tämä voisi merkitä esimerkiksi tietoisuuden lisäämistä paikallisesta tulvariskistä, riskiryhmien varoittamista helleaaltojen haitallisista terveysvaikutuksista tai poliittisille päättäjille esitettyä vaatimusta tehdä kokonaisvaltainen, eri sektorirajat ylittävä kansallinen sopeutumis suunnitelma. Konstitutiivisuus puolestaan viittaa viestintään merkityksiä, arvoja ja suhteita muovaavana ja ylläpitävänä toimintana, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa viestinnän osapuolten ja laajempien yhteiskunnallisten merkitysrakenteiden kanssa. Sopeutumisviestien tulkinta on aktiivista toimintaa, jossa viestintää arvioidaan omaa aikaisempaa tietopohjaa, moninaisia kokemuksia ja arvoja vasten. Tulkitseminen ja merkitystenanto tapahtuvat laajempien merkitysrakenteiden puitteissa, jotka ohjaavat ja vaikuttavat tehtäviin tulkintoihin, mutta ovat itsekin alttiita vähittäiselle muutokselle. Pezzullo ja Cox tarkoittavat ympäristöviestinnän konstitutiivisella funktiolla erityisesti sitä, miten ympäristöviestinnän täytyy olla pragmaattisen tiedonvälityksen ja toimintaohjeiden antamisen lisäksi

merkityksiä järjestävää, muovaavaa ja neuvottelevaa. Sopeutumisviestinnän kontekstissa tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että viestinnällä pyritään muovaamaan käsitystä siitä, mitä merkitsee elää muuttuvassa maailmassa erilaisten riskien ristipaineessa. Se, miten tämänkaltainen viesti vastaanotetaan, käsitetään ja prosoidaan kansalaisten keskuudessa, riippuu taas henkilöstä sekä laajemmista vallitsevista merkitysrakenteista.

1.2 Miksi juuri sopeutumisviestintä?

Edellä toin esiin, että ilmastoviestinnän tutkimuksessa viestinnälle oletetaan yleensä eettinen päämäärä, jolloin viestintä nähdään tapana vastata ilmastonmuutoksen aiheuttamaan uhkaan. Samansuuntainen eetos ohjaa usein myös aihealueen tutkimusta, jossa painottuu käytännöllisten ratkaisujen etsiminen ja löytäminen (esim. Moser, 2010). Väitöstutkimukseni ei ole tässä suhteessa poikkeus, vaan työtäni on innoittanut ja ohjannut ajatus tai ainakin toive tehdä yhteiskunnallisesti merkittävää tutkimusta ilmastokriisiin vastaamiseksi. Käytän tässä sanaa *ilmastokriisi*, sillä se kuvastaa vallitsevan tilanteen vakavuutta. Ilmasto lämpenee ennennäkemätöntä vauhtia, ja muutos johtuu pääasiassa ihmisestä (IPCC, 2023). Ilmastonmuutoksella on maailmanlaajuisia kielteisiä seurauksia, eivätkä nykyiset toimet ole riittäviä suitsimaan niitä (IPCC, 2023). Myöskään ilmastokriisille vaihtoehtoiset ilmaisut, kuten ilmastonmuutoksen ratkaiseminen ja pysäyttäminen tai hidastaminen ja hillitseminen, eivät tuntuneet täysin sopivilta sopeutumisviestintää käsittelevään väitöskirjaan, sillä ensiksi mainitut antaisivat virheellisesti ymmärtää, että nykykehityksen voisi vielä kokonaan kumota ja jälkimmäiset sivuuttavat ajatuksen ilmastonmuutokseen sopeutumisesta. Tämän takia sanallistan työni taustalla vaikuttavaa eetosta puhumalla nimenomaan ilmastokriisistä ja siihen vastaamisesta. Käytän termiä työssäni myös silloin, kun haluan viitata yleisellä tasolla ajatukseen myönteisen kehityksen saavuttamisesta ilmastokysymyksissä – joka väitöskirjani kontekstissa merkitsee sekä ilmastonmuutoksen hillintää että siihen sopeutumista.

Tutkimustani on siis motivoinut näkemys ilmastonmuutoksen aiheuttaman uhan vakavuudesta ja laajuudesta. Ilmastonmuutos on tietenkin valtava eksistentiaalinen kriisi, ja tuntuisi enemmän kuin väärältä sanoa, että ratkaisu siihen olisi löydettävissä yksittäisestä lähteestä, kuten ilmastoviestinnästä. Samalla viestinnällä on kuitenkin tärkeä rooli siinä, mitä kansalaiset ylipäänsä ajattelevat ilmastonmuutoksesta ja miten he kokevat sen. Pezzulloa ja Coxia (2021) mukaillen ilmastonmuutosta – tai siihen sopeutumista – koskevat uskomukset, asenteet, valinnat ja käyttäytyminen ovat kaikki inhimillisen viestinnän muokkaamia. Inhimillisen viestinnän mahdollistamana kansalaiset kuvittelevat ja sanoittavat, mistä ilmastonmuutokseen sopeutumisessa on kyse, sekä arvioivat ja arvottavat aiheesta jaettuina näkemyksiä. Tästä näkö-

kulmasta tarkasteltuna ilmastokriisiin vastaamiseen sisältyy aina viestinnällinen ulottuvuus, sillä ilmastoa ei ole mahdollista käsittää ja ajatella ilman symbolista viestintää. Koska ilmastomuutokseen sopeutuminen on valtavirran julkisuudessa uusi tai ainakin uudehko näkökulma ilmastokysymyksiin, on sen tutkiminen viestinnällisenä ilmiönä aiheellista.

Päätös keskittyä juuri ilmastomuutokseen sopeutumiseen palautuu sen tärkeyteen ja asemaan. Hallitustenvälinen ilmastopaneeli (IPCC, 2024, 2022) on linjannut, että ilmastomuutokseen on vastattava sekä hillinnällä että sopeutumisella. Ilmastomuutoksen hillitseminen säilyy siis vähintään yhtä tärkeänä tavoitteena kuin aiemminkin, mutta koska ilmasto jatkaa muuttumistaan, on hillinnän ohella välttämätöntä myös varautua ja sopeutua väistämättömään. Nykykäsityksen valossa sopeutuminen on siis välttämätön osa ilmastotyötä – ikään kuin yhden ja saman kolikon kaksi eri puolta (ks. Käyhkö, 2024). Samanaikaisesti sopeutumisen yhteiskunnallinen asema ja tunnettavuus jäävät kuitenkin edelleen selvästi ilmastomuutoksen hillinnän varjoon (esim. Brink & Wamsler, 2019; Brügger, Morton, ym., 2015; Hagen ym., 2016). Tätä kuvastaa esimerkiksi se, miten ilmastomuutokseen vastaamista sanallistetaan julkisuudessa ja arjessa ilmastomuutoksen pysäyttämiseksi, hidastamiseksi tai hillitsemiseksi. Poliitikassa ilmastomuutokseen sopeutumisen eteen on vielä paljon tehtävää sekä kansainvälisesti, kansallisesti että kunnallisesti, vaikka täysin toimitta ei ollakaan oltu (ks. esim. IPCC ym., 2023; Juhola ym., 2021; Miettinen ym., 2024). Myös kansalaisten sopeutumistietoisuudessa on osoitettu olevan puutteita useissa eri maissa (esim. Bruine de Bruin ym., 2021; Glaas ym., 2015; Harcourt ym., 2019; Lenzholzer ym., 2020). Epäselvyyttä on muun muassa siitä, mitä sopeutuminen on ja mikä on sen suhde ilmastomuutoksen hillintään. Tätä kokonaisuutta voidaan ymmärtää yhteiskunnallisena merkitysrakenteena, jossa ilmastomuutokseen vastaaminen ymmärretään pääasiallisesti sen hillitsemiseksi.

Edellä esitetyistä syistä olen päätenyt tarkastelemaan nimenomaisesti ilmastomuutokseen sopeutumisesta viestimistä. Käsittelen sopeutumisviestintää omana erillisenä kokonaisuutenaan, koska sille on mahdollista nimetä oma erityinen tavoitteensa: sopeutumisen edistäminen yhteiskunnassa (ks. esim. Wirth ym., 2014). Sopeutumisviestinnän tulkitsemiseen ja merkityksellistämiseen voi myös liittyä omia erityisiä näkökulmia, jotka palautuvat kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin merkitysrakenteisiin, jotka ainakin osittain kohtelevat hillintää ensisijaisena vastauksena ilmastomuutokseen sen sijaan, että hillinnän ja sopeutumisen yhdistävä kaksoisstrategia olisi laajasti juurtunut yhteiskunnallisiin tapoihin puhua ja käsittää nykytilannetta ja siihen reagoimista. Tästä syystä pidän tarkoituksenmukaisena kohdistaa tarkastelu nimenomaisesti sopeutumisviestintään, etenkin koska siihen liittyen on vielä monia tutkimusaukkoja, joita avaan erityisesti seuraavassa luvussa. Päätös keskittyä sopeutumisviestintään ei kuitenkaan tarkoita sitä, että ajattelen ”sopeutumisviestinnän” ja

”muun ilmastoviestinnän” olevan toisistaan täysin poikkeavia viestinnän muotoja ja että tutkimuksessa pitäisi aina yksiselitteisesti keskittyä jompaankumpaan. En myöskään ajattele, että eri instituutioiden tekemä ilmastomuutosta käsittelevä viestintä olisi aina välttämättä määritelmällisesti joko sopeutumisviestintää tai ”hillintäviestintää”, vaikka toisaalta instituutiot voivat päättää painottaa ilmastomuutokseen sopeutumista ja tehdä siten sananmukaisesti sopeutumisviestintää.

1.3 Tutkimuksen tavoite, tutkimuskysymykset ja rajaukset

Tässä väitöskirjassa tutkin ilmastomuutokseen sopeutumisesta viestimistä, jonka ymmärrän sopeutumistematiikkaa käsitteleväksi viestinnäksi, joka laajasti katsottuna pyrkii edistämään yhteiskunnallista sopeutumista ilmastomuutokseen. Viestinnän osapuoliksi käsitän yhteiskunnassa toimivat eri instituutiot ja kansalaiset. Väitöskirjan päätavoitteena on ymmärtää, millaisesta ilmiöstä ilmastomuutokseen sopeutumisesta viestimisessä on kyse. Tarkastelen ilmiötä erityisesti merkitysten rakentumisen näkökulmasta keskittyen siihen, millaisia käsityksiä ja arvostuksia sopeutumisesta tuotetaan valituissa viestinnällisissä konteksteissa, jotka edustavat sekä tekstien tasolla tehtävää merkitysten antamista että tekstien tulkintaa. Päätavoitteen tueksi esitän seuraavat tarkemmat tutkimuskysymykset:

- 1) Millaisia merkityksiä sopeutumisviestintä saa eri viestinnällisissä konteksteissa – tutkimuksessa, mediaesityksissä ja kansalaisten tulkinnoissa?
- 2) Millaisia erityisiä ulottuvuuksia sopeutumisviestintään voidaan liittää valittujen tarkastelujen pohjalta?

Väitöskirjan kahdessa ensimmäisessä osatutkimuksessa tarkastelen, millaisia merkityksiä sopeutumisviestintä saa aihealueen akateemisessa tutkimuksessa ja journalistisessa mediassa. Valitsin nämä kaksi viestinnällistä kontekstia, sillä molempien voidaan nähdä luovan yhteiskunnallisesti merkittäviä tapoja hahmottaa ja käsittää erilaisia asiakokonaisuuksia ja niiden ratkaisuja (ks. esim. Preston ym., 2015; Seppänen & Väliaverron, 2024). Ymmärrän molemmat tahot instituutioina eli omina sosiaalisina rakenteinaan, jotka koostuvat säännöistä, normeista ja merkitysjärjestelmästä. Molempien voidaan myös nähdä olevan vuorovaikutuksessa kansalaisten kanssa, vaikka tieteellisissä aikakauslehdissä julkaistujen artikkeleiden ensisijainen yleisö ei olekaan kansalaiset, vaan toiset tutkijat. Ilmastoviestinnän akateemisen tutkimuksen sisällä kuitenkin vallitsee laajasti jaettu pragmaattinen eetos, joka korostaa kansalaisten osallistamista ilmastotyöhön viestinnän avulla, ja ajaa näin sopeutumisen edistämistä yhteiskunnassa. Tässä mielessä aihealueen akateeminen tutkimus

voidaan ainakin symbolisesti ymmärtää instituution ja kansalaisten välisenä sopeutumisviestintänä.

Journalistisen median sopeutumisesitykset edustavat yksiselitteisemmin instituutioiden ja kansalaisten välistä sopeutumisviestintää. Journalistiset esitykset ilmastonmuutoksen ilmiöistä – kuten siihen varautumisesta ja sopeutumisesta – ovat kansalaisten keskeisimpiä lähteitä ilmastonmuutosta koskevalle tiedolle ja näkökulmille (esim. Lehtonen ym., 2020), mikä tekee niistä merkittävän ilmastoviestinnän tutkimuskohteen (ks. esim. Ballantyne, 2016). Journalistinen media ei välttämättä ole suoranaisesti sitoutunut ilmastonmuutokseen sopeutumisen edistämiseen yhteiskunnassa, mutta journalismin sisäisiin normeihin kuuluvat ajatukset tiedon välittämisestä ja yhteiskunnallisesti tärkeiden aiheiden nostamisesta kansalaisten tietoisuuteen. Nämä voidaan ymmärtää tavoiksi edistää ilmastonmuutokseen sopeutumista. Tätä ei kuitenkaan pidä ottaa minkäänlaisena automaattina tai journalismiin sisäänkirjoitettuna ominaisuutena, vaan journalistiset esitykset voivat myös palvella tai ajaa vastakkaisiakin päämääriä. Tarkoituksenmukaisempaa onkin ajatella journalistista mediaa instituutioina, joilla on potentiaalia edistää yhteiskunnan sopeutumista ilmastonmuutokseen sekä käytännöllisen että symbolisen merkityksensä kautta. Käytännöllisellä merkityksellä viitataan siihen, että journalistinen media on kansalaisten keskeinen tiedonlähde ilmastokysymyksissä (Lehtonen ym., 2020). Symbolisella merkityksellä tarkoitan taas sitä, että mediakuvastot sekä rakentavat että heijastavat laajempia yhteiskunnallisia merkitysrakenteita (esim. Seppänen & Väliaverron, 2024).

Väitöskirjan kahdessa jälkimmäisessä osatutkimuksessa tarkastelen sitä, millaisia merkityksiä tulkitsevat kansalaiset antavat sopeutumisviestinnälle. Tämän myötä väitöskirjan näkökulma laajenee teksteistä ja niiden merkityksistä viestinnän yleisövastaanottoon, jonka yhteydessä ymmärrän kansalaiset aktiivisina sopeutumisviestinnän tulkitsijoina ja merkityksellistäjinä. Näin väitöskirjani ottaa sopeutumisviestinnän konstitutiivisuuden huomioon sen molemmissa merkityksissä sekä tekstien kautta tapahtuvana käsitysten muovaamisena että tulkinnallisena suhteena tekstien ja kansalaisten välillä. Osatutkimuksissa yleisövastaanottoa tarkastellaan kaupungin viestinnän kontekstissa. Väitöskirjassa ymmärrän kaupungin instituutiona, joka viestii ilmastonmuutokseen sopeutumisesta kansalaisten kanssa pyrkien edistämään sitä joko kaupungin sisällä tai laajemmin. Kyse on tietysti jossain määrin idealistisesta käsityksestä, ja tiedostan, etteivät kaikki kaupungit pyri edistämään kaupungin ja kaupunkilaisten valmiutta kohdata ilmastonmuutosta. Sinänsä tavoite ilmastonmuutokseen sopeutumisen edistamisestä on kuitenkin yhteensovitettavissa niiden yhteiskunnallisten tehtävien kanssa, joihin kaupunkeja veloitetaan lainsäädännöllä (esim. ympäristöpalvelut, infrastruktuurin ylläpito ja vesi- ja jätehuolto, ks. Suomi.fi, 2025).

Väitöskirjassa lähestytään sopeutumisviestintää instituutioiden ja kansalaisten välisenä viestintänä, sillä olen halunnut ottaa tutkimuksen keskiöön ihmisen sopeutumisviestinnän kokijana. Tämä palautuu ajatukseen siitä, että näen kansalaiset keskeisinä toimijoina ilmastokriisin vastaisessa taistelussa. Vaikka ilmastokriisiin vastaminen edellyttää laajempaa systeemitason muutosta, se ei poista ihmisten keskeisyyttä toimijoina, sillä ilmastonmuutoksen juurisyys, vaikutukset ja ratkaisumahdollisuudet kietoutuvat kaikki tiukasti yhteen ihmisten jokapäiväisen elämän kanssa. Tarvittava poliittinen ja sosiaalinen muutos edellyttävät molemmat kansalaisten osallisuutta (Capstick ym., 2015). Instituutioiden ja kansalaisten välisen vuorovaikutuksen ohella sopeutumisviestintää voisi tarkastella myös laajempänä diskursiivisena ilmiönä keskittyen yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin merkitysjärjestelmiin, jotka muovaavat sitä, mistä yhteiskunnassa voi puhua ja miten, ja luovat siten omat rajoituksensa vaadittavalle poliittiselle ja sosiaaliselle muutokselle. Vaikka nämä merkitysjärjestelmät eivät ole varsinaisen tutkimuskohteeni, näen, että valitsemani viestinnälliset kontekstit, ilmastoviestinnän tutkimus ja journalistinen media, sekä heijastavat että muovaavat näitä merkitysrakenteita. Samaiset yhteiskunnalliset ja kulttuuriset merkitysrakenteet ovat myös keskeisiä kansalaisten tulkitsessa sopeutumisviestintää.

Valitsemani näkökulman sisällä olen päättänyt keskittyä viestinnän sisällöllisiin merkityksiin havainnollistamalla valituilla aineistoilla, miten yhteiskunnassa puhutaan ilmastonmuutokseen sopeutumisesta ja millaisia eri merkityksiä yleiset puhetavat voivat saada niitä tulkitsevien kansalaisten parissa. Näin voidaan luoda tärkeä pohjaymmärrys sopeutumisviestinnän alustavasta maaperästä, jonka päälle on mahdollista rakentaa esimerkiksi pohtimalla sopeutumisviestinnän eri muotoja ja viestijöitä. Sopeutumisviestintä voi muodoltaan edustaa kirjoa lineaarisesta tiedonvälityksestä (esim. valistuskampanja paikallisista ilmastoriskeistä) vuorovaikutukselliseen kanssakäymiseen (esim. kansalaisten ja kaupungin työntekijöiden työpaja ilmatorilientin kaupunginosan kehittämiseksi). Tekstimuotoisen sopeutumisviestinnän ohella myös audiovisuaaliset esitystavat tarjoaisivat otollisen tutkimuskohteen erityisesti ottaen huomioon niiden yleistyvän käytön ja merkityksen. Aihetta voisi lähestyä myös tarkastelemalla eri viestintäkanavissa tehtävää sopeutumisviestintää ja eri kanavien asettamia mahdollisuuksia ja rajoitteita. Täydentäviä näkökulmia voisivat tarjota niin ikään myös mainonta, markkinointiviestintä ja instituutioiden ESG-raportointi.

1.4 Väitöskirjan osatutkimukset ja yhteenveto

Väitöskirja rakentuu neljästä osatutkimuksesta ja ne yhteen kokoavasta yhteenvetoosuudesta. Osatutkimuksia ovat seuraavat julkaistut artikkelit:

Artikkeli 1 on integroiva kirjallisuuskatsaus aikaisemmasta sopeutumisviestintää käsittelevästä kirjallisuudesta. Artikkelissa käydään läpi suurelle yleisölle suunnatun sopeutumisviestinnän keskeisimpiä haasteita ja mahdollisuuksia. Artikkelit tuo esiin, millaisia merkityksiä sopeutumisviestintä saa valituissa viestinnällisissä kontekstissa eli aihealueen akateemisessa tutkimuksessa. Tulosten pohjalta voidaan tunnistaa, millaisia erityisiä ulottuvuuksia sopeutumisviestintään liitetään. Kirjallisuuskatsauksena artikkeli myös muodosti tärkeän pohjan muulle väitöstyölle, sillä siinä analysoitiin aiempia tutkimuksia ja tunnistettiin kentän tutkimusaukkoja.

Artikkeli 2 on media-analyysi kahden kansallisesti merkittävän uutismedian sopeutumissisällöistä viiden vuoden ajalta. Artikkelissa tarkastellaan sitä, miten ilmastonmuutokseen sopeutuminen esitetään valittujen medioiden journalistisissa sisällöissä. Artikkelit havainnollistaa, millaisia merkityksiä ilmastonmuutokseen sopeutumiselle annetaan mediajulkisuudessa. Ensimmäisen artikkelin tavoin myös tämän artikkelin tulokset auttavat vastaamaan toiseen väitöskirjan päätutkimuskysymyksistä, joka koski sopeutumisviestintään liitettjä eri ulottuvuuksia. Artikkelin johtopäätöksissä pohdin tulosten mukaisten sopeutumissisältöjen yleisövastaanottoa kirjallisuuteen pohjaten. Näin artikkeli osallistuu myös keskusteluun siitä, minkälaisia näkökohtia liittyy journalististen sisältöjen merkityksellistämiseen kansalaisten parissa.

Artikkelit 3 ja 4 ovat fokusryhmätutkimuksia, joissa tarkastellaan, miten kansalaiset tulkitsevat ja merkityksellistävät kaupungin sopeutumisviestintää. Molemmat artikkelit perustuvat järjestämilleni fokusryhmäkeskusteluille, joissa osallistujat keskustelivat esitettyjen esimerkkiviestien herättämistä ajatuksista. Tutkimuksissa tarkasteltu viestinnällinen konteksti oli vuorovaikutustilanne, jossa osallistujat jakoivat ajatuksiaan ja kävivät keskustelua heille esitetyistä viesteistä fokusryhmätilanteen ja laajempien yhteiskunnallisten ja kulttuuristen merkitysrakenteiden puitteissa. Artikkelissa 3 sopeutumisviestinnälle annettuja merkityksiä tarkasteltiin kansalaisten julkisen osallistumisen (*public engagement*) viitekehyksessä, ja artikkelissa 4 taas sopeutumisviestinnälle aiemmassa kirjallisuudessa annettujen tavoitteiden näkökulmasta.

Väitöskirjan yhteenveto-osuus esittelee väitöskirjan päätavoitteen, tutkimuksen lähtökohdat ja keskeiset tulokset. Yhteenvedon johtopäätös- ja keskusteluluvussa koikan yhteen osatutkimusten tuloksia siitä, millaisia eri merkityksiä sopeutumisviestintä sai valituissa viestinnällisissä konteksteissa ja tämän perusteella tunnistetaan, millaisia ulottuvuuksia ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestimiseen liitetään. Tätä kautta väitöskirjani lisää ymmärrystä sopeutumisviestinnästä.

2 SOPEUTUMISVIESTINNÄN TUTKIMUS

Sopeutumisviestinnän tutkimuksen voidaan katsoa olevan ympäristö- ja ilmastoviestinnän tutkimuksen alahaara tai erityinen teema, vaikka mitään ehdotonta erontekoa niiden välille ei olekaan syytä tehdä. Ilmastomuutokseen sopeutumisesta viestiminen voi olla erottamaton osa ilmastoviestintää niin käytännön viestintäteoissa kuin tutkimuksessakin. Samanaikaisesti on kuitenkin olemassa tutkimuskenttä, jossa on keskitytty tarkastelemaan juuri sopeutumisviestintää, joskin yhtymäkohdat muuhun ilmastoviestinnän tutkimukseen ovat ilmeiset. Ennen kuin siirryn käsittelemään tarkemmin nimenomaisesti sopeutumisviestintää ja sen tutkimusta on tarpeen käydä läpi ympäristö- ja ilmastoviestinnän tutkimuksen perinnettä, johon sopeutumisviestintä kiinnittyy vahvasti sekä temaattisesti että tutkimusotteeltaan. Sopeutumisviestinnän tutkimusta käsittelevässä alaluvussa käyn läpi sitä, mitä sopeutumisviestinnällä on tarkoitettu kirjallisuudessa ja miten ilmiötä on lähestytty empiirisessä tutkimuksessa. Kolmannessa alaluvussa käsitelen ilmastoviestinnän tutkimuksessa keskeiseen asemaan nostettua ajatusta kansalaisten osallistumisesta ja sen edistämisestä ja tuon esiin, millaista kritiikkiä se on saanut osakseen. Luvun päätteeksi suhteutan omaa väitöskirjaani ilmastoviestinnän tutkimuskenttään.

2.1 Ympäristöviestinnän tutkimuksesta ilmastoviestinnän tutkimukseen

Intuitiivisesti on kenties melko helppoa ajatella, mitä ympäristöviestintä – tai ilmastoviestintä – on. Joko se on niin (näennäisen) itsestään selvää tai vaihtoehtoisesti vaikeaa, ettei alan tutkimuksessa juurikaan esitetä erillisiä määritelmiä asiasta. Suzannah Evans Comfort ja Young Eun Park (2018) kävivät bibliometrisessä kirjallisuuskatsauksessaan läpi 529 ympäristöviestintää käsittelevää empiiristä artikkelia vuosilta 1973–2017. Heidän mukaansa vain neljässä artikkelissa annettiin edes jonkinlainen määritelmä siitä, mitä ympäristöviestinnällä tarkoitetaan. Artikkelissa siteeratut määritelmät olivat kaikki yhden virkkeen mittaisia. Kolme neljästä korosti ympäristöviestintää normatiivisena toimintana, jonka pyrkimyksenä on edistää ympäristöystävällisiä asenteita ja käyttäytymistä. Neljäs määritelmä taas tyytyi pitämään ympäristöviestintää ihmisen ja ympäristön välisen yhteyden esiintuovana viestintänä. Comfort ja Park (2018, s. 4) tukeutuivat itse määritelmään, jonka mukaan ympäristöviestintää edustivat kaikki empiiriset tarkastelut, jotka käsitelivät ”ympäristöasioiden esittämistä ja niiden risteymää viestinnän tai median kanssa”.

Comfort ja Park (2018) paikantavat monitieteisen ympäristöviestinnän tutkimuksen alkupisteen 1900-luvun jälkimmäiselle puoliskolle. Taustalla he näkevät modernin ympäristöliikkeen synnyn, joka ajoittuu 1960-luvun tapahtumiin, kuten *Hiljaisen*

kevään (1962) julkaisuun ja erilaisiin ympäristökatastrofeihin. Ympäristöviestintää käsittelevien julkaisujen määrä on kasvanut koko ajan, mutta erityisesti 2010-luvun taitteessa julkaisutahti kiihtyi. Samoihin aikoihin ympäristöviestinnän tutkimuksessa alkoi korostua erityinen aihe – ilmastonmuutos. Toisin sanoen ympäristöviestinnän tutkimus on enenevässä määrin nimenomaisesti ilmastoviestinnän tutkimusta. Kuten Comfortin ja Parkin kirjallisuuskatsauksesta käy ilmi, ympäristöviestinnän alalla julkaistujen artikkeleiden käytetyin avainsana on ympäristön sijaan ilmastonmuutos. Seitsemän alan kymmenestä siteeratuimmasta artikkelista käsitteli ilmastoviestintää. Myös ilmastoviestinnän tutkimusta käsittelevissä kirjallisuuskatsauksissa aihealuetta käsittelevien tutkimusten kasvu paikannetaan samaan ajankohtaan (Agin & Karlsson, 2021; Moser, 2016; Pearce ym., 2015). Muita ympäristöviestinnän ja sen tutkimuksen aiheita ovat erilaisiin ympäristöriskeihin liittyvät teemat, kuten veden ja ilman saastuminen, monimuotoisuuden heikkeneminen, merien happamoituminen ja luonnonvarojen ehtyminen (Comfort & Park, 2018).

Ilmastoviestinnän tutkimuksessa vallitsee samankaltainen tendenssi olla määrittelemättä, mitä ilmastoviestinnällä itse asiassa tarkoitetaan. Ilmastoviestintään liittyen ei tosin ole tehty aivan samanlaista kartoitusta kuin yllä esitelty Comfortin ja Parkin analyysi. Sen sijaan Anne Gammelgaard Ballantyne (2016) on kirjallisuuskatsauksessaan tarkastellut sitä, miten ilmastoviestinnän tutkimus ymmärtää viestinnän. Hänen johtopäätöksensä oli, ettei tutkimuskentällä ole yksimielisyyttä siitä, mitä viestinnällä tarkoitetaan, miten se määritellään tai miten sitä voidaan hyödyntää tutkimuksessa. Itse asiassa useimmissa artikkeleissa ei keskusteltu viestinnästä ja sen luonteesta lainkaan, vaan se otettiin annettuna. Tästä voinee päätellä, ettei ”ilmastoviestintäkään” määritellä mitenkään tai ainakaan kovinkaan syvällisesti. Ballantyne (2016) myös huomauttaa, että viestintätieteellisessä tutkimuksessa valtavirtaistunut käsitys viestinnästä konstitutiivisena käytäntönä ei ole samalla lailla levinnyt ilmastoviestinnän tutkimuksen kentällä, jossa useat tutkimukset pohjautuvat yhä vanhankantaisemmalle käsitykselle viestinnästä yksisuuntaisena tiedonvälityksenä. Tässä viestintäkäsityksessä viestintä ymmärretään tiedon ja käsitysten lineaarisena välittämisenä viestijältä vastaanottajille.

Ilmastoviestinnän määritelmiä on kuitenkin löydettävissä tutkimuskenttää summaavista ja analysoivista kirjallisuuskatsauksista. Sol Agin ja Michael Karlsson (2021) tulkitsevat, että ilmastoviestintä on sateenvarjokäsite, joka kattaa sisälleen kaiken viestinnän, joka liittyy ilmastonmuutokseen. Toisissa näkemyksissä korostuu ilmastoviestinnän tavoitteeksi asetettu toiminta. Esimerkiksi Susanne C. Moser ja Lisa Dilling (2011) ymmärtävät ilmastoviestinnän viestintänä, jonka tavoitteena on lisätä ihmisten osallistumista ilmastotyöhön. Kirjallisuudessa osallisuus ymmärretään joko yhtenä seuraavista tai niiden yhdistelmänä: yleisön tietoisuuden ja ymmärryksen lisääminen ilmastonmuutokseen liittyvistä asioista, ilmastotyötä tukevien asenteiden

vahvistaminen ja yleistyminen, kansalaisten poliittinen mobilisointi ja tuki ilmasto-
politiikan edistämiseksi, ilmastoystävällisten tekojen tekeminen ja yksilötason käyt-
tämismuutokset sekä laajempi sosiaalinen muutos (ks. esim. Moser, 2010, 2016;
Pearce ym., 2015). Ilmastoviestinnän tutkimusta on taas kuvattu esimerkiksi termillä
”ratkaisukeskeinen ilmastoviestintä” (ks. Kumpu, 2021). Samansuuntaisesti tutki-
musalan on kuvattu keskittyneen löytämään vaikuttavia tapoja viestiä ilmastonmuu-
toksesta (Moser, 2010; Nerlich ym., 2010; Pearce ym., 2015) ja tunnistamaan ja ylit-
tämään viestinnällisiä haasteita (Ballantyne, 2016). Luonnehdinnat kuvastavat il-
mastoviestinnän tutkimuksen normatiivis-pragmaattista luonnetta, jota käsittelevin
myös edellisessä johdantoluvussa. Vaikka kuvaukset koskevat nimenomaan tutki-
muskentää, heijastavat ne kuitenkin samankaltaista käsitystä myös tutkittavasta il-
miöstä eli ilmastoviestinnästä.

Ilmastoviestinnän tutkimus on monitieteellinen tutkimusala, jonka tavoitteena on li-
sätä tieteellistä ja yhteiskunnallista ymmärrystä ilmastoviestinnän prosesseista (Mo-
ser, 2016). Kriittisestä katsannosta ilmastoviestinnän tutkimusta voidaan luonnehtia
tieteellistä metodia hyödyntäväksi, teoreettisesti löyhäksi ”työkalupakiksi”, joka pyr-
kii löytämään vaikuttavia tapoja viestiä ilmastonmuutoksesta (ks. Agin & Karlsson,
2021; Ballantyne, 2016). Vuonna 2016 julkaistussa artikkelissaan Ballantyne jaotte-
lee läpikäymänsä ilmastoviestinnän tutkimukset viiteen eri ryhmään. Esitetty jaot-
telu kuvastaa hyvin ilmastoviestinnän tutkimusta ja kiteyttää osuvasti myös muiden
tutkimuskenttää kartoittaneiden kirjallisuuskatsauksien keskeisiä havaintoja, minkä
vuoksi esittelen sen kokonaisuudessaan. Tuon esittelyn yhteydessä esiin myös
muissa vastaavissa kirjallisuuskatsauksissa ja tutkimuskentän synteeseissä tehtyjä
havaintoja (ks. Agin & Karlsson, 2021; Kumpu, 2021, 2022b; Moser, 2016; Nerlich
ym., 2010; Pearce ym., 2015). Sopeutumisviestintää käsittelevässä alaluvussa osoi-
tan, että esitetty jaottelu on relevantti myös sopeutumisviestinnän tutkimuskentällä
(ks. Taulukko 1).

Ilmastoviestinnän tutkimuksen ensimmäisen ryhmän muodostavat tutkimukset,
joissa kartoitetaan *kansalaisten käsityksiä ilmastonmuutoksesta* (Ballantyne, 2016).
Itse asiassa kansalaismielipiteen kartoittaminen ja asennekyselyt ovat ilmastovies-
tinnän tutkimuksen ensimmäisiä vakiintuneita tutkimuskohteita (Moser, 2016). Vuo-
sien 1993–2018 aikana ilmestynyttä ilmastoviestinnän tutkimusta tarkastellut artik-
keli totesi kyselyiden olevan toiseksi yleisin aineistonkeruutapa (Agin & Karlsson,
2021). Ryhmään kuuluvissa tutkimuksissa tarkastellaan esimerkiksi ihmisten asen-
teita ja tietoisuutta sekä niitä selittäviä tekijöitä. Tutkimusten suhde viestintään on
varsin instrumentaalinen: tuntemalla eri yleisöjen tavat ajatella taitava viestijä voi
valita ja kehittää sopivat viestintästrategiat viestinsä läpisaamiseksi (Ballantyne,
2016). Kyselytutkimusten tulosten perusteella annettuja viestintäsuosituksia on ku-
vattu esimerkiksi seuraavalla tavalla: ”Tyypillinen ohje oli ilmastoviestinnän

räätälöiminen suhtautumiseltaan, asenteiltaan, arvoiltaan tai maailmankuvaltaan erilaisten kohdeyleisöjen mukaiseksi.” (Kumpu, 2021, s. 142). Kuten sitaatti antaa ymmärtää, viestintäsuositukset ovat usein hyvin yleisluontoisia.

Jaottelun toisen ryhmän muodostavat *massamediaa käsittelevät tutkimukset*, jotka keskittyvät siihen, miten ilmastonmuutos esitetään mediassa (Ballantyne, 2016). Mediatutkimuksella on hyvin keskeinen rooli sekä ympäristö- että ilmastoviestinnän tutkimuksessa (Agin & Karlsson, 2021; Comfort & Park, 2018; Moser, 2016; Pearce ym., 2015). Kyselytutkimusten ohella mediatarkastelut ovat toinen ilmastoviestinnän varhaisimmista vakiintuneista tarkastelun kohteista (Moser, 2016). Metodologisesti ja teoreettisesti massamediaa käsittelevillä tutkimuksilla on varsin tiiviit suhteet mediatutkimuksen traditioon (Ballantyne, 2016). Mediasisältöjä on lähestytty erityisesti määrällisen ja laadullisen sisällönanalyysin keinoin (Agin & Karlsson, 2021). Kiinnostusta journalistiseen mediaan on selitetty sillä, että medialla on keskeinen rooli ”ympäristön” määrittämisessä sekä ympäristöaiheiden ja -ongelmien esiintuomisessa ja yleisen tietoisuuden kasvattamisessa (Hansen, 2011). Kriitikot ovat arvostelleet katsantokantaa liiankin mediakeskeiseksi ja kokevat, että se jättää laajemman kulttuuripoliittisen kontekstin vähemmälle huomiolle (esim. A. Anderson, 2015). Onkin totta, että mediaa käsittelevissä tutkimuksissa keskitytään tyypillisesti tekstiin ja sen ilmentämiin muutoksiin tavoissa käsittää ilmastokysymykset (Ballantyne, 2016). Empiirinen huomio on vain harvoin tekstejä aktiivisesti prosessoivassa lukijassa (Ballantyne, 2016).

Jaottelun kolmatta ryhmää Ballantyne (2016) kutsuu *strategiseksi viestinnäksi*. Ryhmään kuuluvissa tutkimuksissa keskitytään tarkastelemaan sitä, miten ilmastonmuutoksesta tulisi viestiä. Esimerkiksi Brigitte Nerlich ja muut (2010) ovat kuvanneet ilmastoviestinnän alalla julkaistuja artikkeleita toteamalla niiden edustavan visioita vaikuttavasta ilmastoviestinnästä. Heidän mukaansa tutkimuksista välittyy halu jakaa tietoa, kouluttaa ja informoida. Strategisen viestinnän ryhmään kuuluukin tutkimuksia, joissa keskitytään esimerkiksi yleiseen mielipiteeseen vaikuttamiseen viestinnän tai kampanjoinnin avulla, viestien kehystämiseen tai yleisösegmentointiin (Ballantyne, 2016). Useassa ryhmään kuuluvassa tutkimuksessa korostetaan viestivän tahon toimijuutta ja nähdään viestintä toimintana, jolla voidaan muovata vastaanottajien käsityksiä ja toimintaa (Ballantyne, 2016). Ryhmään kuuluu kuitenkin myös tutkimuksia, jotka korostavat yleisöjä ja yleisötulkintoja (Ballantyne, 2016). Sen sijaan niin sanotun olemassa olevan eli todellisten instituutioiden tekemän ilmastoviestinnän tutkimus on harvinaisempaa (Agin & Karlsson, 2021).

Neljäs ryhmä on yhteydessä edelliseen ryhmään, mutta keskittyy vielä selkeämmin mittaamaan tai muuten havainnollistamaan *viestinnän vaikutuksia* (Ballantyne, 2016). Määrälliset tarkastelut ovat ryhmän sisällä hyvin yleisiä. Tyypillisin esimerkki

on kokeellinen tutkimusasetelma, jossa viestinnän vaikutuksia pyritään kvantifioimaan mittaamalla koehenkilöiden asenteita ja käyttäytymisintentioneja ennen ja jälkeen esitetyn viestimanipulaation. Viestinnän vaikutus tarkoittaa näiden tutkimusten kontekstissa viestimanipulaation aikaansaamaa asenne- tai käyttäytymismuutosta. Kokeellisia tutkimusasetelmia on kritisoitu siitä, että ne eristävät viestinnän tyhjiöön eivätkä huomioi todellisen maailman kompleksisia viestintäympäristöjä (Pearce ym., 2015). Alan sisällä on peräänkuulutettu, että viestinnän vaikutuksia pitäisi pystyä arvioimaan myös kontrolloitujen olosuhteiden ulkopuolella eli ”kentällä” (Moser, 2016; Pearce ym., 2015), mutta luonnollisesti tämä on metodologisesti vaikeampaa. Kokeellisten tutkimusten ohella viestinnän vaikutuksia on tarkasteltu esimerkiksi tulkitsemalla olemassa olevia viestintämateriaaleja muun muassa diskursianalyysin tai retorisen analyysin keinoin tai analysoimalla viestinnän yleisövästään ottoa fokusryhmä- ja haastattelumenetelmin (Ballantyne, 2016).

Viidennen ryhmän muodostavat *konseptuaaliset artikkelit*, joissa on muita käsiteltyjä ryhmiä teoreettisempi orientaatio (Ballantyne, 2016). Ballantynen tarkastelussa konseptuaaliset artikkelit muodostivat selkeän vähemmistön tutkimuskentällä: niitä oli alle 10 prosenttia vajaasta 200 analysoidusta artikkelista. Konseptuaalisille artikkeleille oli yhteistä se, että niissä esitetyt teoreettiset kontribuutiot liittyivät ennen kaikkea yleisön tulkintoihin, yleisön käsitteellistämiseen merkityksien luojina ja merkityksen sosiaaliseen rakentumiseen. Toisin sanoen ryhmään kuuluvissa artikkeleissa ollaan valmiita hylkäämään yksisuuntaisen viestintäkäsityksen mukainen ajatus tiedon ja käsitysten levittämisestä viestijältä vastaanottajille. Jaottelun muissa neljässä ryhmässä lineaarisen mallin mukainen viestintäkäsitys voi paremmin – useat tutkimukset uusintavat sen henkeä vähintäänkin rivien välissä.

2.2 Sopeutumisviestintä

2.2.1 Mitä sopeutumisviestintä on?

Kirjallisuudesta on löydettävissä muutamia määritelmiä sopeutumisviestinnästä ja yleistä pohdintaa sen luonteesta. Veronika Wirthin ja muiden (2014) empiirisessä artikkelissa tutkijat analysoivat kymmenessä teollisuusmaassa tehtävää sopeutumisviestintää ja sen vaikuttavuutta. Aineiston analysoimiseksi he kehittivät työmääritelmän sopeutumisviestinnän menestyksellisyydestä (*a working definition for success of adaptation communication*, ks. Wirth ym., 2014, s. 33), joka perustui kirjallisuuskatsaukselle ja ilmastoviestinnän asiantuntijoiden haastatteluille. Määritelmä syntyi neljän kriteerin ympärille, jotka esitän alla sellaisenaan (suomeksi käännettynä).

Menestyksekkäs sopeutumisviestintä:

1. kasvattaa tietoisuutta ilmastonmuutoksen vaikutuksista, haavoittuvaisuuksista ja sopeutumistarpeista,
2. lisää tietoa erilaisista tavoista sopeutua kasvattaen sopeutumiskapasiteettiä,
3. motivoi tekemään tekoja sopeutumisen eteen ja on näin osa käyttäytymismuutoksien edistämistä sekä
4. auttaa edistämään hyväksyntää sellaisille muiden tekemille sopeutumistoinnille, joilla on mahdollisesti kielteisiä oheisvaikutuksia.

(Wirth ym., 2014, s. 33)

Määritelmä ilmentää ilmastoviestinnän tutkimuksen keskeisiä elementtejä. Määritelmän syvimmissä ytimessä on ajatus sopeutumisviestinnästä tapana edistää kansalaisten osallistumista ilmastoasioissa, jonka myötä sopeutumisviestintä on käsitettävissä osaksi ilmastokriisin ratkaisua. Toiseksi se kattaa kaikki keskeisimmät toiminnan muodot, jotka kirjallisuudessa tavanomaisesti luetaan kansalaisten osallistumiseksi (ks. esim. Whitmarsh ym., 2013). Mukana ovat tieto, asenteet ja yksityinen ja julkinen toiminta. Wirthin ja muiden määritelmän neljäs kohta tosin käsittelee spesifisti sellaisia julkisia sopeutumistoimia, joilla on mahdollinen kielteinen oheisvaikutus. Käytin määritelmää väitöskirjani neljännen artikkelin pohjana niin, että laajensin kriteerin kattamaan ylipäänsä julkisen sopeutumispolitiikan kannattamisen. Perustelin tätä sillä, että julkisen vallan sopeutumispolitiikan tulee kokonaisuudessaan saada kansalaisten tuki ja siksi on riittämätöntä keskittyä vain toimiin, joilla on potentiaalisesti kielteinen oheisvaikutus (Perälä, 2025a). Wirthin ja muiden määritelmän perusidea on nähtävissä myös seuraaviksi käsiteltävien Heinrichsin ja Moserin töissä, joskin he ymmärtävät sopeutumisviestinnän vielä laajemmassa merkityksessä.

Harald Heinrichs (2010) peräänkuuluttaa teoreettisessa artikkelissaan tavoiteorientoitunutta sopeutumisviestintää, joka pyrkii lisäämään kansalaisten osallistumista. Hän perustelee tarvetta ilmastonmuutoksen nykytilanteella, joka vaatii ilmastonmuutoksen seurauksiin sopeutumista hillinnän ja ennallistamisen rinnalla. Hän ei yksiselitteisesti määrittele, mitä sopeutumisviestintä on, mutta on tulkittavissa, että hän pitää sopeutumisviestintää yksinkertaisesti ”viestintänä sosiaalisesta sopeutumisesta globaalin ilmastonmuutoksen paikallisiin ja alueellisiin seurauksiin” (Heinrichs, 2010, s. 323) tai samansuuntaisesti ”viestintänä globaalin ympäristönmuutoksen tuomista haasteista ja tavoista sopeutua niihin” (Heinrichs, 2010, s. 327). Heinrichs toteaa sopeutumisviestinnässä olevan eräitä omaleimaisia piirteitä suhteessa

muuhun ilmastoviestintään, mutta hän ei suoraan avaa mitä nämä piirteet ovat. Heinrichs olettaa sopeutusviestinnän ensisijaisesti valtiollisten toimijoiden ja kansalaisten väliseksi viestinnäksi, joskaan ei pidä tätä ainoana mahdollisuutena. Tähän viittaa se, että hän merkitsee valtion sulkuihin käsitellessään viestinnän toista osapuolta. Heinrichs myös painottaa sopeutusviestinnän luonnetta osallistavana ja dialogisena viestintänä, joka huomioi moninaisia sidosryhmiä ja yhteiskunnan eri intressejä ja arvostuksia.

Heinrichsin (2010) teoreettis-käsitteellisessä lähestymistavassa sopeutusviestintä sijoitetaan katastrofi-, riski- ja kestävyysviestintöjen risteykseen. Heinrichsin mukaan sopeutusviestintä on nämä kolme näkökulmaa integroiva viitekehys. Hänen ajattelussaan ilmastomuutoksen biofyysisillä seurauksilla on hyvin keskeinen rooli. Sopeutusviestinnän yhteys katastrofiviestintään on se, että sopeutusviestinnän yksi keskeisistä funktioista on valmistaa ihmisiä toimimaan ennen katastrofitilannetta, sen aikana ja sen jälkeen. Katastrofeina voidaan pitää erinäisiä ilmastomuutoksen realisoituvia seurauksia, kuten tulvia, joihin Heinrichs itse viittaa toistuvasti. Heinrichsin työn juuret johtavat tutkimusprojektiin, jossa tarkasteltiin ilmastomuutosta, tulvariskiä ja rannikonsuojelua viestinnän näkökulmasta. Sopeutusviestinnän toisena tavoitteena on luoda yhteiskunnallista ymmärrystä riskeistä, jäännösriskeistä sekä tarpeesta toimia riskien vähentämiseksi ja hallinnoimiseksi, mikä yhdistää sopeutusviestinnän riskiviestintään. Heinrichs ei pidä riskiviestintää lineaarisena tiedonvälityksenä valtiolta (tai muulta taholta) kansalaisille, vaan tiedottaa riskikäsityksiin liittyvät arvostukset ja intressit, jotka eivät ole yhteisesti jaettuina pluralistisessa yhteiskunnassa.

Heinrichs (2010) pitää kuitenkin pelkästään katastrofeihin ja riskeihin keskittyvää viestintää riittämättömänä ja näkee, että sopeutusviestinnän pitää ottaa systeemisempi ja transformatiivisempi näkökulma käsillä oleviin muutoksiin ja niiden kanssa elämiseen. Tätä kautta mukaan tulee kestävyysviestinnän näkökulma. Heinrichs hahmottelee sopeutusviestintää laaja-alaisena viestintänä, joka ei rajoitu vain yhdelle sektorille, vaan yhdistää yksittäiset riskit ja katastrofit suuremmaksi kokonaisuudeksi. Heinrichsin ansioksi voidaankin lukea se, että hän avaa keskustelua sopeutusviestinnän laajemmasta olemuksesta. Kyse on viestinnästä, joka valmistaa yhteiskuntaa elämään vääjäämättömän ja jatkuvan muutoksen kanssa ja pyrkii vähentämään yhteiskunnallista haavoittuvaisuutta ja lisäämään resilienssiä. Samanaikaisesti hänen avauksensa jää kuitenkin sisällöllisesti vielä melko ohueksi, eikä hän sano mitään siitä, mitä tällainen sopeutusviestintä voisi olla käytännössä.

Myös ilmastoviestinnän tutkija Susanne C. Moser on käsitellyt sopeutusviestintää erityisesti kahdessa artikkelissaan, kirjallisuuskatsauksessa (2014) ja teoreettisessa artikkelissa (2018). Moser on yksi ilmastoviestinnän tutkimuksen viitatuimmista ja

vaikutusvaltaisimmista tutkijoista (Asmi ym., 2019). Vuonna 2018 julkaistun artikkelinsa ensimmäisessä virkkeessä Moser toteaa, että ilmastonmuutoksen vaikutuksista ja mahdollisista sopeutumiskeinoista viestiminen on laajemman ilmastoviestinnän melko uusi haara. Toisin sanoen hän siis näkee sopeutusviestinnän sisällöllisen ytimen hyvin samanlaisena kuin edellä käsitellyt Wirth ja muut (2014) ja Heinrichs (2010). Myöhemmin samaisessa artikkelissa Moser (2018) kuitenkin toteaa, että sopeutumisen alaa on vaikea määrittää ja kiteyttää, sillä sanalla on monia lähikäsitteitä ja sopeutumisella ilmiönä on useita ilmenemismuotoja eri sektoreilla, maantieteellisillä alueilla ja sosiaalisissa konteksteissa. Kirjallisuuskatsauksessaan Moser (2014) kuvaa sopeutusviestintää kansalaisten, poliitikkojen ja ilmastotyötä tekevien asiantuntijoiden välisenä dialogina ja tiedonjakamisena, jossa keskitytään siihen, miten ilmastonmuutoksen seurauksiin vastataan ja miten niitä voidaan hallita.

Heinrichsin tapaan Moser (2018) näkee sopeutusviestinnässä jotain omaleimaista, joka tekee siitä sananmukaisesti oman haaransa (*branch*) ilmastoviestinnän kentällä. Moser ei kuitenkaan suoraan erittele tai perustele mainittua asemointia. Tulkitsemisen hänen tarkoittavan, että sopeutusviestinnän omaleimaisuus liittyy nimenomaan sen käsittelemiin aiheisiin, joskin Moser tuo myös esiin, että käytännön tasolla sopeutusviestintä voi sekoittua muuhun ilmastoviestintään eikä niiden välillä ole ehdotonta ja toisiaan poissulkevaa raja-aitaa. Artikkelin loppupuolella Moser listaa näkökulmia, joita hän pitää uniikkeina nimenomaan pitkän aikavälin sopeutumisesta viestittäessä. Näkökohdat liittyvät siihen, että viestinnän kohteena olevat ilmastovaikutukset ja -riskit jatkuvat ja käyvät alati pahemmiksi samalla kuin olemassa olevien ratkaisujen määrä vähenee ja niiden toteuttaminen vaatii yhteiskunnallisesti entistä enemmän. Kirjallisuuskatsauksessa Moser (2014) erittelee sopeutusviestinnän keskeisiä haasteita, joiden voidaan myös tulkita ilmentävän hänen tarkoittamaansa sopeutusviestinnän erityisyyttä. Haasteet liittyvät etupäässä sopeutumistermin uutuuteen ja abstraktiuteen, jotka hän liittyy siihen, miten hyvin yleisö pystyy vastaanottamaan aihetta koskevaa tietoa. Toisaalta artikkelissa myös hahmotellaan, että ilmastonmuutoksen paikallisia vaikutuksia ilmentävä sopeutumisnäkökulma voisi lisätä ilmiön käsinkosketeltavuutta ja korostaa toimeliaisuuden kautta saatavia paikallisesti realisoituvia hyötyjä.

Moserin (2018) mukaan sopeutusviestinnässä on kriittistä pystyä tunnistamaan, sijoittamaan ja merkityksellisesti tulkitsemaan ne riskit, joihin on sopeuduttava. Riskiviestinnän keskeisistä käsitteistä ammentaen Moser puhuu uhan arvioinnista (*threat appraisal*) ja uhkaan vastaamisen arvioinnista (*coping/response appraisal*) keskeisinä psykologisina vaikuttimina. Käsitteet riskien olemassaolosta ja uhkavuudesta ovat välttämätön ennakkoehto sopeutus- ja varautumistoimien toteuttamiselle. Riskit voivat tässä yhteydessä merkitä sekä hienovaraisempaa vähittäistä ilmastonmuutoksen mukanaan tuomaan muutosta että lyhyen aikavälin ilmaston

vaihtelua ja erilaisia sään ääri-ilmiöitä (esim. tulvat, myrskyt, metsäpalot, kuivuusjaksot, helleaallot). Riskien olemassaolon ja vakavuuden esille tuomisen lisäksi sopeutusviestinnässä tulisi tarjota jonkinlaisia ratkaisuja esitettyihin ongelmiin. Tällä tavoin tuetaan riskiviestinnän vastaanottajien käsityksiä siitä, että riskeihin on mahdollista varautua tarkoituksenmukaisilla tavoilla. Keskeistä on myös se, että riskiviestinnän toinen osapuoli käsittäisi itsensä kyvykkääksi toimijaksi eli toisin sanoen hän hahmottaisi sopeutumisen ja oman toimijuutensa välisen suhteen. Muita oleellisia näkökulmia ovat esimerkiksi se, miten riskeihin varautumiseen liittyvää vastuidenjakoja ja sen oikeudenmukaisuutta tulkitaan viestintäsuhteessa.

Siirtyessään puhumaan sopeutusviestinnän tunnereaktioista Moserin (2018) näkökulma sopeutusviestintään laajenee riskikeskeisestä viestinnästä kohti kompleksisempää viestintää muutoksesta. Hän tunnistaa muutokseen liittyviä moninaisia, risteäviä tunteita, jotka luovat viestinnälle vaateen psykologisesta sensitiivisyydestä. Hänen johtopäätöksensä on, että viestiminen perustavanlaatuisesti muuttuvista elinolosuhteista perustuu dialogiin muutoksesta, sen prosessoinnista ja hyväksymisestä sekä muutoksen kanssa elämisestä. Ihmisten kouluttaminen ilmatoriskeistä ja varautumisvaihtoehdoista taas jää pienempään osaan. Moserin näkemyksessä onkin havaittavissa yhtymäkohtia Heinrichsiin, vaikka hän sanallistaakin niitä erilaisella käsitteistöllä. Molemmat näkevät, että yksinkertaisemman riskiviestinnällisen fokuksen ohella sopeutusviestinnässä voisi olla holistisempi lähestymistapa muutokseen.

2.2.2 Sopeutusviestinnän empiirinen tutkimus

Sopeutusviestinnän empiirinen tutkimus on hyvin samankaltaista kuin muukin ilmastoviestinnän tutkimus. Osin kyse on tietysti päällekkäisistä kategorioista, sillä kaikkia tutkimuksia ei voi eikä ole tarpeen määrittää edustamaan jompaakumpaa. Tässä alaluvussa käyn läpi sopeutusviestinnän empiiristä tutkimusta peilaten sitä aiemmin esiteltyyn Anne Gammelgaard Ballantynen (2016) viiden ryhmän jaotteleluun. Ryhmät on tiivistetty taulukkoon 1, ja jokaisen ryhmän kohdalla tarjoan esimerkkejä sopeutusviestinnän tutkimuksesta. Kirjallisuuden esittelemisen lisäksi tiivistän jokaisen ryhmän kohdalla aiemman kirjallisuuden keskeisen annin väitöskirjani päätavoitteelle, joka on ymmärtää sopeutusviestintää ilmiönä. Viimeistä ryhmää eli konseptuaalisia artikkeleita en esittele enää tässä yhteydessä uudestaan, sillä niiden keskeinen anti on käsitelty edellisessä alaluvussa.

Taulukko 1. Ilmastoviestinnän tutkimuksen viisi ryhmää Anne Gammelgaard Ballantynen (2016) mukaan, täydennettynä esimerkeillä sopeutusviestinnän tutkimuksesta

<p>1. Kansalaisten käsitykset</p> <p>Tutkimuskohde: Ihmisten ilmastoon liittyvät asenteet ja tietämys (esim. ilmastonmuutosta kohtaan koettu huoli) sekä niitä selittävät tekijät (esim. poliittinen vakauus, kulttuurinen maailmankatsomus).</p> <p>Tutkimusasetelma ja viestintäkäsitys: Etupäässä kyselyihin pohjaavaa asennetutkimusta. Suhde viestintään instrumentaalinen, ts. saaduista tuloksista johdetaan viestintäsuosituksia – yksittäisissä tutkimuksissa viestintäkäsitykset vaihtelevat lineaarisesta konstitutiiviseen.</p> <p>Esimerkit sopeutusviestinnän tutkimuksesta:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brink, E., & Wamsler, C. (2019). Citizen engagement in climate adaptation surveyed: The role of values, worldviews, gender and place. <i>Journal of Cleaner Production</i>, 209, 1342–1353. • Blennow, K., Persson, J., Tomé, M., & Hanewinkel, M. (2012). Climate Change: Believing and Seeing Implies Adapting. <i>PLoS ONE</i>, 7(11), e50182.
<p>2. Massamedia</p> <p>Tutkimuskohde: Mediaesitykset ilmastonmuutoksesta, esim. toistuvat teemat ja ajallinen muutos.</p> <p>Tutkimusasetelma ja viestintäkäsitys: Keskittyy tyypillisesti tekstin analysoimiseen – irrottaa viestin ”lähettäjstä” ja ”vastaanottajasta”; noudattaa teoreettisen ja metodologisen viitekehyksen suhteen mediatutkimuksen vakiintuneita traditioita.</p> <p>Esimerkit sopeutusviestinnän tutkimuksesta:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Harcourt, R., Bruine de Bruin, W., Dessai, S., & Taylor, A. (2020). What Adaptation Stories are UK Newspapers Telling? A Narrative Analysis. <i>Environmental Communication</i>, 14(8), 1061–1078. • Devitt, C., & O’Neill, E. (2017). The framing of two major flood episodes in the Irish print news media: Implications for societal adaptation to living with flood risk. <i>Public Understanding of Science</i>, 26(7), 872–888.
<p>3. Strateginen viestintä</p> <p>Tutkimuskohde: Erilaiset tavat viestiä ilmastonmuutoksesta, esim. miten vaikuttaa ihmisten asenteisiin, yleisösegmentointi ja viestien kehystäminen.</p> <p>Tutkimusasetelma ja viestintäkäsitys: Tutkimusasetelmissa variaatiota. Suhde viestintään usein instrumentaalinen, ts. keskiössä on jonkin asiantilan saavuttaminen viestinnän avulla; yksittäisissä tutkimuksissa viestintäkäsitykset vaihtelevat lineaarisesta konstitutiiviseen.</p> <p>Esimerkit sopeutusviestinnän tutkimuksesta:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grothmann, T., Leitner, M., Glas, N., & Prutsch, A. (2017). A five-steps methodology to design communication formats that can contribute to behavior change: The

<p>example of communication for health-protective behavior among elderly during heat waves. <i>SAGE Open</i>, 7(1).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cantrill, J., Budesky, R., & Burroughs, B. (2019). Home waters run deep: leveraging place perception and trout conservation to promote climate change adaptation. <i>Human Dimensions of Wildlife</i>, 24(6), 564–578.
<p>4. Viestinnän vaikutukset</p>
<p>Tutkimuskohde: Edellisen ryhmän tavoin keskiössä viestinnän strategisuus, fokus selkeämmin viestinnän vaikutusten mittaamisessa tai havainnollistamisessa.</p> <p>Tutkimusasetelma ja viestintäkäsitys: Etupäässä kokeellisia tutkimusasetelmia, joissa koehenkilöiden asenteita mitataan ennen ja jälkeen viestimaniipulaation, mutta myös tekstianalyysejä ja viestien vastaanottamisen tutkimusta; yksittäisissä tutkimuksissa viestintäkäsitykset vaihtelevat lineaarisesta konstitutiiviseen.</p> <p>Esimerkit sopeutumisviestinnän tutkimuksesta:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Evans, L., Milfont, T. L., & Lawrence, J. (2014). Considering local adaptation increases willingness to mitigate. <i>Global Environmental Change</i>, 25(1), 69–75. • Ballantyne, A. G., Glaas, E., Neset, T. S., & Wibeck, V. (2018). Localizing Climate Change: Nordic Homeowners' Interpretations of Visual Representations for Climate Adaptation. <i>Environmental Communication</i>, 12(5), 638–652.
<p>5. Konseptuaaliset artikkelit</p>
<p>Tutkimuskohde: Korostavat yleisön tulkintoja, yleisön käsitteellistämistä merkityksen kanssaluojina ja merkityksen sosiaalista rakentumista.</p> <p>Tutkimusasetelma ja viestintäkäsitys: Kirjallisuuskatsaukset, ilmastoviestinnän historiallista kehitystä tarkastelevat ja teoreettisia ja käsitteellisiä kontribuutioita tekevät artikkelit; sitoutuvat konstitutiiviseen viestintäkäsitykseen, valmiit hylkäämään lineaarisen viestintäkäsityksen.</p> <p>Esimerkit sopeutumisviestinnän tutkimuksesta:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Moser, S. C. (2014). Communicating adaptation to climate change: The art and science of public engagement when climate change comes home. <i>Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change</i>, 5(3), 337–358. • Moser, S. C. (2018). Communicating Climate Change Adaptation and Resilience. Teoksessa M. Nisbet (toim.), <i>Oxford Research Encyclopedia of Climate Science</i>. Oxford University Press.

Yhteenvedon voi todeta, että aikaisemman tutkimuksen suhde viestintään on enimmäkseen instrumentaalinen. Suuri osa aiemmasta tutkimuksesta kuuluu ryhmiin, joissa viestintä ymmärretään keinona saavuttaa jokin haluttu asiantila. Varsinainen tutkimus kohdistuu siihen, miten viestintä voitaisiin tehdä mahdollisimman tehokkaasti tai vaikuttavasti. Tarkastelu voi olla epäsuoraa (esim. kansalaismielipiteestä johdetut viestintäsuositukset) tai suoraa (esim. viestinnän vaikutusten tarkastelu). Viestintä käsitetään usein vähintään epäsuorasti lineaarisena sopeutumissanoman tai -tietouden välittämisenä viestijältä vastaanottajille.

2.2.2.1 Kansalaismielipide sopeutumisesta ja ilmastoriskeistä

Kansalaismielipiteen osalta sopeutumisviestinnän tutkimuksessa on käsitelty erityisesti poliittis-yhteiskunnallisia näkemyksiä sopeutumistoimista ja ilmastonmuutokseen liittyviä riskikäsitteitä. Ryhmään kuuluvat tutkimukset ovat määrällistä asennetutkimusta, joiden tuloksista johdetaan erilaisia viestintäsuosituksia. Viestintätieteellisestä näkökulmasta voidaan kysyä, onko kyse lainkaan viestinnän tutkimuksesta, sillä yhteys viestintään on ohut ja instrumentaalinen. Ilmastoviestinnän tutkimuksen kontekstissa kyse on kuitenkin vakiintuneesta ja yleisestä tutkimusgenrestä (Moser, 2016). Näen myös itse, että ryhmän empiiriset tutkimukset lisäävät ymmärrystä sopeutumisviestinnästä ilmiönä.

Eurooppalaisissa kyselytutkimuksissa on osoitettu, että kansalaiset kannattavat julkista sopeutumispolitiikkaa suurin piirtein yhtä laajasti kuin hillintään tähtääviä toimia (Brügger, Morton, ym., 2015; Hagen ym., 2016). Toisessa kyselytutkimuksessa myös todettiin, että sopeutumis- ja hillintätoimien kannattamista motivoivat samat keskeiset tekijät: usko ilmastonmuutokseen ja ilmastonmuutoksen kokeminen uhkana (Brügger, Morton, ym., 2015). Ruotsalaisessa kyselytutkimuksessa osoitettiin edellä mainituista tutkimuksista poiketen niin sanottu sopeutumisen ja hillinnän välinen kuilu (Brink & Wamsler, 2019). Toisin sanoen vastaajilla oli joko hillintää tai sopeutumista korostava ajattelutapa. Hillintää painottava ajattelumaailma korosti ympäristöarvoja ja yhteisöllisyyttä ja sopeutumista korostava riskien vähentämistä. Tutkimuksessa ilmiön havaittiin olevan sukupuolittunut: naiset kannattivat tyypillisemmin hillintää ja miehet sopeutumista. Ebba Brink ja Christine Wamsler (2019) keskustelevat tulosten yhteiskunnallisista vaikutuksista ja tuovat esiin, että transformatiivinen näkökulma sopeutumiseen voisi tuoda paremmin esiin hillinnän ja sopeutumisen välisen yhteyden. He toteavat myös, että sopeutumista edistävässä viestinnässä voitaisiin korostaa arvoja, jotka ovat hillintää priorisoiville erityisen tärkeitä.

Toiseksi kyselytutkimuksilla on selvitetty ilmastonmuutokseen liittyvien riskikäsitteiden ja omakohtaisten kokemusten suhdetta julkisten sopeutumistoimien kannattamiseen ja sopeutumiseen liittyvään toimeliaisuuteen. Tutkimuksissa on osoitettu, että korkea riskikäsite ilmastonmuutoksen aiheuttamasta uhasta lisää ainakin jonkin verran halukkuutta sopeutua (Bichard & Kazmierczak, 2012; Blennow ym., 2012; Brügger, Morton, ym., 2015; A. L. Taylor ym., 2014). Tulosten pohjalta on keskusteltu riskiviestinnän haasteista ja mahdollisuuksista melko yleisellä tasolla liittyen esimerkiksi vastuukysymyksistä viestimiseen (Bichard & Kazmierczak, 2012). Toiseksi tutkimukset ovat osoittaneet, että ne, jotka ovat kokeneet ilmastonmuutoksen seuraukset henkilökohtaisesti, ovat jonkin verran valmiimpia tekemään varautumis- tai sopeutumistoimia omassa elämässään (Blennow ym., 2012; Demski ym., 2017; Shao, Xian, Lin, Kunreuther, ym., 2017) sekä kannattamaan julkisia sopeutumistoimia (Ray

ym., 2017; Shao, Xian, Lin, & Small, 2017). Tulosten pohjalta on käyty keskustelua riskiviestinnästä liittyen esimerkiksi tarpeeseen tehdä jatkuvaa riskiviestintää akuuttien riskitilanteiden ulkopuolella (Shao, Xian, Lin, & Small, 2017), sään ääri-ilmiöiden ja ilmastonmuutoksen välisen suhteen alleviivaamisesta (Demski ym., 2017; Ray ym., 2017), paikallisten ilmastovaikutusten osoittamisesta (Blennow ym., 2012) sekä viestinnän räätälöimisestä eri ihmisryhmille (Ray ym., 2017; Shao, Xian, Lin, & Small, 2017).

Toisaalta sopeutumisviestinnän tutkimuskentän on kritisoitu olleen liiankin kiinnostunut ihmisten riskikäsitteistä ja omakohtaisista kokemuksista ilmastovaikutusten kanssa, sillä aihealuetta käsitellyt meta-analyysi osoitti kummallakin olevan verrattain heikko yhteys sopeutumisen eteen tehtävän toimeliaisuuden kanssa (van Valkengoed & Steg, 2019). Meta-analyysin mukaan vahvimpia toimeliaisuutta ennustavia tekijöitä olivat se, miten muut suhtautuvat sopeutumistoimiin (*deskriptiivinen normi*), muuttuvan ilmaston kokeminen epämiellyttäväksi tilaksi (*kielteinen affekti*) sekä käsitys omasta mahdollisuudesta sopeutua (*minäpystyvyys*) ja käsitys sopeutumistoimien tehokkuudesta (*lopputulospystyvyys*). Myös riskiviestinnän integroivaa mallia soveltavassa tutkimuksessa korostettiin pystyvyyskäsitteitä ja sosiaalisia normeja riskikäsitteistä keskeisimpinä sopeutumiskäyttäytymistä ennustavina tekijöinä (Lim, 2022).

Yllä kuvatuissa tieteellisissä artikkeleissa ei ole käsitelty Suomea. Suomalaisten sopeutumista koskevia näkemyksiä on kuitenkin mahdollista selvittää ei-akateemisista kyselyistä. Vaikka suomalaisten ilmastoasenteita onkin kartoitettu paljon (ks. esim. Heikkilä & Perälä, 2019), eivät ilmastonmuutokseen sopeutumista käsittelevät kysymykset ole kovinkaan yleisiä. Ilmastobarometrissa kuitenkin kysytään useampikin kysymys sopeutumiseen ja varautumiseen liittyen (ks. Ympäristöministeriö, 2023). Vuoden 2023 Ilmastobarometrin tulosten mukaan noin 70 prosenttia vastaajista oli vähintään jokseenkin samaa mieltä siitä, että myös Suomen on varauduttava kiireellisesti ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Suurin piirtein yhtä suuri joukko ajatteli, että varautumisella voidaan vähentää ilmastonmuutoksesta aiheutuvia haittoja. Suomalaiset myös kokivat laajasti, että ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät jo nyt eri puolilla maailmaa. Kuitenkin vain noin puolet vastaajista katsoi, että ilmastonmuutos voisi aiheuttaa merkittäviä haittoja itselle tai läheisille lähitulevaisuudessa. Myös omakohtainen varautuminen sään ääri-ilmiöihin ja muihin ilmastonmuutoksen vaikutuksiin oli suhteellisen harvinaista: noin joka neljäs kertoo tehneensä jotain varautumisen eteen.

Eurooppalaisissa vertailuissa ilmastonmuutokseen sopeutuminen ei vaikuta olevan erityisen akuutti kysymys suomalaisten mielissä, mitä selittänee osaltaan erilaisten sään ääriolosuhteiden vähyys Suomessa. Euroopan komission (2021) teettämässä

ilmastokyselyssä suomalaiset olivat EU-alueen viidenneksi skeptisimpiä sopeutumisen saavutuksista. Kyselyssä 55 prosenttia vastaajista oli vähintään jokseenkin samaa mieltä siitä, että ilmastonmuutoksen haitallisiin seurauksiin sopeutumisella on positiivisia vaikutuksia EU-alueen kansalaisille. Euroopan investointipankin (2024b) kyselyssä valtaosa suomalaisista vastaajista (93 %) piti kotimaansa sopeutumista ilmastonmuutokseen tärkeänä. Se, missä suomalaiset vastaajat erosivat Euroopan unionin keskiarvoon nähden, liittyi erityisesti ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ja kokemuksiin niistä. Suomalaisista vastaajista 61 prosenttia kertoi kokeneensa vähintään yhden äärimmäisen sääilmiön viimeisen viiden vuoden aikana (vrt. EU:n keskiarvo 80 %), ja yli puolet mainitsi kokeneensa ainakin yhden suoran seurauksen sään ääri-ilmiöistä (vrt. EU:n keskiarvo 68 %). Hieman alle 40 prosenttia suomalaisista vastaajista katsoi, että heidän on jatkossa sopeutettava elämäntapaansa ilmastonmuutoksen vuoksi (vrt. EU:n keskiarvo 72 %). Vastaavanlaisia tuloksia saatiin myös Eurobarometrissa (2025), jossa vain 14 prosenttia suomalaisista koki olevansa altis ympäristö- ja ilmatoriskeille kuten maastopaloille, tulville, saasteille tai sään ääri-ilmiöille. Euroopan unionin keskiarvo oli 38 prosenttia.

Kansalaismielipidettä käsittelevä kirjallisuus avaa kaksi keskeistä näkökulmaa sopeutumisviestinnän ymmärtämiseksi. Ensinnäkin niin sanottu hillinnän ja sopeutumisen välinen mahdollinen kuilu eli ihmisten alttius suosia jompaakumpaa on merkittävä sopeutumisviestinnän konstitutiivisen funktion kannalta. Väitöskirjassa lähestyn sopeutumisviestintää tavoiteorientoituneena viestintänä, joka pyrkii edistämään sopeutumisen asemaa yhteiskunnassa. Tästä näkökulmasta katsottuna pragmaattisemman asiasisällön lisäksi sopeutumisviestinnän pitäisi pyrkiä muovaamaan ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyviä arvostuksia ja merkityksiä, erityisesti hillintää priorisoivien kansalaisten parissa, jotka voivat lähestyä sopeutumista penseästi tai ainakin varautuneesti. Toiseksi asennetutkimus antaa omaa rajallista tukea sille, että tietoisuuden lisääminen ilmastonmuutoksen seurauksista ja ilmatoriskeistä voi itsessään auttaa lisäämään kansalaisten osallistumista ilmastonmuutokseen sopeutumiseen. Toisaalta tutkimusnäyttö antaa osviittaa siitä, että alhainen riskikäsitelmä voi haastaa ilmastonmuutokseen sopeutumisen koettua merkityksellisyyttä ja siten olla este sopeutumisen edistämiseksi yhteiskunnassa.

2.2.2.2 Sopeutuminen ilmastojournalismin aiheena

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen journalistisia esityksiä tarkastelevat tutkimukset voidaan jakaa aihetta suoraan ja välillisesti käsitteleviin. Ensiksi mainituissa keskitytään nimenomaisesti ilmastonmuutokseen sopeutumiseen eli tarkastelun keskiössä on se, minkälaiseksi ilmiöksi ilmastonmuutokseen sopeutuminen rakentuu mediassa (esim. Ford & King, 2015; Harcourt ym., 2020). Enemmistön aihealueen

tutkimuksesta muodostavat kuitenkin tapaustutkimukset, joissa tarkastellaan nimettyä ilmastonmuutoksen seurausta – ja sitä kautta myös varautumista ja sopeutumista. Valtaosa näistä tutkimuksista keskittyy erilaisiin sään ääriolosuhteisiin, kuten tulviin (Brito ym., 2020; Devitt & O’Neill, 2017; Gavin ym., 2011; Henrique & Tschakert, 2019), maastopaloihin (D. Anderson ym., 2018; Kroepsch ym., 2018) tai hirmumyrskyihin (Parida ym., 2021; Pinto ym., 2020) – mutta myös ilmastonmuutoksen terveysvaikutuksiin (King ym., 2019). Lisäksi sopeutumista on tarkasteltu IPCC:n ilmastoraporttien uutisoinnin kontekstissa (Nerlich & Jaspal, 2014; O’Neill ym., 2015).

Ilmastonmuutokseen sopeutumista lähestyvien tutkimusten ”ensimmäinen aalto” on keskittynyt määrällisesti kartoittamaan sopeutumisaiheen yleisyyttä ilmastojournalismissa – usein muiden aiheiden ohella keskittymättä erityisesti sopeutumiseen. Keskeinen tulos on ollut, että vain pieni osa kaikesta länsimaisesta ilmastojournalismissa käsittelee ilmastonmuutokseen sopeutumista (Ahchong & Dodds, 2012; Broadbent ym., 2016; Horta ym., 2017; Liu ym., 2008; Molek-Kozakowska, 2018; Olausson, 2009). Osassa tutkimuksista kuitenkin osoitetaan, että aiheen saama tila on ollut kasvussa (Boykoff ym., 2013; Boykoff & Roberts, 2007; Ford & King, 2015; Gurwitt ym., 2017). Kehittyvissä maissa sopeutuminen vaikuttaa olevan paikoin jopa hillintääkin yleisempi ilmastojournalismin aihe 2020-luvulle tultaessa (Elia, 2019; Günay ym., 2021; vrt. Takahashi & Meisner, 2013).

Laadullisissa media-analyseissa on käsitelty Isoa-Britanniaa sekä Yhdysvaltoja ja Kanadaa. Rachel Harcourtin ja muiden (2020) tutkimuksessa tunnistettiin viisi yleisintä paikallista sopeutumista kuvaavaa medianarratiivia Isossa-Britanniassa. Ensimmäinen narratiivi toi esiin tarpeen suojautua lisääntyviltä tulvilta. Päävastuu sopeutumisesta annettiin hallitukselle, ja pääasiallisena sopeutumiskeinona pidettiin tulvasuojia. Toinen narratiivi korosti kodinomistajien vastuuta suojautua tulvilta vakuuttamalla kotinsa. Kolmas narratiivi toi esiin sitä, miten kansalaisten tulisi olla paremmin tietoisia ilmastoriskeistä, jotta he voisivat tehdä informoituja päätöksiä niiden hallitsemiseksi. Neljäs narratiivi käsitteli maanviljelyä ja erityisesti alalla tarvittavia muutoksia ja innovaatioita ilmasto-olojen muuttuessa. Viides narratiivi koski luonnon sopeutumista ilmastonmuutokseen ja sitä, miten paikallinen luonto jakaantui voittajiin ja häviäjiin muutoksen keskellä. Pohjoisamerikkalaisessa tutkimuksessa James Ford ja Diana King (2015) havaitsivat, että suurin osa sopeutumiseen liittyvistä mediasisällöistä keskittyi käsittelemään sopeutumistarpeita tosiasiallisen sopeutumisen sijaan. He myös toivat esiin, että jutuissa korostettiin niin sanottua kovaa sopeutumista eli fyysisiä rakennelmia ja teknologisia ratkaisuja, mikä heidän mukaansa heijastaa laajempaa yhteiskunnallista vinoumaa priorisoida kova sopeutuminen ”pehmeämmän” ennaltaehkäisyyn keskittyvän sopeutumisen ohi.

Mediatutkimusten fokus on ollut pääasiassa teksteissä, mutta joissain tutkimuksissa on myös pyritty ymmärtämään mediaesitysten vaikutuksia. Australialaistutkimuksessa pohdittiin paikallislehden roolia paikallisessa poliittisessa keskustelussa ilmastomuutokseen sopeutumiseen liittyen (Bowden ym., 2021). Tutkimuksen johtopäätös oli, että paikallislehti liittoutui yhteen vallitsevan poliittis-taloudellisen hegemonian kanssa vastustaakseen paikallishallinnon sopeutumissuunnitelmaa, joka nähtiin uhkana kansalaisten omistusoikeudelle. Media-analyysin lisäksi tutkijat olivat haastatelleet poliittista prosessia tuntevia ja siinä mukana olleita henkilöitä. Toisissa tutkimuksissa on taas haluttu ymmärtää mediaesitysten vaikutuksia kansalaisiin kuitenkin heiltä suoraan kysymättä. Juliet Pinton ja muiden (2020) artikkelissa tarkasteltiin Florence-hurrikaania käsitelleen mediakirjoittelun potentiaalista vaikutusta kansalaisten motivaatioon varautua. Heidän keskeinen johtopäätöksensä oli, että kansallisissa medioissa keskityttiin pääasiassa hurrikaanin uhkaavuuteen ilman kansalaisten toimijuutta vahvistavia elementtejä, kun taas paikallisissa lehdissä annettiin myös konkreettisia neuvoja ja ohjeita varautumistoimien tekemiseksi. Renata de Brito ja muut (2020) tarkastelivat brasilialaista kuivuus- ja tulvauutisointia siitä näkökulmasta, miten se vaikuttaa yleisön riskikäsitelyyn. Tutkijoiden mukaan tulvat esitettiin haitallisempina kuin kuivuus, vaikka todellisuudessa kuivuus on alueella yleisempää ja vaikuttaa suurempaan määrään ihmisiä. Lisäksi uutisointi keskittyi sään ääri-ilmiöiden välittömiin suoriin vaikutuksiin ja jätti laaja-alaisemman riskienhallinnan vähemmälle huomiolle. Irlantia koskeneessa tutkimuksessa tarkasteltiin tulvauutisoinnin vaikutuksia siihen, millaisia käsityksiä se luo yhteiskunnallisesta sopeutumisesta (Devitt & O'Neill, 2017). Catherine Devittin ja Eoin O'Neillin mukaan median tapa esittää tulvat ei ole täysin yhteneväinen nykyisen yhteiskunnallisen tulvaparadigman kanssa, joka korostaa tulvien estämisen sijaan tulvariskin kanssa elämistä. Heidän mukaansa mediaesitykset eivät auta ihmisiä tunnistamaan omaa haavoittuvaisuuttaan ja nostamaan valmiuttaan, vaan korostavat enemmän tulvien luonnetta yllättävinä ja ennustamattomina, mutta estettävinä tapahtumina, jotka kuuluvat ennen kaikkea julkisen vallan vastuulle.

Tietääkseni ainoa mediaesitysten todellista vastaanottoa yleisön parissa käsitellyt tutkimus on Chris Tangin (2022) korpusanalyysia ja fokusryhmäkeskusteluita yhdistänyt tutkimus brittimedian tavoista raportoida äärimmäisestä kuumuudesta ja kylmyydestä sekä niihin liittyvästä kansallisesta varoitusjärjestelmästä. Tutkimuksessa tehtiin useita mielenkiintoisia havaintoja ihmisten tavoista tulkita mediassa esitetyjä riskejä. Fokusryhmissä kiinnitettiin huomiota mediatekstien sisältämiin kuvauksiin kuumuuden ja kylmyyden aiheuttamista riskeistä, mutta ei juurikaan noteerattu tekstin osuutta, joka käsitteli säähän liitettyä varoitusta. Tangin mukaan mediassa käytetty dramaattinen kieli veti tehokkaasti huomion juuri riskikuvauksiin. Kuvauksia sään ääriolosuhteiden aiheuttamista riskeistä pidettiin sinänsä realistisina, joskin osa osallistujista piti erityisesti lämpimiin säihin liitettyjä riskejä liioiteltuina. Tämä

johti siihen, että osallistujat alkoivat kyseenalaistaa myös muun annetun informaation paikkansapitävyyttä ja koko varoitussjärjestelmän uskottavuutta. Osa osallistujista myös totesi, ettei tarkkaan ymmärtänyt muuttujien välistä syy-seuraussuhdetta tekstisosuuksissa, joissa kerrottiin satojen ihmisten menettäneen henkensä kuumuusjakson aikana.

Media-analyysit havainnollistavat sitä, miten eri tavoin ilmastonmuutokseen sopeutuminen voidaan ymmärtää ja miten näkökulmavalinnat vaikuttavat siihen, miten ilmiötä tuotetaan julkisuudessa. Aiempien tutkimusten mukaan media on kansalaisten keskeisin lähde ilmastoasioissa (esim. Lehtonen ym., 2020; Schäfer & Painter, 2021). Tämän valossa median tapa esittää ilmastonmuutokseen sopeutuminen luo keskeisen merkityksellistämisen horisontin kaikelle sopeutumista koskevalle viestinnälle: ennakkokäsitykset ilmiöstä ja sen luonteesta osaltaan ohjaavat myöhempää tulkintaa ja annettuja merkityksiä (Schäfer & O'Neill, 2017). Määrälliset tarkastelut viittaavat siihen, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen aiheena saa rajallisesti tilaa ilmastonmuutosta käsittelevässä journalismissa. Tämä voi taas vaikuttaa siihen, kuinka hyvin kansalaiset ovat ylipäänsä perillä siitä, mitä ilmastonmuutokseen sopeutuminen on ja mikä on sen rooli ilmastotyössä. Tarkemmat laadulliset tarkastelut taas osoittavat, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen ymmärretään pääsääntöisesti enemmänkin yksittäisiin riskeihin varautumisena, kun taas laajemmat yhteiskunnalliset, kulttuuriset ja psykologiset ulottuvuudet saavat vähemmän palstatilaa. Samanaikaisesti on kuitenkin tärkeä tunnistaa mediasisältöjä kuluttavien kansalaisten aktiivinen toimijuus: vaikka lehtijutut näyttävät helposti yksisuuntaisena tiedonvälityksenä, todellisuudessa lukijat käyvät kriittistä neuvottelua sekä juttujen sisällöistä että niissä esiteltyjen aiheiden laajemmista merkityksistä omassa elämässä ja yhteiskunnassa.

2.2.2.3 Sopeutumisviestinnän strateginen räätälöinti

Kolmannen ryhmän ytimessä on instrumentaalinen näkökulma viestintään: sopeutumisviestintä nähdään keinona saavuttaa erittelemätöntä myönteistä kehitystä ilmastokysymysten saralla tai vaihtoehtoisesti spesifeinä asenne- ja käyttäytymismuutoksina. James Cantrillin ja muiden (2019) katsausartikkeli keskittyi tarkastelemaan makeanveden suojeluun pyrkivän järjestön ilmastonmuutoksen seurauksia ja sopeutumisstrategioita koskevaa viestintää vuosilta 2008–2019. Artikkelin havainnollistaa sopeutumisviestinnän tutkimuksen tyypillistä sanastoa ja eetosta mainitsemalla vaikuttavan viestinnän suunnittelun heti abstraktin ensimmäisessä virkkeessä. Artikkelissa tutkijat tunnistivat viisi vaikuttavaa viestintästrategiaa, joita järjestö käytti jäsenviestinnässään. Kaksi ensimmäistä liittyivät ilmastonmuutoksen kehystämiseen paikalliseksi riskiksi ja tunteellisten reaktioiden herättämiseen tätä kautta. Järjestö

esimerkiksi korosti nimettyjen jokien kokemaa uhkaa ja muistutti yleisöään siitä, miten tutut kalastuspaikat olivat muuttuneet ajan saatossa. Kolmas liittyi sosiaalisiin normeihin eli siihen, mitä muut tekevät tai mitä heidän pitäisi tehdä. Järjestö toi sosiaalisia normeja esiin korostamalla yhdessä toteutettuja ennallistamisprojekteja. Neljäntenä strategiana oli korostaa ennallistamistoimien välittömiä hyötyjä nostamalla esiin erilaisia menestystarinoita. Viimeinen tunnistettu strategia liittyi yhteisesti jaettujen arvojen tunnistamiseen ja niihin vetoamiseen. Tarkasteltavan järjestön tapauksessa nämä liittyivät perinteisiin, kalastusta kohtaan koettuun rakkauteen sekä haluun vaalia vesistöjä tuleville sukupolville. Samankaltaiset teemat toistuvat tiheään myös muussa alan tutkimuskirjallisuudessa.

JungKyu Rhys Limin ja muiden (2022) tutkimuksessa tarkasteltiin erilaisten sosiaalisiin normeille pohjautuvien viestien vaikutusta yhdysvaltalaisen motivaatioon osataa tulvavakuutus ja asentaa tulvaeste. Ensimmäisenä kirjoittajana toimiva Lim oli aiemmassa tutkimuksessaan tunnistanut, että sosiaaliset normit ovat keskeinen motivaatiotekijä sopeutumista edistävälle käyttäytymiselle (Lim, 2022) ja ikään kuin jatkaa työtään tässä seuraavassa artikkelissa valjastamalla löydöksen jatkokehittelyyn. Limin ja muiden tutkimus havainnollistaa osaltaan myös käyttämäni Ballantynen ja ottelun kolmannen ja neljännen ryhmän samankaltaisuutta. Yhtäältä tutkimuksessa on hyvin samankaltainen kokeellinen tutkimusasetelma kuin sopeutumisviestinnän yleisövaikutuksia koskevissa tutkimuksissa, joita käsittelem seuraavan ryhmän kohdalla. Tutkimuksen olisikin perustellusti voinut sijoittaa myös neljännen ryhmän alle. Kuitenkin tutkijoiden tapa kehystää tutkimuksensa otsikointia myöten ilmentää ajatusta viestinnän strategisesta räätälöinnistä. Tutkimuksen alaotsikko ”*Developing social norms messages to motivate community members to perform disaster risk mitigation behaviors*” kertoo kiteytetysti, että viestintä on instrumentaalinen väline motivoida ihmisiä riskien hillintään. Sen voi myös tulkita ilmentävän tutkimuksen keskeistä motivaatiota ja sisäistä eetosta. Vaikka varsinaiset raportoivat tulokset koskevat mitattavia viestinnän vaikutuksia, on ne haluttu kehystää osaksi viestinnän kehittämistä. Tutkijat ovat tietenkin myös kehittäneet testaamansa viestit, mutta tuo kehitysprosessi ei kuitenkaan ollut varsinainen tutkimuksen kohde, vaan osa tutkimusasetelmaa.

Limin ja muiden (2022) tutkimuksen keskiössä olleet sosiaaliset normit jakaantuivat kolmeen ryhmään: *deskriptiiviseen normiin* (ts. mitä muut tekevät), *injuktiiviseen normiin* (ts. mitä muut ajattelevat, että pitäisi tehdä) ja *sosiaalisen hyväksynnän puutteeseen* (ts. kielteinen sosiaalinen seuraamus, jos tekoa ei tehdä). Tulosten mukaan deskriptiivistä normia hyödyntävät viestit eivät motivoineet ihmisiä varautumaan katastrofikonfliktissa. Sen sijaan injuktiiviselle normille perustuvat viestit olivat tehokkaampia motivoimaan ihmisiä hankkimaan tulvavakuutuksen ja asentamaan vesiesteet, erityisesti jos niissä viitattiin meteorologeihin, jotka ovat paikallisesti

tärkeitä viestijöitä hurrikaaniriskeihin liittyen. Tutkijat tuovatkin esiin, että on keskeistä löytää kohdeyleisölle relevantti viestijätaho, jonka sanalla on painoarvoa. Myös viestit, jotka korostivat miksi sopeutumistoimia pitää tehdä ja mitkä ovat toimimattomuuden kielteiset seuraukset naapurustossa, todettiin tutkimuksessa tehokkaiksi tavoiksi motivoida ihmisiä. Tutkijoiden mukaan yksi mahdollinen selitys tälle on se, että kyseisen kaltainen viesti tarjosi selkeän syyn sopeutumiselle. He kuitenkin huomauttavat, että viestivien tahojen pitää olla varovaisia sen suhteen, että viestityt mahdolliset seuraukset ovat uskottavia yleisön silmissä. Tutkimus antoi myös näyttöä siitä, että yksi selkeä viesti saattoi olla toisinaan vaikuttavampi kuin useita sanoimia yhdistävä viesti. Tutkijat epäilivät, että tulos voisi kertoa sekä liiallisen tietomäärän kognitiivisesta kuormasta että viestin sisäisestä uskottavuuden puutteesta.

Esimerkki viestinnän suunnitteluvaiheeseen pureutuvasta tutkimuksesta on Torsten Grothmannin ja muiden (2017) artikkeli, joka pohjautui laajempaan itävaltalaiseen tutkimushankkeeseen. Artikkelissa käsiteltiin sitä, miten ikäihmisille voitaisiin viestiä kuumuuteen varautumisesta erityisesti terveyden vaalimisen näkökulmasta. Tavoitteena oli suunnitella viestintäformaatteja, joiden päämääränä oli käyttäytymismuutos. Tätä varten tutkijat loivat viisivaiheisen metodin viestinnän suunnitteluun. Ensimmäisessä vaiheessa valittiin viestinnän ensisijainen kohderyhmä, joka pystyisi edistämään helteisiin varautumista ikäihmisten keskuudessa. Tunnistettuja potentiaalisia kohderyhmiä arvioitiin 10-kohtaisen kriteeristön avulla. Ensisijaiseksi kohderyhmäksi valittiin kotihoidon sairaanhoitajat, jotka olivat säännöllisesti tekemisissä ikäihmisten kanssa, ja joilla oli siten mahdollisuus levittää tietoisuutta helteiden vaaroista ja vaikuttaa ikäihmisiin. Päätökseen vaikutti muun muassa se, etteivät ikäihmiset välttämättä itse tunnista helleaaltojen aiheuttamaa vaaraa ja voisivat siksi sivuuttaa heille suoraan kohdistetun viestinnän. Toisessa vaiheessa tutkijat suorittivat kohderyhmäanalyysin haastattelemalla puhelimitse 30 sairaanhoitajaa. Keskeisenä tavoitteena oli ymmärtää, mitkä asiat edistivät ja mitkä taas hidastivat varautumistietoisuuden levittämistä ikäihmisten joukossa. Haastatteluissa nousi esiin, että kotihoidon sairaanhoitajien kokema työstressi oli yksi keskeinen rakenteellinen este varautumistietoisuuden levittämiseksi. Kolmannessa vaiheessa tutkijat kehittivät erilaisia viestintäformaatteja (esim. asiantuntijatyöpajat, esitteet), jotka pyrkivät vastaamaan edellisessä kohdassa esiintuotuihin haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Neljännessä ja viidennessä vaiheessa kehitettyjä viestintäformaatteja testattiin sairaanhoitajista koostuvissa fokusryhmissä ja paranneltiin saadun palautteen pohjalta. Esimerkiksi suunniteltuja asiantuntijatyöpajoja muokattiin niin, että kutsussa korostettiin kaikkien osallistujien asiantuntijuutta ja oppien jakamista hierarkkisemmän koulutustilaisuuden sijaan. Tämä on malliesimerkki dialogisesta sopeutumisviestinnästä erityisalan sisällä.

Kolmanteen ryhmään kuuluvat tutkimukset havainnollistavat aiemmin esiin tuotua ilmastoviestinnän tutkimuksen pragmaattista eetosta ja osoittavat, että myös aihealueen tieteellisessä ymmärryksessä sopeutumisviestintä on – Ballantynen (2016) osuvaa termiä lainaten – kuvainnollinen ”työkalulaatikko”, josta voi valita sopivan työkalun kulloinkin pientä pintaremonttia vaativaan ongelmakohtaan. Artikkeleiden välittämän viestintäkäsityksen ytimessä on prosessimainen ymmärrys viestinnästä sarjana erilaisia valintoja, jotka voidaan tiivistää seuraaviin: 1) viestinnän tavoitteen muotoilu, 2) viestinnän kohderyhmien valinta, 3) keskeiset välitettävät viestit ja niiden kehystäminen, 4) viestivien tahojen ja viestintävälineiden valitseminen sekä 5) saavutettujen tulosten mittaaminen (ks. Moser, 2010). Näkökulma ja konkreettiset lähestymistavat ovat hyvin samankaltaisia kuin viestivissä organisaatioissa tai viestintäkonsulteilla, mutta arvio kunkin vaiheen optimaalisimmasta muodosta perustetaan tieteellisiin metodein kerätylle todistusaineistolle. Tutkimuksesta riippuen näkökulma voi vaihdella yksittäisestä prosessin osasta koko prosessiin.

2.2.2.4 Sopeutumisviestinnän vaikutukset yleisöihin

Sopeutumisviestinnän vaikutuksia eri yleisöihin on tarkasteltu erityisesti kokeellisissa tutkimuksissa, joissa yleisön asenteita ja käyttäytymisintentiona on mitattu ennen ja jälkeen testatun viestimanipulaation. Kaksi keskeistä alan keskustelua ovat liittyneet siihen, onko sopeutumisviestinnällä kielteisiä vaikutuksia ihmisten käsityksiin ilmastonmuutoksen hillinnän tarpeellisuudesta ja toisaalta voisiko paikallisiin ilmastovaikutuksiin ja -riskeihin kiinnittyvä viestintä olla erityisen puhuttelevaa sen psykologisen läheisyyden vuoksi. Ensiksi mainittuun liittyen on pohdittu erityisesti voiko sopeutumisesta puhuminen viestiä kansalaisille siitä, että ilmastonmuutoksen hillinnästä on luovuttu (ks. Brügger, Morton, ym., 2015; Moser, 2014; Simonet & Fatorić, 2016). Kokeellisissa tutkimuksissa kysymystä on lähestytty tarkastelemalla sopeutumisaiheisten viestien vaikutuksia ilmastoasenteisiin ja halukkuuteen hillitä ilmastonmuutosta. Tulokset ovat tiivistetysti osoittaneet, etteivät sopeutumisviestit vaikuta vastaanottajiensa ilmastotoimijuuteen kielteisesti (Carrico ym., 2015; Evans ym., 2014; Howell ym., 2016), vaan voivat jopa kasvattaa halua hillitä ilmastonmuutosta joko yleisesti (Evans ym., 2014) tai ilmastonmuutoksesta vähemmän huolestuneiden joukossa (Howell ym., 2016). Näistä tuloksista on vedetty se johtopäätös, ettei sopeutumisviestintä pidä sisällään luovuttamiskonnotaatiota, joskin on hyvä huomata, ettei käytetty tutkimusasetelma pysty valottamaan, miten vastaanottajat tulkit-sivat viestejä tai olivatko he valmiita kannattamaan sopeutumisen edistämistä yhteiskunnassa, jota voidaan pitää sopeutumisviestinnän keskeisenä tavoitteena.

Toinen keskustelu on liittynyt sopeutumisen paikalliseen ulottuvuuteen. Kuten Susanne C. Moserin (2014) kirjallisuuskatsauksenkin otsikko kuuluu, sopeutumis-

viestintä tulee ajankohtaiseksi ”ilmastonmuutoksen tullessa kotiin”. Tällä viitataan siihen, miten sopeutumisenäkökulma paikantaa ilmastonmuutoksen paikalliseen lähiympäristöön ja tekee siitä siten ikään kuin todellisemman ja käsinkosketeltavamman ongelman (Moser, 2014). Yhdeksi ilmastoviestinnän perimmäiseksi haasteeksi on usein nimitetty se, että ilmastonmuutos tuntuu osalle ihmisistä ajallisesti ja maantieteellisesti etäiseltä (esim. Ballantyne, 2016; Moser, 2010; Whitmarsh ym., 2013). Ilmiötä on selitetty psykologisen etäisyyden käsitteellä, joka viittaa ilmastonmuutoksen ajalliseen, maantieteelliseen, sosiaaliseen ja konseptuaaliseen etäisyyteen (Spence ym., 2012). Toisin sanoen ilmastonmuutos näyttyy kaukaisena, koska sen seuraukset sijoitetaan ensisijaisesti joko tulevaisuuteen tai muualla ja muille ihmisille tapahtuvaksi. Psykologista etäisyyttä voi lisätä ilmastonmuutoksen luonne monimutkaisena, vaikeasti ymmärrettävänä ja useiden epävarmuuksien sävyttämänä luonnontieteellisenä ilmiönä.

Kokeellisissa tutkimuksissa tematiikkaa on lähestytty testaamalla, vaikuttaako ilmastonmuutoksen paikallinen kehystys vastaajien riskikäsitteisiin tai huoleen ilmastonmuutoksesta. Psykologisen etäisyyden taustaa vasten paikallisen ja kaukaisen/globalin kehystyksen eroja testanneissa tutkimuksissa paikallinen kehystys ei yllättäen edistänyt osallistujien ilmastotoimijuutta odotetulla tavalla (Brügger ym., 2016; Halperin & Walton, 2016; Mildemberger ym., 2019; Schoenefeld & McCauley, 2016; Spence & Pidgeon, 2010). Kahdessa tutkimuksessa paikallinen kehystys peräti laski käsitystä ilmastoriskeistä ja ilmastonmuutoksen seurausten vakavuudesta (Mildemberger ym., 2019; Spence & Pidgeon, 2010). Viitatuissa tutkimuksissa löydöksiä tulkittiin esimerkiksi näin: Alexa Spence ja Nick Pidgeon (2010) pohtivat voisiko paikallisen kehystyksen tehottomuus olla itsessään osoitus ilmastonmuutoksen psykologisesta etäisyydestä sen sijaan, että se olisi tarjonnut onnistuneen yrityksen purkaa sitä. Toisena selityksenä on tarjottu niin sanottua optimismiharhaa eli kognitiivista vinoumaa, joka ohjaa vähättelemään omalle kohdalle sattuvan ikävän tapahtuman mahdollisuutta (Scannell & Gifford, 2013; Schoenefeld & McCauley, 2016). Toisaalta kyse voi olla myös siitä, että paikallistettu viesti osoittaa riskin olleen pelättyä vähäisempi (Mildemberger ym., 2019). Tätä argumenttia tukee se, että maallikkojen on osoitettu arvioivan tulevat säämuutokset ilmastoennusteita suuremmiksi (Eschliman ym., 2020; Priestley ym., 2021; vrt. Taylor ym., 2019). Lisäksi on hyvä huomata, että kokeellisissa tutkimuksissa käytetyt esimerkit edustavat vain yhtä tapaa kehystää ilmastonmuutoksen paikallinen elementti. Paikat voivat olla eri tavoin merkityksellisiä eri ihmisille (Brügger, Dessai, ym., 2015; Nicolosi & Corbett, 2018).

Yllä esitellyissä kokeellisissa tutkimuksissa sopeutumisviestintää ja ilmastonmuutoksen paikallisuutta on tarkasteltu suhteessa yleisiin ja hillintään liittyviin ilmastoasenteisiin ja -tekoihin. Poikkeavan näkökulman tarjoaa australialaistutkimus, jossa testattiin miten erilaiset viestikehykset motivoivat eri yleisösegmenttejä

sopeutumaan ilmastonmuutokseen (Hine ym., 2016). Toisin sanoen tutkimus jakoi myös tässä väitöskirjassa omaksutun näkökulman, jossa sopeutumisviestintä tähtää nimenomaisesti sopeutumisen edistämiseen yhteiskunnassa. Tutkimuksessa sopeutumisententioita mitattiin kahdella yleisellä muuttujalla, jotka olivat lisätiedon etsiminen ja toimiminen asian puolesta. Tulosten mukaan kaikkein motivoivimmat viestikehykset olivat tarkkojen ohjeiden tarjoaminen varautumisen tueksi ja vahvaa kielteistä tunnetta tapahtuvasta ilmiöstä välittävä viesti. Ilmastonmuutokseen välinpitämättömästi suhtautuvien ryhmässä myös paikallisia seurauksia korostava kehystys todettiin motivoivaksi. Huomattavaa oli, ettei sopeutumisen taloudellinen kehystys motivoinut yhtäkään yleisösegmenttiä. Tutkijat tulkitsivat löydöstä myönteisessä valossa, sillä taloudellisen motivoinnin ei katsottu tarjoavan pitkäaikaista tai syvää motivaationlähdettä.

Kokeellisten tutkimusten lisäksi sopeutumisviestinnän vaikutuksia yleisöihin on tarkasteltu laadullisilla menetelmillä, pääasiassa erilaisin haastatteluin. Terminologian valossa aihetta lähestyvät tutkimukset ovat osoittaneet, etteivät kaikki ihmiset tiedä mitä ”ilmastonmuutokseen sopeutumisella” tarkoitetaan (Bruine de Bruin ym., 2021; Harcourt ym., 2019). Myös ruotsalaisille, norjalaisille ja tanskalaisille kodinomistajille järjestetyissä fokusryhmissä kävi ilmi, etteivät monet osallistujat tieneet, mitä sopeutuminen tarkoitti tai miten se erosi ilmastonmuutoksen hillinnästä (Glaas ym., 2015). Myöskään paikallisia ilmastoriskejä ei koettu kovinkaan akuuteiksi tai uhkaviksi (Glaas ym., 2015). Fokusryhmiin osallistuneille esiteltiin talonomistajille tarkoitettua visuaalista online-työkalua, joka esitti paikallisia ilmastovaikutuksia sekä tapoja sopeutua niihin. Tuloksia raportoitiin yhteensä kolmessa artikkelissa (ks. Ballantyne ym., 2018; Glaas ym., 2015; Neset ym., 2016). Tulokset osoittivat, etteivät osallistujat tyytyneet vain passiivisesti omaksumaan annettua tietoa, vaan kävivät aktiivista neuvottelua sen sisällöistä ja merkityksistä (Ballantyne ym., 2018). Keskeisin strategia tiedon arviointiin oli suhteuttaa sitä omiin kokemuksiin aiemmista sääoloista ja omasta kodista ja tuttavapiiristä. Vaikka osallistujat olivat erityisen kiinnostuneita juuri online-työkalun tarjoamasta paikallisesta tiedosta, ei tämä merkinnyt automaattista huolen kasvua paikallisista vaikutuksista. Visualisointityökalun tarjoamia sopeutumiskeinoja saatettiin kritisoida, koska niiden toimivuutta epäiltiin tai niitä pidettiin liian itsestään selvinä. Osa koki ristiriitaa sen suhteen, että ehdotetut sopeutumistoimet olivat yksinkertaisia ja vaikutusaltaan hyvin rajattuja, kun taas ilmastonmuutos edusti heille kompleksista ilmiötä, jolla on suuria ja vakavia seurauksia globaalisti.

Joshua Ettingerin ja muiden (2021) tutkimuksessa selvitettiin, miten fokusryhmäosallistujat reagoivat sanallisiin ja visuaalisiin havainnollistuksiin ilmastonmuutoksen todennäköisestä vaikutuksesta sään ääriolosuhteiden yleistymiseen (ns. *extreme event attribution*) Isossa-Britanniassa. Osallistujat reagoivat havainnollistuksiin

pääasiallisesti myönteisesti ja pitivät niitä hyvinä tapoina osoittaa, että ilmastonmuutos on läsnä nykyhetkessä. Tieto vaikutuksista sai osan osallistujista ilmaisemaan surua ja ahdistusta, kun taas toisia turhautti kuulla ongelmista ilman selkeitä ratkaisuehdotuksia. Osallistujille mielekkäitä viestintätapoja olivat informaation ilmaiseminen numeroina sekä vertailut nykyhetken ja menneisyyden välillä. Molemmat koettiin havainnollistavina tapoina ilmaista ilmastonmuutoksen vaikutuksia. Osallistujat toivoivat yleiskielistä esitystapaa. He olivat jopa sitä mieltä, että ilmaisut tieteellisestä epävarmuudesta olivat turhia ja mahdollisesti hämmennystä aiheuttavia. Tulostensa pohjalta tutkijat antoivat omia viestintäsuosituksiaan, jotka kiteytyivät viestien rakentamiseen haavoittuvaisuuden ympärille, arkikielisyyteen, tuttujen ja vetoavien visualisointien käyttöön ja vaihtoehtoisten todellisuuksien hyödyntämiseen.

Matthew Cottonin ja Emma Stevensin (2019) artikkelissa tarkasteltiin, miten kansalaiset suhtautuvat ilmastonmuutokseen sopeutumiseen yhteiskunnallisena kysymyksenä Isossa-Britanniassa. Tutkimuksessa sovellettiin määrällistä ja laadullista tutkimusotetta yhdistävää Q-metodia, ja sen pääasiallinen motivaatio liittyi sopeutusviestinnän haasteisiin ja kehittämiseen. Tutkimuksen tuloksena oli neljä eri suhtautumistapaa: Ensimmäisessä suhtautumistavassa korostuivat ylhäältä alas kohdistuvat poliittiset toimet, ja ilmastonmuutokseen sopeutumista ja sen hillintää pidettiin yhtä tärkeinä. Seuraava suhtautumistapa painotti enemmän kollektiivista toimintaa – ja vastuuta – ilmastokysymyksissä, mutta asetti ilmastonmuutoksen hillinnän sopeutumista tärkeämmäksi. Kolmas suhtautumistapa korosti sopeutumista ennen kaikkea yhteisöllisenä ja arvolähtöisenä toimintana. Suhtautumistapaa väritti optimismi kansallista sopeutumiskyvykkyyttä kohtaan. Neljäntä suhtautumistapaa taas leimasi sopeutumisen tehokkuuden ja sitä kautta saatavien hyötyjen epäily. Myös tässä suhtautumistavassa hillintää priorisoitiin. Yksi tutkimuksen keskeisistä johtopäätöksistä liittyy niin sanottuun vastuukuiluun, jolla tutkijat tarkoittavat sitä, miten eri tavoin sopeutumiseen liittyviä vastuukysymyksiä hahmotetaan tunnistetussa suhtautumistavoissa. He katsovat, että viestinnässä on selkeästi muotoiltava, mitä vastuita kullakin toimijalla on eri aikoina ja miten nämä vastuut nivoutuvat yhteen. Johtopäätöksissä myös korostetaan, että sopeutumista ei tulisi nähdä tulevaisuuden huolena, vaan tässä hetkessä läsnä olevana kysymyksenä.

Temaattisesti ryhmään kuuluviissa tutkimuksissa toistuvat aiemmissakin kohdissa esiintyneet teemat: ilmastonmuutokseen sopeutumisen käsitteellinen uutuus, sopeutumisen ja hillinnän välinen mahdollinen kuilu sekä paikalliset ilmastovaikutukset ja -riskit. Empiirisessä tutkimuksessa omaksuttujen näkökulmien valossa sopeutusviestinnän erityisyys rakentuu näiden kolmen teeman ympärille. Yleisövaikutuksia ja -tulkintoja käsittelevät tutkimukset toistavat ja täydentävät aiemmin käsitellyjä ryhmiä tuomalla esiin, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen on ainakin osin uusi asia kansalaisille ja että sopeutumisen ja hillinnän välistä suhdetta voidaan

ymmärtää ja arvottaa eri tavoin. Tutkimukset myös viittaavat siihen, että paikallinen ilmastotieto on itsessään hyvinkin kiinnostavaa, mutta ei sellaisenaan tarjoa mitään ihmelääkettä ilmastoviestinnälle, vaan on samanlaisen kriittisen arvioinnin kohteena kuin mikä tahansa muukin tieto. Ryhmään kuuluvat tutkimukset myös havainnollistavat eri tutkimusasetelmien tarjoamia rajallisia näkökulmia sopeutumisviestintään ja siten tarvetta erilaisille tarkasteluille kattavamman kokonaiskuvan saavuttamiseksi.

2.3 Ilmastoviestinnän tutkimus ja kansalaisten osallistuminen

Ilmastoviestinnän tutkimuksen keskiössä on ajatus kansalaisten osallistumisesta ja osallistamisesta ilmastotyöhön. Tämä vastaa myös väitöskirjani lähtöajatus sopeutumisviestinnästä instituutioiden ja kansalaisten välisenä viestintänä, joka pyrkii edistämään ilmastomuutokseen sopeutumista yhteiskunnassa. Lorraine Whitmarsh ja muut (2013) käsittelevät kansalaisten osallistumista (*public engagement*) ilmastotyöhön. He näkevät, että kansalaisilla ja kansalaisten yhteenliittymillä – yhteisöillä – on keskeinen rooli siirtymässä kohti vähähiilisempää yhteiskuntaa. Aiemmin läpikäydyn kirjallisuuden tavoin he näkevät, että kansalaiset voivat osallistua sekä kuluttajina että poliittisina kansalaisina – mutta myös niin sanottuihin vähähiilisen yhteiskunnan puolustajina ja kouluttajina eri yhteisöissä, kuten työpaikoilla, perheissä tai lähiyhteisöissä. Whitmarsh ja muut näkevät, että kansalaisten osallisuus rakentuu *tiedon, tunteiden ja käyttäytymisen* ympärille. Kansalaisten osallisuus on siis kiteytettävissä siihen, miten he tietävät, ajattelevat ja tuntevat ilmastomuutoksesta ja mitä he tekevät sen eteen. Whitmarsh ja muut eivät nosta näistä mitään toisia tärkeämmäksi, vaan katsovat, että tiedon, tunteiden ja käyttäytymisen välillä on vaihtelevia keskinäisiä yhteyksiä (esim. asennemuutos voi sekä edeltää että seurata käytöksessä tapahtuvaa muutosta).

Kansalaisten osallistumisen edistäminen on kiinteä osa myös sopeutumisviestinnän tutkimusta. Edellä kävin läpi kirjallisuudesta löydettäviä määritelmiä ja käsitteellistyksiä sopeutumisviestinnästä. Osuus perustui Wirthin ja muiden (2014) sekä Heinrichsin (2010) ja Moserin (2014, 2018) töille. Heinrichsin ja Moser pitävät sopeutumisviestintää kansalaisten osallistumisen edistämiseen pyrkivänä toimintana – ja kuten olen jo aiemmin argumentoinut – myös Wirthin ja muiden käsitys sopeutumisviestinnän keskeisestä tavoitteesta on ymmärrettävissä kansalaisten osallisuuden lisäämisestä, vaikka he eivät käyttäneet nimenomaisesti ”engagement”-termiä. Myös empiirisissä tutkimuksissa ajatus sopeutumisviestinnän vaikuttavuudesta yhdistetään kansalaisten osallistumiseen (esim. Brink & Wamsler, 2019; Cotton & Stevens, 2019; Ettinger ym., 2021; Glaas ym., 2015).

Sopeutumiskirjallisuuden suhdetta kansalaisten osallistumiseen tarkasteltiin myös aihetta käsitelleessä kirjallisuuskatsauksessa (Hügel & Davies, 2020). Kirjallisuuskatsaus ei keskittynyt yksinomaan sopeutumisviestintään, vaan ylipäänsä ilmastonmuutokseen sopeutumista käsittelevään akateemiseen kirjallisuuteen. Tulosten mukaan kansalaisten osallistumista käsittelevästä kirjallisuudesta oli tunnistettavissa kolme keskeistä teemaa, joista jokainen on kytköksissä riskeihin ja jotka ovat osin päällekkäisiä. Ensimmäinen tunnistettu teema liittyi yleisesti riskeihin ja niiden käsitteellistämiseen ja arviointiin. Artikkeleissa tarkasteltiin esimerkiksi eri alueiden tosiasiallista haavoittuvaisuutta ilmastonmuutoksen vaikutusten edessä tai sitä, miten ilmastoriskejä määritellään. Toiseksi teemaksi oli nostettu erikseen tulvariski, joka oli yleisimmin käsitelty erityiskysymys. Tutkimuskirjallisuudessa tarkasteltu kohdistui erityisesti haavoittuvimpiin alueisiin ja niiden varautumistoimiin. Kolmannen kokonaisuuden muodostivat kansalaisten käsitykset riskeistä ja riskeihin liittyvä viestintä. Tutkimuksissa käsiteltiin esimerkiksi ilmastoriskien tunnistamista ja riskiviestinnän vaikuttavuutta.

Kirjallisuuskatsauksen jälkimmäisessä osassa pohdittiin kriittisesti sitä, minkälaisia vaikutuksia julkista osallisuutta käsittelevän kirjallisuuden painopisteillä on. Stephan Hügelin ja Anna Daviesin (2020) keskeinen kritiikki liittyy julkisen osallistumisen käsitteellistämiseen eli siihen, mitä julkinen osallistuminen sopeutumiseen lopulta on, mitkä ovat sen tavoitteet ja miten osallistumisen onnistumista voidaan mitata tai arvioida. Artikkelin mukaan tutkimuskirjallisuudesta välittyy usein kuva, että kaikki osallistuminen on myönteistä ja osallistumista on alati lisättävä sen tarkempia vaikutuksia arvioimatta. Tutkijat huomauttavat kuitenkin, että julkinen osallistuminen tapahtuu olemassa olevien poliittisten, sosiaalisten ja taloudellisten valtasuhteiden läpäisemässä kontekstissa eikä ole siten neutraali ja kaikille yhdenvertainen tila. Kirjallisuuskatsauksessa tuodaan myös esiin, että aihealueen tutkimuksessa voitaisiin paremmin huomioida, että ilmastonmuutokseen sopeutumista edustavat myös erilaiset sosiaalipsykologiset ja käytökselliset vastaukset muutokseen. Tässä voidaan nähdä yhtymäkohtia siihen, miten Moser (2018) luonnehti sopeutumisviestintää kokonaisvaltaisena viestintänä muutoksesta.

Ilmastoviestinnän tutkimuksen suhdetta kansalaisten osallistumiseen voidaan kritioida myös laajemmasta näkökulmasta. Erityisesti Ville Kumpu on kriittisesti jäsentänyt ilmastoviestinnän tutkimuksen suhdetta kansalaisten osallistumiseen eri näkökulmista. Vaikka oma työni paikantuukin vahvasti ilmastoviestinnän tutkimuksen valtavirtaan ja jakaa sen keskeisimmät lähtökohdat, haluan tuoda esiin nämä kriittiset näkemykset, sillä ne nostavat keskusteluun hyvin oleellisia kysymyksiä tutkimusalasta ja sen kyvystä saavuttaa keskeisimpiä tavoitteitaan. Kummun (2022b) ensimmäinen havainto liittyy siihen, että ilmastoviestinnän tutkimuksessa vain harvoin tarkkaan määritellään, mitä termillä kansalaisten osallistuminen tarkoitetaan. Sitä

käytetään yleisemmässä tarkoituksessa viittaamaan ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumiseen liittyvään myönteiseen kehitykseen, jossa kansalaiset ovat jollain tavoilla mukana. Myös kansalaisten osallistumisen ja viestinnän suhde on ohut: viestintä nähdään tapana ylittää kansalaisten osallistumisen tiellä olevia esteitä (Kumpu, 2022b).

Kumpu (2021) on kritisoinut ilmastoviestinnän tutkimuksen valtavirtaa siitä, että se on – paradoksaalisesti – unohtanut yhteiskunnan, vaikka peräänkuuluttaakin valtavaa yhteiskunnallista muutosta. Ilmastoviestinnän tutkimuksen keskiössä on löytää viestinnällisiä tapoja edistää ilmastonmuutoksen hillitsemiselle suotuisia asenteita, arvoja ja käyttäytymistä, mutta kriittisestä katsannosta ajatusta tämänkaltaisesta suoraviivaisesta yhteiskunnallisesta muutoksesta ilmastonmuutoksen ratkaisemiseksi voidaan pitää epärealistisena ja hyvin yksinkertaistavana ajatuskulkuna. Ilmastoviestinnän tutkimuksessa vain ikään kuin oletetaan, että koko yhteiskunta muuttuu yksilöllisten muutosten seurauksena (Kumpu, 2022a). Kumpu (2021) haastaa tutkimussuuntausta pohtimaan syvällisemmin, minkälaisia käsityksiä sillä on yhteiskunnasta ja sen toiminnasta, viestinnästä sekä muutoksesta. Hän tuo myös esiin, että ilmastoviestinnällä voi olla useita tärkeitä merkityksiä, jotka jäävät huomioimatta, jos ilmastoviestinnän tavoitteeksi ymmärretään vain yksiselitteisesti ilmastonmuutoksen hillitseminen (tai sopeutuminen – mutta alkuperäisessä lähteessä puhutaan hillinnästä). Esimerkkinä tästä Kumpu käyttää sitä, että ilmastoviestintä voi lievittää ilmastoahdistusta.

Edellä esitetty kytkeytyy osaltaan myös siihen, miten kansalaisten osallistuminen tyypillisimmin mielletään ilmastoviestinnän tutkimuksessa. Yleisin tapa hahmottaa kansalaisten osallistuminen on nähdä se henkilökohtaisena sitoutumisena, jota ilmentävät erilaiset ilmastoteot kuten matalahiilinen elämäntapa tai yksittäinen kulutusvalinta (Kumpu, 2022b). Kumpua lainaten sitoutuminen ymmärretään ”psykologisena ilmiönä, jonka ajatellaan ilmenevän ilmastomyönteisenä käyttäytymisenä” (Kumpu, 2022a, s. 155). Ilmastoviestinnän tutkimus on keskittynyt selvittämään, minkälaiset asiat vaikeuttavat henkilökohtaista sitoutumista ja miten niihin voidaan vastata viestinnällisesti. Viestintä pelkistyy tällöin usein yksisuuntaiseksi vaikuttamiseksi ja uhkaa kadottaa kokonaistavoitteensa ilmastonmuutoksen hillitsemisestä. Lisäksi näkemys ylikorostaa yksilöiden roolia systeemisessä muutoksessa (Kumpu, 2022b) ja ohittaa kysymyksen siitä, miten yksittäiset asenne- ja käyttäytymismuutokset kanavoituvat laajemmaksi yhteiskunnalliseksi muutokseksi (Kumpu, 2021).

Kumpu (2022a) tuokin esiin, että kansalaisten osallistuminen voitaisiin ymmärtää myös kansalaisvaikuttamisena ja poliittisena sitoutumisena. Kummun mukaan kansalaisvaikuttamisen näkökulma ylittää henkilökohtaiset teot korostaen yhteiskunnallista, yhteisöllistä tai julkista toimintaa. Tässä osallistumisen muodossa keskeistä

on, että kansalaiset ovat edustettuina demokraattisessa päätöksenteossa erityisesti sitä kautta, että he muodostavat ja ilmaisevat ilmastonmuutosta koskevia mielipiteitään dialogissa muiden kanssa. Viestinnän roolina on tukea tätä puntaroitua kansalaismielipiteen muodostumista ja sen välittymistä poliittisille päätöksentekijöille. Kansalaisvaikuttamiselle perustuvan osallisuuden suhde ilmastonmuutoksen hillintään ei ole yhtä suoraviivainen kuin henkilökohtaisen sitoutumisen kohdalla, vaan se merkitsee asiasta käytävää keskustelua, harkintaa ja neuvottelua – ylipäänsä erilaisten vaihtoehtojen punnitsemista. Kansalaisvaikuttamiselle ominaista on myös näkemysten kirjo: keskustelussa voi esiintyä myös ilmastotyön kannalta ristiriitaisia näkemyksiä.

Poliittinen osallisuus korostaa kansalaisvaikuttamista enemmän ilmastonmuutoksen poliittista luonnetta ja siihen kytkeytyviä poliittisia erimielisyyksiä (Kumpu, 2022a). Kummun mukaan yhteisen konsensuksen löytämisen sijaan keskiössä on poliittinen kamppailu siitä, millaisessa yhteiskunnassa kansalaiset haluavat elää. Ilmastoviestinnän tehtävänä on tukea yhteiskunnallista keskustelua ja kannustaa ihmisiä ilmaisemaan omia näkemyksiään aiheesta. Aihealueen tutkimuksessa tärkeä kysymys olisi se, missä määrin ilmastoviestinnässä tunnistetaan tai tunnustetaan ilmastonmuutoksen poliittinen luonne ja millaisia toimijuuksia eri tahoille annetaan. Poliittisen kamppailun korostaminen avaa tietysti tilaa myös ilmastotyöhön kielteisesti suhtautuville voimille ja heidän argumenteilleen, mutta tämänkaltaiset poliittiset erimielisyydet ovat osa demokraattista järjestelmää.

2.4 Väitöskirjan suhde aiempaan tutkimukseen

Väitöskirjani asettuu selkeästi osaksi ilmastoviestinnän tutkimuksen valtavirtaa ja kaantuen kolmeen osaan: kirjallisuuskatsaukseen, media-analyysiin ja viestinnän vaikutuksiin tulkintojen ja merkityksenantojen merkityksessä. Väitöskirjan ensimmäinen osatutkimus eli kirjallisuuskatsaus luotaa aiempaa kirjallisuutta ja operoi siten koko tutkimuskentän laajuudella tämän teorialuvun tapaan. Kiteyttämällä aiempaa tutkimusta se tietysti osaltaan toistaa aiemman tutkimuksen painotuspisteitä, mutta myös valottaa sen tutkimusaukkoja. Toinen osatutkimus eli media-analyysi edustaa taas hyvin yksiselitteisesti massamedian tutkimusta, joka on perinteinen ilmastoviestinnän tutkimusalue. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen mediaesityksiä on tutkittu suhteellisen vähän (ks. kuitenkin Ford & King, 2015; Harcourt ym., 2020), ja kansallisesti voidaan pitää tärkeänä, että tarkastelu kohdistuu juuri suomalaiseen mediaan. Osatutkimukset 3 ja 4 perustuvat fokusryhmätutkimukseen ja sijoittuvat Ballantynen jaottelun neljänteen ryhmään viestinnän vaikutukset. Tämän ryhmän sisällä tutkimusotteeni edustaa kuitenkin näkemystä, jossa viestinnän vaikutuksia lähestytään kvantifioitavien vaikutusten sijaan tulkintoina ja merkityksenantoina.

Vaikutuksia tarkastelevien määrällisten tutkimusten viestintäkäsitys on lineaarinen: testattavilla viesteillä on merkitys y , joka saadaan selville mittaamalla sen vaikutusta asenteeseen x tai käytökseen z (esim. Carrico ym., 2015; Hine ym., 2016; Mildenerger ym., 2019). Laadullisen tutkimuksen viestintäkäsityksessä on enemmän konstitutiivisia piirteitä eli viestinnän molemmat osapuolet ovat aktiivisia toimijoita viestien tulkitsemisessa ja merkityksellistämisessä (esim. Cotton & Stevens, 2019; Glaas ym., 2015). Väitöskirjani fokusryhmille perustuva osuus poikkeaa muista laadullisista yleisövastaanottoa tarkastelevista tutkimuksista. Siinä missä itse lähestyn yleisesti sopeutumisviestintää, jota edustavat neljä formuloimaani esimerkkiviestiä eri teemoista, aiemmassa tutkimuksessa on keskitytty muun muassa terminologiaan (Bruine de Bruin ym., 2021; Harcourt ym., 2019), spesifeihin viestintäformaatteihin, kuten visualisointityökaluihin (Ballantyne ym., 2018; Glaas ym., 2015) ja ”sään ääriolojen attributteihin” (Ettinger ym., 2021). Lisäksi fokusryhmissä on nimenomaisesti kyse sopeutumisviestinnän tulkitsemisesta eli osallistujille kerrottiin, että heidän halutaan keskustelevan kaupungin sopeutumisviestintää edustavista esimerkkiviesteistä. Toisissa tutkimuksissa sopeutumista on lähestytty yhteiskunnallisena tai poliittisena kysymyksenä, jota osallistujat ovat päässeet tulkitsemaan ja merkityksellistämään (Cotton & Stevens, 2019; Simonet & Fatorić, 2016). Toisin sanoen osallistujat eivät puhuneet tällöin sopeutumisesta spesifisti viestintänäkökulmasta.

Väitöskirjani täydentää aiempaa tutkimusta tarkastelemalla sopeutumisviestintää Suomen kansallisessa kontekstissa. Kansallinen ja sosiaalinen konteksti ovat keskeisiä ilmastoviestinnän ymmärtämiselle ja tutkimiselle (esim. Ballantyne, 2016; Moser, 2016). Ilmastoviestinnän tutkimus on keskittynyt vahvasti länsimaihin (Agin & Karlsson, 2021; Asmi ym., 2019). Tarkempi tarkastelu osoittaa, että suuri osa tutkimuksista käsittelee Yhdysvaltoja, mutta myös Isoa-Britanniaa, Australiaa, Saksaa, Ruotsia ja Kanadaa (Agin & Karlsson, 2021). Huomionarvoisesti edellä oleva perusteellinen aiemman kirjallisuuden käsittely ei sisältänyt lainkaan tutkimuksia, jotka olisivat käsitelleet Suomea (pl. ei-akateemiset kyselytutkimukset). Aiemman tutkimuksen keskittyminen englanninkieliseen maailmaan ja muutamiin eurooppalaisiin maihin on keskeistä kahdesta syystä. Erityisesti Yhdysvalloissa yhteiskunnallinen ilmapiiri ilmastokysymyksissä on huomattavan polarisoitunut (Moser, 2016) ja ilmastoskeptisismi on yleisempää kuin Euroopassa (Yan ym., 2022). Ilmastoasenteiden pitkän aikavälin kehitystä tarkastelleessa artikkelissa ilmastoskeptisyyden kasvu ja asenteiden polarisaatio on yhdistetty Yhdysvaltojen ohella myös Isoon-Britanniaan ja Australiaan (Capstick ym., 2015). Suomessa taas ilmasto kohtaan koettu huoli (Ympäristöministeriö, 2023) ja ilmastotietous (Euroopan investointipankki, 2024a) ovat suhteellisen korkealla tasolla. Toinen keskeinen näkökohta liittyy ilmastovaikutuksiin ja -riskeihin, jotka ovat keskeisessä asemassa erityisesti sopeutumisviestinnässä ja sen tutkimuksessa. Ilmastonmuutoksen seuraukset eivät realisoidu samassa mittakaavassa kaikkialla maailmassa, ja Suomen on katsottu olevan verrattain suojaisessa

asemassa. Suomessa esimerkiksi esiintyy verrattain vähän erilaisia sään ääri-ilmiöitä (ks. esim. CRED, 2021; EM-DAT, 2022). Suomalainen ilmastoviestinnän tutkimus on etupäässä keskittynyt journalistisen median analysoimiseen (esim. Lyytimäki, 2011; Vikström ym., 2023), jolloin kansallisen tarkastelun ulkopuolelle ovat jääneet kaikki Ballantynen jaottelun muut ryhmät, mukaan lukien ilmastoviestinnän vaikutukset, joita väitöskirjani valottaa yleisön tulkintojen ja merkityksenantojen kautta.

Edellä esitetyt kriittiset huomiot ilmastoviestinnän tutkimuksen suhteesta kansalaisten osallistumiseen koskevat myös omaa työtäni. Olen tässä väitöskirjassa sitoutunut näkemykseen, jonka mukaan sopeutusviestinnän pragmaattis-eettisenä tavoitteena on edistää sopeutumisen asemaa yhteiskunnassa ja että kansalaiset ovat keskeisiä toimijoita tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Tämä toistaa aika lailla sellaiseenaan aiemman kirjallisuuden ajatusta ilmastoviestinnästä instrumenttina, jonka päämäärä on löytää vaikuttavia viestinnällisiä ratkaisuja ilmastotyön tueksi (ks. esim. Kumpu, 2021; Nerlich ym., 2010; Pearce ym., 2015). Erityisesti fokusryhmäkeskusteluihin perustuvissa osatutkimuksissa tutkimusta motivoidaan sillä, että sopeutusviestintä on tapa edistää sopeutumisen asemaa yhteiskunnassa, mutta artikkeleissa ei eksplikoida johdanto-osuuden esimerkkejä pitemmälle, mitä tämä aktiivisuus on, saati pohdita, miten se voisi tosiasiallisesti realisoitua. Tämä on jatkossa keskeinen kehityskohde niin itselleni kuin koko ilmastoviestinnän tutkimuskentälle. Siihen nähden, että ilmastoviestinnän tutkimus on ollut erittäin käytännöllisesti orientoitunut, sen itsensä vaikuttavuutta voidaan nykyisissä maailmanoloissa pitää melko heikkona. Oman työni puolustukseksi on kuitenkin todettava, että olen lähtenyt kumulatiivisesti rakentamaan olemassa olevan päälle. Ajattelen, että väitöskirjani valottamat, yleiset tavat nähdä ilmastomuutokseen sopeutuminen sekä niiden herättämät tulkinnat kansalaisten parissa ovat ensimmäinen askel kohti tarkasteluja, jotka keskittyvät pohtimaan systemisen muutoksen mahdollisuuksia ja rajoitteita.

3 TUTKIMUSASETELMA

Väitöskirjassani ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestimistä tarkastellaan kolmesta näkökulmasta: aiemman kirjallisuuden, journalistisen median ja kansalaisten tulkintojen kautta. Tässä luvussa esittelen tutkimukseni filosofisen lähtökohdan sekä hyödynnetyt aineistot ja niiden analyysitavat. Luvun loppuksi käyn läpi työni tutkimuseettisiä näkökohtia, jotka liittyvät etenkin tutkimuksen fokusryhmäosuuteen. Ihmisosallistujien läsnäolo edellytti tarkkaa ja perusteellista harkintaa aina fokusryhmien suunnittelusta niiden toteuttamiseen.

3.1 Sopeutumisviestintä sosiaalisena konstruktiona

Ymmärrän sopeutumisviestinnän sosiaalisena konstruktiona eli sosiaalisessa ja kielellisessä vuorovaikutuksessa tuotettuna kulloiseenkin laajempaan sosiaaliseen ja kulttuuriseen kontekstiinsa sidottuna ilmiönä (ks. Berger & Luckmann, 1994). Ei ole olemassa yhtä, ajasta ja paikasta riippumatonta ja muuttumattomana pysyvää viestinnän muotoa nimeltä sopeutumisviestintä, vaan se tulee todeksi niissä tavoissa, joissa yhteisö aiheesta puhuu ja niissä tulkinnoissa ja merkityksissä, joita siihen liitetään. Yhteisöillä viitataan tässä laajasti kansalaisiin ja heidän yhteenliittymiinsä sekä erilaisiin instituutioihin, kuten väitöskirjan tarkastelun kohteiksi valittuihin journalistisiin medioihin tai kaupunkeihin. Sopeutumisviestintä voi merkitä näille eri toimijoille eri asioita myös yhdessä ja samassa yhteiskunnallisessa kontekstissa. Esimerkiksi suomalaisella kaupungilla on lainsäädännön velvoittamana tiettyjä vastuita ottaa ilmastonmuutoksen eteneminen huomioon, ja siksi ilmastonmuutokseen sopeutuminen on osa kaupungin keskeisiä toimintoja. Journalistisen median toimintaa taas ohjaavat mediakilpailun logiikka ja journalistiset normit, jotka korostavat esimerkiksi raportoitavan ilmiön uutuusarvoa, dramaattisuutta ja mahdollisuutta esittää monimutkaiset rakenteelliset kysymykset yksilöiden kautta (ks. Boykoff & Boykoff, 2007). Vastaavasti kansalaiset eroavat toisistaan niin ilmastotietouden kuin ilmastonmuutokseen liittyvien arvojen ja asenteiden suhteen (esim. Capstick ym., 2015), mikä voi heijastua siihen, miten he tulkitsevat ja arvottavat kohtaamaansa sopeutumisviestintää ja sen tavoitetta ilmastonmuutokseen sopeutumisen edistämisestä yhteiskunnassa.

Väitöskirjassani tukeudun konstitutiiviseen viestintäkäsitykseen, jossa viestinnän merkitykset rakentuvat vuorovaikutussuhteessa viestin, viestinnän osapuolten ja laajempien yhteiskunnallisten merkitysrakenteiden välillä (ks. tarkemmin Ballantyne, 2016). Lähestyn sopeutumisviestintää viestintänä instituutioiden ja kansalaisten välillä. Sopeutumisviestinnän yleiseksi päämääräksi olen määritellyt sopeutumisen edistämisen yhteiskunnassa. Lähtökohtani on, että kansalaiset tulkitsevat ja

merkityksellistävät sopeutumisviestintää kukin omista lähtökohdistaan. Näihin subjektiivisiin tulkintoihin vaikuttavat esimerkiksi aikaisempi tietämys, uskomukset ja arvostukset. Viestinnän tulkitseminen ei kuitenkaan tapahdu tyhjiössä, vaan laajempien yhteiskunnallisten merkitysrakenteiden puitteissa, jotka osaltaan vaikuttavat kollektiiviseen ymmärrykseen siitä, miten tietyistä asioista voi puhua ja mitä niille on mahdollista tehdä. Ilmastonmuutoksen ympärille käytyä julkista keskustelua on esimerkiksi luonnehdittu optimistiseksi: myönteisen kehityksen mahdollisuuden esillä pitäminen ja siihen uskomisen ainakin näennäisesti kannustavat yhteiskuntia ilmastotyöhön ja torjuvat fatalismia (esim. Wilson, 2021). Toisaalta ilmastonmuutokseen yhdistetään yleisesti ajatus sen uhkaavuudesta. Esimerkiksi Chris Taylor (2013) on esittänyt, että hegemoninen tapa ymmärtää ilmastonmuutos on nähdä se tulevaisuuteen sijoittuvana uhkana tai odotettuna katastrofina, jolle löytyy teknokraattinen ratkaisu nykyisen talousjärjestelmän puitteissa. Tietyistä kielteisistä mielleyhtymistä huolimatta ilmastonmuutos näyttäytyy siis ongelmana, joka voidaan ratkaista ilman radikaalia muutosta nykyiseen yhteiskuntajärjestelmään. On myös tavallista, että ratkaisuna ongelmaan nähdään etupäässä ilmastonmuutoksen hillintä (ks. esim. Brink & Wamsler, 2019; Brügger, Morton, ym., 2015; Hagen ym., 2016). Erityisesti sopeutumisviestinnän kannalta yhtenä keskeisenä merkitysrakenteena voidaan pitää myös ympäröivää fyysistä todellisuutta: ilmastonmuutos kohtelee maantieteellisiä alueita eri tavoin ja osa realisoituvista vaikutuksista on vakavampia kuin toiset. Esimerkiksi suomalainen kaupungissa asuva ihminen tuskin tulee kohtamaan yhtä laajoja vaikutuksia elämäänsä kuin vaikka tansanialainen maanviljelijä, jonka koko perheen elanto on vaarassa alueella esiintyvän kuivuuden vuoksi. Näistä poikkeavista lähtökohdista he todennäköisesti myös liittyvät ilmastonmuutokseen sopeutumista käsittelevään viestintään erilaisia merkityksiä ja arvostuksia. Laajemmat merkitysrakenteet siis vaikuttavat yksilöllisiin tulkintoihin, mutta eivät ole pakottavia, vaan kansalaiset voivat tulkita sopeutumisviestintää myös omilla vaihtoehtoisilla tavoillaan, jotka eivät vastaa yhteiskunnan vallitsevia käsityksiä.

Väitöskirjan artikkeleissa ajatus sopeutumisviestinnän konstruktiivisesta luonteesta tulee esille kahdella keskeisellä tavalla. Kahdessa ensimmäisessä artikkelissa käsittelee sitä, millaisia merkityksiä sopeutumisviestintään liitetään alan tutkimuskirjallisuudessa ja suomalaisessa journalistisessa mediassa. Toisin sanoen tarkastelen sopeutumisviestinnän sosiaalisia konstruktioita valituissa viestinnällisissä konteksteissa. Olen valinnut tarkastelun kohteiksi tieteellisen tutkimuksen ja median, koska niitä voidaan pitää vaikutusvaltaisina tekijöinä sosiaalisen todellisuuden muovaamisessa ja ylläpitämisessä (esim. Preston ym., 2015; Seppänen & Väliaverron, 2024). Molemmat käyttävät määrittelyvaltaa siinä, minkälaisista näkökulmista asioita ja ilmiöitä tarkastellaan ja tehdään ymmärrettäväksi julkisessa keskustelussa. Näitä tapoja voidaan ymmärtää keskeisinä merkityksellistämisen horisontteina (Schäfer & O'Neill, 2017). Toisin sanoen ne luovat tietyn kehikon, josta käsin kansalaiset

tarkastelevat ilmastonmuutokseen sopeutumista ja tekevät siitä omia subjektiivisia tulkintojaan. Tieteen ja median luomat käsitykset ilmiöstä eivät siis suoraan siirry sellaisenaan osaksi kansalaisten ymmärrystä ilmastonmuutokseen sopeutumisesta, mutta ovat yksi vaikuttava tekijä. Väitöskirjan kahdessa jälkimmäisessä artikkelissa käsittelen kansalaisten tapoja tulkita ja merkityksellistää sopeutumisviestintää eli keskityn siihen, millaisia merkityksiä viestinnälle annetaan kansalaisten tulkintoissa. Edellä esitellyn konstitutiivisen viestintäkäsityksen mukaisesti ymmärrän merkitysten rakentumisen aktiivisena vuorovaikutuksena fokusryhmissä esittämieni esimerkkiviestien, fokusryhmiin osallistuneiden kansalaisten sekä fokusryhmän ainutkertaisen vuorovaikutustilanteen ja laajempien yhteiskunnallisten merkitysrakenteiden välillä.

3.2 Aineistot

3.2.1 Aiempi kirjallisuus

Ensimmäinen artikkeli on integroiva kirjallisuuskatsaus, jonka aineiston muodostaa aiempi kirjallisuus. Integroivan kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on luoda moniulotteinen kuva tutkimuskohteena olevasta ilmiöstä yhdistelemällä erilaisia aineistoja toisiinsa (Salminen, 2011; Whitemore & Knafl, 2005). Tavoitteeni oli kerätä aineistoksi mahdollisimman monipuolinen kokoelma niin määrällisiä ja laadullisia kuin empiirisiä ja konseptuaalisia artikkeleita, jotka valottavat sopeutumisviestintää eri näkökulmista ja tutkimusasetelmista käsin. Keräsin aineiston yhdistämällä systemaattisen tietokantahaun niin sanottuun lumipallometodiin. Hain artikkeleita *Scopus* ja *Web of Science* -tietokannoista. Aineiston kokoaminen tietokannoista vaati erilaisien hakutapojen kokeilemistä. Testihakujen kautta arvioin seuloutuneiden artikkeleiden määrää ja ”laatua” eli sitä, kuinka hyvin niiden avulla pystyi vastaamaan asetamaani tutkimuskysymykseen. Kirjallisuuskatsauksen fokuksena oli sopeutumisesta viestiminen suurelle yleisölle. Päädyin tarkastelemaan ainoastaan länsimaiden kontekstissa tapahtuvaa sopeutumisviestintää, sillä kehittyviä maita käsittelevissä tutkimuksissa oli monia erityiskysymyksiä, jotka eivät ole niin relevantteja artikkelin tehtävänannolle. Keskeisenä tavoitteenani oli avata näkökulmia sopeutumisviestintää tekeville instituutioille kansallisesti. Tietokantahakuja täydentävänä aineistonkeruutapana käytin lumipallometodia eli täydensin aineistoa muilla tutkimuskysymyksen kannalta relevanteilla artikkeleilla, jotka löysin tutkimuksen teon aikana. Vain pieni osa koko aineistosta kerättiin tällä tavoin, joten kyse oli täydentävästä aineistonkeruusta. Ratkaisu mahdollisti kuitenkin sen, että pienempi osa relevantista kirjallisuudesta jäi analyysin ulkopuolelle.

Tietokantahaut etenivät seuraavasti. Lopullisiksi hakusanoiksi valitsin aiheen kannalta relevantit, mutta hyvin yleisellä tasolla operoivat "climate", "adaptation" ja "communication". Tämä tarkoitti sitä, että kävin läpi suuren joukon artikkeleita ja arvioin jokaisen sopivuutta artikkeli kerrallaan. Scopuksessa rajasin hakua valitsemalla asiasanan "communication", mutta Web of Sciencessä tämä rajasi haun tulokset alle 20 artikkeliin, joten jätin rajauksen tekemättä. En käyttänyt minkäänlaista aikarajaa. Hakujen tuloksena oli noin 700 artikkelia, joiden abstrakteihin tutustuin määrittäkseni, vastasivatko ne tutkimuskysymykseeni vai eivät. Aineiston koko oli lopulta 106 artikkelia, joista 80 oli peräisin tietokantahauista (Scopus 27 ja Web of Science 65; huom. osa samoja) ja 26 löysin muuta kautta esimerkiksi toisten artikkeleiden lähdeluetteloista.

Kerätty aineisto oli hyvin heterogeeninen: se sisälsi empiirisiä tutkimuksia sekä muutamia teoreettisia artikkeleita ja kirjallisuuskatsauksia eri aloilta. Kerätyn aineiston perusteella voidaan todeta, että sopeutumisviestinnän tutkimus on muun ilmasto- viestinnän tutkimuksen tavoin monitieteistä (ks. Moser, 2016). Aineistoon kuuluvien artikkeleiden yleisimmät julkaisukanavat olivat *Climatic Change*, *Global Environmental Change*, *Regional Environmental Change*, *PLOS ONE*, *Environmental Communication*, *Environmental Science and Policy*, *Nature Climate Change*, *Weather, Climate, and Society* ja *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*. Monia samoja lehtiä nousi esiin Moserin (2016) tarkastellessa johtavia ilmastoviestinnän tutkimusta julkaisevia julkaisuja. Julkaisukanavat ovat pääasiallisesti monitieteellisiä julkaisuja, joissa tarkastellaan inhimillisen ja ekologisen maailman välisiä suhteita. Ainoastaan *Environmental Communication* on yksinomaan viestintään keskittyvä julkaisu. Kirjoittajien edustamia tieteenaloja en kartoittanut systemaattisesti, mutta joukossa oli esimerkiksi viestinnän ja muiden yhteiskuntatieteiden, sosiaalipsykologian ja käyttäytymistieteiden sekä ympäristö- ja kestävyystieteiden tutkijoita. Aineiston artikkelit olivat kaikki melko hiljattain julkaistuja: 83 prosenttia aineistosta oli julkaistu aikaisintaan vuonna 2014. Tämä tuo omalta osaltaan esiin aihealueen uutuutta myös tutkimuksen kontekstissa, ja on yhdenmukainen sen kanssa, mitä kansalaisten osallistumista sopeutumiskontekstissa käsittelevästä tutkimuksesta on todettu (Hügel & Davies, 2020).

3.2.2 Media-aineisto

Toisen artikkelin keskiössä oli ymmärtää sitä, millaisena ilmiönä ilmastonmuutokseen sopeutuminen näyttäytyy suomalaisessa yhteiskunnassa. Sopeutuminen on monitahoinen kokonaisuus suuria ja pieniä tekoja ja aikeita, aina suunnitelmista konkreettisiin rakennelmiin ja yksilöiden asenteista kollektiivisiin ajattelumalleihin (esim. Bassett & Fogelman, 2013; Cotton & Stevens, 2019; Moser, 2018). Valitsin

varsinaiseksi tutkimuskohteeksi journalistisen median – ja tarkasteltaviksi medioiksi *Helsingin Sanomat* ja *Yle Uutiset*. Nämä niin sanotut laatumediat kuuluvat luetuimpien ja luotetuimpien viestimien joukkoon Suomessa (Reunanen, 2024). Vaihtoehtoisia tarkastelun kohteita olisivat voineet olla valittujen kaupunkien sopeutumisviestintä (esim. Tampereen kaupunki, 2024 ja Helsingin kaupunki, 2025), valtionhallinnon viestintä (esim. Maa- ja metsätalousministeriön viestintäkampanja, 2018), ympäristöjärjestöjen ja asiantuntijaorganisaatioiden materiaalit (esim. Ilmatieteen laitos, 2023) sekä erilaiset laajemmat raportit aiheesta (esim. Suomen ilmastopaneeli, 2021; Kuntaliitto, 2024; valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan tilaamat raportit, ks. esim. Hakala ym., 2021). Mediasisältöjen osalta halusin keskittyä nimenomaan journalistiseen sisältöön ja jätin siksi tarkastelun ulkopuolelle juttujen kommentit. Keskityin kansalaisiin työni jälkimmäisessä osiossa, jossa hyödynsin fokusryhmiä.

Valitsin media-aineiston kahdesta keskeisestä syystä. Ensimmäinen niistä oli käytännöllinen. Kyselytutkimuksessa kansalaiset nimeävät suomalaiset sanoma- ja aikakauslehdet keskeiseksi lähteekseen ilmastoasioissa (Lehtonen ym., 2020). Oletin siis, että valitsemani mediat olivat sellaisia, että niiden tuottama sopeutumissisältö voisi aidosti olla tärkeä lähde kansalaisille oppia ja luoda omia käsityksiään aiheesta. En tietenkään oletta, että yksittäiset kansalaiset ovat lukeneet aineistoon kuuluneet sadat artikkelit, mutta muihin potentiaalsiin aineistoihin nähden on kuitenkin uskottavaa, että suurten mediatalojen uutisartikkeleilla on paljon lukijoita ja verrattain suuri näkyvyys.

Toinen syy liittyy median symboliseen merkitykseen. Oletan, että mediakuvastot samanaikaisesti sekä rakentavat että heijastavat yhteiskunnallisia arvoja ja käsityksiä (esim. Seppänen & Väliaverron, 2024). Tästä näkökulmasta media-aineisto ei kerro ainoastaan valitusta kahdesta mediasta ja niissä työskentelevien toimittajien ajattelutavoista, vaan yleisemmin yhteiskunnassa vallitsevista tavoista käsittää ja ymmärtää ilmastonmuutokseen sopeutuminen. Uutisjournalismissa aiheita myös tarkastellaan usein eri näkökulmista, kun taas yksittäisten instituutioiden toimintalogiikka lähtee liikkeelle tietyistä tavoitteista ja viestintä on näin varsin fokuoitunutta. Pidin myös mahdollisena, että osa vaihtoehtoisiksi tarkastelun kohteiksi harkituista sopeutumisviestinnän muodoista tulisi välillisesti osaksi kerättyä aineistoa, mikäli ne olivat journalistisesti tarpeeksi kiinnostavia ja merkittäviä (esim. raportti puolustushallinnon sopeutumisesta ilmastonmuutokseen, ks. Puolustusministeriö 2023).

Aineisto kerättiin Helsingin Sanomien ja Yle Uutisten verkkosivuilta niiden omia hakutoimintoja käyttäen. Tarkastelujaksoksi otin viisi kalenterivuotta, joskin viimeinen vuosi päättyy jo syyskuuhun, jolloin keräsin aineiston (tarkastelujakso 1.1.2017–23.9.2021). Tarkastelun kohteena olivat verkossa julkaistut uutisartikkelit ja näkö-

kulmalliset pääkirjoitukset ja kolumnit. Ensimmäiseksi kokeiltu hakusana ”ilmastonmuutokseen sopeutuminen” tuotti tulokseksi vain muutamia artikkeleita eikä siten vaikuttanut luotettavalta tavalta seuloa relevantteja artikkeleita. Tästä syystä päädyin keräämään kaikki ilmastonmuutosta käsitelleet verkkoartikkelit. Tämä mahdollisti myös sen, että pystyin selvittämään, kuinka yleinen aihe ilmastonmuutokseen sopeutuminen on ilmastojournalismin sisällä. Hakusanalla ”ilmastonmuutos” verkkoartikkeleita löytyi huomattavasti enemmän kuin hakusanalla ”ilmastonmuutokseen sopeutuminen”. Artikkeleihin tutustuminen kuitenkin osoitti, että osassa hakutuloksista ilmastonmuutoksella oli hyvin pieni rooli itse artikkelissa. Koska halusin tutkia laadullisesti sitä, miten sopeutuminen esitetään verkkoartikkeleissa, pelkkä ilmastonmuutos-sanan esiintyminen artikkelissa ei ollut riittävä sisällöllinen vaatimus aineistoon valittaville artikkeleille. Siksi seuloin hakutuloksista sellaiset artikkelit, joissa ilmastonmuutos oli vähintäänkin melko keskeisessä roolissa. Karsintaa tehtiin artikkelin otsikon ja ingressin sekä artikkelille lisätyn aihetunnisteen avulla: vähintään jonkin näistä tuli käsitellä ilmastonmuutosta. Tein karsintaa manuaalisesti niin, että kävin kyseiset kohdat läpi ja tarvittaessa silmäilin muutakin artikkelia, mikäli ilmastonmuutoksen roolin keskeisyydestä oli vielä epäselvyyttä. Tarkastelujaksolta löytyi yhteensä 4 920 ilmastonmuutosta käsittelevää artikkelia.

Seuloin sopeutumista käsittelevät artikkelit vajaan 5 000 ilmastonmuutosaiheisen artikkelin joukosta sanahauin. Sopeutumisen ohella käytin myös kahta samankaltaista sanaa, mukautumista ja varautumista, jotta löytäisin aihekokonaisuutta käsittelevät artikkelit mahdollisimman kattavasti. Tein sanahaut sanakatkoksien. Luin kaikki löytämäni artikkelit ja niiden joukosta poistin noin 180 artikkelia, jotka eivät käsitelleet ilmastonmuutokseen sopeutumista. Erityisesti varautua-sanana sanakatkos seuloi joukosta artikkeleita, joissa esiintyi sellaisia sanoja kuin varauma ja varaus. Osassa poistetuissa artikkeleista käsiteltiin sopeutumista, varautumista ja mukautumista muissa konteksteissa. Ilmastonmuutokseen sopeutumista käsitteleviä artikkeleita löytyi yhteensä 469, mikä oli 9,5 prosenttia kaikista ilmastonmuutosta käsittelevistä artikkeleista. Keräsin artikkeleiden perustiedot yhteen metatietotiedostoksi ja tallensin jokaisen artikkelin erilliseksi dokumentiksi analyysia varten. Yle Uutisten artikkelit ovat vapaasti kaikkien luettavilla, Helsingin Sanomien artikkelit vaativat maksullisen tilauksen, joka minulla oli.

3.2.3 Fokusryhmäkeskustelut

Kolmannen ja neljännen artikkelin aineiston keräsin järjestämistäni fokusryhmäkeskusteluista. Aineisto muodostui keskustelujen sanatarkoista litteraateista. Monique Henninkia (2014, s. 1–3) lainaten fokusryhmäkeskustelulla tarkoitetaan fasilitoijan ohjaamaa, erityiseen teemaan keskittyvää interaktiivista keskustelua osallistujien

välillä. Keskiössä on kerätä erilaisia näkökulmia ja katsantokantoja valitusta aiheesta. Metodien erityispiirteinä on osallistujien keskinäinen vuorovaikutus. Ryhmähaastattelutilanteessa osallistujat jakavat ja perustelevat omia ajatuksiaan, kuulevat muiden näkökohtia ja mahdollisesti jalostavat omia näkemyksiään tai jatkavat kuulemaansa tuomalla esiin uusia näkökohtia ja kysymyksiä. Fokusryhmäkeskustelussa vallitseva ryhmätilanne voi lisätä spontaanien ideoiden ja ajatusten heräämistä, eikä fasilitoijalla ole samanlaista valtaa ja ohjaavaa vaikutusta kuin yksilöhaastattelua tekevällä haastattelijalla.

Järjestämissäni fokusryhmäkeskusteluissa osallistujat keskustelivat neljän esimerkkiviestin herättämistä ajatuksista. Viestit olivat kuvitteellisia esimerkkejä kaupungin sopeutumisviestinnästä. Fokusryhmäkeskustelut tarjosivat mielekkään tavan kerätä aineistoa, sillä osatutkimusten keskiössä oli ymmärtää, miten kansalaiset tulkitsevat ja merkityksellistävät sopeutumisviestintää. Metodien valinnassa oli olennaista, että tutkittavat henkilöt voisivat sanallistaa ajatuksiaan omin sanoin. Konstitutiivisen viestintäkäsityksen mukaan viestit saavat merkityksensä, kun niitä tulkitaan (Ballantyne, 2016). Halusin myös laajentaa aiemman sopeutumisviestinnän tutkimuksen perspektiiviä suuntaamalla katseen viestinnän kvantifioituista vaikutuksista kohti tulkintaa, jotta käsitys sopeutumisviestinnän yleisövaikutuksista voisi syventyä. Fokusryhmäkeskustelut simuloivat luonnollista merkityksenantoprosessia, jota on sellaisenaan haastavaa tavoittaa tutkimuksen keinoin.

Valitsin esimerkkiviesteille pohjautuvan fokusryhmäasetelman, koska aiemmat tutkimukset viittasivat siihen, ettei ilmastonmuutokseen sopeutuminen ole tuttu kaikille kansalaisille (esim. Bruine de Bruin ym., 2021; Glaas ym., 2015; Harcourt ym., 2019). Oli siis oletettavissa, että keskustelu ilman konkreettisia esimerkkejä olisi haastavaa ja tutkimusongelmaan vastaamisen näkökulmasta hedelmätöntä. Tämä oli keskeisin syy valita esimerkkiviesteille perustuva asetelma. Myös ryhmäkeskustelutilanne itsessään oli tapa vastata aiheen oletettuun tuntemattomuuteen: yksittäinen osallistuja pystyi halutessaan miettimään omaa puheenvuoroaan toisten puhuessa ja kuulostelevaan muiden kantoja omien ajatuksiensa aktivoijina. Aineistonkeruutapa mahdollisti myös sen, että keskustelijat pystyivät viemään keskustelua haluamaansa suuntaan, mikä tarkoitti, että keskustelussa oli tilaa aiemman tiedetyn näkökulmasta yllättävämillekin tulkinnoille. Esimerkkiviestit tietysti suuntasivat keskustelua merkittävästi, sillä kaikki osallistujien puheenvuorot olivat jollain tapaa kytköksissä viesteihin ja niistä käytyyn keskusteluun. Samalla ryhmäkeskustelutilanne oli kuitenkin rakennettu niin, että näytettyäni viestin kysyin osallistujilta viestin herättämistä ajatuksista, mutta minulla ei ollut muita pakollisia läpikäytäviä lisäkysymyksiä. Halusin näin tarjota tilaa erilaisten tulkintojen nousulle ja vaihtoehtoisille tavoille edetä keskustelussa. Olin kuitenkin varautunut keskustelun tyrehtymiseen muutamilla lisäkysymyksillä, joita myös esitin ryhmäkeskusteluiden aikana.

Fokusryhmissä näytetyt viestit syntyivät iteratiivisen prosessin tuloksena. Keskeinen ohjaava periaatteeni oli se, että halusin käyttää sellaisia viestejä, jotka vastasivat osatutkimusten 1 ja 2 yhteydessä löydettyjä tyypillisiä tapoja käsittää ilmastonmuutokseen sopeutuminen. Viestit lähetettäväksi instituutioksi valitsin kaupungin, sillä arvioin paikallishallinnon hyvin todennäköiseksi sopeutumisviestintää tekeväksi tahoksi ja myös kansalaisille tutuksi toimijaksi. Monet sopeutumistoimet myös kuuluvat kunnan vastuulle, mikä tekee siitä yhden keskeisen toimijan sopeutumisen yhteiskunnallisessa edistämisessä. Käytännöllisistä syistä valitsin tutkimuksen tarkemmaksi tapausalueeksi Tampereen seudun, joka on yksi Suomen suurimmista asutuskeskittymistä. Laadin esimerkkiviestit maantieteelliseen kontekstiin sopiviksi. Viesteissä esiintyvien paikallisten ilmastovaikutusten tunnistamiseen käytin Suomen ilmastopaneelin (2021) ja Ilmatieteen laitoksen (2023) julkaisuja.

Testasin fokusryhmäkonseptiani ja neljää esimerkkiviestiä kollegoilleni järjestämässäni harjoitusfokusryhmässä tammikuussa 2024. Konseptilla tarkoitan fokusryhmän jakaantumista seuraaviin osiin:

1. Tutkimuksen esittely ja tutkimuseettiset kysymykset, esim. oikeus vetäytyä tutkimuksesta ja tutkimuksen aikana kerätyt henkilötiedot ja niiden käsittely (n. 6 min)
2. Lämmittelykierron, jossa osallistujat esittäytyivät ja kertoivat lempipaikkansa tutkimusalueella. Tarkoituksena valmistaa osallistujia varsinaiseen keskusteluun (n. 7 min)
3. Esimerkkiviestien näyttäminen osallistujille ja niiden herättämistä ajatuksista keskustelu viesti kerrallaan (à 10 min, yht. 40 min)
4. Keskustelua summaava yhteenvetokierron, jossa jokaista osallistujaa pyydettiin antamaan neuvo kaupungin viestintävastaavalle, joka aikoo viestiä ilmastonmuutokseen sopeutumisesta (n. 7 min)

Konsepti osoittautui toimivaksi, eikä siihen tehty varsinaisia muutoksia. Konkreettisia viestejä taas muutin saadun palautteen perusteella. Testiryhmän lisäksi konsultoin myös Kuntaliiton asiantuntijaa ja Tampereen kaupungin työntekijää, joista kumpikin on työssään ollut tekemisissä ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja siitä viestimisen kanssa. Lopullinen vastuu viesteistä ja niiden sisällöistä on kuitenkin luonnollisesti yksinomaan minun. Viesteihin tekemäni muutokset liittyivät etupäässä seuraaviin asioihin: yksittäisille viesteille lisättiin konteksti (esim. Facebook-päivitys), viesteistä tehtiin vähemmän samankaltaisia, yksi viesteistä muutettiin helpeitä käsitteleväksi henkilökohtaisen kosketuspinnan lisäämiseksi ja keskustelun alussa tuotiin

selkeämmin esiin, että kaikki näytettävät viestit tulisivat käsittelemään nimenomaisesti ilmastonmuutokseen sopeutumista.

Esimerkkiviestien aiheet on esitetty taulukossa 2. Kokonaiset viestit löytyvät liitteenä olevan neljännen artikkelin lopusta (ks. Perälä, 2025a). Viestien ei ollut tarkoitus olla sellaisenaan julkaistavissa, vaan synnyttää keskustelua. Viestit olivat luonteeltaan katkelmamaisia, sillä niiden pituus piti pitää lyhyenä, jotta ne olivat luettavissa ja omaksuttavissa lyhyessä ajassa poikkeuksellisessa ryhmätilanteessa. Viestien pituus oli 4–8 virkettä ja myös niiden sisältö pyrittiin pitämään yksinkertaisena ja selkeänä. Viestien inspiraationa on käytetty Tampereen kaupungin (2022) raporttia *Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja varautuminen*, Suomen ilmastopaneelin raporttia *Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ohjaukskeinot, kustannukset ja alueelliset ulottuvuudet* (ks. Gregow ym., 2021), Kerttu Kotakorven (2022) tietokirjaa *Suomen luonto 2100* ja sanomalehtiartikkeleita (Aamulehti, 3.8.2023; Yle, 22.2.2018, 13.3.2019).

Taulukko 2. Esimerkkiviestien aiheet ja keskeiset sisällöt

<p>Viesti 1: Ilmastonmuutokseen sopeutumisen idea</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korostaa ilmastonmuutoksen vääjämätöntä etenemistä sopeutumisen tarpeellisuuden syynä • Korostaa sekä sopeutumisen että hillinnän tarpeellisuutta, mutta ei priorisoi kumpakaan • Tarjoaa abstraktin määritelmän sopeutumiselle
<p>Viesti 2: Helleaallot ja yksilöllisesti tehtävät varautumistoimet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tuo esiin helleaaltojen vaarallisuuden, erityisesti haavoittuvaisille ryhmille • Esittelee tuttuja ja enimmäkseen helposti toteuttavia tapoja varautua helteisiin, mutta tarjoaa niille uuden kontekstin osana ilmastonmuutokseen sopeutumista
<p>Viesti 3: Lisääntyvät sateet ja kaupunkitulvat sekä kaupungin sopeutumissuunnitelmat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tuo esiin lisääntyvät sateet ja kaupunkitulvien mahdollisuuden • Tuo esiin konkreettisia sopeutumiskeinoja sekä sopeutumiseen liittyviä haasteita
<p>Viesti 4: Tulevaisuuden talvet ja sopeutumisen laajentaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuvailee tulevia talvia aiempia viestejä maalailevampaan sävyyn • Laajentaa sopeutumisen ideaa kohti terveyttä • Viittaa luonnon sopeutuvaisuuteen ja sopeutumattomuuteen

(Taulukko on julkaistu aiemmin väitöskirjaan kuuluvan artikkelin yhteydessä, ks. Perälä, 2025a).

Fokusryhmäkeskustelut järjestettiin helmi- ja maaliskuussa 2024. Kaikki keskustelut järjestettiin etätoteutuksella Zoom-keskustelusovelluksessa. Etätoteutukselle oli kaksi keskeistä syytä. Ensinnäkin halusin tehdä keskusteluun osallistumisesta mahdollisimman helppoa. Zoom mahdollisti osallistumisen kotoa käsin, mikä säästi osallistujien aikaa ja vaivaa. Toiseksi Zoom infrastruktuurina mahdollisti tutkimusasetelman keskiössä olevien esimerkkiviestien esittämisen saavutettavassa muodossa. Keskusteluissa oli 4–7 osallistujaa, mikä vastaa tavanomaista osallistujamäärää tämännäköisissä tutkimuksissa (ks. Davis, 2016; Hennink, 2014). Yhteensä keskusteluita järjestettiin kuusi ja niihin osallistui 30 ihmistä. Tarkemmat tiedot kunkin keskustelun osallistujista on ilmoitettu taulukossa 3.

Taulukko 3. Fokusryhmien kokoonpanot

Fokusryhmä	Sukupuoli	Koulutustausta (yleisin koulutusala) ja työelämäasema	Ikä	Palkkio
Ryhmä 1 n = 5	Nainen	Korkeasti koulutettuja (yhteiskunta ja humanistiset), enimmäkseen toimihenkilöitä	Suurin osa kuului ikäryhmään 25–34-v.	Elokuvalippu
Ryhmä 2 n = 7	Nainen	Korkeasti koulutettuja (talous ja hallinto), enimmäkseen toimihenkilöitä	Suurin osa kuului ikäryhmään 35–44-v.	Elokuvalippu
Ryhmä 3 n = 5	Nainen	Korkeasti koulutettuja (yhteiskunta), enimmäkseen toimihenkilöitä	Suurin osa kuului ikäryhmään 25–34-v.	Elokuvalippu
Ryhmä 4 n = 4	Nainen	Toisen asteen opinnot (useita aloja), useita ammatteja	Suurin osa kuului ikäryhmään 35–44-v.	30 euron lahjakortti
Ryhmä 5 n = 4	Mies	Korkeasti koulutettuja (useita aloja), enimmäkseen toimihenkilöitä	Suurin osa kuului ikäryhmään 45–54-v.	30 euron lahjakortti
Ryhmä 6 n = 5	Mies	Ammattikoulutus (talous ja hallinto), enimmäkseen työntekijöitä	Suurin osa kuului ikäryhmään 45–54-v.	30 euron lahjakortti

(Taulukko on julkaistu aiemmin väitöskirjaan kuuluvan artikkelin yhteydessä, ks. Perälä, 2025a).

Halusin rekrytoida osallistujiksi niin sanottuja tavallisia kansalaisia, jotka olen määritellyt väitöskirjassa tarkoitettun sopeutumisviestinnän toiseksi osapuoleksi instituutioiden rinnalla. Keskustelijoilla ei ollut erityistä taustaa ilmastoasioissa esimerkiksi ammatin, koulutuksen tai yhteiskunnallisen aktiivisuuden (esim. ilmastojärjestöt) kautta. Fokusryhmien osallistujat rekrytoin kahta kanavaa pitkin. Ensimmäiset

kolme ryhmää rekrytoin itse etupäässä paikallisesta naisten urajärjestöstä, jolla on noin 500–700 jäsentä tutkimusalueella. Kyseessä on itselleni läheinen järjestö, jonka vapaaehtoisena olen toiminut useamman vuoden ajan ja olin siten ainakin osan jäsenistä tietämä tai tuntema. Ajatuksena oli, että tuttu järjestö olisi avuksi rekrytoimisessa. Aluksi pyrin rekrytoimaan osallistujia sosiaalisen median kanavissa julkaistuilla rekrytointi-ilmoituksilla (WhatsApp-ryhmät, Facebook-ryhmät, LinkedIn), mutta niiden teho oli hyvin rajallinen. Lopulta henkilökohtaiset yhteydenotot osoittautuivat tehokkaimmaksi tavaksi rekrytoida osallistujia. Koska omaehtoinen rekrytointi oli paljolti riippuvainen suorista henkilökohtaisista kontakteista, turvauduin kaupallisen palveluntarjoajan rekrytointipalveluihin heterogeenisemmän osallistujajoukon tavoittamiseksi. Käsittelen rekrytoimiseen liittyviä kysymyksiä lisää tutkimusetiikkaa käsittelevässä alaluvussa.

Aineiston syntyä leimaa fokusryhmäkeskusteluihin elimellisesti kuuluva vuorovaikutuksellisuus. Näen aineiston vuorovaikutuksellisen elementin niin, että keskustelujen aikana esitetyt yksittäiset puheenvuorot ovat kollektiivisen tulkinnan ja merkityksenantojen tuotteita, jotka eivät sellaisenaan olisi olemassa ilman esimerkkiviesteille perustuvaa tutkimusasetelmaa ja jokaisessa kuudessa ryhmässä käytyä ainutkertaista keskustelua. Varsinaisessa aineiston analyysissä en ole kuitenkaan keskittynyt keskustelun etenemisen tarkastelemiseen tai kollektiivisten tulkintojen ja merkityksenantojen syntyyn, vaan analyysiyksikkönä ovat olleet yksittäiset puhujien esittämät lausumat, joiden synnyn vuorovaikutuksellisen kontekstin tunnistan ja tunnustan. Sopeutumisviestintä aiheena oli tietystikin sellainen, ettei se ollut intuitiivisin keskustelunaihe toisilleen vieraiden ihmisten kesken eikä käyty dialogi ollut erityisen intensiivistä tai lennokasta. Kaikissa ryhmissä oli kuitenkin selkeitä ilmentymiä vuorovaikutuksesta: osallistujat ilmaisivat säännöllisesti olevansa samaa mieltä toisten keskustelijoiden kanssa, ja muutamat myös olevansa eri mieltä. Osallistujat myös toistivat toistensa näkemyksiä ilmaisemalla niitä hieman eri sanoin sekä jatkoivat esitettyjä ajatuksia tai vastasivat niihin.

3.3 Metodina laadullinen sisällönanalyysi

Kaikkia keräämiäni aineistoja yhdisti se, että ne olivat tekstejä ja niitä analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä. Tukeudun laadullisen sisällönanalyysin määritelmässä Udo Kuckartzin ja Stefan Rädikerin teokseen *Qualitative Content Analysis: Methods, Practice and Software* (2023). Heidän mukaansa laadullisella sisällönanalyysillä tarkoitetaan systemaattista menetelmää, joka pyrkii tavoittamaan aineiston merkityksen tulkinnan avulla. Analyysin kohteena on sekä aineiston ilmeinen että kätkeytympi merkitys. Analyysi perustuu kategoriajärjestelmään, joka on tärkeä osa menetelmän systemaattisuutta. Kategoriajärjestelmän luominen voi olla deduktiivista,

induktiivista tai deduktiivis-induktiivista. Sisällönanalyysi on hermeneuttinen metodi eli se pyrkii ymmärtämään analyysin kohdetta, erityisesti lingvististen ilmaistusten merkityksiä (*meaning*). Tavoitteena on saavuttaa parempi ymmärrys tutkimuskohteesta aiemman tietämyksen ja kohteen avoimen tarkastelun pohjalta. Tehtyjä tulkintoja ei voi suoranaisesti arvioida joko oikeina tai väärinä, vaan joko enemmän tai vähemmän sopivina.

Olen käyttänyt artikkeleissa erilaisia strategioita analyysin kannalta keskeisten kategoriäjärjestelmien luomisessa. Kahdessa ensimmäisessä artikkelissa lähestymistapana oli pääpiirteissään induktiivinen eli aineistolähtöinen, joskin aihealueen teoreettinen ja muu ymmärrys ovat vaikuttaneet ja ohjanneet analyysiani. Myös Kuckartz ja Rädiker (2023) korostavat, että näkemys induktiivisesta kategorioiden luomisesta prosessina, jossa kategoriat vain nousevat aineistosta kuin itsestään, on varsin naiivi. Heidän mukaansa kyse on aktiivisesta prosessista, joka vaatii ”teoreettista sensitiivisyyttä ja luovuutta” (Kuckartz & Rädiker, 2023, s. 60). Kirjallisuuskatsauksessa analyysikategoriat luotiin koodaamalla aineistosta kaikki sopeutumisviestinnän mahdollisuuksia ja haasteita kuvastavat kohdat, jotka järjesteltiin lopuksi kuuden temaattisen pääkategorian alle siten, että jokainen ulottuvuus sisälsi sekä mahdollisuuksia että haasteita. Tunnistetut kuusi temaattista ulottuvuutta olivat seuraavat: *sopeutumisen uutuus, paikallinen sopeutuminen, sopeutuminen luovuttamisena, sopeutumisen taloudellis-rationaalisuus, sopeutuminen riskeihin varautumisena ja transformatiivinen sopeutuminen*.

Media-aineistoa oli alun perin tarkoitus lähestyä deduktiivisesti tekemällä analyytin ero sopeutumisen subjektin ja objektin sekä sopeutumisen tavan välillä. Ajatus oli, että lähestymistapa auttaisi tavoittamaan, miten sopeutuminen ymmärretään valituissa medioissa. Aineistoa koodatessani huomasin kuitenkin, ettei kyseinen lähestymistapa tavoittanut aineiston perimmäistä luonnetta muun muassa runsaiden abstraktien sopeutusviittausten vuoksi. Koodattu aineisto ja lukukertojen kautta saavutettu ymmärrys aineistosta puhuivat eri kieltä. Lopulta koodasin media-aineiston aineistolähtöisesti siten, että uusia koodeja luotiin aina, kun artikkeleissa esiintyi uusi tapa käsittää sopeutuminen. Luotuja koodeja järjesteltiin edelleen laajempien yläkategorioiden alle lopputuloksena viisi laajahkoa temaattista pääluokkaa. Pääluokat olivat *politiikka*, joka jakaantui edelleen kansainväliseen ja kotimaan politiikkaan. Toisena pääluokkana olivat *elinkeinot*, jotka jakaantuivat ilmastonmuutoksen suoria vaikutuksia kuvanneisiin artikkeleihin ja artikkeleihin, jotka käsittelivät talouden mukautumista ilmastonmuutoksen vastaiseen taisteluun. Kahden ensimmäisen pääluokan alle sijoittui toisistaan poikkeavia tapoja ymmärtää sopeutuminen, mikä oli jo itsessään löydös. Loput kolme pääluokkaa olivat *ilmastonmuutoksen seurauksia* korostaneet jutut, *luonnon sopeutumista* kuvaavat jutut ja *yksittäisten ihmisten sopeutumisesta* kertovat jutut.

Fokusryhmäaineistosta kirjoitettiin kaksi artikkelia, joista ensimmäisessä sovelsin deduktiivis-induktiivista koodausta. Aineiston analysoimiseksi loin erillisen viitekehysten, joka rakentui kansalaisten osallistumisen kahden keskeisen elementin, tiedon ja tunteiden, ympärille (ks. tarkemmin Perälä, 2025b, s. 109). Tiedon suhteen aineistosta tarkasteltiin *osallistujien tietoisuutta* ilmastonmuutokseen sopeutumisesta. Tietoisuus jaettiin edelleen kolmeen alakategoriaan: aiheen yleiseen ymmärtämiseen, kykyyn soveltaa sopeutumisen ideaa esimerkkiviestien ulkopuolelle ja ilmiön käsittämiseen laajemmassa sosiokulttuurisessa kontekstissaan. Tunteiden osalta tarkastelin yhtäältä *osallistujien affektiivista suhtautumista ilmastonmuutokseen sopeutumiseen, sopeutumisen ja hillinnän välistä koettua suhdetta sekä tulkintoja paikallisista ilmastovaikutuksista*. Deduktiivista ja induktiivista kategoriankehittämistä yhdistäen loin ensin pääkategoriat (edellä kursivilla) aiemman tutkimuksen perusteella ja koodasin koko aineiston näiden neljän kategorian alle (ks. Kuckartz & Rädiker, 2023). Alakategoriat loin aineiston toisella koodauskierroksella induktiivisesti aineiston pohjalta (ks. Kuckartz & Rädiker, 2023).

Toisessa fokusryhmäartikkelissa koodaus oli eniten puhtaan teoriaohjautuvaa. Analyysikategoriat johdin Wirthin ja muiden (2014) sopeutumisviestinnän määritelmästä, jonka muutin analyysikategorioiksi (ks. Kuckartz & Rädiker, 2023). Kaksi ensimmäistä analyysikategoriaa olivat *ilmastonmuutoksen seuraukset ja sopeutumistarpeet ja sopeutuminen ja sen eri muodot*, ja ne johdettiin suoraan kyseisestä määritelmästä. Määritelmän kahden jälkimmäisen kohdan kanssa tein kuitenkin joitain muutoksia. Olin jo lähtökohtaisesti sitä mieltä, että määritelmän neljäs kohta oli liian suppea esittäessään, että sopeutumisviestinnän tavoitteena on saada tuki sellaisille sopeutumistoimille, joilla voi olla kielteisiä oheisvaikutuksia. Nähdäkseni kohta sisälsi vähintään epäsuorasti sen oletaman, että muutoin sopeutumistoimet ovat niin rationaalisia, että niitä itsestään selvästi kannatetaan, vaikka tosiasiansa yhteiskunnissa käydään aina kilpailua rajallisista resursseista, olipa kyse huomiosta tai rahasta. Aineistolähtöinen muutos oli johtaa analyysia ohjaavan määritelmän nelikohtaisesta listauksesta vain kolme analyysikategoriaa, sillä tutkimusasetelma oli sellainen, ettei se tukenut yksilöllisen ja julkisen sopeutumisen tarkastelua erikseen. Kolmanneksi analyysikategoriaksi muodostin siten *toiminnan edistämisen*, jonka alle koodasin kaikki kohdat, joissa keskustelijat esittivät omia näkemyksiään liittyen sopeutumisen edistämiseen ja sen toimijuuteen. Tämän kategorian alle koodattiin myös ne tulkinat, joissa sopeutumisen edistämiseen suhtauduttiin varautuneesti esimerkiksi priorisoimalla mieluummin ilmastonmuutoksen hillintää.

3.4 Tutkimusetiikka

Väitöskirjatyön keskeisimmät tutkimuseettiset pohdintani ovat liittyneet fokusryhmäkeskusteluihin, sillä niissä oli ihmisosallistujia. Tutkimuseettinen neuvottelukunta on julkaissut eettiset periaatteet tutkimustyöhön, jossa tutkija on vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa (ks. TENK, 2019). Keskityn tässä alaluvussa kertomaan, miten olen soveltanut näitä periaatteita fokusryhmäkeskustelujen suunnittelussa ja käytännön toteutuksessa. Kirjallisuuskatsauksessa ja media-analyysissä hyödynnetyt aineistot ovat molemmat julkisia aineistoja, joita voi vapaasti käyttää tutkimuksen tekoon ilman erillistä lupaa. Artikkeleissa esitettävät aineistoesimerkit menevät yleisen sitaattioikeuden piiriin, ja eettiset viittauskäytännöt velvoittavat nimeämään alkuperäisen lähteen, kuten olenkin tehnyt.

Fokusryhmäkeskusteluun osallistujiksi rekrytoitiin niin sanottuja tavallisia kansalaisia valitulta maantieteelliseltä alueelta. Tutkimuseettisesti oli tärkeää, että jokainen osallistuja antoi informoidun suostumuksensa tutkimukseen osallistumiseksi sekä luvan henkilötietojensa keräämiseen ja käsittelyyn (ks. TENK, 2019). Kyseiset luvat keräsin ilmoittautumisen yhteydessä. Panostin ilmoittautumispolun suunnitteluun siten, että osallistumisen luonne ja osallistumisesta syntyvät henkilötiedot ilmaistaisiin mahdollisimman yksinkertaisesti ja tiiviisti. Halusin näin taata, että keskeisimmät tiedot olivat aidosti saavutettavassa muodossa osallistumista pohtiville. Ilmoittautumislomakkeella olleen lyhyemmän selostuksen (vajaa liuska) lisäksi tietosuojasta laadittiin yleisen tietosuojasetuksen (GDPR) edellyttämät yksityiskohtaiset tietosuojailmoitukset. Tutkimukseen osallistuvan tietosuojailmoitus ja rekisterinpitäjän tietosuojailmoitus olivat sähköisesti saatavilla ilmoittautumisen yhteydessä. Tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus ja oikeus vetäytyä ilman erillistä syytä tuotiin esiin ilmoittautumislomakkeella ja myöhemmin lähetetyssä muistutusviestissä sekä kerrottiin suullisesti fokusryhmäkeskustelun aluksi.

Tarjosin osallistujille mahdollisuuden osallistua fokusryhmäkeskusteluun osittaisen anonymiteetin turvin heidän näin halutessaan. Täyden anonymiteetin tarjoaminen oli mahdotonta, sillä kyse oli ryhmäkeskustelusta ja jo pelkkä ääni muodostaa henkilötiedon (ks. esim. Tietosuojavaltuutetun toimisto, 2025). Ohjeistin osallistujia etukäteen kirjallisesti osallistumaan videopuheluun pelkällä etunimellä, jotta heidän kokonimensä ei tulisi muiden osallistujien tietoon. Keskustelun alussa oli lyhyt esittäytymiskierros, jossa pyydettiin niin ikään kertomaan pelkkä etunimi. Kannustin osallistujia osallistumaan videokuvan kanssa miellyttävän keskusteluympäristön luomiseksi, mutta korostin videoyhteyden olevan vapaaehtoista. Tilaisuuden aluksi muistutin kaikkia osallistujia keskustelun luottamuksellisuudesta muiden osallistujien henkilöllisyyden osalta (ks. Hennink, 2014). Korostin keskustelijoille, että he ovat vapaita puhumaan tutkimuksesta ja sen tekijästä sekä ryhmäkeskustelun aiheesta ja

sen aikana esitetyistä näkemyksistä, kunhan he eivät yksilöi näkemysten esittäjää. Keskustelijoilla oli siten samat oikeudet raportoida keskustelutilanteesta kuin minulla tutkijana. Keskustelijoiden allekirjoittamassa suostumuslomakkeessa toin avoimesti esiin henkilötietoihin liittyvän riskin: tieto osallistumisesta ja keskustelun aikana esitetyt näkemykset voivat levitä kolmansien osapuolten tietoon, mikäli joku osallistujista päätyy toimimaan vastoin annettua ohjeistusta. Toin myös esiin, että tietomurto tai vastaava kryptatulle alustalle, jolla säilytin henkilötietoja, voisi johtaa henkilötietojen päättymiseen kolmansille osapuolille.

Keräsin osallistujista vain tutkimuksen kannalta välttämättömät henkilötiedot, jotka olivat tässä tapauksessa etu- ja sukunimi sekä sähköposti. Edellytin kokonimen antamista valeilmoittautumisten minimoimiseksi ja erityisesti suostumusten antamisen todentamiseksi. Sähköpostiosoite tarvittiin osallistumislinkin ja -ohjeiden toimittamiseksi. Lisäksi osallistujilta kerättiin viisi taustatietoa tulosten analysoimiseksi. Nämä olivat ikä, koulutusaste ja -ala, ammatti/asema ja tieto toimisesta kunnallisena viranhaltijana. Käytin taustatietoja ainoastaan osallistujien kuvaamiseen ryhmätasolla, mutten yhdistänyt niitä suoraan yksittäisiin puheenvuoroihin. Kerättyjä henkilötietoja säilytettiin vain siihen saakka, että litteroin fokusryhmäkeskustelut anonymisoituun muotoon. Litteraateista jätettiin kokonaan pois fokusryhmäkeskustelujen lämmittelykierron, jossa osallistujia pyydettiin kertomaan etunimi ja lempipaikkansa Tampereen seudulla. Keskusteluiden purku tapahtui kaikissa tapauksissa muutaman päivän sisällä ryhmäkeskustelun järjestämisestä. Henkilötietoja säilytettiin siis vain muutamia päiviä keskustelun päättymisen jälkeen, mikä yhdessä tietosuojaturvallisen säilytyspaikan kanssa oleellisesti minimoi riskiä henkilötietojen päättymisestä väärin käsiin. Analyysin kohteena olleet anonymit litteraatit eivät enää muodostaneet henkilötietoja, sillä niistä ei voi tunnistaa yksittäisiä osallistujia.

Erityistä tutkimuseettistä pohdintaa kävin riittävään informointiin liittyen. Aiemman tutkimuksen pohjalta oli oletettavaa, että keskustelunaiheena oleva ilmastonmuutokseen sopeutuminen on aiheena uusi ja vieras ainakin osalle osallistujista. Koska tavoitteena oli saada autenttisia reaktioita siitä, millaisia merkityksenantoja sopeutumisnäkökulman esittely saa aikaan, halusin välttää sitä, että osallistujat olisivat etukäteen perehtyneet aiheeseen. Mikäli rekrytointi-ilmoituksessa olisi avattu fokusryhmäkeskustelun tarkka aihe, riskinä olisi ollut, että ainakin osa osallistujista olisi tutustunut aiheeseen esimerkiksi ”googlailemalla”. Tästä syystä päätin puhua rekrytointi-ilmoituksessa yleisemmin viranomaisten ilmastoviestinnästä ja neljästä näytettävästä esimerkkiviestistä. Jätin väitöskirjan tarkan aiheen ja sopeutumis-sanan sisältäneen projektin työnimen pois myös tietosuojailmoituksista, mutta tarkempi tutkimusaihe oli kuitenkin halutessa löydettävissä verkosta melko helposti. Perusteellisen arvioni pohjalta pidän päätöstä tutkimuseettisesti kestäväenä, sillä osallistujia ei johdettu harhaan eikä heille koitunut päätöksestä varsinaista haittaa. Ilmaston-

muutokseen sopeutuminen on ilmastonmuutoksen alateema ja kaikissa tapauksissa esitetyillä viesteillä olisi ollut jokin tarkempi aihe. Fokusryhmäkeskustelu oli suunniteltu niin, ettei mahdollinen puutteellinen tietämys aiheesta tuottaisi ikäviä tunteita osallistujille. Tästä syystä en esimerkiksi pyytänyt osallistujia kertomaan, mitä ilmastonmuutokseen sopeutuminen tarkoittaa.

Rekrytoin osan osallistujista omista sosiaalisista verkostoistani. Tämä tarkoitti sitä, että minulla oli aiempi suhde osaan heistä. Ideaalitulanteessa en olisi tuntenut osallistujia entuudestaan, mutta käytännössä henkilökohtaiset kutsut olivat onnistuneen rekrytoinnin edellytys. Esimerkiksi paljon keskustelutilaisuuksia järjestävä konsultointiyritys Kaskas pitää henkilökohtaisia kutsuja sopivien sidosryhmien rekrytoinnin keskeisenä edellytyksenä (ks. Kärkkäinen, 2024). Varmistin kuitenkin, että minulla oli riittävä sosiaalinen etäisyys mukaan kutsuttaviin, enkä rekrytoinut ihmisiä välittömästä lähipiiristäni. On kuitenkin todennäköistä, että tuttu kutsuja on jonkin verran vaikuttanut osallistujien halukkuuteen osallistua. Samanaikaisesti useat kutsutut henkilöt kuitenkin kieltäytyivät tai jättivät kutsun huomiotta, mistä voi päätellä, että kutsun torjuminen ei ollut täysin sosiaalisesti poissuljettu vaihtoehto. Rekrytointifirman kautta tulleet osallistujat olivat minulle täysin tuntemattomia henkilöitä. Taloudellisista syistä kaikkien osallistujien rekrytoiminen rekrytointifirman välityksellä oli kuitenkin mahdotonta.

Osallistujia kiitettiin kohtuullisilla lahjoilla, mikä on tutkimuseettisen neuvottelukunnan linjausten mukaista (ks. TENK, 2019). Omien verkostojeni kautta rekrytoidut henkilöt saivat kukin yhden elokuvalipun. Palkinnon käypä arvo on noin 15 euroa eli kyseessä oli vähäinen lahja. Rekrytointifirman kautta osallistuneet henkilöt saivat kukin 30 euron lahjakortin. Käyttämäni yrityksen, *Testaamon*, toimintaperiaatteisiin kuuluu, että osallistujat saavat aina palkkion osallistumisestaan ja suosituksena oli antaa vähintään 30 euron arvoinen lahjakortti. Rekrytointifirman kautta osallistuvien henkilöiden saama palkkio oli kaksinkertainen ensiksi rekrytoituihin nähden, mutta edelleen kohtuullinen. Kiitosten epäsuhta selittyy käytännöllisillä syillä: rekrytointifirman puoleen käännyttiin vasta kun rekrytointi omia sosiaalisia verkostoja hyödyntäen oli jo aloitettu ja sen oli todettu olevan hyvin riippuvaista suorista henkilökohtaisista kutsuista.

4 OSATUTKIMUSTEN TULOKSET

Tässä luvussa esittelen väitöskirjaan kuuluvien artikkeleiden keskeiset tulokset ja annin väitöskirjan kokonaisuudelle. Jokainen osatutkimus kuvaa sopeutumisviestinnälle kyseisessä viestinnällisessä kontekstissa annettuja merkityksiä. Näiden annettujen merkitysten pohjalta olen muodostanut neljä sopeutumisviestintään keskeisesti liitettyä ulottuvuutta, jotka esittelen yhteenvedon päättävässä johtopäätösluvussa.

4.1 Artikkelit 1: Sopeutumisviestintä ja sen tutkimus aiemman kirjallisuuden valossa

Ensimmäinen artikkeli on kirjallisuuskatsaus, jossa tarkastelin sopeutumisviestinnän keskeisiä mahdollisuuksia ja haasteita aiemman kirjallisuuden pohjalta. Artikkelit havainnollistaa, millaista sopeutumisviestinnän tutkimus on ja minkälaiseksi sopeutumisviestintä oletetaan siinä. Artikkelit edustaa integroivaa kirjallisuuskatsausta, jonka perimmäinen tiedollinen tarkoitus on ymmärtää valittua ilmiötä mahdollisimman hyvin yhdistelemällä erilaisia aineistoja (Salminen, 2011; Whitemore & Knafl, 2005). Artikkelit perustuu 106 tieteellisen artikkelin ja kirjanluvun laadulliseen sisälönanalyysiin. Suurin osa analysoiduista artikkeleista kerättiin systemaattisilla tietokantahauilla, mutta aineistoa täydennettiin noin 20 muulla artikkelilla, jotka löysin tietokantahakujen ulkopuolelta.

Aiemman kirjallisuuden analyysi paljasti sopeutumisviestinnän tutkimuksen käsitteellisen ja teoreettisen ohuuden. Kirjallisuuden joukossa oli vain yksi artikkeli, jossa sopeutumisviestinnälle pyrittiin antamaan edes alustava suora määritelmä (ks. Wirth ym., 2014). Muutamassa artikkelissa keskusteltiin sopeutumisviestinnän asemoitumisesta ilmastoviestinnän tutkimuskentällä (ks. Heinrichs, 2010; Moser, 2018). Kyseiset kolme artikkelia ovat olleet keskeisiä lähteitä tämän yhteenvedon teoriaosuudessa, kun olen käynyt keskustelua siitä, mitä sopeutumisviestintä on. Useiden muiden tarkasteltujen artikkeleiden suhde viestintään oli varsin instrumentaalinen: sopeutumisviestintä ymmärrettiin tapana saavuttaa jokin määritelty asia tai yleisempi tila. Viestintä oletettiin usein yksisuuntaiseksi tiedon välittämiseksi viestijältä vastaanottajille. Tulkintoja tai merkityksenantoja tarkastelevat tutkimukset olivat melko harvinaisia.

Vaikka aiemmassa kirjallisuudessa ei pyritäkään määrittelemään, mitä sopeutumisviestintä on, kiinnittyvät artikkelit eri teemoihin tai konkreettisiin esimerkkeihin, joista voidaan tehdä päätelmiä siitä, minkälaiseksi kirjoittajat ymmärtävät sopeutumisviestinnän. Artikkelin tuloksena esitän kuusiosaisen temaattisen jaottelun, joka ilmentää keskeisiä sopeutumisviestintään liitettyjä piirteitä. Ensimmäinen

ulottuvuus on sopeutumisen uutuus ja vieraus. Toisin sanoen sopeutumisviestintä on viestintää aiheesta, josta ihmisillä on vain vähän tai ei lainkaan aiempaa tietoa. Toiseksi sopeutumisviestintään liitetään vahvasti ajatus paikallisuudesta. Sopeutumisviestinnän keskiössä ovat erilaiset kuvaukset siitä, miten vastaanottajan lähialue muuttuu ilmastonmuutoksen myötä. Kolmanneksi sopeutumiseen liitetään potentiaalinen merkityksenanto eli käsitys sopeutumisesta luovuttamisena ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa. Neljäs näkökulma on hahmottaa sopeutumisviestintä toimintana, joka tuo esiin sopeutumisen taloudellisesti-rationaalisen ulottuvuuden, jossa ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien todennäköisyyttä ja vakavuutta punnitaan suhteessa sopeutumis- ja varautumiskeinojen hintaan ja niillä saavutettavaan hyötyyn. Tähän liittyen viides näkökulma sopeutumisviestintään on ymmärtää se riskiviestinnän muotona. Tällöin sopeutumisviestintä tulkitaan pääasiassa yksittäiseen riskiin liittyväksi, kuten tulvatilanteessa tehtäväksi viranomaistiedottamiseksi. Kuudes näkökulma on muita harvinaisempi ja keskittyy tarkastelemaan sopeutumista kokonaisvaltaisena transformatiivisena muutoksena kohti ilmastoresilienttiä yhteiskuntaa.

Artikkelin keskiössä oli analysoida aiempaa kirjallisuutta sen esiin tuomien mahdollisuuksien ja haasteiden kautta. Kirjallisuuskatsaukseni toisti osaltaan ilmastoviestinnän tyypillistä eetosta, jossa pyritään löytämään vaikuttavia tapoja viestiä ilmastonmuutoksesta. Artikkelissa tunnistettuihin kuuteen teemaan liittyi jokaiseen sekä mahdollisuuksia että haasteita. Keskeisimmät aineistossa käydyt keskustelut liittyivät sopeutumisen paikallisuuteen ja sopeutumiseen liitettyihin kielteisiin konnotaatioihin. Paikallisia muutoksia alleviivaavan sopeutumisviestinnän on ajateltu kurovan umpeen ilmastonmuutokseen yhdistettyä psykologista etäisyyttä, mutta kokeellisissa tutkimuksissa tälle hypoteesille ei ole löydetty tukea. Sopeutumiseen liitettyä luovuttamiskonnotaatiota on tarkasteltu mittaamalla sopeutumisviestien vaikutusta ilmastonmuutosta kohtaan koettuun huoleen sekä hillintään liittyviin asenteisiin ja tekoihin. Tutkimuksissa todetaan, ettei sopeutumisviestintä vähennä ihmisten halua hillitä ilmastonmuutosta tai lievittää huolta ilmastonmuutoksesta. Tästä on vedetty se johtopäätös, ettei sopeutumisviestintää tulkita luovuttamiseksi.

Artikkelissa luodaan kattava kuvaus siitä, millaisia merkityksiä sopeutumisviestintään liitetään aihealueen tutkimuskirjallisuudessa. Lisäksi artikkelissa osoitettiin tarve täydentää tutkimuskenttää sopeutumisviestinnän tulkintoihin ja merkityksenantoihin paneutuvilla tutkimusasetelmilla. Fokusryhmille perustuvat osatutkimukseni vastaavat tähän löydettyyn tutkimusaukkoon.

4.2 Artikkelit 2: Ilmastonmuutokseen sopeutuminen kansallisessa mediamaisemassa

Toisessa artikkelissa tarkastelin sitä, miten Helsingin Sanomat ja Yle Uutiset esittivät ilmastonmuutokseen sopeutumisen verkkoartikkeleissaan vuosina 2017–2021. Artikkelin keskeinen tavoite oli kuvata sitä, miten ilmastonmuutokseen sopeutuminen tehdään ymmärrettäväksi kansalaisille. Median tapa esittää ilmiö luo tärkeän horisontin asian merkityksellistämiseksi (Schäfer & O'Neill, 2017). Koska sopeutuminen on julkisuudessa verrattain uusi näkökulma ilmastonmuutokseen, oletin medialla olevan erityisen tärkeä rooli sopeutumistietoisuuden luomisessa niin käytännöllisellä kuin symbolisella tasolla. Artikkelissa analysoin yhteensä 469 sopeutumista käsittelevää verkkoartikkelia vajaan viiden vuoden aikajaksolta laadullisella sisällönanalyysillä.

Artikkelin tulokset osoittavat, että sopeutuminen jää ilmastonmuutosta käsittelevässä journalismissa muiden näkökulmien varjoon. Tarkastelujaksolla sopeutumisen oli mukana noin joka kymmenennessä ilmastonmuutosta käsittelevässä verkkoartikkelissa. Tarkempi laadullinen analyysi osoitti, että suuri osa näistä sopeutumissanan tai sen lähisynonymien sisältäneistä artikkeleista kuitenkin vain sivusi aihetta lyhyesti. Useissa artikkeleissa sopeutumista käsiteltiin lyhyinä mainintoina ilmastonmuutoksen hillinnän rinnalla, mikä voi hämärtää sopeutumisen itsenäistä merkitystä. Koska käsittely oli monin tavoin melko niukkaa, voidaan median roolia sopeutumistietoisuuden lisäämisessä pitää melko vähäisenä. Huomattavaa oli kuitenkin, ettei valituissa medioissa esiintynyt sisältöä, jossa hillintä ja sopeutuminen olisi asetettu vastakkain tai sopeutumiseen olisi suhtauduttu kriittisesti tai kielteisesti. Mediassa ei siis uusinnettu ajatusta sopeutumisesta luovuttamisena tai siitä vihjaavana asiana.

Artikkelissa tunnistettiin viisi pääasiallista tapaa esittää ilmastonmuutokseen sopeutuminen. Ilmastonmuutokseen sopeutumista poliittisena kysymyksenä lähestyvissä artikkeleissa vallitsi kaksijakoisuus. Yhtäältä sopeutuminen oli valtioita jakava kiistankappale kansainvälisen politiikan estradeilla, joissa erityisesti kehittyvät maat vaativat yhteisiä panostuksia sopeutumisen eteen. Suomessa sopeutuminen näyttäytyi ennen kaikkea paikallisena asioiden hallinnointina, johon ei liittynyt poliittista konfliktia tai muutakaan yhteiskunnallista kiistaa. Talouden näkökulmasta sopeutumista tarkastelevat artikkelit jakaantuivat artikkeleihin, jotka käsitelivät yksittäisten elinkeinojen tai alojen sopeutumista yhtäältä ilmastonmuutoksen seurauksiin ja toisaalta ilmastonmuutoksen vastaisen kamppailun synnyttämään yhteiskunnallistaloudelliseen muutokseen. Ensiksi mainitut käsitelivät pääosin elinkeinoja, joilla on yhteys luontoon ja joita keskilämpötilojen nousun ja lisääntyvien sään ääri-ilmiöiden kaltaiset asiat koskettavat suoraan. Jälkimmäisenä mainituissa artikkeleissa

sopeutuminen sai muista artikkeleista poikkeavan merkityksen, sillä sopeutumisen kohteena olivatkin ilmastonmuutoksen hillitsemisen eteen tehtävät toimet ilmastonmuutoksen vaikutusten sijaan. Samanaikaisesti kyseiset kohdat olivat kuitenkin pääasiassa lyhyitä mainintoja, jonka takia annettu merkitys jäi kuriositeetiksi.

Ilmastonmuutoksen seurauksia käsitelleet sisällöt keskittyivät raportoimaan tutkimusartikkeleiden ja erilaisten raporttien keskeisiä löydöksiä. Varsinainen sopeutumista käsittelevä osuus oli useimmissa tapauksissa hyvin lyhyt ja yleisluontoinen. Maininnan roolina vaikutti olevan pitkän ongelmankuvauksen tasapainottaminen: Sopeutuminen toimi siis eräänlaisena yleisenä ratkaisuehdotuksena tai politiikkasuosituksena kuvailluille ongelmille. Luontoa käsittelevät artikkelit tarkastelivat ilmastonmuutoksen vaikutuksia eläimiin, kasveihin ja ekosysteemeihin sekä näiden tapoja sopeutua muutokseen. Luonnon sopeutumista kuvaavat artikkelit esittivät sopeutumisen varsin monitahoisena ilmiönä, jolla on moninaisia, toisiinsa kietoutuvia vaikutuksia eri lajeille ja yhtymäkohtia moniin muihin ongelmiin, kuten luontokatoon ja luonnonvarojen ylikäyttöön. Viimeisenä ryhmänä olivat niin sanottujen tavallisten ihmisten sopeutumista käsittelevät sisällöt, joita oli määrällisesti kaikkein vähiten. Ihmisten sopeutumista käsittelevät artikkelit koskivat erityisesti asumista ja kiinteistöjen omistamista sekä helteisiin varautumista, mutta eivät esittäneet ihmisiä kansalaisen roolissa poliittisen tai sosiaalisen muutoksen mahdollistajina – tai vastustajina.

Artikkelissa havainnollistetaan mediajulkisuudessa ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liitettyjä merkityksiä, jotka voivat olla monelle kansalaisille ensimmäinen – mutta myös ainoa – kosketus aiheeseen. Sopeutumista käsiteltiin medioissa suhteellisen vähän muuhun ilmastosisältöön verrattuna. Samanaikaisesti molemmissa medioissa oli kuitenkin useita juttuja, joissa kerrottiin yksityiskohtaisesti siitä, miten suomalaiset kaupungit varautuvat ilmastonmuutokseen. Käsittelyn laajuuden ja sopeutumisen esittämisen konkreettisuusasteen valossa paikallista toimeliaisuutta koskevat artikkelit olivat keskeinen media-aineistossa luotu merkitys aiheesta. Sisällöt viestivät implisiittisesti sopeutumisen yleismaailmallisesta järkevyydestä, sillä suunnitelmiin ja toimiin ei juurikaan liitetty ristiriitoja tai kiistoja. Muu mediasisältö antoi suuren painoarvon ilmastonmuutoksen seurausten kuvaukselle, muttei juurikaan avannut mitä varautuminen ja sopeutuminen tarkoittaisivat kussakin tilanteessa. Artikkelissa arvioin tätä haasteena kansalaisten osallistumisen edistämisen näkökulmasta, sillä aiempi tutkimus korostaa pystyvyyskäsitteiden tärkeyttä. Toisin sanoen kansalaisten on tärkeä kokea, että asioille voidaan tehdä jotain ja että ehdotetut ratkaisut tosiasiallisesti vastaavat havaittuun ongelmaan.

4.3 Artikkelin 3: Sopeutumisviestien tulkitseminen fokusryhmissä

Kolmannessa artikkelissa tarkastelin sopeutumisviestien tulkitsemista fokusryhmissä. Artikkelin aineisto kerättiin kuudesta fokusryhmäkeskustelusta, joihin osallistui työikäisiä naisia ja miehiä kevät–talvella 2024. Fokusryhmissä osallistujille näytettiin neljä esimerkkiviestiä, jotka käsitelivät ilmastonmuutokseen sopeutumista eri näkökulmista. Esimerkit edustivat kaupungin tekemää ilmastoviestintää. Aineisto analysoitiin laadullista sisällönanalyysia hyödyntäen. Artikkelin tavoitteena oli tarkastella sopeutumisviestintää tavoitteellisena yhteiskunnallisen viestinnän muotona, joka edistää ilmastonmuutokseen sopeutumista kansalaisten osallistumisen kautta. Kansalaisten osallistuminen käsitettiin tietoisuuden, tunteiden ja toiminnan yhdistelmäksi (ks. Whitmarsh ym., 2013), mutta varsinaisessa analyysissa keskityttiin vain tietoisuuteen ja tunteisiin.

Artikkelin tulosten mukaan ilmastonmuutokseen sopeutuminen oli useille osallistujille uusi asia, eivätkä he tieneet mitä se tarkoitti käytännössä. Ensimmäisessä viestissä osallistujille esitettiin IPCC:n antamaa sopeutumismääritelmää mukaileva abstrakti määritelmä, jota ei koettu riittäväksi. Seuraavat, konkreettisemmat viestit sen sijaan tarjosivat enemmän eväitä ymmärryksen synnylle ja viestejä tulkittiin niiden laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa. Osallistujat ilmensivät kriittistä ajattelua ja pystyivät soveltamaan sopeutumisen ideaa myös viestien ulkopuolelle. Osallistujat keskustelivat muun muassa sopeutumiseen liittyvistä tasa-arvokysymyksistä ja rakenteellisista esteistä sekä yksittäisten sopeutumistoimien hiilijalanjäljestä. Lisäksi osa keskustelijoista mainitsi spontaanisti sekä perinteisiä että myös luovempia tapoja varautua ja sopeutua ilmastonmuutokseen.

Keskusteluista oli erotettavissa kolme affektiivista suhtautumistapaa ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja siitä viestimiseen: myönteinen, kriittinen ja välinpitämätön. Ryhmät eivät olleet täysin tarkkarajaisia tai ehdottomia, eikä kaikkia osallistujia voinut yksiselitteisesti sijoittaa yhteen niistä. Ensimmäinen ryhmä oli ilmiöön pääpiirteissään myönteisesti suhtautuvat. He pitivät ilmastonmuutokseen sopeutumista loogisena ja mielekkäänä uutena lähestymistapana ilmastokysymyksiin. Sopeutumisviestintä oli sovitettavissa yhteen heidän riskikäsitystensä ja muiden ilmastonäkemyksien kanssa. Toinen ryhmä suhtautui kriittisemmin sopeutumiseen, sillä se ei täysin istunut heidän näkemyksiinsä, joissa korostui erityisesti ilmastonmuutoksen hillinnän tärkeys. He näkivät esitetyt sopeutumisviestit alistuneina ja reaktiivisina ja jäivät kaipaamaan hillitsemisnäkökulman mukaanottoa. Kolmanteen ryhmään kuuluivat niin sanotut välinpitämättömät, jotka eivät tunnustaneet viesteissä esitettyjä ilmastoriskejä eivätkä siten nähneet sopeutumistakaan erityisen relevanttina yhteiskunnallisena kysymyksenä.

Artikkelin johtopäätöksenä esitin, että jokaisella suhtautumistavalla oli oma suhteensa kansalaisten osallistumisen lisäämiseen ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Myönteinen suhtautumistapa tarjosi lähtökohtaisesti suotuisan maaston osallistumisen edistämiseksi sekä tietoisuuden että tunteiden osalta. Sopeutumisessa passiivisuutta, alistuneisuutta ja ilmastonmuutoksen juurisyiden ohittamista nähneet taas todennäköisesti suhtautuvat jonkin verran varauksellisemmin sopeutumisen edistämiseen yhteiskunnassa, ainakin jos sopeutumisen roolia ja merkitystä ilmastotyössä ei avata ja perustella tarpeeksi hyvin. Osallisuuden edistäminen vaatisi erityisesti muutoksia affektiivisessa suhtautumisessa, joskin myös tietoisuuden osalta jotkut ryhmään kuuluvista ilmensivät jokseenkin optimistisia ajatuksia ilmastonmuutoksen seurausten realisoitumisesta. Kolmas ryhmä on sekin tulkittavissa varautuneeksi ilmastonmuutokseen sopeutumisen edistämisen näkökulmasta, mutta eri syystä. Tässä ryhmässä sopeutumisen mielekkyys kyseenalaistui, koska paikalliset ilmastovaikutukset nähtiin erittäin vähäisinä tai olemattomina. Tästä näkökulmasta osallisuuden edistäminen vaatisi erityisesti paikallisten ilmastovaikutusten ja -riskien merkityksellistämistä vartenotettaviksi.

Artikkelissa tuodaan esiin, että osallistujat itse ilmaisivat osittaista tiedonpuutetta ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyen. He esimerkiksi toivoivat, että termi olisi avattu konkreettisia esimerkkejä hyödyntäen. Samanaikaisesti käydyt keskustelut kuitenkin ilmensivät, ettei sopeutumistematiikka sinänsä ollut täysin vieras asia, vaan osallistujat osasivat laajentaa keskustelua viestien ulkopuolelle ja pystyivät arvioimaan viestejä laajemmista näkökulmista, kuten siitä miten ne suhteutuivat sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen, rakenteellisiin näkökulmiin tai osaksi laajempaa ilmastotyötä. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että erityisesti sopeutuminen terminä voi olla uusi ja selittämistä vaativa, mutta sen viittaama laajempi asiakokonaisuus ei ole täysin tuntematon.

4.4 Artikkelin 4: Kohti laajempaa sopeutumisviestinnän määritelmää

Neljännessä artikkelissa käsittelemme niin ikään, miten kansalaiset tulkitsevat sopeutumisviestintää. Artikkelin näkökulmana oli peilata tulkintoja suhteessa sopeutumisviestinnän tavoitteisiin kaupungin kontekstissa. Artikkelin lähtökohtana toimi Veronika Wirthin ja muiden (2014) vaikuttavalle sopeutumisviestinnälle antama alustava määritelmä, joka on ainoita kirjallisuudesta löydettäviä sopeutumisviestinnän määritelmiä. Sen mukaan sopeutumisviestinnän tavoitteena on lisätä tietoisuutta ilmastonmuutoksen seurauksista ja sopeutumis- ja varautumiskeinoista sekä edistää yhteiskunnan tosiasiallista sopeutumista ilmastonmuutokseen (ks. tarkemmin luku 2.2.1). Määritelmä toimii pohjana aineiston teoriaohjautuvalle sisällönanalyysille.

Sopeutumisviestinnässä ilmastonmuutoksen vaikutuksilla voidaan katsoa olevan keskeinen rooli, sillä ne perustelevat viestinnän keskiössä olevan sopeutumisen tarpeellisuuden. Fokusryhmäosallistujista osa piti esimerkkiviesteissä olleita toteavia kuvauksia ilmastonmuutoksen seurauksista rehellisinä, kun taas osa piti niitä synkinä ja lannistavina. Vaikka useimmat hyväksyivät esitetyt ilmatoriskit vähintään passiivisesti, jonkin verran keskustelua käytiin siitä, miten ilmatoriskejä tulisi sanallistaa. Keskusteluissa ilmeni jonkin verran kriittistä arviointia siitä, kuinka vakavia yksittäiset ilmastovaikutukset olivat. Monet keskustelijat eivät tunteneet ilmastonmuutokseen sopeutumista ennalta eli he eivät olleet tietoisia, miten ilmastovaikutuksiin voitaisiin sopeutua ja varautua. Osallistujat toivoivat kuulevansa tarkasti, mitä kaupunki tekee sopeutuakseen ilmastonmuutokseen ja mitä se odottaa tai toivoo kaupunkilaisilta. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen edistämisen osalta odotusarvona olivat selkeät, yksilöivät toimet. Tätä voidaan tulkita niin, että osallistujat näkivät ilmastonmuutokseen sopeutumisen hyvin perinteisen käsityksen mukaisesti toimintana, jossa puututaan havaittuihin häiriöihin normaalitilassa. Päinvastaisessa katsantokannassa korostettaisiin enemmän uusien elinehtojen kanssa elämistä. Osa osallistujista kuitenkin näki oman arvon sillä, että syntyneistä uusista ongelmista viestittiin ja tuotiin näin esiin, että ongelmat tiedostetaan. Keskusteluissa hahmottui myös muita sopeutumisen eteen tehtävän toimeliaisuuden muotoja, kuten demokraattiseen keskusteluun kutsuminen sekä vastuunottaminen niin syntyneestä tilanteesta kuin sen ratkaisemisesta. Kuten edellisen artikkelin kohdalla toin esiin, osallistujien keskuudessa oli erilaisia tapoja merkityksellistää ilmastonmuutokseen sopeutumista joko järkevänä, puutteellisena tai vailla vankkaa perustaa olevana näkökulmana.

Artikkelin keskeinen johtopäätös on, että sopeutumisviestintää määriteltäessä tulisi ottaa paremmin huomioon merkitysten luominen eli viestinnän konstitutiivinen funktio. Esimerkiksi artikkelin lähtökohtana ollut Wirthin ja muiden (2014) nelikohtainen määritelmä voitaisiin täydentää viidennellä kohdalla, joka kuuluisi näin: [menestyksenkäs sopeutumisviestintä] rakentaa merkityksiä sopeutumisen roolista ja asemasta ilmastotyössä sekä yhteiskuntien kohtaamasta muutoksesta. Sopeutumisen välttämättömyys ja yhteensovittavuus hillinnän kanssa ovat näkökulmia, jotka voisivat vastata niiden ihmisten huoliin, jotka pitävät sopeutumista tavalla tai toisella vaillinaisena tai ilmastonmuutoksen juurisyyt ohittavana näkökulmana ilmastokysymyksiin. Toiseksi sopeutumisen tarpeellisuudelle voitaisiin hahmotella yksittäisistä ilmatoriskeistä irrottautuvia laajempia perusteita. Yksi näkökulma voisi olla esimerkiksi korostaa, että muutokseen on sopeuduttava siitäkin huolimatta – tai juuri sen takia – ettei tulevaisuutta voida täysin ennakoita (ks. myös Neset ym., 2020).

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KESKUSTELU

5.1 Sopeutumisviestintä ilmiönä valittujen tarkastelujen pohjalta

Tämän väitöskirjan kokoavana tavoitteena on ollut ymmärtää ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestimistä eli sopeutumisviestintää ilmiönä. Tavoitteen saavuttamiseksi esitin kaksi tarkentavaa tutkimuskysymystä, jotka olivat vahvasti kytköksissä toisiinsa. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen mukaisesti tarkastelin sopeutumisviestinnän saamia merkityksiä kolmessa viestinnällisessä kontekstissa, akateemisessa kirjallisuudessa, mediajulkisuudessa ja kaupungin sopeutumisviestinnän yleisötulkinnoissa. Akateemisen kirjallisuuden ja mediakirjoittelun osalta tarkastelussa olivat tekstin tasolla tehtävät merkityksenannot, kun taas yleisövastaanoton osalta tutkin sopeutumisviestinnän tulkitsemista kansalaisten keskuudessa. Näissä eri konteksteissa tekemieni havaintojen pohjalta vastaan toiseen tutkimuskysymykseen, joka koski sitä, millaisia erityisiä ulottuvuuksia sopeutumisviestintään voidaan liittää valittujen tarkastelujen pohjalta. Tämä johtopäätösluku rakentuu tunnistettujen ulottuvuuksien ympärille: käyn ne yksitellen läpi ja havainnollistan jokaisen ulottuvuuden kohdalla, millaisten aineistoissa esiintyneiden merkityksenantojen kautta se rakentui.

Ensimmäinen sopeutumisviestintään tarkastelluissa viestinnällisissä konteksteissa liitetty ulottuvuus oli ilmastonmuutokseen sopeutumisen uutuus viestinnän aiheena. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ymmärrettiin edustavan uudenlaista tulokulmaa ilmastokysymyksiin. Taustalla vaikutti vähintäänkin epäsuorasti ajatus siitä, että aiemmassa julkisessa ilmastokeskustelussa ilmastonmuutokseen vastaaminen on samastettu yksinomaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseen. Aihealueen akateemisessa kirjallisuudessa sopeutumisen uutuusarvoisuutta lähestyttiin etupäässä tiedon ja sen puutteen näkökulmista: kaikilla kansalaisilla ei ole riittävästi tietoa siitä, mitä ilmastonmuutokseen sopeutuminen tarkoittaa ja tästä syystä on tärkeää, että sopeutumisviestintä lisää ihmisten ymmärrystä aiheesta. Kirjallisuudessa annettiin muun muassa suosituksia, joissa neuvottiin viestimään ilmastonmuutokseen sopeutumisesta mahdollisimman konkreettisin sanankääntein eli avaamaan, mitä kaikkea se tarkoittaa käytännössä (esim. Bruine de Bruin ym., 2021; Harcourt ym., 2019; Moser, 2014).

Media-aineistossa ajatus sopeutumisesta uutena, mutta tarpeellisena näkökulmana julkiseen ilmastokeskusteluun nousi esiin muutamissa näkökulmallisissa kirjoituksissa. Aihealueen uutuusarvoisuutta ilmensi kuitenkin vahvimmin valittujen viestimien yleinen tapa käsitellä ilmastonmuutokseen sopeutumista. Vain pieni osa kaikista ilmastonmuutosta käsittelevistä jutuista edes sivusi aihetta, ja käsittelyn laajuus

oli enimmäkseen niukkaa. Voidaan siis argumentoida, että analysoitujen media-aineistojen valossa ilmastonmuutokseen sopeutuminen ei näkökulmana edusta ilmastokeskustelun valtavirtaa suomalaisessa mediajulkisuudessa. Sopeutumisen roolina oli ennemminkin esiintyä siellä täällä lyhyinä mainintoina joitakin merkittäviä poikkeuksia lukuun ottamatta, joita käsittelen tarkemmin myöhemmin tässä luvussa. Keskeinen syy valita media-aineistot tarkastelun kohteeksi oli se, että journalistinen media muodostaa kansalaisten keskeisen tiedonlähteen ilmastokysymyksissä (ks. esim. Lehtonen ym., 2020). Tästä näkökulmasta tarkasteltuna tulokset antavat olettaa, ettei media välttämättä ole kovinkaan keskeinen toimija sopeutumista koskevan tietoisuuden lisäämisessä.

Myös väitöskirjan kolmas viestinnällinen konteksti vahvisti tulkintaa sopeutumisaiheeseen liitetystä uutuusarvoisuudesta. Fokusryhmissä esitettiin useampia puheenvuoroja, joissa ilmastonmuutokseen sopeutumista pidettiin uutena ja itselle vieraana asiana, jonka parempi sisäistäminen vaatisi sen tarkempaa avaamista. Vaikka sopeutumisasihetta lähestyttiin akateemisen kirjallisuuden tavoin tiedon ja sen puutteen kautta, fokusryhmiin osallistuneet kuitenkin toivat esiin näkemyksiä, jotka ilmensivät ymmärrystä aiheesta. Osallistujat esimerkiksi nimesivät spontaanisti esimerkkitietien ulkopuolisia ilmastovaikutuksia ja tapoja varautua ja sopeutua ilmaston muuttumiseen sekä arvioivat kriittisesti sopeutumisen yhteiskunnallisia reunaehtoja ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Osallistujien joukossa oli siis itse sanoitettua tiedonpuutetta erityisesti sopeutumistermiä kohtaan, mutta samalla keskustelut kuitenkin osoittivat, etteivät sopeutuminen ja varautuminen käytännöllisinä kysymyksinä olleet täysin vieraita tai uusia osallistujille.

Toinen kaikkia valittuja viestinnällisiä konteksteja yhdistänyt sopeutumisviestinnän ulottuvuus koski ilmastonmuutoksen paikallisuutta, joka sai aineistossa erilaisia merkityksiä. Sopeutumisviestinnän tutkimuksessa paikallisista ilmastovaikutuksista ja -riskeistä viestiminen liitettiin hyvin vahvasti sopeutumisviestinnän keskeiseksi funktioksi siinä mielessä, että suuri osa tutkimuksesta keskittyi pohtimaan näiden esitysten vaikutuksia eri näkökulmista. Aihealueen kirjallisuudessa ilmastonmuutoksen paikallistamiseen liittyvät jännitteiset merkitykset koskivatkin etupäässä sitä, millaisia potentiaalisia vaikutuksia paikallisten ilmastovaikutusten ja -riskien kuvauksilla voisi olla kansalaisiin. Osassa artikkeleista ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestimistä lähestyttiin mahdollisuutena, joka voisi kuroa umpeen ilmastonmuutoksen psykologista etäisyyttä paikantamalla ilmastonmuutoksen etenemisen konkreettisiin muutoksiin kansalaisten lähiympäristössä (esim. Moser, 2014; Wirth ym., 2014). Vastaavasti toisissa artikkeleissa tähän tulkintaan suhtauduttiin varauksella vetoamalla empiirisiin aineistoihin, joissa paikallisista ilmastovaikutuksista ja -riskeistä viestiminen ei herättänyt tutkimukseen osallistuneissa erityistä huolta tai vastaavaa affektiivista reaktiota (esim. Mildenberger ym., 2019; Spence & Pidgeon,

2010). Myös ihmisten riskikäsitteiden muodostumista tarkastelevissa tutkimuksissa korostettiin, että kansalaiset prosessoivat ilmastoriskejä monilta kannoilta ja antavat niille toisistaan poikkeavia merkityksiä (esim. Ballantyne ym., 2018).

Mediajulkisuudessa ilmastonmuutokseen sopeutuminen käsitettiin ennen kaikkea paikallisena ilmiönä siinä mielessä, että valittujen viestimien sisällöllisesti laajimmat sopeutumista käsittelevät artikkelit kuvasivat suomalaisten kaupunkien varautumista ilmastonmuutoksen etenemiseen. Samanlaisesta temaattisesta painotuksesta huolimatta paikallisuuteen liitetyt merkitykset olivat hyvin erilaisia kuin akateemisessa tutkimuksessa. Media-aineistossa paikallinen sopeutumistyö esitettiin rationaalisenä hallinnointina, joka ei herättänyt erityisempää poliittista kiistelyä tai eriaviä näkemyksiä yhteiskunnassa. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen sai merkityksen käytännöllisenä toimeliaisuutena, joka pyrkii vastaamaan ilmastonmuutoksen havaittuihin ja oletettuihin seurauksiin Suomessa. Sopeutumisen aikajänne oli ainakin jokseenkin tulevaisuusorientoitunut: vaikka sopeutumisen eteen oli tehty nimettyjä tekoja, korostuivat tulevat muutokset ja niihin varautuminen.

Kolmas tarkasteltu viestinnällinen konteksti erosi edellisistä aineistoista siinä mielessä, että olin tietoisesti päättänyt rakentaa esitettävät viestit paikallisten ilmasto-vaikutusten ja niihin sopeutumisen ympärille. Tämä päätös perustui siihen, että halusin tarkastella sopeutumisviestinnän yleisötulkintaa sellaisten viestien kontekstissa, jotka arvioin tällä hetkellä tavanomaisimmiksi tavoiksi esittää sopeutuminen kansalaisille. Kansalaisten tulkinnoissa paikallisiin ilmastoviesteihin liitettiinkin osin samoja merkityksiä kuin tutkimuskirjallisuudessa ja media-aineistossa. Keskustelujen yleisvire oli se, että suuri osa osallistujista hyväksyi vähintäänkin passiivisesti sen, että ilmastonmuutos muuttaa heidän lähiympäristöään viestien kuvaamalla tavalla ja että näihin vaikutuksiin voi olla hyvä sopeutua ja varautua eri tavoin. Erityisesti jotkut osallistujista merkityksellistivät sopeutumista rationaalisenä tapana kohdata ilmastonmuutoksen nykytila, mikä edusti samansuuntaista merkityksenantoa kuin mediajulkisuudessa. Samanaikaisesti useat osallistujat kuitenkin arvioivat viestejä kriittisesti sen suhteen, kuinka varmoja tulevaisuudessa tapahtuvista kehityskuluista voidaan olla, kuinka vakavia kuvatut ilmastovaikutukset olivat ja miten viestit suhteutuivat heidän omiin kokemuksiinsa ja havaintoihinsa sääilmiöistä ja niiden kehityksestä. Fokusryhmissä esitetyt näkemykset paikallisista ilmastovaikutuksista siis vastasivat aikaisemmassa tutkimuksessa esitettyä näkemystä, joka korostaa kansalaisten aktiivista roolia ilmastoriskien prosessoinnissa ja merkityksellistämässä.

Sen sijaan fokusryhmäkeskusteluissa esitetyt merkitykset ilmastonmuutoksen paikallisista vaikutuksista ja niihin vastaamisesta eivät juurikaan tukeneet aiemmassa kirjallisuudessa esitettyä ajatusta siitä, että paikallistettu ilmastoviestintä herättäisi erityistä vastakaikua kansalaisissa, koska se sitoo ilmastonmuutoksen vaikutukset

lähemmäs heitä. Fokusryhmiin osallistuneet eivät juurikaan ilmaisseet tunteita, kuten surua, pelkoa tai huolta, joskin muutamit osallistujat kuvasivat yleisiä toteamuksia muuttuvasta ilmastosta ja talvista ikäviksi ja lannistaviksi. Viestit eivät siis juurikaan saaneet aikaan ainakaan ääneen esitettyä emotionaalista arviointia ilmastonmuutoksen etenemisestä Suomessa. Voisikin jopa kysyä, onko sopeutusviestintään liittyvä paikallisuus kuitenkin ennemminkin viestinnällinen haaste kuin mahdollisuus. Viitataan tällä siihen, että paikallisiin ilmastovaikutuksiin liitettiin merkityksiä tulevaisuuden ennustamattomuudesta ja paikallisten ilmastovaikutusten vakavuusasteen maltillisuudesta, mikä voi vaikuttaa siihen, kuinka merkittäväksi kysymykseksi paikallisesti toteutettava ilmastonmuutokseen sopeutuminen tulkitaan. Koska Suomen kontekstissa paikalliset ilmastovaikutukset ovat globaalissa katsannossa sen verran pieniä, on mahdollista, että sopeutusviestinnän ja ilmastonmuutoksen erittäin vakavia tai jopa katastrofaalisia seurauksia korostavan yhteiskunnallisen merkitysrakenteen välille voi muodostua ristivetoa, joka heijastuu viestin tulkitsemiseen ja arvioimiseen. Konkreettisenä esimerkkinä tästä fokusryhmissä saatettiin miettiä talvien muuttumisen merkitystä toteamalla, että onhan Englannissakin sateisia talvia ja sielläkin eletään.

Kolmas sopeutusviestintään valituissa viestinnällisissä konteksteissa liitetty ulottuvuus oli sopeutumisen asemointi osana laajempaa ilmastotyön kenttää. Tutkimuskirjallisuudessa aihetta on lähestytty erityisesti sopeutusviestinnän potentiaalisesta luovuttamismerkityksestä käsin. Erityisesti kokeellisessa tutkimusperinteessä on keskitytty siihen, voiko ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestiminen olla vahingollista laajemmalle ilmastotyölle, mikäli se viestii ihmisille, että toivo on menetetty ja että on aika siirtyä ”aktiivivaiheesta” lähinnä maapallon elintoimintojen ylläpitämiseen. Empirian valossa sopeutusviestit eivät ole vaikuttaneet kielteisesti ihmisten motivaatioon hillitä ilmastonmuutosta tai vähentäneet heidän huoltaan ilmastonmuutoksen aiheuttamasta uhasta (Carrico ym., 2015; Evans et al., 2014; Howell ym., 2016). Tästä on vedetty johtopäätös, ettei sopeutusviestintään sisältyisi ainakaan yleisesti luovuttamismerkitystä. Samanaikaisesti toiset tutkimukset kuitenkin avaavat tilaa toisenlaisillekin tulkinnoille: osa kansalaisista suhtautuu ilmastonmuutokseen sopeutumiseen kriittisesti ja näkee hillinnän ja sopeutumisen välillä kuilun (ks. Brink & Wamsler, 2019; Simonet & Fatorić, 2016). Tutkimukset myös osoittavat, että kansalaiset käsittävät ja arvottavat hillinnän ja sopeutumisen välistä suhdetta ja keskinäistä hierarkiaa eri tavoin (ks. esim. Ballantyne ym., 2018; Cotton & Stevens, 2019).

Media-aineistossa sopeutumisen ja hillinnän välistä suhdetta merkityksellistettiin ilman viittauksia sopeutumisen mahdolliseen luovuttamiskonnotaatioon. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja sen hillintä esitetään pääsääntöisesti hyvin harmonisessa suhteessa toisiinsa, joskin välillä hillintää tarjotaan selkeästi ensisijaisena

vastauksena mediasisällöissä kuvattuihin ongelmiin. Ilmastonmuutokseen sopeutumista ei kuitenkaan esitetä ilmastonmuutoksen hillintää uhkaavana toimintana. Media-aineistossa esiintyvä tapa käsitellä hillintää ja sopeutumista rinnakkain voidaan ymmärtää myös tapana luoda merkitystä niiden yhteensopivuudesta ja molempien tarpeellisuudesta. Koska sopeutuminen on julkisen keskustelun ”uusi tulokas”, voi sen esiintyminen hillinnän rinnalla edesauttaa sen asemoitumista merkittäväksi näkökulmaksi ilmastokysymyksissä. Esimerkiksi kansainvälisiä ilmastokokouksia käsitelleissä jutuissa tuotiin usein esiin, että neuvottelupöydällä oli käsittelyssä hillintään ja sopeutumiseen liittyviä kysymyksiä, minkä voi nähdä vahvistavan molempien asemaa keskeisinä kansainvälisen ilmastopolitiikan kohtalonkysymyksinä. Koska ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat niin laajoja ja merkittäviä, hillinnän ja sopeutumisen yhdistävä ”kaksoisstrategia” voi myös muodostaa painoarvoltaan järeämmän tavan vastata kuvattuihin muutoksiin, erityisesti verrattuna sopeutumiseen yksinään. Yksittäisessä artikkelissa varautuminen saattoi tarkoittaa esimerkiksi evakuoitumista maastopalojen tieltä. Tässä mielessä media-aineistossa esiintyneet tavat puhua ilmastonmuutokseen sopeutumisesta ja hillinnästä rinnakkain voidaan ymmärtää niille annettuna merkityksenä, joka korostaa niiden yhteen kietoutunutta roolia ilmastokriisiin vastaamisessa. Samalla on huomioitava, että useat sopeutumista sivuavat media-artikkelit olivat sisällöllisesti suppeita, jolloin voidaan myös kriittisesti kysyä, mikä on niiden todellinen potentiaali sopeutumiseen liittyvän tietoisuuden lisäämisessä ja sopeutumisen asemoimisessa suhteessa laajempaan ilmastotyöhön.

Fokusryhmäaineistossa sopeutumisen aseointi osana laajempaa ilmastotyön kenttää sai osin jännitteisiäkin merkityksiä. Yhtäältä osallistujien parissa oli niitä, jotka suhtautuivat ilmastonmuutokseen sopeutumiseen myönteisesti ja pitivät sitä järkevänä ja tärkeänä näkökulmana nykyisenkaltaisessa tilanteessa, jossa ilmasto jatkaa muuttumistaan ja sen seuraukset realisoituvat yhteiskunnissa. Näin ollen ilmastonmuutoksen rooli ja merkitys ilmastotyössä olivat sekä hyväksyttävissä että yhteensovitettavissa omien aiempien käsitysten kanssa. Vastaavasti toiset osallistujat harjoittivat enemmän kriittistä pohdintaa siitä, mitä ilmastonmuutokseen sopeutumista käsittelevät esimerkkiviestit tarkoittivat muulle ilmastotyölle. Osallistujien keskuudessa viitattiin esimerkiksi sopeutumisen luovuttamiskonnotaatioon, arvioitiin sopeutumista reaktiivisena ja alistuneena toimintastrategiana sekä toivottiin ilmastonmuutoksen hillinnän selkeämpää mukaanottoa viestintään. Nämä sopeutumisviestinnälle annetut merkitykset ilmentävät keskustelua, jota akateemisessa kirjallisuudessa on käyty sopeutumisen mahdollisista kielteisistä konnotaatioista sekä sopeutumisen ja hillinnän välillä vallitsevasta mentaalista kuilusta. Fokusryhmistä saatujen tulosten perusteella voikin väittää, että sopeutumisviestintää pohdittaessa ei voida ohittaa sitä mahdollisuutta, että osa kansalaisista suhtautuu jokseenkin kriittisesti ajatukseen ilmastonmuutokseen sopeutumisesta, sillä sen aseointi osana ilmastotyötä on epäselvä tai kiistanalainen. Taustalla voidaan hahmottaa yleisempi

kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitysrakenne, joka on korostanut ilmastonmuutoksen hillintää yksinomaisena ratkaisuna ilmastokriisiin. Kun viestejä ilmastonmuutokseen sopeutumisesta peilataan vuosikymmeniä vaikuttaneeseen yhteiskunnalliseen puheeseen ilmastonmuutoksen pysäyttämisestä ja jarruttamisesta sekä hillinnän tärkeydestä, voi ajatus sopeutumisesta tuntua yhteensopimattomalta tämän laajemman yhteiskunnassa vallalla olevan merkitysrakenteen kanssa. Tässä mielessä media-aineistossa esiintynyt tapa käsitellä hillintää ja sopeutumista rinnakkain on yksi mahdollinen tapa vastata merkityksenantoihin, joissa sopeutumiseen keskittyvät viestit koetaan vaillinaisena näkökulmana ilmastonmuutoksen aiheuttamaan vakavaan uhkaan. Fokusryhmissä esitetyt tulkinnat olivat reaktioita viesteihin, jotka koskivat yksinomaan sopeutumista, lukuun ottamatta ensimmäistä viestiä, jossa ilmastonmuutoksen hillintään viitattiin toteamalla, ettei se enää yksin riitä ja että sen rinnalla tarvitaan sopeutumis- ja varautumistoimia.

Viimeisenä ulottuvuutena kaikki tarkastellut viestinnälliset kontekstit ilmensivät etupäässä perinteistä sopeutumiskäsitystä. Toisin sanoen ilmastonmuutokseen sopeutuminen ymmärrettiin ensisijaisesti siinä merkityksessä, että varautumalla ilmastonmuutoksen kielteisiin seurauksiin, yhteiskunta voi minimoida siihen kohdistuvia kielteisiä vaikutuksia (Bassett & Fogelman, 2013). Tällainen käsitys välittyy esimerkiksi media-artikkeleista, jotka kuvaavat miten suomalaiset kaupungit varautuvat merenpinnan nousuun tai terveydenhuolto pitkittyneisiin hellejaksoihin. Vastavasti aiemman kirjallisuuden tarkastelut viestinnästä myrsky- ja tulvatilanteissa edustavat samanlaista käsitystä ilmastonmuutokseen sopeutumisesta (esim. Attems ym., 2020; Lim ym., 2022). Myös fokusryhmissä esitetyt sopeutumisviestit ilmensivät samanlaista sopeutumiskäsitystä, sillä olin luonnut ne kirjallisuus- ja mediatarkasteleissa ilmenneiden yleisten merkitysten pohjalta. Osallistujat siis merkityksellistivät jo lähtökohtaisesti perinteistä sopeutumiskäsitystä edustavia viestejä, mikä osaltaan ohjasi heidän tulkintojaan. Silti on esille nostamisen arvoista, että osallistujien keskuudessa oli laajalti havaittavissa odotusarvo, jossa ilmastonmuutokseen sopeutumisen nähtiin tarkoittavan jotain konkreettista ja yksilöitävää kaupungin toteuttamaa toimenpidettä. Tämä ilmentää sekä perinteistä sopeutumiskäsitystä että kaupunki-toimijaa kohtaan kohdistettuja odotuksia ja vaatimuksia.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen sai vivahteikkaimman merkityksensä joissain media-aineistoon kuuluneissa artikkeleissa. Talouden siirtymävaikutuksia kuvanneissa jutuissa sopeutumisen kohde ei ollut yksittäinen sään ääri-ilmiö tai yleinen ilmaston lämpeneminen, vaan siirtymä vähähiiliseen yhteiskunta- ja talousjärjestelmään. Käsittely oli kuitenkin erittäin niukkaa, ja kyse oli käytännössä maininnoista, joten on vaikea puhua varsinaisista yhteiskunnallista ymmärrystä laajentavista merkityksenannoista. Luonnossa tapahtuvaa sopeutumista kuvanneet artikkelit havainnollistivat ilmastonmuutokseen liittyviä keskinäisriippuvaisuuksien verkostoja sekä

ilmastonmuutoksen kietoutumista luontokatoon ja maankäytön ongelmiin. Näistä poikkeuksista huolimatta voi todeta, että valittujen tarkastelun kontekstissa sopeutusviestintä näyttäytyy perinteistä sopeutumiskäsitystä uusintavana viestintänä sen sijaan, että viestinnän sisällöissä keskityttäisiin kuvaamaan ilmastonmuutoksen laaja-alaisia muutoksia ja niiden kanssa elämistä.

Väitöskirjani tulosten valossa ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestiminen näyttäytyy ilmiönä, jota kuvastavat viestittävän aiheen uutuusarvoisuus, paikallisiin ilmastovaikutuksiin ja sopeutumiseen itseensä liitetyt moninaiset, osin jännitteisetkin merkitykset sekä pitäytyminen varsin perinteisessä sopeutumiskäsityksessä. Tämä ei tietenkään ole tyhjentävä kuvaus tarkastelun kohteena olevasta ilmiöstä, vaan valittujen viestinnällisten kontekstien tarjoama näkökulma sopeutusviestintään liitetystä keskeisestä merkityksestä. Ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestiminen on aikaan ja paikkaan sekä laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin sidottua viestintää, jolle annetut merkitykset ovat moninaisia ja alttiita muutokselle. Silti on huomattavaa, että kolmesta erilaisesta näkökulmasta huolimatta samat teemat toistuivat kaikissa valituissa viestinnällisissä konteksteissa. Koska sopeutusviestinnän keskeiset tunnistetut ulottuvuudet liittyivät aiheen uutuusarvoisuuteen ja sen asemoimiseen ilmastotyössä, on ennustettavissa, että siihen liitetyt merkitykset voivat muuttua paljonkin sopeutumisen tunnettavuuden kasvaessa. Yhtenä mahdollisena yhteiskunnallisena kehityskulkuna voidaan pitää sitä, että ilmastonmuutoksen hillinnästä ja siihen sopeutumisesta tulee yleisesti rinnakkain käytetty käsitepari, joka ilmentää niiden yhteenkietoutunutta asemaa ja tarpeellisuutta ilmastonmuutoksen muuttamassa maailmassa.

5.2 Tutkimuksen arviointi

Väitöskirjani on lisännyt ymmärrystä sopeutusviestinnästä valittujen tarkastelujen pohjalta. Valituilla viestinnällisillä konteksteilla on keskeinen ja merkittävä rooli siinä, millaisia näkökulmia on ollut mahdollista avata. Olen valinnut tapaustutkimusteni viestinnälliset kontekstit harkitusti tutkimuksen tavoitteisiin nähden ja pidän niitä tarkoituksenmukaisina, koska ne valaisevat monipuolisesti ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liitettyjä merkityksiä. Valitsin akateemisen tutkimuksen ja mediajulkisuuden tarkastelun kohteisiksi, sillä katsoin, että ne voivat heijastaa laajempia yhteiskunnallisesti merkittäviä tapoja käsittää ilmastonmuutokseen sopeutuminen (ks. esim. Preston ym., 2015; Seppänen & Väliverronen, 2024). Yleisövastaanottoa kuvastava fokusryhmäaineisto laajensi tutkimuksen näkökulmaa tuomalla esiin kansalaisten aktiivisen roolin sopeutusviestinnän tulkitsijoina ja merkityksellistäjinä. Fokusryhmissä esittämäni sopeutusviestit heijastivat yhteiskunnassa yleisiä käsityksiä ilmastonmuutokseen sopeutumisesta, jotka olin tunnistanut

akateemisesta kirjallisuudesta ja media-aineistosta. Vaikka fokusryhmäaineisto edusti väitöskirjan kolmatta viestinnällistä kontekstia, oli siinä merkittäviä yhtymäkohtia kahteen edelliseen.

Valittujen viestinnällisten kontekstien osuvuutta perustelee se, että kaikista kolmesta oli tunnistettavissa hyvin samanlaisia teemoja, vaikka aineistot olivatkin erilaisia keskenään. Teemat olivat myös samansuuntaisia kuin tutkimuksessa, jossa käsiteltiin yleisesti ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevan akateemisen ja ei-akateemisen tutkimuksen yleisempiä tapoja ymmärtää ilmastonmuutokseen sopeutuminen (Preston ym., 2015). Esityksissä oli myös yhtymäkohtia kansainvälisiin media-analyysihin (Ford & King, 2015; Harcourt ym., 2020) ja siihen, minkälaiseksi kaupunkitoimijoiden sopeutumisviestintää on luonnehdittu (Boussalis ym., 2019). Tässä mielessä voidaan ajatella, että valitut viestinnälliset kontekstit heijastivat laajemmin ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liitettyjä yleisiä merkityksiä, koska tuloksissa oli yhtymäkohtia aiemmassa kirjallisuudessa esitettyihin havaintoihin.

Kirjallisuuskatsauksen aineisto kerättiin integroivan kirjallisuuskatsauksen periaatteiden mukaisesti ja se piti sisällään laajan otoksen erilaisia tutkimuksia. Tämän vuoksi kirjallisuuskatsaus kuvastaa hyvin ilmastoviestinnän tutkimuksen kentällä sopeutumisviestinnälle annettuja merkityksiä – sekä auttoi tunnistamaan tutkimusalan tutkimusaukkoja. Toisaalta artikkeleiden seulontatapa merkitsi sitä, että aineiston ulkopuolelle jäi esimerkiksi sellainen kirjallisuus, jossa käsiteltiin ilmastodiskursseja ilman nimenomaista viittausta viestintään. Ylipäätään työni on operoinut nimenomaan ilmastoviestinnän tutkimuksen kontekstissa, joka tutkimusalana poikkeaa muusta viestintätieteellisestä tutkimuksesta erityisesti siinä, miten se ymmärtää viestinnän luonteen ja lähestyy sitä tutkimuksessa (ks. Ballantyne, 2016).

Toteutettu media-analyysi edusti konventionaalista lähestymistapaa ilmastoviestinnän tutkimuksen kentällä (ks. Agin & Karlsson, 2021), mutta sen keskeisenä ansiona voidaan pitää sitä, että se kohdisti tarkastelun suomalaiseen mediajulkisuuteen ja pystyi näin lisäämään ymmärrystä siitä, millaiseksi ilmiöksi ilmastonmuutokseen sopeutuminen rakentuu suomalaisessa mediaympäristössä. Vaikka analysoimassani media-aineistossa oli havaittavissa samanlaisia painotuksia ja näkökulmavalintoja kuin mitä kansainvälisessä tutkimuksessa on tuotu esiin (ks. esim. Devitt & O'Neill, 2017; Ford & King, 2015; Harcourt ym., 2020) – ilmensi se eräitä pienempiä eroja, joihin löysin mahdollisia selityksiä kansallisesta kontekstista (ks. tarkemmin Perälä, 2023). Tehty mediakatsaus myös perustui suhteellisen suuren aineiston laadulliseen analyysiin: aineisto kattoi lähes viisi kalenterivuotta ja vajaat 500 artikkelia kahdesta kansallisesti keskeisestä uutismediasta. Toisaalta tarkastelun keskittyminen yhteen kansalliseen kontekstiin ja vain kahteen mediaan on myös keskeinen osatutkimuksen rajoite, joka pitää huomioida tuloksia tulkittaessa.

Ilmastoviestinnän tutkimuksen viitekehyksessä väitöskirjan fokusryhmäosuus täydensi tutkimuskenttää sekä tulostensa että tutkimusotteensa puolesta. Fokusryhmäkeskustelujen tuloksina esitetyt kolme katsontakantaa tuovat oman vivahteensa aiemman kirjallisuuden piirtämään käsitykseen sopeutumisviestinnän vastaanottamisesta. Aiemmassa kirjallisuudessa ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvät potentiaaliset kielteiset konnotaatiot on pääasiassa sivuutettu, sillä kokeellisissa tutkimuksissa sopeutumiskehystyksellä ei ole todettu olevan kielteisiä vaikutuksia osallistujien yleistä sitoutuneisuutta mittaaviin ilmastoasenteisiin. Keskittyminen tulkintoihin ja merkityksenantoihin vaikutusten sijaan avasi kuitenkin uusia näkökulmia siihen, mitä kansalaiset ajattelevat kohdatessaan sopeutumisviestintää. Väitöskirjan tulokset osoittivat, että osa kansalaisista merkityksellistää ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvää viestintää luovuttamisena, alisteisuutena ja vaillinaisena näkökulmana. Sopeutumiseen liitettyjä kielteisiä tulkintoja on havaittu aiemminkin, esimerkiksi ilmastotyöhön osallistuvien sidosryhmien keskuudessa yli vuosikymmenen vanhaan aineistoon pohjautuen (Simonet & Fatorić, 2016). Myös ruotsalainen kyselytutkimus havaitsi, että vastaajien näkemyksissä hillinnän ja sopeutumisen välille hahmottui eräänlainen mentaalinen kuilu ja ihmiset suosivat yleensä jompaakumpaa (Brink & Wamsler, 2019).

Fokusryhmäosuuden tulokset myös osoittivat, ettei varautunut suhtautuminen ilmastonmuutokseen sopeutumiseen palautunut vain tiettyyn ajattelutapaan, vaan saattoi ilmentää sekä ilmastohuolta että alhaista riskikäsitystä. Fokusryhmäkeskusteluissa ilmastonmuutokseen sopeutumiseen varautuneesti suhtautuneiden joukkoon kuului henkilöitä, jotka oli keskustelun aikana esitettyjen puheenvuorojen perusteella ymmärrettävissä henkilöiksi, jotka olivat huolissaan ilmastonmuutoksesta ja pitivät sen hillitsemistä tärkeänä. Suhteessa aiempaan kirjallisuuteen tämä on tärkeä huomio. Erityisesti kokeellisessa tutkimuksessa on tulkittu, että koska sopeutumisviestit eivät vähennä vastaajien huolta ilmastonmuutoksesta, niihin ei liity mielikuvaa luovuttamisesta tai muista kielteisistä merkityksistä. Tulokseni kuitenkin osoittavat, että sopeutumisviestintää voidaan merkityksellistää myös näin erityisesti ilmastonmuutoksesta huolta kantavien kansalaisten joukossa. Liitetty kielteiset merkitykset eivät kuitenkaan todennäköisesti johda varsinaisiin asennemuutoksiin ilmastonmuutosta kohtaan koetun huolen tai vastaavan suhteen, vaan näyttäytyvät ennemminkin kriittisyytenä sopeutumisviestintää kohtaan. Toisaalta sopeutumisviestintään suhtautuivat varautuneesti myös ne, jotka pitivät paikallisia ilmastoriskejä vähäisinä tai olemattomina. Tämä taas on linjassa riskikäsityksiä tarkastelevan ilmastoviestinnän tutkimuksen perusoletusten kanssa (esim. Blennow ym., 2012; A. L. Taylor ym., 2014). Fokusryhmissä esiintyneet kriittiset arviot ilmastovaikutusten ja -riskien vakavuudesta ja vähäinen emotionaalinen puhe ovat taas osaltaan linjassa kokeellisten tutkimusten kanssa, joissa paikallistetun ilmastoviestinnän ei havaittu

aiheuttavan sellaisia affektiivisia reaktioita, jotka tukisivat kansalaisten osallistumista ilmastotyöhön (esim. Mildenberger ym., 2019; Spence & Pidgeon, 2010).

Aiemmassa tutkimuksessa on myös tuotu esiin, että viestinnän sopeutumispainotus herättäisi enemmän vastakaikua niissä, jotka eivät ole erityisen huolestuneita ilmastomuutoksesta, kun taas hillintäpainotus toimi paremmin enemmän huolta kantaviin (Howell ym., 2016). Tuloksia ei eritelty sukupuolen mukaan, mutta muualta kirjallisuudesta tiedetään, että etenkin vauriissa maissa naiset kantavat keskimäärin enemmän huolta ilmastomuutoksesta kuin miehet (Knight & Givens, 2021). Ruotsalaisessa kyselytutkimuksessa hillintää suosiva katsantokanta yhdistettiin vahvemmin naisiin ja sopeutumista suosiva taas miehiin (Brink & Wamsler, 2019). Väitöskirjani fokusryhmäosuuteen osallistuneista osa sopeutumisviestintään kriittisemmin suhtautuneista oli luokiteltavissa henkilöiksi, jotka kantoivat huolta ilmastomuutoksesta. Aineistossa oli myös nähtävissä samansuuntainen sukupuolittunut jako kuin aiemmassa tutkimuksessa, mutta fokusryhmäaineiston luonteesta johtuen siitä ei voida tehdä yleistettäviä johtopäätöksiä. Sopeutumisviestinnän sukupuolittunut tulkitseminen on kuitenkin yksi potentiaalinen jatkotutkimuksen kohde. Aiemmasta tutkimuksesta poiketen sopeutumisviestintään myötämielisemmin suhtautuneet fokusryhmäosallistujat eivät kuitenkaan ilmentäneet erityisen välinpitämättömiä näkemyksiä ilmastomuutokseen liittyen. Fokusryhmissä esitetyistä puheenvuoroista oli ennemminkin tulkittavissa, että esitetyt viestit olivat sopusoinnussa sen kanssa, miten he tulkitsivat ilmaston nykyistä tilaa. Tästä näkökulmasta heitä voitaisiin pitää ennemminkin informoituina. Sen sijaan sopeutumisviestintään kriittisemmin suhtautuneiden parissa esitettiin joitain puheenvuoroja, jotka ilmensivät jokseenkin optimistista käsitystä siitä, kuinka laajasti ilmastomuutoksen vaikutuksia pystyttäisiin vielä suitsimaan. Toisaalta osa kriittisemmistäkin piti kuvauksia ilmastomuutoksen vääjäämättömästä etenemisestä sinänsä realistisina, eli luovuttamiseen viittaava tulkinta ei kummunnut vain optimistisesta käsityksestä ilmastomuutoksen etenemisen hidastamisesta.

Myös tapani hyödyntää fokusryhmiä poikkesi jonkin verran aiemmasta sopeutumisviestinnän tutkimuksesta. Ensinnäkin lähtökohtana oli yleisesti sopeutumisviestintä, eikä jokin kapeampi näkökulma, kuten viestintä tulvatilanteissa tai ilmastovaikutusten visualisointi. Tällä tavoin väitöskirjani pystyi nimenomaisesti tuomaan esiin ilmastomuutokseen sopeutumiseen liittyviä merkityksiä, joiden tunteminen on tärkeää erityisesti silloin, jos halutaan tarkastella, millainen maaperä ilmastomuutoksen sopeutumisen yhteiskunnalliselle edistämislle on. Tämä yleisempi näkökulma toi oman elementtinsä viestien tulkitsemiseen, mitä ilmensivät esimerkiksi puheenvuorot, joissa sopeutuminen nähtiin vaillinaisena toimintastrategiana ratkoa ilmastomuutoksen vaikutuksia. Toiseksi fokusryhmä rakentui neljän esimerkkiviestin ympärille, joiden oli tarkoitus vastata siihen, että ilmastomuutokseen

sopeutuminen aiheena voisi olla osallistujille uusi ja siten haastava keskustelunaihe. Jälkikäteen arvioituna oletus osui oikeaan, ja esimerkkiviesteille perustunut tutkimusasetelma oli perusteltu. Myös fokusryhmäkeskustelut päättäneet lopetuskierron, jossa jokaiselta osallistujalta pyydettiin jotain vinkkiä ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestivälle kaupungin viestintävastaavalle, tuotti hyvin yleisiä vastauksia, jotka eivät juurikaan auttaneet ymmärtämään sopeutusviestintää ilmiönä. Vastauksissa korostuivat sellaiset tekijät kuin viestinnän selkeys, konkreettisuus, kiinnostavuus ja visuaalisuus. Nämä ovat tietysti kaikki erittäin tärkeitä asioita, joihin täytyy kiinnittää huomiota kaikenlaisessa viestinnässä. Samalla ne kertovat hyvin vähän juuri sopeutusviestinnästä eivätkä juurikaan auttaneet tutkimustehtävääni vastaamisessa. Muutamissa kohdin tulin myös kysyneeksi keskustelijoilta täsmennyksiä heidän toivoessaan esimerkiksi muuta sisältöä tai kiinnostavampaa käsittelyä. Vastaajat eivät osanneet kovinkaan tarkkaan spesifioida tai konkretisoida tämän tapaisia kommenttejaan. Tämä on sinänsä enemmän kuin ymmärrettävää: onhan kysymyksen selvittämiseksi syntynyt kokonainen tutkimusala – ilmastoviestinnän tutkimus, joka ei sekään ole täysin onnistunut tässä tehtävässä. Tämä kuitenkin havainnollistaa, että esimerkkiviesteille tukeutuva tutkimusasetelma oli tarpeellinen tapa konkretisoida sopeutusviestintää, jotta aineisto kertoi juuri sopeutusviestinnän tulkitsemisesta ja merkityksellistämistä.

Tärkeä huomio fokusryhmäaineiston luonteeseen liittyen on se, että aineisto on syntynyt konkreettisesti vuorovaikutustilanteessa, joka rakentui osallistujien, esimerkkiviestien ja ryhmäkeskustelutilanteen ympärille. Kaikki esitetyt tulkinnat ja merkityksenannot ovat vastauksia näihin neljään kuvitteelliseen viestiesimerkkiin ja niistä käytyyn keskusteluun ryhmätilanteessa. Tämän vuoksi erilaiset esimerkkiviestit olisivat tuottaneet ainakin jonkin verran toisenlaista tulkintaa ja merkityksenantoja ja siten ainakin jossain määrin erilaisia tuloksia. Esimerkkiviestien tarkempi fokusointi rajatumpaan teemaan olisi mahdollistanut eheämmän ja mahdollisesti syvällisemmän kokonaisuuden luomisen, mikä olisi osaltaan vastannut osallistujien toistuvasti esittämiin toiveisiin lisäkonkrettiasta. Samanaikaisesti fokusryhmäkeskusteluissa kuitenkin toistui samankaltaisia havaintoja ja teemoja, joita aikaisemmissa tutkimuksissa on tunnustettu. Ajattelenkin, että fokusryhmäaineisto kertoo laajemmin sopeutusviestintään liitettyistä erilaisista tulkinnoista ja merkityksenannoista, joskin aineiston syntykonteksti on otettava huomioon. Siihen vaikuttavat valittujen esimerkkiviestien ohella se, että viestit esitettiin ja niistä keskusteltiin erityisessä sosiaalisessa vuorovaikutustilanteessa eivätkä ne ole luonnollisesti kertynyttä aineistoa. Vaikka olenkin artikkeleissani analysoinut yksittäisiä puheenvuoroja ja niiden sisältöjä, näen ne osana fokusryhmässä tuotettua kollektiivista tulkintaa.

Fokusryhmäkeskustelujen tuottamat tulokset eivät ole yleistettävissä koko väestöön, vaan olen valinnut metodin, koska sen avulla oli mahdollista tarkastella tarkemmin

sopeutumisviestinnän vastaanottamista laadullisesti. Tästäkin huolimatta fokusryhmien osallistujajoukko asettaa tutkimuksella omat rajoitteensa. Kaikki osallistujat asuivat yhdellä ja samalla maantieteellisellä alueella Suomessa. Valittu Tampereen seutu on jossain määrin suojaisemmassa asemassa ilmastonmuutoksen vaikutuksilta kuin rannikkoseudut (ks. esim. Gregow ym., 2021). Laajemmasta näkökulmasta tulokset ovat sidottuja yhteiskunnalliseen ja maantieteelliseen kontekstiinsa, jota värittävät erityisesti melko vahva tietoisuus ilmastoasioista (ks. esim. Euroopan investointipankki, 2024a; Ympäristöministeriö, 2023) ja toisaalta kansainvälisestä katsannosta suojaisa asema ilmastonmuutoksen pahimmilta vaikutuksilta (esim. Ilmastopas.fi, 2024). Tämän lisäksi naiset olivat yliedustettuina osallistujien joukossa. Naisten ja miesten keskimääräiset ilmastoasenteet eroavat jonkin verran toisistaan, ja naiset kantavat keskimäärin enemmän huolta ilmastosta (Knight & Givens, 2021). Myös sopeutumiskontekstissa naisten ja miesten välillä on löydetty eroja painotuksissa hillintään ja sopeutumiseen liittyen (Brink & Wamsler, 2019). Tavoitetun osallistujajoukon keskeisenä vahvuutena voidaan pitää sitä, että kaikki osallistujat olivat työkäisiä, joilla ei ollut erityistä sidosta ilmastokysymyksiin esimerkiksi ammatin tai vapaa-ajan aktiivisuuden kautta. Tarkoitukseni ei ole vähätellä tai sivuuttaa tällaista taustaa, mutta valittu osallistujajoukko edusti tässä suhteessa profiililtaan kansalaisten enemmistöä ja oli siksi perusteltu joukko tutkimuspopulaatioksi.

5.3 Tutkimuksen yhteiskunnallinen merkitys ja sovellettavuus

Väitöskirjan tuloksilla on nähtävissä selkeä yhteiskunnallinen merkitys ja ne ovat sovellettavissa käytäntöön. Väitöskirja kuvaa kansallista kontekstiamme painottaen yleisiä ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liitettyjä merkityksiä, joiden tunteminen avaa uusia näkökulmia ilmastotyöhön ja sen hahmottamiseen. Ilmastonmuutoksen ja sen sopeutumisen parissa työskentelevät tahot voivat peilata omia käsityksiään väitöskirjassa esiin nousseisiin merkityksenantoihin ja pohtia oman työn fokuksen sanelmistamista ja viestimistä. Väitöskirjan tuloksista on johdettavissa ainakin neljä käytännönläheistä ajatusta, jotka voivat auttaa sekä ilmastoviestinnän parissa työskenteleviä ammattilaisia että laajemmin ilmastotyötä tekeviä toimijoita. Ensinnäkin tulokset osoittavat, ettei ilmastonmuutokseen sopeutuminen ole vielä laajasti tunnettu näkökulma ilmastokysymyksiin. Erityisesti termi *ilmastonmuutokseen sopeutuminen* voi olla osalle kansalaisista uusi ja vieras, mikä on hyvä huomioda, kun aihealueesta viestitään kansalaisille. Toisaalta tulokset antavat kuitenkin olettaa, että kansalaisilla on hyvät valmiudet ymmärtää sellaista viestintää, jossa sopeutumisesta puhutaan konkreettisesti.

Toiseksi sopeutumisviestintä tulisi nähdä erityisesti merkityksiä rakentavana viestintänä. Väitöskirjan tarkasteluissa esiin nousivat erityisesti paikallisiin ilmastovaikutuksiin ja sopeutumisen asemoitumiseen liittyvät merkityksenannot. Sopeutumisviestinnän konstitutiivinen funktio voidaan näin liittää esimerkiksi siihen, että se pyrkii rakentamaan perusteita ilmastomuutoksen sopeutumisen tarpeellisuudelle myös Suomen kaltaisissa yhteiskunnissa, jotka eivät ole ilmastomuutoksen kaikista vakavimpien vaikutusten kohteina, mutta jotka kuitenkin väistämättä muuttuvat myös. Ilmastovaikutuksiin liittyen viestinnässä voidaan myös pyrkiä selventämään, miksi ilmastomuutoksen vaikutusten arviointiin liittyy epävarmuutta ja mikä on näiden epävarmuuksien merkitys kokonaiskuvan kannalta (esim. Burnett & Edwards, 2024). Tähän liittyen on esimerkiksi esitetty, että viestinnässä voitaisiin keskittyä siihen, että osoitetaan sopeutumisen välttämättömyys muutokseen liittyvistä epävarmuuksista huolimatta (ks. Neset ym., 2020). Tällöin ilmastomuutoksen sopeutuminen voitaisiin ymmärtää esimerkiksi enemmän vakuutuksen kaltaisessa merkityksessä. Myös ilmastomuutokseen sopeutumiseen liitetyt ajatukset luovuttamisesta, reaktiivisuudesta ja ilmastomuutoksen juurisyiden unohtamisesta suuntaavat käsittämään sopeutumisviestintää viestintänä, jonka yhtenä konstitutiivisena funktiona olisi luoda merkityksiä sopeutumisen asemasta ja roolista ilmastotyössä.

Kolmanneksi ilmastomuutokseen sopeutumisesta viestittäessä on hyvä tiedostaa, että kansalaiset suhtautuvat sopeutumisviestintään eri tavoin. Väitöskirjassa hahmotettiin kolme pääasiallista tapaa suhtautua ilmastomuutokseen sopeutumiseen ja siitä viestimiseen. Näitä tapoja voidaan ymmärtää myös erillisinä yleisösegmentteinä: sopeutumista lähtökohtaisesti mielekkäänä ja rationaalisenä toimintana pitävät henkilöt, sopeutumisen vaillinaisuutta näkökulmana korostavat henkilöt ja ilmastoriskien laajuutta ja vakavuutta kyseenalaistavat henkilöt. Mikäli sopeutumisviestinnän yleiseksi tavoitteeksi ymmärretään sopeutumisen edistäminen yhteiskunnassa, potentiaali tavoitteen saavuttamiseksi vaihtelee näiden ryhmien välillä. Ensimmäinen myötämielinen katsantokanta voidaan tulkita lähtökohtaisesti yhteensovivaksi sopeutumisen yhteiskunnallisen edistämisen kanssa. Sen sijaan kaksi muuta tunnistettua suhtautumistapaa ovat varautuneempia, ja on oletettavissa, että näitä ryhmiä on vaikeampi osallistaa ilmastomuutokseen sopeutumiseen. Ensimmäisessä varautuneemmassa ryhmässä sopeutumiseen keskittyminen herätti jonkin verran huolta siitä, että perimmäinen ongelma – ilmastomuutos – ikään kuin sivuutetaan ja fokus on oireessa sen aiheuttajan sijaan. Toisessa varautuneemmassa katsannossa sopeutumisviestinnän esiin tuomat perimmäiset ongelmat, ilmastovaikutukset, näyttivät verrattain vaatimattomilta tai jopa olemattomilta, minkä vuoksi sopeutuminenkaan ei tuntunut erityisen tarpeelliselta.

Viimeisenä asiana nostan esiin sen, että väitöskirjassa tarkastellut tavat uusinsivat perinteistä käsitystä, jossa sopeutuminen ymmärretään varautumiseksi yksittäisiin

riskeihin. Vaikka nämä esitykset eivät välttämättä olekaan erityisen tuttuja kaikille kansalaisille, rakentavat ne silti aihealueen yhteiskunnallista ymmärrystä ja ovat siten yksi viestinnän merkityksellistämisen horisontti – myös silloin, jos käsitystä halutaan laajentaa uusilla avauksilla.

5.4 Jatkotutkimusaiheet

Jatkotutkimuksessa on syytä suunnata huomiota transformatiiviseen ja kokonaisvaltaiseen sopeutumisviestintään, jossa ilmastonmuutokseen sopeutuminen ymmärrettään laajemmin viestintänä muutoksesta ja sen kanssa elämisestä eikä vain yksittäisiin riskeihin varautumisena. Tämä vastaa näkemystä, jonka tämän väitöskirjan keskeiset sopeutumisviestinnän määrittelijät Harald Heinrichs (2010) ja Susanne C. Moser (2018) ovat tuoneet esiin ja jota on käsitelty yhteenvedon teoriaosuudessa. Ensimmäisenä askeleena olisi pohtia, mitä tämänkaltaisen transformatiivinen sopeutumisviestintä voisi pitää sisällään käytännössä. Nähdäkseni tästä ei ole vielä esitetty juuri mitään konkreettista. Pääpiirteisään asiaa voidaan lähestyä kahdella tavalla: joko tunnistamalla sellaisten tahojen viestintätoimia, jotka tarkastelevat ilmastonmuutokseen sopeutumista yhteiskunnallisena transformaationa tai sitten suunnitteleamalla erilaisia viestintäformaatteja ilmastoviestinnän tutkimuksen strategisen viestinnän hengessä (ks. ilmastoviestinnän tutkimuksen pääryhmät, Ballantyne, 2016). Oleellisia kysymyksiä ovat myös, mitä transformatiivisella viestinnällä tavoitellaan ja miten sen mukaisia muutoksia saadaan tosiasiaassa edistettyä yhteiskunnassa. Esimerkiksi Moser (2020) on ehdottanut keskittymistä siihen, mitä resilienssi ja sen lisääminen tarkoittavat. Toisena näkökulmana on transformatiivisen sopeutumisviestinnän vastaanottaminen, tulkinta ja merkityksenannot. Sekä aiemman kirjallisuuden (Brink & Wamsler, 2019) että tämän väitöskirjan pohjalta voidaan ajatella, että tällainen ote sopeutumisviestintään voisi auttaa puhuttelemaan erityisesti sellaisia yleisöjä, jotka korostavat ilmastonmuutoksen hillintää ja kokevat sopeutumisnäkökulman ainakin jossain määrin jännitteiseksi sen kanssa. Toisaalta tässäkin ei ole syytä olettaa, että transformatiivinen näkökulma olisi patenttiratkaisu sopeutumisviestintään. Esimerkiksi Moser huomauttaa esseessään *“The work after ‘It’s too late’ (to prevent dangerous climate change)”* (2020), että kyse on kulttuurisesti ja psykologisesti hyvin haastavasta tehtävästä. Oma kysymyksensä on myös, kuinka viestiä transformatiivisesta sopeutumisesta ymmärrettävästi eri yleisöille.

Kirjallisuusluettelo

Aalto-yliopisto. (2023). *Viisi asiaa, jotka päättäjien pitäisi tietää koko maailman ruokkimisesta*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://www.aalto.fi/fi/uutiset/viisi-asiaa-jotka-paattajien-pitaisi-tietaa-koko-maailman-ruokkimisesta>

Aamulehti. (2023, 3. heinäkuuta). *Viikonlopun rankkasateessa oli ainekset vielä pahempaan tuhoon – Miksi Tampereen keskusta-alueen tulvia ei voida estää?* Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://www.aamulehti.fi/tampere/art-2000009694094.html>

Agin, S., & Karlsson, M. (2021). Mapping the Field of Climate Change Communication 1993–2018: Geographically Biased, Theoretically Narrow, and Methodologically Limited. *Environmental Communication*, 15(4), 431–446. <https://doi.org/10.1080/17524032.2021.1902363>

Ahchong, K., & Dodds, R. (2012). Anthropogenic climate change coverage in two Canadian newspapers, the Toronto Star and the Globe and Mail, from 1988 to 2007. *Environmental Science and Policy*, 15(1), 48–59. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2011.09.008>

Anderson, A. (2015). Reflections on Environmental Communication and the Challenges of a New Research Agenda. *Environmental Communication*, 9(3), 379–383. <https://doi.org/10.1080/17524032.2015.1044063>

Anderson, D., Chubb, P., & Djerf-Pierre, M. (2018). Fanning the Blame: Media Accountability, Climate and Crisis on the Australian "Fire Continent". *Environmental Communication*, 12(7), 928–941. <https://doi.org/10.1080/17524032.2018.1424008>

Antão, L. H., Weigel, B., Strona, G., Hällfors, M., Kaarlejärvi, E., Dallas, T., Opedal, Ø. H., Heliölä, J., Henttonen, H., Huitu, O., Korpimäki, E., Kuussaari, M., Lehikoinen, A., Leinonen, R., Lindén, A., Merilä, P., Pietiäinen, H., Pöyry, J., Salemaa, M., ... Laine, A. L. (2022). Climate change reshuffles northern species within their niches. *Nature Climate Change*, 12(6), 587–592. <https://doi.org/10.1038/s41558-022-01381-x>

Asmi, F., Anwar, M. A., Zhou, R., Wang, D., & Sajjad, A. (2019). Social aspects of 'climate change communication' in the 21st century: a bibliometric view. *Journal of Environmental Planning and Management*, 62(14), 2393–2417. <https://doi.org/10.1080/09640568.2018.1541171>

Attems, M. S., Schlögl, M., Thaler, T., Rauter, M., & Fuchs, S. (2020). Risk communication and adaptive behaviour in flood-prone areas of Austria: A Q methodology study on opinions of affected homeowners. *PLoS ONE*, 15(5), e0233551. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0233551>

Ballantyne, A. G. (2016). Climate change communication: What can we learn from communication theory? *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 7(3), 329–344. <https://doi.org/10.1002/wcc.392>

Ballantyne, A. G., Glaas, E., Neset, T. S., & Wibeck, V. (2018). Localizing Climate Change: Nordic Homeowners' Interpretations of Visual Representations for Climate

Adaptation. *Environmental Communication*, 12(5), 638–652.

<https://doi.org/10.1080/17524032.2017.1412997>

Bassett, T. J., & Fogelman, C. (2013). Déjà vu or something new? The adaptation concept in the climate change literature. *Geoforum*, 48, 42–53.

<https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2013.04.010>

Berger, P., & Luckmann, T. (1994). *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: tiedon-sosiologinen tutkielma*. Gaudeamus.

Bichard, E., & Kazmierczak, A. (2012). Are homeowners willing to adapt to and mitigate the effects of climate change? *Climatic Change*, 112(3–4), 633–654.

<https://doi.org/10.1007/s10584-011-0257-8>

Blennow, K., Persson, J., Tomé, M., & Hanewinkel, M. (2012). Climate Change: Believing and Seeing Implies Adapting. *PLoS ONE*, 7(11), e50182.

<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0050182>

Boussalis, C., Coan, T. G., & Holman, M. R. (2019). Communicating climate mitigation and adaptation efforts in American cities. *Climate*, 7(3), 45.

<https://doi.org/10.3390/cli7030045>

Bowden, V., Nyberg, D., & Wright, C. (2021). "We're Going Under": The Role of Local News Media in Dislocating Climate Change Adaptation. *Environmental Communication*, 15(5), 625–640. <https://doi.org/10.1080/17524032.2021.1877762>

Boykoff, M. T. & Boykoff, J. (2007). Climate change and journalistic norms: A case-study of US mass-media coverage. *Geoforum*, 38(6), 1190–1204.

<https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2007.01.008>

Boykoff, M. T., Ghosh, A., & Venkateswaran, K. (2013). Media coverage of discourse on adaptation: Competing visions of "success" in the Indian context. Teoksessa S. C. Moser & Maxwell Boykoff (toim.), *Successful Adaptation to Climate Change: Linking Science and Policy in a Rapidly Changing World* (s. 237–252). Routledge.

Boykoff, M. T., & Roberts, J. T. (2007). *Media Coverage of Climate Change: Current trends, Strengths, Weaknesses*. Human Development Report 2007/2008.

<https://hdr.undp.org/content/media-coverage-climate-change>

Brink, E., & Wamsler, C. (2019). Citizen engagement in climate adaptation surveyed: The role of values, worldviews, gender and place. *Journal of Cleaner Production*, 209, 1342–1353. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.10.164>

Brito, R. P. de, Miguel, P. L. de S., & Pereira, S. C. F. (2020). Climate risk perception and media framing. *RAUSP Management Journal*, 55(2), 247–262.

<https://doi.org/10.1108/RAUSP-09-2018-0082>

Broadbent, J., Sonnett, J., Botetzagias, I., Carson, M., Carvalho, A., Chien, Y. J., Edling, C., Fisher, D., Giouzevas, G., Haluza-DeLay, R., Hasegawa, K., Hirschi, C., Horta, A., Ikeda, K., Jin, J., Ku, D., Lahsen, M., Lee, H. C., Lin, T. L. A., ... Zhengyi, S. (2016). Conflicting

Climate Change Frames in a Global Field of Media Discourse. *Socius*, 2. <https://doi.org/10.1177/2378023116670660>

Bruine de Bruin, W., Rabinovich, L., Weber, K., Babboni, M., Dean, M., & Ignon, L. (2021). Public understanding of climate change terminology. *Climatic Change*, 167(3–4), 37. <https://doi.org/10.1007/s10584-021-03183-0>

Brügger, A., Dessai, S., Devine-Wright, P., Morton, T. A., & Pidgeon, N. F. (2015). Psychological responses to the proximity of climate change. *Nature Climate Change*, 5(12), 1031–1037. <https://doi.org/10.1038/nclimate2760>

Brügger, A., Morton, T. A., & Dessai, S. (2015). Hand in hand: Public endorsement of climate change mitigation and adaptation. *PLoS ONE*, 10(4), e0124843. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0124843>

Brügger, A., Morton, T. A., & Dessai, S. (2016). "Proximising" climate change reconsidered: A construal level theory perspective. *Journal of Environmental Psychology*, 46, 125–142. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.04.004>

Burnett, N., & Edwards, T. (2024). *Understanding uncertainty in climate change predictions*. House of Commons Library. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://commonslibrary.parliament.uk/understanding-uncertainty-in-climate-change-predictions/>

Cantrill, J., Budesky, R., & Burroughs, B. (2019). Home waters run deep: leveraging place perception and trout conservation to promote climate change adaptation. *Human Dimensions of Wildlife*, 24(6), 564–578. <https://doi.org/10.1080/10871209.2019.1635233>

Capstick, S., Whitmarsh, L., Poortinga, W., Pidgeon, N., & Upham, P. (2015). International trends in public perceptions of climate change over the past quarter century. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 6(1), 35–61. <https://doi.org/10.1002/wcc.321>

Carrico, A. R., Truelove, H. B., Vandenberg, M. P., & Dana, D. (2015). Does learning about climate change adaptation change support for mitigation? *Journal of Environmental Psychology*, 41, 19–29. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2014.10.009>

Comfort, S. E., & Park, Y. E. (2018). On the Field of Environmental Communication: A Systematic Review of the Peer-Reviewed Literature. *Environmental Communication*, 12(7), 862–875. <https://doi.org/10.1080/17524032.2018.1514315>

Cotton, M., & Stevens, E. (2019). Mapping discourses of climate change adaptation in the United Kingdom. *Weather, Climate, and Society*, 11(1), 17–32. <https://doi.org/10.1175/WCAS-D-18-0024.1>

CRED. (2021). *Extreme weather events in Europe*. Centre for Research on the Epidemiology of Disasters. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://cred.be/sites/default/files/CredCrunch66.pdf>

Davis, C. S. (2016). *Focus Groups: Applying Communication Theory through Design, Facilitation, and Analysis*. Routledge.

Deloitte. (2020). *Ilmastonmuutoksen vaikutukset suomalaiseseen elinkeinoelämään – skenaariotyön taustaraportti: Deloitteen selvitys Elinkeinoelämän keskusliitolle*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://ek.fi/wp-content/uploads/2020/07/Ilmastonmuutoksen-vaikutukset-suomalaiseen-elinkeinoelamaan-Deloitte-EK-raportti-tammikuu-2020-FINAL.pdf>

Demski, C., Capstick, S., Pidgeon, N., Sposato, R. G., & Spence, A. (2017). Experience of extreme weather affects climate change mitigation and adaptation responses. *Climatic Change*, 140(2), 149–164. <https://doi.org/10.1007/s10584-016-1837-4>

Devitt, C., & O'Neill, E. (2017). The framing of two major flood episodes in the Irish print news media: Implications for societal adaptation to living with flood risk. *Public Understanding of Science*, 26(7), 872–888. <https://doi.org/10.1177/0963662516636041>

Elia, E. F. (2019). Media coverage of climate change information in Tanzania. *Global Knowledge, Memory and Communication*, 68(4/5), 258–274. <https://doi.org/10.1108/gkmc-11-2018-0090>

EM-DAT. (2022). *Kansainvälinen luonnonkatastrofien tietokanta*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://public.emdat.be/data>

Eschliman, C. M., Kuster, E., Ripberger, J., & Wootten, A. M. (2020). Preparing to adapt: are public expectations in line with climate projections? *Climatic Change*, 163(2), 851–871. <https://doi.org/10.1007/s10584-020-02830-2>

Ettinger, J., Walton, P., Painter, J., Osaka, S., & Otto, F. E. L. (2021). "What's Up with the Weather?" Public Engagement with Extreme Event Attribution in the United Kingdom. *Weather, Climate, and Society*, 12(2), 341–352. <https://doi.org/10.1175/WCAS-D-20-0155.1>

Euroopan unioni. (2025). *Climate Change: Special Eurobarometer 565*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3472>

Euroopan investointipankki. (2024a). *EIP:n ilmastotutkimus: suomalaiset ilmastotietoisuuden kärjessä Euroopan unionissa*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://www.eib.org/en/press/all/2024-251-finns-rank-first-in-european-union-in-terms-of-climate-change-knowledge-eib-survey-finds?lang=fi>

Euroopan investointipankki. (2024b). *Suomalaisista 83 % ymmärtää, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen edellyttää taloudellista panostamista nyt, jotta vältytään suuremmilta kustannuksilta tulevaisuudessa, EIP:n kyselystä selviää*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://www.eib.org/en/press/all/2024-414-83-of-finnish-respondents-recognise-that-climate-change-adaptation-requires-spending-now-to-avoid-greater-costs-in-the-future-eib-survey-finds?lang=fi>

Evans, L., Milfont, T. L., & Lawrence, J. (2014). Considering local adaptation increases willingness to mitigate. *Global Environmental Change*, 25(1), 69–75.

<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2013.12.013>

Ford, J. D., & King, D. (2015). Coverage and framing of climate change adaptation in the media: A review of influential North American newspapers during 1993–2013. *Environmental Science and Policy*, 48, 137–146. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2014.12.003>

Gavin, N. T., Leonard-Milsom, L., & Montgomery, J. (2011). Climate change, flooding and the media in Britain. *Public Understanding of Science*, 20(3), 422–438. <https://doi.org/10.1177/0963662509353377>

Glaas, E., Gammelgaard Ballantyne, A., Neset, T. S., Linnér, B. O., Navarra, C., Johansson, J., Opach, T., Rød, J. K., & Goodsite, M. E. (2015). Facilitating climate change adaptation through communication: Insights from the development of a visualization tool. *Energy Research & Social Science*, 10, 57–61.

<https://doi.org/10.1016/j.erss.2015.06.012>

Gregow, H., Mäkelä, A., Tuomenvirta, H., Juhola, S., Käyhkö, J., Perrels, A., Kuntsi-Reunanen, E., Mettiäinen, I., Näkkäläjärvi, K., Sorvali, J., Lehtonen, H., Hildén, M., Veijalainen, N., Kuosa, H., Sihvonen, M., Leijala, U., Ahonen, S., Johansson, M., Haapala, J., ... Siiriä, S.-M. (2021). *Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ohjaukskeinot, kustannukset ja alueelliset ulottuvuudet*. Suomen ilmastopaneelin raportti 2/2021.

<https://doi.org/10.31885/9789527457047>

Grothmann, T., Leitner, M., Glas, N., & Prutsch, A. (2017). A five-steps methodology to design communication formats that can contribute to behavior change: The example of communication for health-protective behavior among elderly during heat waves. *SAGE Open*, 7(1). <https://doi.org/10.1177/2158244017692014>

Gurwitt, S., Malkki, K., & Mitra, M. (2017). Global issue, developed country bias: the Paris climate conference as covered by daily print news organizations in 13 nations. *Climatic Change*, 143(3–4), 281–296. <https://doi.org/10.1007/s10584-017-2004-2>

Günay, D., İseri, E., Ersoy, M., & Elegä, A. A. (2021). Media Framing of Climate Change Action in Carbon Locked-in Developing Countries: Adaptation or Mitigation? *Environmental Communication*, 15(5), 663–677.

<https://doi.org/10.1080/17524032.2021.1885462>

Hagen, B., Middel, A., & Pijawka, D. (2016). European Climate Change Perceptions: Public support for mitigation and adaptation policies. *Environmental Policy and Governance*, 26(3), 170–183. <https://doi.org/10.1002/eet.1701>

Hakala, E., Erkamo, S., Pyykönen, J., Tuomenvirta, H., Tynkkynen, O., Berninger, K., & Vihma, A. (2021). *Ilmastonmuutos ja Suomen turvallisuus: Uhat ja varautuminen kokonaisturvallisuuden toimintamallissa*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:52. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-386-9>

Halperin, A., & Walton, P. (2016). The Importance of Place in Communicating Climate Change to Different Facets of the American Public. *Weather, Climate, and Society*, 6, 724–732. <https://doi.org/10.1175/WCAS-D-16-0119.1>

Hansen, A. (2011). Communication, media and environment: Towards reconnecting research on the production, content and social implications of environmental communication. *International Communication Gazette*, 73(1), 7–25. <https://doi.org/10.1177/1748048510386739>

Harcourt, R., Bruine de Bruin, W., Dessai, S., & Taylor, A. (2019). Investing in a good pair of wellies: how do non-experts interpret the expert terminology of climate change impacts and adaptation? *Climatic Change*, 155(2), 257–272. <https://doi.org/10.1007/s10584-019-02455-0>

Harcourt, R., Bruine de Bruin, W., Dessai, S., & Taylor, A. (2020). What Adaptation Stories are UK Newspapers Telling? A Narrative Analysis. *Environmental Communication*, 14(8), 1061–1078. <https://doi.org/10.1080/17524032.2020.1767672>

Heikkilä, A., & Perälä, A. (2019). *Mikä jarruttaa suomalaisten ilmastotekoja?* Kanava, s. 18–23.

Helsingin kaupunki. (2025). *Sopeutuminen*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://ilmasto.hel.fi/sopeutuminen/>

Heinrichs, H. (2010). Climate change and society – Communicating adaptation. Teoksessa M. Gross & H. Heinrichs (toim.), *Environmental Sociology: European Perspectives and Interdisciplinary Challenges* (s. 323–344). Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/978-90-481-8730-0_18

Hennink, M. M. (2014). *Focus Group Discussions: Understanding Qualitative Research*. Oxford University Press.

Henrique, K. P., & Tschakert, P. (2019). Taming São Paulo's floods: Dominant discourses, exclusionary practices, and the complicity of the media. *Global Environmental Change*, 58, 101940. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2019.101940>

Hine, D. W., Phillips, W. J., Cooksey, R., Reser, J. P., Nunn, P., Marks, A. D. G., Loi, N. M., & Watt, S. E. (2016). Preaching to different choirs: How to motivate dismissive, uncommitted, and alarmed audiences to adapt to climate change? *Global Environmental Change*, 36, 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2015.11.002>

Horta, A., Carvalho, A., & Schmidt, L. (2017). The Hegemony of Global Politics: News Coverage of Climate Change in a Small Country. *Society and Natural Resources*, 30(10), 1246–1260. <https://doi.org/10.1080/08941920.2017.1295497>

Howell, R. A., Capstick, S., & Whitmarsh, L. (2016). Impacts of adaptation and responsibility framings on attitudes towards climate change mitigation. *Climatic Change*, 136(3–4), 445–461. <https://doi.org/10.1007/s10584-016-1627-z>

Hügel, S., & Davies, A. R. (2020). Public participation, engagement, and climate change adaptation: A review of the research literature. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 11(4), e645. <https://doi.org/10.1002/wcc.645>

Ilmasto-opas.fi. (2017). *Ennustettu ilmastonmuutos Suomessa*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/ennustettu-ilmastonmuutos-suomessa>

Ilmasto-opas.fi. (2024). *Keskeiset sopeutumishaasteet Suomessa*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/keskeiset-sopeutumishaasteet-suomessa/>

Ilmatieteen laitos. (2023). *Näin ilmastonmuutos näkyy Suomessa*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://www.ilmatieteenlaitos.fi/uutinen/5KaRzesbqBjKp1MocorJly>

IPCC. (2014). *Climate change 2014: Synthesis Report*. <https://www.ipcc.ch/report/ar5/syr/>

IPCC. (2022). *Climate Change 2022 Impacts, Adaptation and Vulnerability Working Group II Contribution to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/>

IPCC. (2023). *Climate Change 2023: Synthesis Report, Summary for Policymakers*. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/summary-for-policymakers/>

Juhola, S., Käyhkö, J., Hildén, M., & Lilja, S. (2021). Sopeutumista edistävä politiikka. Teoksessa H. Gregow, A. Mäkelä, H. Tuomenvirta, S. Juhola, J. Käyhkö, A. Perrels, E. Kuntsi-Reunanen, I. Mettiäinen, K. Näkkäläjärvi, J. Sorvali, H. Lehtonen, M. Hildén, N. Veijalainen, H. Kuosa, M. Sihvonen, U. Leijala, S. Ahonen, M. Johansson, J. Haapala, ... S.-M. Siiriä (toim.), *Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ohjauskeinot, kustannukset ja alueelliset ulottuvuudet* (s. 6–16). Suomen ilmastopaneelin raportti 2/2021. <https://doi.org/10.31885/9789527457047>

King, N., Bishop-Williams, K. E., Beauchamp, S., Ford, J. D., Berrang-Ford, L., Cunsolo, A., Team, I. R., & Harper, S. L. (2019). How do Canadian media report climate change impacts on health? A newspaper review. *Climatic Change*, 152(3–4), 581–596. <https://doi.org/10.1007/s10584-018-2311-2>

Knight, K. W., & Givens, J. E. (2021). Gender and climate change views in context: a cross-national multilevel analysis. *The Social Science Journal*, 1–18. <https://doi.org/10.1080/03623319.2021.1913041>

Kotakorpi, K. (2022). *Suomen luonto 2100: Tutkimusretki tulevaisuuteen*. Bazar.

Kroepsch, A., Koebele, E. A., Crow, D. A., Berggren, J., Huda, J., & Lawhon, L. A. (2018). Remembering the Past, Anticipating the Future: Community Learning and Adaptation Discourse in Media Commemorations of Catastrophic Wildfires in Colorado. *Environmental Communication*, 12(1), 132–147. <https://doi.org/10.1080/17524032.2017.1371053>

Kuckartz, U., & Rädiker, S. (2023). *Qualitative Content Analysis: Methods, Practice and Software*. 2. uudistettu painos. SAGE Publications Ltd.

Kumpu, V. (2021). Ilmastoviestintä ekologisena kommunikaationa: Ratkaisukeskeinen ilmastoviestinnän tutkimus ja yhteiskuntateoria. *Media & viestintä*, 44(1), 138–157. <https://doi.org/10.23983/mv.107304>

Kumpu, V. (2022a). Ilmastoviestinnän kolme potentiaalia: psykologinen, demokraattinen ja poliittinen käsitys suuren yleisön osallistamisesta. *Tiede & edistys*, 47(3), 151–165. <https://tiedejaedistys.journal.fi/article/view/115881>

Kumpu, V. (2022b). What is Public Engagement and How Does it Help to Address Climate Change? A Review of Climate Communication Research. *Environmental Communication*, 16(3), 304–316. <https://doi.org/10.1080/17524032.2022.2055601>

Kärkkäinen, S. (2024). *Miten osallistumista muotoillaan? Kestävän kehityksen konsulttitoimisto Kaskas*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://kaskas.fi/miten-osallistumista-muotoillaan/>

Käyhkö, J. (2024). Pätseistä turvasatamiksi? Ilmastonmuutokseen sopeutuminen kaupungeissa. Teoksessa *Mitä ilmasto muuttaa? Elämää lämpenevässä maailmassa* (ss. 175–191). Gaudeamus.

Lehtonen, T., Niemi, M. K., Perälä, A., Pitkänen, V., & Westinen, J. (2020). *Ilmassa risti-vetoa: Löytyykö yhteinen ymmärrys? Tutkimus kansalaisten, kuntapäätäjien ja suur-yritysjohtajien ilmastoasenteista*. E2 Tutkimus ja Vaasan yliopisto.

Lenzholzer, S., Carsjens, G. J., Brown, R. D., Tavares, S., Vanos, J., Kim, Y. J., & Lee, K. (2020). Awareness of urban climate adaptation strategies – an international overview. *Urban Climate*, 34, 100705. <https://doi.org/10.1016/j.uclim.2020.100705>

Lim, J. K. R. (2022). Why People Adopt Climate Change Adaptation and Disaster Risk Reduction Behaviors Integrated Model of Risk Communication and Results from Hurricanes, Floods, and Wildfires. *Bulletin of the American Meteorological Society*, 103(10), E2440–E2469. <https://doi.org/10.1175/BAMS-D-21-0087.1>

Lim, J. K. R., Liu, B. F., & Atwell Seate, A. (2022). Are you prepared for the next storm? Developing social norms messages to motivate community members to perform disaster risk mitigation behaviors. *Risk Analysis*, 42(11), 2550–2568. <https://doi.org/10.1111/risa.13957>

Liu, X., Vedlitz, A., & Alston, L. (2008). Regional news portrayals of global warming and climate change. *Environmental Science & Policy*, 11(5), 379–393. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2008.01.002>

Lyytimäki, J. (2011). Mainstreaming climate policy: The role of media coverage in Finland. *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change*, 16(6), 649–661. <https://doi.org/10.1007/s11027-011-9286-x>

Maa- ja metsätalousministeriö. (2018). Kansalaisille suunnattu viestintäkampanja ilmastonmuutokseen sopeutumisen keinoista käynnistyy tänään. Maa- ja metsätalous-

ministeriön ja Tapio Oy:n yhteistiedote. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/-/1410837/kansalaisille-suunnattu-viestintakampanja-ilmastonmuutokseen-sopeutumisen-keinoista-kaynnistyy-tanaan>

Miettinen, H., Ilmola, J., Parviainen, J., Jalonen, P., & Seppinen, M. (2024). *Kuntien ja maakuntien ilmastotyön tilanne 2023*. Kuntaliiton julkaisu. <https://julkaisut.kuntaliitto.fi/2263>

Mildenberger, M., Lubell, M., & Hummel, M. (2019). Personalized risk messaging can reduce climate concerns. *Global Environmental Change*, 55, 15–24. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2019.01.002>

Molek-Kozakowska, K. (2018). Popularity-driven science journalism and climate change: A critical discourse analysis of the unsaid. *Discourse, Context and Media*, 21, 73–81. <https://doi.org/10.1016/j.dcm.2017.09.013>

Moser, S. C. (2010). Communicating climate change: history, challenges, process and future directions. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 1(1), 31–53. <https://doi.org/10.1002/wcc.011>

Moser, S. C. (2014). Communicating adaptation to climate change: The art and science of public engagement when climate change comes home. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 5(3), 337–358. <https://doi.org/10.1002/wcc.276>

Moser, S. C. (2016). Reflections on climate change communication research and practice in the second decade of the 21st century: What more is there to say? *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 7(3), 345–369. <https://doi.org/10.1002/wcc.403>

Moser, S. C. (2018). Communicating Climate Change Adaptation and Resilience. Teoksessa M. Nisbet (toim.), *Oxford Research Encyclopedia of Climate Science*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228620.013.436>

Moser, S. C. (2020). The work after "It's too late" (to prevent dangerous climate change). *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 11(1), e606. <https://doi.org/10.1002/wcc.606>

Moser, S. C., & Dilling, L. (2011). Communicating Climate Change: Closing the Science-Action Gap. Teoksessa J. S. Dryzek, R. B. Norgaard & D. Schlosberg (toim.), *The Oxford Handbook of Climate Change and Society* (s. 161–174). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199566600.003.0011>

Mäkelä, A., Veijalainen, N., & Gregow, H. (2021). Maakuntien ilmastomuutoksen eteneminen ja tulvariski. Teoksessa H. Gregow, A. Mäkelä, H. Tuomenvirta, S. Juhola, J. Käyhkö, A. Perrels, E. Kuntsi-Reunanen, I. Mettiäinen, K. Näkkäläjärvi, J. Sorvali, H. Lehtonen, M. Hildén, N. Veijalainen, H. Kuosa, M. Sihvonen, U. Leijala, S. Ahonen, M. Johansson, J. Haapala, ... S.-M. Siiriä (toim.), *Ilmastomuutokseen sopeutumisen ohjauskeinot, kustannukset ja alueelliset ulottuvuudet* (s. 74–121). Suomen ilmastopaneelin raportti 2/2021. <https://doi.org/10.31885/9789527457047>

- Nerlich, B., & Jaspal, R. (2014). Images of Extreme Weather: Symbolising Human Responses to Climate Change. *Science as Culture*, 23(2), 253–276. <https://doi.org/10.1080/09505431.2013.846311>
- Nerlich, B., Koteyko, N., & Brown, B. (2010). Theory and language of climate change communication. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 1(1), 97–110. <https://doi.org/10.1002/wcc.2>
- Neset, T. S., Andersson, L., Uhrqvist, O., & Navarra, C. (2020). Serious gaming for climate adaptation – assessing the potential and challenges of a digital serious game for urban climate adaptation. *Sustainability*, 12(5), 1789. <https://doi.org/10.3390/su12051789>
- Neset, T. S., Glaas, E., Ballantyne, A. G., Linnér, B. O., Opach, T., Navarra, C., Johansson, J., Bohman, A., Rød, J. K., & Goodsie, M. (2016). Climate change effects at your doorstep: Geographic visualization to support Nordic homeowners in adapting to climate change. *Applied Geography*, 74, 65–72. <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2016.07.003>
- Nicolosi, E., & Corbett, J. B. (2018). Engagement with climate change and the environment: a review of the role of relationships to place. *Local Environment*, 23(1), 77–99. <https://doi.org/10.1080/13549839.2017.1385002>
- Olausson, U. (2009). Global warming – global responsibility? Media frames of collective action and scientific certainty. *Public Understanding of Science*, 18(4), 421–436. <https://doi.org/10.1177/0963662507081242>
- O'Neill, S., Williams, H. T. P., Kurz, T., Wiersma, B., & Boykoff, M. (2015). Dominant frames in legacy and social media coverage of the IPCC Fifth Assessment Report. *Nature Climate Change*, 5(4), 380–385. <https://doi.org/10.1038/nclimate2535>
- Parida, D., Moses, S., & Rahaman, K. R. (2021). Analysing media framing of cyclone Amphan: Implications for risk communication and disaster preparedness. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 59, 102272. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2021.102272>
- Pearce, W., Brown, B., Nerlich, B., & Koteyko, N. (2015). Communicating climate change: Conduits, content, and consensus. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 6(6), 613–626. <https://doi.org/10.1002/wcc.366>
- Perrels, A., Kuntsi-Reunanen, E., Sihvonen, M., Ollikainen, M., Gregow, H., Ruuhela, R., Mettiäinen, I., Lehtonen, H. & Ahonen, S. (2021). Ilmastomuutoksen ja sopeutumisen taloudelliset vaikutukset. Teoksessa H. Gregow, A. Mäkelä, H. Tuomenvirta, S. Juhola, J. Käyhkö, A. Perrels, E. Kuntsi-Reunanen, I. Mettiäinen, K. Näkkäläjärvi, J. Sorvali, H. Lehtonen, M. Hildén, N. Veijalainen, H. Kuosa, M. Sihvonen, U. Leijala, S. Ahonen, M. Johansson, J. Haapala, ... S.-M. Siiriä (toim.), *Ilmastomuutokseen sopeutumisen ohjauskeinot, kustannukset ja alueelliset ulottuvuudet* (s. 17–34). Suomen ilmastopaneelin raportti 2/2021. <https://doi.org/10.31885/9789527457047>

- Perälä, A. (2023). Muuttuva maailma, sopeutuva Suomi: Sisällönanalyysi ilmastonmuutokseen sopeutumisesta Helsingin Sanomissa ja Yle Uutisissa vuosina 2017–2021. *Media & viestintä*, 46(3), 29–50. <https://doi.org/10.23983/mv.137061>
- Perälä, A. (2025a). Merkitystä etsimässä: Ilmastonmuutokseen sopeutumista käsittelevien viestien tulkitseminen fokusryhmissä. *Alue ja Ympäristö*, 54(1), 120–139. <https://doi.org/10.30663/ay.148481>
- Perälä, A. (2025b). Responses to climate change adaptation messages: A focus group study on the potential for public engagement with climate adaptation. *Nordicom Review*, 46(1), 100–123. <https://doi.org/10.2478/nor-2025-0005>
- Pezzullo, P. C., & Cox, R. (2021). *Environmental Communication and the Public Sphere* (Sixth Edition). Sage Publications.
- Pinto, J., Myrick, J. G., & Xie, L. (2020). Constructing Hurricane Florence's Flooding: Comparing Local and National News. *Journalism Practice*, 16(6), 1057–1077. <https://doi.org/10.1080/17512786.2020.1832905>
- Preston, B. L., Mustelin, J., & Maloney, M. C. (2015). Climate adaptation heuristics and the science/policy divide. *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change*, 20(3), 467–497. <https://doi.org/10.1007/s11027-013-9503-x>
- Priestley, R. K., Heine, Z., & Milfont, T. L. (2021). Public understanding of climate change-related sea-level rise. *PLoS ONE*, 16(7), 1–12. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0254348>
- Puolustusministeriö. (2023). Puolustushallinnon ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelma. https://www.defmin.fi/files/5729/PM_PILMUS-raportti_FIN_A4_DIGI-V4.pdf
- Ray, A., Hughes, L., Konisky, D. M., & Kaylor, C. (2017). Extreme weather exposure and support for climate change adaptation. *Global Environmental Change*, 46, 104–113. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2017.07.002>
- Reunanen, E. (2024). *Finland. Digital News Report 2024*. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2024/finland>
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopiston julkaisuja: Opetusjulkaisuja 62. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-349-3>
- Scannell, L., & Gifford, R. (2013). Personally Relevant Climate Change: The Role of Place Attachment and Local Versus Global Message Framing in Engagement. *Environment and Behavior*, 45(1), 60–85. <https://doi.org/10.1177/0013916511421196>
- Schoenefeld, J. J., & McCauley, M. R. (2016). Local is not always better: the impact of climate information on values, behavior and policy support. *Journal of Environmental Studies and Sciences*, 6(4), 724–732. <https://doi.org/10.1007/s13412-015-0288-y>

Schäfer, M. S., & O'Neill, S. (2017). Frame Analysis in Climate Change Communication. Teoksessa S. Ho, E. Markowitz, S. O'Neill, M. Nisbet, J. Thaker & M. S. Schäfer (toim.), *Oxford Research Encyclopedia: Climate Change*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228620.013.487>

Schäfer, M. S., & Painter, J. (2021). Climate journalism in a changing media ecosystem: Assessing the production of climate change-related news around the world. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 12(1), e675. <https://doi.org/10.1002/wcc.675>

Scott, W. Richard. (2014). *Institutions and organizations: ideas, interests, and identities*. SAGE.

Seppänen, J., & Väliverronen, E. (2024). *Mediayhteiskunta: Viestintä ja valta huomiotalous*. Vastapaino.

Shao, W., Xian, S., Lin, N., Kunreuther, H., Jackson, N., & Goidel, K. (2017). Understanding the effects of past flood events and perceived and estimated flood risks on individuals' voluntary flood insurance purchase behavior. *Water Research*, 108, 391–400. <https://doi.org/10.1016/j.watres.2016.11.021>

Shao, W., Xian, S., Lin, N., & Small, M. J. (2017). A sequential model to link contextual risk, perception and public support for flood adaptation policy. *Water Research*, 122, 216–225. <https://doi.org/10.1016/j.watres.2017.05.072>

Simonet, G., & Fatorić, S. (2016). Does "adaptation to climate change" mean resignation or opportunity? *Regional Environmental Change*, 16(3), 789–799. <https://doi.org/10.1007/s10113-015-0792-3>

Spence, A., & Pidgeon, N. (2010). Framing and communicating climate change: The effects of distance and outcome frame manipulations. *Global Environmental Change*, 20(4), 656–667. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2010.07.002>

Spence, A., Poortinga, W., & Pidgeon, N. (2012). The Psychological Distance of Climate Change. *Risk Analysis*, 32(6), 957–972. <https://doi.org/10.1111/j.1539-6924.2011.01695.x>

Suomi.fi. (2025). *Kunnat ja kunnallishallinto*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://www.suomi.fi/kansalaiselle/oikeudet-ja-velvollisuudet/digituki-ja-hallintopalvelut/opas/nain-julkinen-hallinto-toimii/kunnat-ja-kunnallishallinto>

Syke. (2022). *Ilmastonmuutos näkyy jo Suomen luonnossa*. Ympäristöhallinnon verkkopalvelu. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://www.ymparisto.fi/fi/ympariston-tila/ilmastonmuutos/ilmastonmuutos-etenee>

Takahashi, B., & Meisner, M. (2013). Climate change in Peruvian newspapers: The role of foreign voices in a context of vulnerability. *Public Understanding of Science*, 22(4), 427–442. <https://doi.org/10.1177/0963662511431204>

Tampereen kaupunki. (2022). *Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja varautuminen*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta https://www.tampere.fi/sites/default/files/2022-10/ilmastonmuutokseen_sopeutuminen_tampereella_2022.pdf

Tampereen kaupunki. (2024). *Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja varautuminen*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://www.tampere.fi/luonto-ja-ymparisto/ilmasto-tyo-tampereella/ilmastonmuutokseen-sopeutuminen-ja-varautuminen>

Tang, C. (2022). "Amber Alert" or "Heatwave Warning": The Role of Linguistic Framing in Mediating Understandings of Early Warning Messages about Heatwaves and Cold Spells. *Applied Linguistics*, 43(2), 227–248. <https://doi.org/10.1093/applin/amab020>

Taylor, C. (2013). The Discourses of Climate Change. Teoksessa Cadman, T. (toim.), *Climate Change and Global Policy Regimes. International Political Economy* [s. 17–31]. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137006127_2

Taylor, A., Dessai, S., & Bruine de Bruin, W. (2019). Public priorities and expectations of climate change impacts in the United Kingdom. *Journal of Risk Research*, 22(2), 150–160. <https://doi.org/10.1080/13669877.2017.1351479>

Taylor, A. L., Dessai, S., & Bruine de Bruin, W. (2014). Public perception of climate risk and adaptation in the UK: A review of the literature. *Climate Risk Management*, 4, 1–16. <https://doi.org/10.1016/j.crm.2014.09.001>

TENK. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf

TEPA-termipankki. (2025a). *Filosofia: adaptaatio*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:adaptaatio>

TEPA-termipankki. (2025b). *Varautuminen*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/varautuminen>

Tietosuojaavaltuutetun toimisto. (2025). *Tietosuoja*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://tietosuoja.fi/tietosuoja>

van Valkengoed, A. M., & Steg, L. (2019). Meta-analyses of factors motivating climate change adaptation behaviour. *Nature Climate Change*, 9(2), 158–163. <https://doi.org/10.1038/s41558-018-0371-y>

Vikström, S., Mervaala, E., Kangas, H. L., & Lyytimäki, J. (2023). Framing climate futures: the media representations of climate and energy policies in Finnish broadcasting company news. *Journal of Integrative Environmental Sciences*, 20(1), 2178464. <https://doi.org/10.1080/1943815X.2023.2178464>

Whitmarsh, L., O'Neill, S., & Lorenzoni, I. (2013). Public engagement with climate change: What do we know and where do we go from here? *International Journal of Media and Cultural Politics*, 9(1), 7–25. https://doi.org/10.1386/macp.9.1.7_1

Whittemore, R., & Knafl, K. (2005). The integrative review: updated methodology. *Journal of Advanced Nursing*, 52(5), 546–553. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2005.03621.x>

Wilson, P. J. (2021). Climate Change Inaction and Optimism. *Philosophies*, 6(3), 61. <https://doi.org/10.3390/philosophies6030061>

Wirth, V., Prutsch, A., & Grothmann, T. (2014). Communicating climate change adaptation. State of the art and lessons learned from ten OECD Countries. *GAIA*, 23(1), 30–39. <https://doi.org/10.14512/gaia.23.1.9>

Yan, P., Schroeder, R., & Stier, S. (2022). Is there a link between climate change scepticism and populism? An analysis of web tracking and survey data from Europe and the US. *Information Communication and Society*, 25(10), 1400–1439. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2020.1864005>

Yle. (2018, 22. helmikuuta). *Jos alkutalven pimeys söi elämänhalua, tulevat talvet voivat olla painajaisia*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://yle.fi/a/3-10067081>

Yle. (2019, 13. maaliskuuta). *Ilmastonmuutos on hävittämässä metsäjäniksen, mutta rusakko hyötyy – Tutkija: valkoinen jänis on huutomerkki pedoille*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://yle.fi/a/3-10685219>

Ympäristöministeriö. (2023). *Ilmastobarometri 2023*. Noudettu 9.9.2025 osoitteesta <https://ym.emmi.fi/l/H79NSfRhGx9L>

Responsible Communication

To cite this article: Perälä, A. (2022). Ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestiminen suurelle yleisölle: Kirjallisuuskatsaus sopeutumisviestinnän haasteista ja mahdollisuuksista. In: H. Katajämäki, M. Enell-Nilsson, H. Kauppinen-Räisänen & H. Limatius (Eds.). *Responsible Communication*. VAKKI Publications 14. 137–157. Available at: <https://vakki.net/index.php/2022/12/15/responsible-communication/>. ISBN 978-952-69732-1-0.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestiminen suurelle yleisölle: Kirjallisuuskatsaus sopeutumisviestinnän haasteista ja mahdollisuuksista

Annu Perälä^a

^a Markkinoinnin ja viestinnän yksikkö, Vaasan yliopisto

The global climate is changing rapidly, making climate change adaptation—alongside mitigation—an inevitable part of the solution to the crisis. Consequently, the societal need to communicate on climate change adaptation is also increasing, and so, in this integrative literature review¹, I identify the current challenges and opportunities of adaptation communication. In the first section, I present the existing landscape of climate communication research and position adaptation communication as a sub-branch of this tradition, sharing both its practice-oriented nature and its goal to find the most effective ways of communicating climate change. The review follows a classic approach by identifying the challenges and opportunities of emerging adaptation communication which are understood both to share some of the central characteristics of general climate communication and to have their own distinct features. The communicative challenges and opportunities found in the selected articles (n=106) were categorized across six thematic dimensions, namely 1) novel adaptation; 2) local adaptation; 3) adaptation as resignation; 4) economic rational adaptation; 5) adaptation as risk preparedness; and 6) adaptation as transformation.

Asiasanat: ilmastonmuutokseen sopeutuminen, ilmastoviestintä, sopeutumisviestintä, kirjallisuuskatsaus

¹ Haluan kiittää Koneen Säätiötä, jonka rahoittaman väitöskirjatyön osana tämä artikkeli on julkaistu.

Ilmastomuutokseen sopeutumisesta viestiminen suurelle yleisölle: Kirjallisuuskatsaus sopeutusviestinnän haasteista ja mahdollisuuksista

1. Johdanto

Ilmastomuutoksen nopea eteneminen on tehnyt vääjäämättömäksi sen seurauksiin sopeutumisen nyt ja tulevaisuudessa. Esimerkiksi arvovaltainen Hallitusten välinen ilmastopaneeli näkee, että ilmastokriisiin on vastattava sekä hillinnällä että myös sopeutumisella (IPCC 2014: 17). Ilmastomuutoksen jatkaessa etenemistään useita uusia riskejä realisoituu erittäin suurella todennäköisyydellä aiheuttaen nykyistä suurempaa tuhoa. Lähitulevaisuudessa toimeenpantavilla hillintä- ja sopeutumistoimilla voidaan vielä vaikuttaa tulevien riskien todennäköisyyteen ja seurausten voimakkuuteen. Kielteistä kehitystä ei voida kuitenkaan enää kokonaan pysäyttää, sillä edes ilmaston lämpenemisen pysäyttäminen 1,5 asteeseen lähitulevaisuudessa ei tule kokonaan poistamaan tarvetta sopeutua. (IPCC 2022.) Tämä merkitsee sitä, että yhteiskunnallinen tarve viestiä ilmastomuutokseen sopeutumisesta hillinnän ohella on kasvanut ja kasvaa edelleen.

Tässä artikkelissa tarkastellaan sopeutusviestinnäksi kutsutun ilmastoviestinnän alahaaran haasteita ja mahdollisuuksia aiemman kirjallisuuden pohjalta. Artikkelin aluksi esittelen ilmastoviestinnän tutkimusta ja sen erityispiirteitä aiheesta tehtyjen kirjallisuuskatsauksien pohjalta. Tämän jälkeen paikannan sopeutusviestinnän tutkimuksen aseman ilmastoviestinnän kentällä. Teen tämän osin aiemman kirjallisuuden pohjalta – ja osin tämän artikkelin aineistosta tekemieni yleishavaintojeni pohjalta, sillä sopeutusviestinnän asemointi ja teoretisointi ovat vielä monin paikoin lapsenkengissä. Taustoituksen tarkoituksena on esitellä sekä ilmastoviestinnän että sopeutusviestinnän tutkimuksen lähtökohtia, olemusta ja keskeisiä tutkimusaiheita sekä perustella, miksi artikkelissa keskitytään sopeutusviestinnän haasteiden ja mahdollisuuksien tunnistamiseen. Tämän jälkeen esittelen kirjallisuuskatsauksen metodologisen taustan ja aineiston sekä tuloksiksi saamani kuusi temaattista ulottuvuutta, joista jokaiseen liittyy sekä viestinnällisiä haasteita että mahdollisuuksia. Artikkelin lopuksi käyn läpi, millaisia haasteita ja mahdollisuuksia tulevalla sopeutusviestinnän tutkimukselle on hahmoteltavissa tehdyn kirjallisuuskatsauksen pohjalta.

2. Ilmastoviestinnästä sopeutusviestintään

Ilmastomuutokseen liittyvää viestintää (jatkossa *ilmastoviestintä*) on tutkittu 1990-luvulta lähtien – ja julkaistujen tutkimusten määrä on kasvanut tasaisesti (Agin & Karlsson 2021; Moser 2016; 2018; Pearce ym. 2015). Ilmastoviestinnän tutkimus on monitieteinen tutkimusala. Median ja viestinnän tutkimuksen lisäksi aihetta on käsitelty erityisesti sosiaalipsykologian ja kognitiivisen psykologian parissa. Muita tutkimusaloja ovat esimerkiksi politiikan tutkimus, taloustutkimus ja ilmasto- ja kestävyystieteet. (Agin & Karlsson 2021; Holmes 2020; Moser 2010; Nerlich ym. 2010.) Monitieteisyyttä on pidetty ilmastoviestinnän tutkimuksen voimavarana, mutta samalla sitä on kritisoitu teoreettisesta ohuudesta ja metateoreettisen viitekehyksen puuttumisesta sekä kapeasta viestintäkäsityksestä (Agin & Karlsson 2021; Ballantyne 2016; Nerlich ym. 2010).

Ilmastoviestinnän tutkimusta voidaan kuvata pragmaattiseksi ja normatiiviseksi alaksi. Sen keskeinen tavoite ja motivaation lähde on kehittää entistä vaikuttavampia tapoja viestiä ilmastomuutoksesta suurelle yleisölle. Viestinnän vaikuttavuus ymmärretään melko yleisesti muutoksina viestien vastaanottajien asenteissa, tietoisuudessa ja käytäytymisessä. (Ballantyne 2016; Kumpu 2022; Moser 2010, 2016; Nerlich ym. 2010.) Tässä artikkelissa ilmastoviestinnän tavoitteeseen viitataan yleisesti ”ilmastotoimijuuden edistämisenä”, paitsi silloin kun viitataan suoraan yksittäisessä tutkimuksessa nimettyyn tekoon tai asennemuutokseen. Ilmastoviestinnän tutkimuksen käytännönläheinen ote selittyy käsityksellä ilmastomuutoksesta erittäin vakana uhkana, jota voidaan torjua

Annu Perälä

paremmalle viestinnällä ja ihmisten sitouttamisella (Ballantyne 2016; Kumpu 2022; Moser 2010). Toisin sanoen tutkimusala on sitoutunut normatiiviseen tavoitteeseen eli ilmastokriisin ratkaisemiseen.

Ilmastoviestinnän tutkimuksessa yleinen lähtökohta on perinteinen käsitys viestinnästä tiedon levittämisenä viestijältä vastaanottavalle yleisölle (ns. *transmission model*, ks. Ballantyne 2016; Kumpu 2022; Nerlich ym. 2010). Erityisesti tutkimusperinteen alkumetreillä ilmastoviestintä ymmärrettiin ensisijaisesti ilmastonmuutosta koskevan tieteellisen tiedon saattamisena suuren yleisön pariin. Lähtöolettamana oli, että ihmisillä on puutteelliset tiedot ilmastonmuutoksen todellisuudesta ja tarjoamalla heille tähdellistä tietoa he ymmärtäisivät ilmastonmuutoksen vakavuuden ja ryhtyisivät tarvittaviin toimiin. (Moser 2010; Nerlich ym. 2010.) Sittemmin on paremmin ymmärretty, että kognitiivisen puolen lisäksi ilmastoviestinnän pitää vedota myös ihmisen affektiiviseen puoleen sekä olla kiinnostavaa ja merkityksellistä (Moser 2016; Nerlich ym. 2010; Pearce ym. 2015). Tämä ei ole kuitenkaan johtanut lineaarisen viestintäkäsityksen hylkäämiseen, vaan tutkimuksen keskiössä on yhä usein perinteinen viestintäkäsitys (Ballantyne 2016). Samalla tutkimuskentällä on kuitenkin myös alettu nähdä tutkimuksia, joissa viestintä ymmärretään dialogisena ja deliberatiivisena prosessina viestintäosapuolten välillä (Ballantyne 2016; Kumpu 2022; Moser 2016; Nerlich ym. 2010).

Ilmastoviestinnän tutkimus keskittyy paljolti viestinnän sisältöön ja tyyliin. Yleinen tutkimusongelma on se, miten ilmastonmuutoksesta voitaisiin viestiä entistä vaikuttavammin. Aihetta lähestytään usein viestintään liittyvien haasteiden – ja niiden ylittämisen – sekä mahdollisuuksien kautta. (Ballantyne 2016.) Ilmastoviestinnän perimmäisenä niin sanottuna metahaasteena pidetään ilmastonmuutosta itseään, sillä se on abstrakti ja kompleksinen ilmiö, joka on vaikeasti ymmärrettävä ja samaistuttava (Ballantyne 2016; Moser 2010; Nerlich ym. 2010). Ilmastoviestintää instrumentaalisesti lähestyvissä tutkimuksissa on tarkasteltu viestiä eli sitä mistä ihmisille pitäisi ylipäänsä viestiä (Moser 2010; Pearce ym. 2015), strategista viestintää eli sitä, miten viestinnällä voidaan saavuttaa muutoksia ihmisten asenteissa ja käyttäytymisessä (Ballantyne 2016; Nerlich ym. 2010) sekä viestien kehystämistä eli sitä, mitä teemoja ja näkökulmia viestinnässä pitäisi korostaa ja vastaavasti painaa sivummalle (Moser 2010). Muita keskeisiä tutkimuskohteita ovat olleet viestinnässä käytettävä kieli, metaforien ja narratiivien käyttö, keskeisten (tieteellisten) termien viestiminen ja ilmastonmuutoksen visualisointi (Moser 2016; Nerlich ym. 2010; Pearce ym. 2015). Vähemmistöissä tutkimuksista on tarkasteltu erilaisten organisaatioiden olemassa olevia viestintästrategioita ja viestinnän sisältöjä (Agin & Karlsson 2021).

Sisältöjen ja tyylin ohella tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota myös viestejä vastaanottaviin yleisöihin (Ballantyne 2016; Moser 2016). Keskeisenä lähtökohtana on ollut se, että viestintää voidaan suunnitella strategisesti, jos tiedetään millaisia käsityksiä ihmisillä on ilmastonmuutoksesta ja mitä he ajattelevat siihen liittyvistä eri teemoista (Ballantyne 2016). Alan tutkimuksessa on myös lisääntyvässä määrin kiinnittänyt huomiota yleisösegmentointiin eli toisistaan poikkeavien yleisöryhmien tunnistamiseen. Taustalla vaikuttaa lisääntynyt ymmärrys siitä, että yksi ja sama viesti tulkitaan ja merkityksellistetään eri tavoin eri ihmisten toimesta, erityisesti ilmastonmuutoksen kaltaisen yhteiskunnallisesti polarisoivan ilmiön kohdalla. (Holmes 2020; Moser 2010: 39)

Ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestiminen suurelle yleisölle: Kirjallisuuskatsaus sopeutusviestinnän haasteista ja mahdollisuuksista

Moser (2018: 2) kuvaa ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestimistä (jatkossa *sopeutusviestintä*) yleisemmän ilmastoviestinnän suhteellisen uudeksi alahaaraksi. Hänen mukaansa sopeutusviestinnän tutkimus sai alkunsa jo 2000-luvun puolivälissä, mutta aktivoitui 2010-luvun puolivälin jälkeen. Alan nousun taustalle hän paikantaa käytännöllisen syyn: ilmastonmuutoksen seuraukset ja käytännöntason sopeutumistoimet, -suunnittelu ja -politiikka nousivat ensin yleiseen tietoisuuteen ja julkisuuteen ja synnyttivät siten tarpeen sopeutusviestinnän akateemiselle tutkimukselle. Sopeutusviestintä on laajemman ilmastoviestinnän tavoin monitieteinen tutkimusala, jota ei harjoiteta yksinomaan perinteisten viestintätieteilijöiden parissa (Moser 2014, 338). Sopeutusviestinnän tutkimus jakaa myös monia muita ilmastoviestinnän tutkimuksen keskeisiä erityispiirteitä.

Sopeutusviestinnän tutkimusta voidaan kuvata teoreettisesti melko löyhäksi tutkimusalaksi. Esimerkiksi tämän artikkelin aineistoon kuuluvissa artikkeleissa sopeutusviestintää ei juurikaan pyritä teoretisoimaan tai paikantamaan sen asemaa osana ilmastoviestinnän tai viestinnän tutkimuksen kenttää. Artikkeleissa ei myöskään juurikaan käsitellä tai problematisoida viestinnän luonnetta, vaan lähtökohdaksi otetaan melko yleisesti ajatus viestinnästä tiedon levittämisenä. Ainoa selkeä sopeutusviestinnän määritelmä on löydettävissä Wirthin ja kollegoiden (2014: 32) artikkelista, jossa he antavat ”työmääritelmänsä” *vaikuttavalle sopeutusviestinnälle*. Heidän mukaansa se 1) kasvattaa tietoisuutta ilmastonmuutoksen seurauksista, haavoittuvaisuuksista ja tarpeesta sopeutua, 2) lisää tietoa sopeutusvaihtoehdoista eli kasvattaa sopeutumiskapasiteettia, 3) motivoi sopeutumistoimiin eli tukee käyttäytymismuutoksia sekä 4) auttaa saavuttamaan hyväksynnän muiden tekemille sopeutumistoimille, joilla voi olla kielteisiä oheisvaikutuksia.

Tarkastelemalla sopeutusviestinnän parissa tehtyä tutkimusta voidaan havaita, että se jakaa ilmastoviestinnän tutkimuksen pragmaattisen lähtökohdan ja tutkimuskohteet (ks. myös Moser 2018: 3). Tieteellisissä artikkeleissa on tarkasteltu muun muassa strategisen viestinnän suunnittelua (ks. esim. Bonanno ym. 2021; Cantrill ym. 2019) ja eri viestien ja kehyksien vaikutuksia (esim. Halperin & Walton 2016; Scannell & Gifford 2013). Myös sopeutumistermin ja muun aiheeseen liittyvän erityisterminologian ymmärtämistä ja merkityksenantoja suuren yleisön parissa on tutkittu (esim. Bruine de Bruin ym. 2021; Cotton & Stevens 2019; Harcourt ym. 2019). Viestinnän ymmärtäminen vuorovaikutuksellisen prosessina on löydettävissä tutkimuksista, joissa on tarkasteltu deliberatiivisten ja osallistavien viestintämuotojen, kuten yhteisöllisten työpajojen, toimivuutta (esim. Cone ym. 2013) ja ihmisten toiveita sopeutusviestinnälle (esim. Attems ym. 2020; Rhoades ym. 2019).

Yleisöjen osalta sopeutusviestinnän tutkimuksessa on kartoitettu erityisesti ihmisten käsitystä ilmastoriskeistä ja riskikäsitteeseen vaikuttavia taustatekijöitä (ks. esim. Akerlof ym. 2015; Boon 2016) sekä ihmisten valmiutta tehdä sopeuttavia toimia ja siihen vaikuttavia taustatekijöitä (esim. Bichard & Kazmierczak 2012; Brink & Wamsler 2019). Artikkeleiden keskeinen fokus on ihmisten asenteissa ja käsityksissä, joista johdetaan oppeja viestintään. Myös yleisösegmentointi on ollut tarkastelun kohteena (esim. Hine ym. 2016; Weber ym. 2019). Lisäksi alan tutkimuksissa on tarkasteltu ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja erityisesti ilmastoriskien havainnollistamista visuaalisesti (esim. Etinger ym. 2021; Wardekker & Lorenz 2019). Muutamat tutkimukset analysoivat olemassa olevien organisaatioiden viestintää (esim. Boussalis ym. 2019; Ferranti ym. 2021) ja viestintäammattilaisten näkemyksiä viestinnästä ja sen haasteista (Dow & Tuler 2022).

Annu Perälä

Tämä artikkeli jatkaa osaltaan ilmastoviestinnän tutkimuksen pragmaattista eetosta vaikuttavien viestintätapojen etsimisessä ja soveltaa yleisen ilmastoviestinnän tutkimuksessa vakiintunutta lähestymistapaa hahmottaakseen sopeutumiseen liittyvän viestinnän mahdollisuuksia ja haasteita. Keskittyminen yksinomaan sopeutumista käsittelevään viestintään on perusteltua, sillä joistain yhtäläisyyksistä huolimatta sopeutumisielementteihin liittyy myös erittäin monia piirteitä suhteessa yleiseen ilmastoviestintään (Heinrichs 2010: 327).

Heinrichsin (2010: 339–340) mukaan sopeutumisviestintä sijaitsee katastrofi-, kriisi- ja kestävyysviestinnän risteyksessä. Sen tulee yhtäältä valmistaa yleisöä katastrofeihin ja niiden ehkäisyyn sekä lisätä ymmärrystä ilmastoriskeistä ja riskienhallinnasta – ja vielä liittää nämä osaksi laajempaa ymmärrystä pitkällä aikavälillä tarvittavista yhteiskunnallisista muutoksista. Erityisesti Moser (2014) on koonnut yhteen ja analysoinut yleisellä tasolla sopeutumisviestintää, mutta merkittävä osa alan kirjallisuudesta on julkaistu tämän jälkeen. Tämän artikkelin aineistosta noin 3/4 on julkaistu aikaisintaan vuonna 2015.

3. Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Artikkeli edustaa integroivaa kirjallisuuskatsausta (Salminen 2011; Whittemore & Knafel 2005) ja aineistoon valittujen artikkeleiden analyysissä on hyödynnetty laadullista sisällyttämisanalyysia (Krippendorff 2019). Integroiva kirjallisuuskatsaus valittiin metodiksi, sillä sen avulla voidaan luoda moniulotteinen kuvaus tutkimuskohteeksi valitusta ilmiöstä ja käyttää laajoja ja heterogeenisiä aineistoja. Integroivan kirjallisuuskatsauksen aineiston keräämistä eivät rajaa tiukat kriteerit esimerkiksi artikkeleissa käytetyn metodologian suhteen, vaan aineistoksi halutaan kerätä laaja ja moninainen otos kuvastamaan valitun aiheen moninaisuutta. (Salminen 2011: 8; Whittemore & Knafel 2005: 547.)

Aineiston keräämisessä on käytetty kahta strategiaa: 1) systemaattista tietokantahakua ja 2) lumipallometodia. Artikkeleita haettiin Scopus ja Web of Science -tietokannoissa etsimällä englanninkielisiä vertaisarvioituja artikkeleita ja kirjanlukuja, joiden abstraktit sisälsivät sanat "climate", "adaptation" ja "communication". Scopuksessa hakua rajoitettiin valitsemalla asiasanaksi "communication", joka laski haun kokonaistuloksen 1 368:sta artikkelista 150:een. Web of Sciencessä vastaava kategoriointi laski tuloksen 609:sta vain 16 artikkeliin, joten rajausta ei tehty. Lumipallometodilla viitataan siihen, että olen täydentänyt tietokantahakua myös muilla tutkimustehtävän kannalta relevantteilla artikkeleilla, jotka ovat tulleet vastaan aihealueen tutkimusta tehdessäni. Vaikka tietokantahaut tuovat aineistolle tärkeää systemaattisuutta eivätkä ole samalla lailla kerääjästä riippuvaisia, jättävät ne samalla piiloon myös hyödyllistä tutkimusta (ks. esim. Agin & Karlsson 2021: 434–435). Pelkän lumipallometodin käyttö voisi kuitenkin johtaa siihen, että tärkeitä näkökulmia jäisi kokonaan paitsioon esimerkiksi siksi, ettei niitä käsittelevään tutkimukseen viitata ilmiötä toisesta näkökulmasta lähestyvissä artikkeleissa. Tästä syystä olen nähnyt näiden strategioiden yhdistämisen parhaimpana vaihtoehtona moninaisen aineiston keräämiseksi.

Päätös yksittäisten artikkeleiden sisällyttämisestä aineistoon tehtiin niiden abstraktien perusteella. Tämä koski siis sekä tietokantahakujen tuloksena saatua 759 artikkelia että sopeutumisviestintää käsittelevän väitöstutkimustyön saatossa kertynyttä muita täydentäviä artikkeleita. Artikkelit sisällytettiin aineistoon, jos artikkeli käsittelee ilmastonmuutoksen sopeutumista käsittelevää viestintää, joka on suunnattu suurelle yleisölle tai maallikoille. Toisin sanoen pois jätettiin esimerkiksi organisaatioiden välistä tai sisäistä viestintää sekä erikoisalaviestintää (esim. ministeriön viestintä maanviljelijöille) käsittelevät artikkelit. Aineiston ulkopuolelle jätettiin myös artikkelit, joissa käsiteltiin

Ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestiminen suurelle yleisölle: Kirjallisuuskatsaus sopeutusviestinnän haasteista ja mahdollisuuksista

länsimaiden ulkopuolisen maailman sopeutusviestintää, sillä näiden valtioiden yhteiskunnallinen, taloudellinen ja ilmastollinen konteksti poikkeaa niin merkittävästi länsimaaisesta. Aineistoon sisällytettiin integroivan kirjallisuuskatsauksen periaatteiden mukaisesti sekä empiirisiä että teoreettisia artikkeleita (Salminen 2011: 8; Whittemore & Knafl 2005: 547). Ilmastoviestinnän tutkimukselle tyypilliseen tapaan kerätty aineisto oli monitieteinen. Tietokantahaku tuotti tulokseksi 80 uniikkia artikkelia (Scopus 27, Web of Science 65) ja lumipallometodi 26. Yhteensä artikkeleita oli siis 106. Eri strategioiden tuottamat artikkelimäärät osoittavat, että lumipallometodi oli systemaattisia tietokantahakuja täydentävä aineistonkeruutapa.

Valitut artikkelit käytiin kokonaisuudessaan läpi ja niitä analysoitiin viestinnällisten haasteiden ja mahdollisuuksien kontekstissa (Krippendorff 2019: 42). Toisin sanoen artikkeleista etsittiin tekstin katkelmia, jotka toivat esiin joko sopeutusviestintään liittyvän haasteen tai mahdollisuuden. Haasteet ja mahdollisuudet kategorisoitiin kuuden temaattisen ulottuvuuden alle sen mukaan, mikä oli niiden sisällöllinen yhteys ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja/tai siihen liittyvään viestintään. Ajatuksena oli löytää ainakin jossain määrin juuri sopeutusviestintään ja sen käsittelemään metailmiöön – ilmastonmuutokseen sopeutumiseen – liittyviä erityispiirteitä, vaikka sopeutusviestintää ei ymmärretäkään artikkelissa lähtökohtaisesti laajemmasta ilmastoviestinnästä täysin poikkeavana, saati sen vastinparina tai vaihtoehtona.

Motivaation tutkia sopeutusviestintää omana erillisenä ilmastoviestinnän alahaarana on kuitenkin lähdeittävä siitä ajatuksesta, että sopeutusviestinnän sisällöt ja muut erityispiirteet muodostavat ainakin jossain määrin omaleimaisen kokonaisuuden ilmastoviestinnän kentän sisällä (Heinrichs 2010). Vaikka temaattiset ulottuvuudet muodostettiin aineistolähtöisesti, saavat ne tukea aikaisemmasta kirjallisuudesta, jossa käsitellään ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvää tietoutta (esim. Ballantyne ym. 2018; Harcourt ym. 2019) sekä yleisiä sopeutumiseen liittyviä käsityksiä (esim. sopeutuminen on ennen kaikkea paikallinen ilmiö, sopeutuminen voidaan ymmärtää suppeasti suoriin ilmastovaikutuksiin reagoimisena tai laajasti järjestelmätason siirtymänä kohti kestävää kehitystä, ks. lisää Bassett & Fogelman 2013; Preston ym. 2015).

4. Sopeutusviestinnän kuusi ulottuvuutta – ja niiden viestinnälliset haasteet ja mahdollisuudet

Tässä tulosluvussa esittelen analyysini tuloksena muodostetut kuusi temaattista ulottuvuutta, jotka ovat seuraavat: (1) tuntematon sopeutuminen, (2) paikallinen sopeutuminen, (3) sopeutuminen luovuttamisena, (4) taloudellis-rationaalinen sopeutuminen, (5) sopeutuminen riskeihin varautumisena ja (6) sopeutuminen transformatiivisena muutoksena. Jokaiseen ulottuvuudesta liittyy sekä viestinnällisiä haasteita että mahdollisuuksia, jotka muodostavat jokaisen alaluvun käsittelyn perustan. Tulosluvun keskeisimmät tulokset on myös tiivistetty taulukkoon 1.

Taulukko 1. Yhteenvedo sopeutumisviestinnän keskeisistä mahdollisuuksista ja haasteita teemoittain

Temaattinen ulottuvuus	Käsitys sopeutumisesta	Keskeinen viestinnällinen mahdollisuus	Keskeinen viestinnällinen haaste
Tuntematon sopeutuminen	Yleisöllä ei ennakkokäsitystä tai heikko ennakkokäsitys	Potentiaali tulla ymmärretyksi monisyisenä ilmiönä; useat käyttöyhteydet ja kohdeyleisöt	Yleisön informointi ja kouluttaminen (termin uutuus ja abstraktius sekä ero hillintään)
Paikallinen sopeutuminen	Sopeutuminen ensisijaisesti paikallista toimintaa	Paikallisesti relevantti ja läheinen viesti, yleisön omien vaikutusmahdollisuuksien korostaminen	Empirian valossa paikallistettun viestin mielekkäässä formuloinnissa vielä pohdittavaa
Sopeutuminen luovuttamisena	Sopeutumisella negatiivinen konnotaatio	Kielteisiä tunteita herättävät viestit voivat toimia sykkähdysinä toiminnalle	Osa yleisöstä voi tulkita sopeutumisen luovuttamisena muusta ilmastotyöstä, sopeutumisen ja hillinnän välisen suhteen määrittely ja sen viestiminen
Taloudellisesti-ratonaalinen sopeutuminen	Sopeutuminen taloudellisesti-ratonaalista toimintaa	Myönteistä hyöty-panossuhdetta korostava viesti, investointien tuloksellisuuden argumentointi	Taloudellinen motivointi edellyttää jonkinasteista riskikäsitystä, riskinä lyhytaikainen sitoutuminen ilmastoasioihin
Sopeutuminen riskeihin varautumisena	Sopeutuminen riskeihin varautumista, edellyttää kohonnutta riskikäsitystä	Riskikäsityksen kohoaminen ennustaa toimintaa ja ajatuksellisia muutoksia, riskikäsitys ei ole riippuvainen vain ilmastollisista oloista	Viestityt riskit voidaan kokea epäuskottavina, epärelevantteina tai vähäisinä, vastuutahojen osoittaminen ja nimeäminen
Sopeutuminen transformatiivisena muutoksena	Sopeutuminen laaja-alainen muutos kohti kestäväää yhteiskuntaa	Sitoo ilmastonmuutoksen hillintään liitettyjä tavoitteita osaksi sopeutumisviestintää; ottaa kokonaisvaltaisemman lähestymistavan käsillä olevaan ongelmaan	Viestittävän ilmiön kompleksisuus, uutuus ja abstraktius, viestinnällisen tavoitteen suuruus

4.1 Tuntematon sopeutuminen

Ensimmäinen sopeutumisviestintään liittyvä haaste on se, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen on suuren yleisön keskuudessa uudehko ja melko tuntematon asia (Bruine de Bruin ym. 2021; Ernoul ym. 2020; Ettinger ym. 2021; Glaas ym. 2015; Harcourt ym. 2019; Lenzholzer ym. 2020; Moser 2013; 2014; Palmer 2017). Viestien vastaanottajilla on siis olematon tai vähäinen ennakkotietämys ja -käsitys viestittävästä aiheesta, mikä pitää ottaa huomioon viestinnän suunnittelussa. Viestinnän pitää ainakin jossain määrin sisältää informoiva ja koulutuksellinen aspekti. Tehtävää vaikeuttaa se, että ilmiön omaksumiseen liittyy sekä termillisiä että sisällöllisiä haasteita. Ensinnäkin ”sopeutumisella” on oma yleiskielinen merkityksensä, joka vaikuttaa siihen, miten yleisö tulkitsee termiä ilmastokontekstissa (Harcourt ym. 2019), etenkin jos ilmastoyhteys on ennalta vieras (Bruine de Bruin ym. 2021). Toiseksi sopeutumiseksi ymmärretään helposti kaikki ilmastonmuutoksen hillintään tai yleisesti ilmastohaasteeseen liittyvä (Ernoul ym. 2020; Glaas ym. 2015; Harcourt ym. 2019). Toisin sanoen sopeutumisen sisällöllinen ero hillintään nähden on epäselvä – kuin myös näiden kahden yhteensovitettavuus ja keskinäinen

Ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestiminen suurelle yleisölle: Kirjallisuuskatsaus sopeutusviestinnän haasteista ja mahdollisuuksista

hierarkia. Viestinnässä on siis avattava, mitä ilmastonmuutokseen sopeutumisella tarkoitetaan tai käytettävä yleisölle helpommin avautuvaa arkikieltä kuvaamaan viestittävä aihetta (Harcourt ym. 2019: 270).

Haastetta lisää entisestään se, että sopeutuminen on abstrakti termi, jota voidaan käyttää ja tulkita monin eri tavoin (Bassett & Fogelman 2013; Cotton & Stevens 2019; Moser 2014). Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ilmenee lukemattomina erilaisina tekoina, joita tehdään yhteiskuntien eri tasoilla useiden toimijoiden toimesta (Cotton & Stevens 2019), eli termi ei sinänsä viittaa mihinkään yhteen helposti hahmotettavaan ja omaksettavaan asiaan tai tekoon. Simonetin ja Fatorin (2016: 4) mukaan yksi termin haasteista on, että se viittaa samalla sekä prosessiin että lopputulemaan. Myös Moser (2014: 349) korostaa, että sopeutuminen on samalla vastaus epästabiiliuden tilaan ja itsessään epästabiiliuden muoto. Sopeutumiselle on vaikea määritellä lopullista maaliviivaa, sillä sopeutumisen kohteena oleva ilmasto on alati muutoksessa. Toisin sanoen viestinnässä on tunnistettava, että sopeutuminen on niin sanotusti ikuisuusprojekti (Dow & Tuler 2022). Hämmennystä voi aiheuttaa myös se, että sopeutuminen voi esiintyä asiayhteyksissä, joissa yhteys ilmastoon ei ole täysin ilmeinen (esim. ruokaturva, riskienhallinta; ks. Moser 2018), ja sopeutumisella on useita käytössä olevia synonyymeja, kuten varautuminen ja ilmastoresilienssi (MacInnis ym. 2015).

Sopeutusviestinnässä piilee kuitenkin myös mahdollisuuksia. Ensinnäkin on olemassa näyttöä siitä, että yleisö hyväksyy sopeutumistermin melko nopeasti ja ymmärtää sopeutumisen itsenäisesti monisyisenä ilmiönä (Cotton & Stevens 2019; Moser 2013; ks. 2014: 341). Toiseksi sopeutumiseen voidaan liittää laajoja ja yleisesti tavoittelemisen arvoisia asioita, kuten ruokaturvan saavuttaminen, kansanterveyden edistäminen, valtion kokonaisturvallisuuden ylläpitäminen sekä yleinen riskienhallinta (Moser 2018; O'Sullivan & Emmelhainz 2014; Romsdahl 2020). Aiemmissä tutkimuksissa esimerkiksi terveyskehykset on todettu toimivaksi strategiaksi viestiä ilmastonmuutoksesta (Kreslake ym. 2016; Maibach ym. 2010; Myers ym. 2012), joskaan ilmastonmuutoksen yhdistäminen toiseen asiayhteyteen ei aina saa kaikkien yleisöjen hyväksyntää (Cameron ym. 2021; Myers ym. 2012). Kolmanneksi sopeutusviestintä voi olla muuta ilmastoviestintää vetoavampaa myös ilmastonmuutokseen kielteisesti tai varautuneesti suhtautuville yleisösegmenteille. Sopeutumista voi pitää neutraalina suhteessa päästöleikkauksiin ja ilmastonmuutoksen perimmäisiin syihin (Evans ym. 2014; Howell ym. 2016), eikä siihen liity samanlaisia historiallisia ja poliittisia kamppailuja kuin ilmastonmuutoksen hillintään (Moser 2014). Koska sopeutumisella on usein muitakin kuin ilmastollisia tavoitteita, on jopa ehdotettu, että ilmastonmuutokseen kielteisesti suhtautuvien yleisösegmenttien kohdalla viestistä voidaan hävittää ilmastoyhteys (Cameron ym. 2021; Hine ym. 2016; Matlock ym. 2019; O'Sullivan & Emmelhainz 2014).

4.2 Paikallinen sopeutuminen

Sopeutuminen ymmärretään tavallisesti nimenomaan paikallisena ilmiönä (Preston ym. 2015). Sopeutusviestinnän oletettu keskeinen mahdollisuus liittyy juuri paikallisuuteen (esim. Cantrill ym. 2019; Moser 2014; Schroth ym. 2014; Wirth ym. 2014). Ajatuksena on, että sopeutusviestintä tekee ilmastonmuutoksesta todellisemman ja käsin kosketeltavamman ongelman paikantamalla sen viestin vastaanottajan fyysiseen ja sosiaaliseen lähiympäristöön (Moser 2014: 338). Argumentin mukaan paikallisten seurauksien korostaminen kaventaa ilmastonmuutokseen yhdistettyä psykologista etäisyyttä tehden siitä ajallisesti, maantieteellisesti ja sosiaalisesti läheisemmän (Brügger, Dessai ym. 2015, 1). Empiirinen näyttö paikallistamisen hyödyllisyydestä on kuitenkin vielä ehdollista. Paikallisen ja kaukaisen/globaalin kehystyksen eroja testanneissa tutkimuksissa paikallinen kehystys ei edistänyt osallistujien ilmastotoimijuutta kaukaiseen tai globaaliin kehukseen nähden (Brügger ym. 2016; Halperin & Walton 2016; Mildenberger ym. 2019; Schoenefeld & McCauley 2016; Spence & Pidgeon 2010; vrt. Scannell & Gifford

Annu Perälä

2013). Osassa tutkimuksista jopa todettiin, että paikallinen kehystys laskee käsitystä ilmastoriskeistä ja ilmastonmuutoksen seurauksien vakavuudesta (Mildenberger ym. 2019; Spence & Pidgeon 2010).

Paikallistaminen ei siis selvästikään tarjoa ihmelääkettä ilmastoviestinnälle. Samalla on hyvä huomata, että viitatuissa kokeellisissa tutkimuksissa osallistujat altistuivat viesteille vain kertaluontoisesti lyhyen ajan. On epärealistista ajatella, että yksi viesti voisi perustavanlaatuisesti muuttaa ihmisten käsityksiä etenkin ilmastonmuutoksen kaltaisesta kompleksisesta ilmiöstä. Onkin ehdotettu, että paikallistamisen tehottomuus voisi itsessään olla osoitus ilmastonmuutoksen psykologisesta etäisyydestä (Spence & Pidgeon 2010: 663). Ilmastonmuutos voidaan myös paikallistaa eri tavoin. Edellä viitatuissa tutkimuksissa painotus oli informatiivisissa viesteissä, jotka eivät suoranaisesti pyrkineet vetoamaan seikkoihin, jotka saavat ihmiset kiinnittymään paikkoihin. Paikkasidonnaisuudella, eli tunteellisella siteellä ihmisen ja paikan välillä, on osoitettu olevan myönteinen vaikutus ihmisten ilmastotoimijuuteen (Halperin & Walton 2016; Nicolosi & Corbett 2018; Scannell & Gifford 2013; van Valkengoed & Steg 2019). Paikat voivat myös olla eri ihmisille eri tavoin merkityksellisiä (esim. ekologinen, sosio-kulttuurinen, yhteisöllinen), jolloin viestinnän pitäisi puhutella juuri näitä erityisiä merkityksenantoja ollaakseen toimivaa (Brügger, Dessai ym. 2015; Nicolosi & Corbett 2018). Ei voida myöskään olettaa, että kaikille paikallinen ulottuvuus olisi globaalia merkityksellisempi (Brügger, Dessai ym. 2015; Devine-Wright 2013; Halperin & Walton 2016).

Ilmastonmuutoksen paikallistaminen voi ylipäänsä olla parempi viestinnällinen strategia pienempien, henkilökohtaisesti toimeenpantavien sopeutumistoimien motivoimiseen (Halperin & Walton 2016). Tutkimuksien mukaan ilmastonmuutoksen paikallistaminen ei suoraan vaikuta ihmisten halukkuuteen toimia, vaan siihen minkälaisen tiedon varassa he toimivat. Mitä lähempänä viestinnän kohteena oleva asia on viestin vastaanottajaa, sitä konkreettisempaan tietoon hän turvautuu asian prosessoinnissa. Tästä syystä paikallistettu viesti toimii paremmin henkilökohtaisten ilmastotekojen motivointiin, koska viestin ja teon konkretiatasot vastaavat toisiaan. Julkisten ilmastotoimien prosessointi taas nojaa abstraktimpaan tietoon, kuten henkilökohtaisiin arvoihin. (Brügger, Dessai ym. 2015; 2016; Brügger, Morton ym. 2015; Halperin & Walton 2016.) Toisaalta ei ole myöskään poissuljettua, etteikö paikallistaminen voisi johtaa ilmastotoimijuuden edistämisen kannalta kielteisiin lopputuloksiin. Se voi saada ihmiset vähättelemään paikallisia vaikutuksia tai kääntymään kuoreensa ja suhtautumaan kaikkeen ilmastotyöhön defensiivisesti (Brügger, Dessai ym. 2015; Nicolosi & Corbett 2018). Paikallistettu ilmastonmuutos voi myös laukaista niin sanotun NINBY-ilmiön, eli saada ihmiset vastustamaan omaan naapuristoon suunniteltua, ainakin joltain osin epämiellyttäväksi koettua sopeutumistoimea (Devine-Wright 2013).

Paikallistamisella voidaan kuitenkin myös kasvattaa viestien vastaanottajien käsitystä heidän vaikutusmahdollisuuksistaan. Ilmastotoimijuuden edistämisen kannalta on keskeistä, että ihmiset ajattelevat kykenevänsä tekemään jotain ilmaston eteen ja että tehdyillä toimilla on tosiasiallinen vaikutus (Bechtoldt ym. 2021; van Valkengoed & Steg 2019). Ilmastonmuutoksen hillinnässä on kyse ennen kaikkea globaalista ongelmasta, jonka ratkaisemiseksi maailman yhteenlaskettujen päästöjen olisi laskettava dramaattisesti. Tavoitteen saavuttamiseksi yhden ihmisen tai edes kaupungin tai valtion toimet eivät ole alkuunkaan riittäviä, elleivät muut tee omaa osuuttaan. Sopeutumisen tuloksellisuutta ja onnistumista voidaan kuitenkin mitata esimerkiksi yksittäisen kunnan tai valtion tasolla (Simonet & Fatorić 2016: 789). Yksi yhteisö ei voi pysäyttää ilmastonmuutosta, mutta voi olla varautunut siihen.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestiminen suurelle yleisölle: Kirjallisuuskatsaus sopeutusviestinnän haasteista ja mahdollisuuksista

4.3 Sopeutuminen luovuttamisena

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen voidaan ymmärtää kielteisesti ”kohtaloonsa alistumisena”, eli tietoisena valintana lakata hillitsemästä ilmastonmuutosta ja keskittyä vain sopeutumaan seurauksiin. Tästä syystä onkin pelätty, että sopeutusviestintä voisi olla vahingollista laajemmalle ilmastotyölle (ks. esim. Evans ym. 2014: 69; Moser 2014: 338). Hypoteesilla voidaan ajatella olevan epäsuoraa tukea, sillä ajatus ilmastonmuutoksen vääjäämättömästä etenemistä alentaa ihmisten halukkuutta toimia ilmastonmuutoksen hillinnän eteen (Marlon ym. 2019; Mayer & Smith 2019). Hypoteesin kuitenkin kumoo suora empiirinen näyttö tutkimuksista, joissa tarkastellaan sopeutumisesta viestimisen vaikutuksia ihmisten tarpeeseen ja haluun hillitä ilmastonmuutosta. Kahdessa tutkimuksessa sopeutumisesta viestiminen suorastaan kasvatti vastaajien kiinnostusta edistää ilmastotoimia (Adams ym. 2011; Evans ym. 2014). Kolmannessa tutkimuksessa ei löydetty samanlaista motivoivaa elementtiä, muttei myöskään tukea väitteelle siitä, että sopeutumisesta viestiminen vähentäisi yleisön sitoutuneisuutta ilmastonmuutoksen hillintään tai alentaisi siihen liittyvää riskikäsitystä (Carrico ym. 2015). Neljännessä tutkimuksessa sopeutusviestinnän havaittiin vaikuttavan myönteisesti erityisesti niiden ilmastotoimijuuteen, jotka eivät alkujaan olleet kovinkaan huolestuneita ilmastosta. Ilmastoasioissa valveutuneille ilmastonmuutoksen hillintää koskevat viestit toimivat paremmin. (Howell, Capstick & Whitmarsh 2016.)

Yleisellä tasolla sopeutusviestinnän ei siis pitäisi vaikuttaa kielteisesti vastaanottajien muuhun ilmastotoimijuuteen, mutta on silti mahdollista, että osa yleisöstä tulkitsee termin kielteisesti. Länsimaalaisille ilmastotyötä tekeville ammattilaisille toteutetussa haastattelututkimuksessa jopa 40 prosenttia suhtautui sopeutumistermiin kielteisesti ja liitti siihen ajatuksia muun muassa luovuttamisesta, fatalismista, epäonnistumisesta ja muuttumattomuudesta sekä haitallisuudesta hillinnälle (Simonet & Fatori 2015). Tulosta voidaan pitää siinäkin mielessä merkillepantavana, että kyse oli nimenomaan ilmastoasioiden parissa työskentelevistä henkilöistä, joiden voidaan olettaa tietävän, mitä sopeutumisella tarkoitetaan ja millaista konkreettista sopeutumistyötä maailmalla tehdään. Vastaavanlaista tutkimusta ei ole tehty kansalaisten keskuudessa, mutta heidän parissaan on kuitenkin havaittu taipumus priorisoida hillintä sopeutumisen ohi (Cone ym. 2013; Cotton & Stevens 2019; Ettinger ym. 2021; Kreslake 2019). Tämä voi ilmentää ajattelutapaa, joka pitää ilmastonmuutoksen hillintää suurempana moraalisena velvoitteena kuin itseaiheutettujen haittojen minimointia (Cotton & Stevens 2019). Viestinnän suunnittelussa olisi siksi hyvä pohtia sopeutumisen asemointia ja sanallistamista osana laajempaa ilmastotyötä – ja etenkin suhteessa ilmastonmuutoksen hillintään, joka on paremmin tunnettu tapa vastata ilmastokriisiin. Tällä tavoin yleisö ymmärtäisi paremmin, mikä on sopeutumisen asema ja merkitys laajemmassa ilmastotyössä.

Ilmastoviestinnän herättämällä tunteilla on suuri vaikutus sille, miten ihmiset ajattelevat ja toimivat (Salama & Aboukoura 2018). Tutkimuksellisia erimielisyyksiä vallitsee pääasiassa vain siitä, millaisten tunteiden herättäminen olisi suotavinta eli pitäisikö viestinnän esimerkiksi lisätä toiveikkuutta tai vaihtoehtoisesti ravistella (Brosch 2021). Viestimänipulaatioille perustuvat tutkimukset viittaavat siihen, että kielteisiä tuntemuksia herättävät sopeutusviestit olisivat jonkin verran motivoivampia (Hine ym. 2016; Palmer 2017; ks. myös Bechtoldt ym. 2021). Toisen tutkimuksen tehneet tutkijat spekuloidivat, että kielteisten tunteiden herättäminen voisi olla toimiva strategia erityisesti, kun ihmistä halutaan motivoida varautumaan tiettyä riskiä kohtaan ja toimivan huonommin, kun ihmisiä halutaan saada mukaan hillinnän kaltaiseen pitkäjänteiseen prososiaaliseen toimintaan (Hine ym. 2016: 8). Ranskalaistutkimuksessa myönteisiä ja kielteisiä tunteita herättämään pyrkivien postereiden välillä ei havaittu eroa vaikuttavuudessa, vaikka viestit sinänsä herättivätkin toisistaan poikkeavia tunteita vastaanottajissa (Bartz ym. 2020). Tulos osoittaa, että viestinnän vaikutuksien mittaaminen manipulaatioita seuranneilla asenne- ja käytösmuutoksilla ei yksin riitä avaamaan viestinnän kaikkia

Annu Perälä

vaikutuksia (ks. myös Lieske ym. 2014). Sopeutumislmiön – ja erityisesti siihen liittyvän viestinnän – tulkitsemista ja merkityksenantoja tarkasteleva laadullinen tutkimus on kuitenkin vielä vähäistä (ks. kuitenkin Cotton & Stevens 2019; Harcourt ym. 2019; Lynam 2016; Moser 2013).

4.4 Taloudellis-rationaalinen sopeutuminen

Ilmastonmuutokseen sopeutumisella tarkoitetaan yleensä erilaisia toimia, joilla varaudutaan ilmastonmuutoksen seurauksiin. Toimille voidaan usein laskea rahallinen kustannus ja hyöty. Tästä syystä sopeutuminen on mahdollista ymmärtää tarkoituksenmukaisena toimintana, jossa rationaaliset toimijat punnitsevat riskejä ja tapoja ehkäistä niitä. Pohdinnoissa painavat esimerkiksi riskin toteutumisen todennäköisyys ja seurauksien vakavuus sekä olemassa olevat keinot minimoida riskiä ja niiden taloudelliset kustannukset ja muut mahdolliset haitat. (Bassett & Fogelman 2013.) Sopeutumisviestinnällä voidaan pyrkiä luomaan narratiivi siitä, että riskeihin varautumalla vältetään vielä suuremmilta taloudellisilta, mutta myös inhimillisiltä, sosiaalisilta, kulttuurisilta ja ekologisilta kustannuksilta. Myös ilmastoviestinnässä oleellinen lopputulospystyvyys (McLoughlin 2021; van Valkengoed & Steg 2019) eli käsitys tehtävien toimien tuloksellisuudesta on helpommin ja selkeämmin artikuloitavissa. Sopeutumistoimien tuloksellisuus on usein todennettavissa lyhyellä tai keskipitkällä aikavälillä (Brügger, Morton ym. 2015) rajatun maantieteellisen alueen sisällä (Bechtoldt ym. 2021). Tällöin tehtävät toimet näyttävät helpommin henkilökohtaista etua tuottavana, ”järkevänä” toimintana, kun taas ilmastonmuutoksen hillintä on enemmän ”luopumista yhteisen hyvän eteen” (Howell ym. 2016). Sopeutuminen näyttää siten vastauksena kansalaisten nykyisiin tarpeisiin tulevaisuuden tarpeiden sijaan (Cotton & Stevens 2019).

Sopeutumistoimien ”järkevyyttä” ja ”tarkoituksenmukaisuutta” voi kuitenkin olla haastava viestiä, mikäli kohdeyleisö ei koe uhkaa ilmastoriskeistä tai ilmastonmuutoksen seurauksista. Tällöin sopeutuminen näyttää lähinnä (yksityisen tai julkisen) rahan tuhlaukselta ilman varmuutta hyödyistä (Moser 2014: 338). Kun viestinnän kohteeksi otetaan jokin ajallisesti ja tilallisesti lähellä oleva sopeutumistoimi, yleisön fokus keskittyy helposti sen konkreettisiin implikaatioihin, kuten taloudellisiin kuluihin ja välittömään hyötyyn (Brügger, Dessai ym. 2015). Kaikkinensa taloudelliset kustannukset muodostavat aidon ja merkittävän reaali maailman ehdon asenne- ja käyttämuutoksille, mikä tulee huomioida myös viestinnässä (Moser 2006). Taloudelliset kustannukset ovat yksi keskeisin tekijä, jonka ihmiset ottavat huomioon pohtiessaan henkilökohtaisesti ja julkisesti toteutettavia sopeutumistoimia (Bichard & Kazmierczak 2012; Brink & Wamsler 2019; Carlton & Jacobson 2013, 2016; Cone ym. 2013; Glaas ym. 2015; Harcourt ym. 2019). Henkilökohtaisesti toteutettavien sopeutumistoimien osalta ihmiset suosivat matalakustanteisia ja helposti toteutettavia toimia (Koerth ym. 2013; Kondo ym. 2021).

Sopeutumiskontekstissa tehty tutkimus talousaiheisten ilmastoviestien vaikuttavuudesta päätyi erilaiseen tulokseen kuin hillintäkontekstissa tehdyt tutkimukset (Hine ym. 2016; vrt. Hurlstone ym. 2014; Spence & Pidgeon 2010; Velautham ym. 2019). Australialaistutkimuksessa testattiin yhteensä viittä eri viestiä, joista yksi korosti toimimattomuuden yleisiä kielteisiä taloudellisia seurauksia. Tulosten mukaan talousviesti ei motivoinut yhtäkään yleisösegmenttiä, ei edes ilmastoasioissa varautuneita. Tutkijat speuloivat, että huomion kiinnittäminen taloudellisiin näkökohtiin olisi tehokkaampi viestintätapa hillinnän tapaisen globaalien ongelmien tapauksessa ja toimisi huomattavasti nopeammin viestihin, jotka käsittelevät uhkaa omaa itseä, omaisuutta ja perhettä kohtaan. (Hine ym. 2016.)

Talousviestien tehottomuutta voidaan tulkita myönteisenä signaalina (Hine ym. 2016: 9). Vaikka taloudellisten näkökulmien ja ilmaston yhdistäminen toisiinsa voivat yhtäältä vaikuttaa helpolta ja ilmeiseltä viestivalinnalta, on sitä myös pidetty epähedelmällisenä

Ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestiminen suurelle yleisölle: Kirjallisuuskatsaus sopeutusviestinnän haasteista ja mahdollisuuksista

lähestymistapana, joka lisää esimerkiksi individualismia ja ahneutta (Bonanno ym. 2021). Taloudellinen hyöty ilmastotoimijuuden ensisijainen motivaattorina tarkoittaa sitä, että kiinnostus ilmastoasioihin jää lyhytaikaiseksi ja aktivoituu uudestaan vain, jos taloudellista hyötyä on saatavilla toistamiseen (Corner & Clarke 2014). Toimivammaksi strategiaksi on nimetty viestin rakentaminen itseisarvoina pidettyjen asioiden ympärille (Bonanno ym. 2021; Corner & Clarke 2014). Sopeutusviestien liiallinen taloudellistaminen ja rationalisointi ainoastaan tarkoituksenmukaisiksi ja kaikkia hyödyttäväksi toiminnaksi voi myös merkitä erittäin suppeaa sopeutumiskäsitystä (Preston ym. 2015; Vasileiadou ym. 2014) tai epäuskottavaa ja naiivia viestiä.

4.5 Sopeutuminen riskeihin varautumisena

Ilmastonmuutokseen sopeutumisessa keskeiseen asemaan nousevat erilaiset ilmatoriskit, joiden varalta varaudutaan. Tästä syystä sopeutusviestintää voidaan pitää yhtenä riskiviestinnän muotona. Riskiviestinnän keskeinen taustaoletus on se, että henkilön käyttäytyminen riippuu siitä, miten korkeaksi hän arvioi ilmastoon liittyvät riskit ja millaisiksi hän kokee mahdollisuudet ehkäistä ja minimoida noita riskejä (Vulturius ym. 2020: 3). Riskikäsitys voi nousta joko omakohtaisten kokemusten tai muun tiedon kautta (Mildenberger ym. 2019: 16). Erityisesti muuhun kuin omiin suoriin kokemuksiin pohjaava tieto avaa mahdollisuuksia viestinnälle. Itse asiassa omakohtaisten kokemusten ja sopeutumiskäyttäytymisen välinen suhde on tutkimuksien mukaan verrattain heikko (van Valkengoed & Steg 2019; ks. myös Ray ym. 2017; Shao ym. 2017). Toisin sanoen riskiviestinnällä on aitoja mahdollisuuksia liikuttaa ihmisten mieliä, vaikeavat he omakisikaan omakohtaisia kokemuksia ilmastonmuutoksen seurauksista.

Riskikäsitteen muodostuminen on sekä kognitiivinen että affektiivinen prosessi (Carlton & Jacobson 2013). Yhtäältä riskiviestinnällä on selkeä suhde tieteelliseen ilmastotietoon, jota sen pitäisi pystyä levittämään. Hyvä ilmastotietous ennustaa korkeampaa riskikäsitystä (Boon 2016; Hu ym. 2017; Koerth ym. 2013). Riskiviestinnän onnistumisen kannalta tieto konkreettisista ratkaisuksista esitettyjen riskien ehkäisemiseksi tai torjumiseksi on erityisen tärkeää (Akerlof ym. 2015; Haer ym. 2016; Kreslake ym. 2016; Mah ym. 2020). Myös viestivän tahon luotettavuus on oleellista (Bazart ym. 2020; Hagen ym. 2016; Lieske ym. 2014; Seebauer & Babicky 2018). Informoinnin ohella viestinnän pitäisi myös vedota ihmisten affektiiviseen puoleen. Ensimmäinen ehdotettu strategia on huomioida viestinnässä erilaiset maailmankatsomukset ja arvot (Akerlof ym. 2016; Bechtoldt ym. 2021; Brink & Wamsler 2019; McNeeley & Lazrus 2014), esimerkiksi rakentamalla viesti jaettujen kulttuuristen arvojen ympärille (Bonanno ym. 2021). Toinen strategia on henkilökohtaistaa ja paikallistaa riskiviestintää (Akerlof ym. 2015; Brink & Wamsler 2019; Carlton & Jacobson 2013, 2016; Ettinger ym. 2021; Haer ym. 2016; Lieske ym. 2014; Wobus ym. 2018). Yksi esimerkki tästä on toisten ihmisten henkilökohtaisista ilmastokokemuksista ammentaminen viestinnällisiin tarkoituksiin (Lawrence ym. 2014; Valois ym. 2020; Vasileiadou & Botzen 2014).

Riskiviestinnän keskeinen haaste on se, että viestintäponnisteluista huolimatta viestien vastaanottajat kokevat ilmastoriskit epäuskottavina tai vähäisinä. Ilmastoriskien arvioiminen on kognitiivisesti hankalaa (Budescu ym. 2009; Ettinger ym. 2021; Harcourt ym. 2019). Maallikot esimerkiksi usein arvioivat tulevat säämuutokset ilmastoennusteita suuremmiksi (Eschliman ym. 2020; Priestley ym. 2021), eli heidän on vaikea hahmottaa kuinka suuret muutokset ovat todellisuudessa merkittäviä (Ballantyne ym. 2018). Kylmemmissä maissa asuvilla voi olla erityisiä vaikeuksia tunnistaa kuumuuteen liittyviä riskejä (Howe ym. 2019; Taylor ym. 2019). Suuren yleisen tavat prosessoida ja tulkita riskejä ja riskiviestintää myös poikkeavat toisistaan. Tyypillinen strategia tiedon prosessoinnissa on pohtia viestin relevanssia ja merkittävyyttä suhteessa henkilökohtaisiin kokemuksiin ja itselle tuttuihin paikkoihin (Ballantyne ym. 2018). Myös tunteet näyttelevät

Annu Perälä

omaa osaansa (Harcourt ym. 2019). Siinäkin, mitkä asiat ymmärretään ylipäänsä riskeiksi, on eroja niin maallikoiden ja asiantuntijoiden välillä (Carlton & Jacobson 2016) kuin maallikoiden kesken (Carlton & Jacobson 2013). Myös maallikkojen käsitykset siitä, miten riskeistä pitäisi viestiä, voivat haastaa vastuullisen tiedonvälityksen periaatteet. Fokusrhmätutkimuksessa osallistujat pitivät sääennusteisiin liittyvien epävarmuuksien viestimistä turhana tai jopa haitallisena (Ettinger ym. 2021). Tärkeä viestinnällinen tavoite olisikin osoittaa, että päätöksiä ja tekoja on tehtävä riskeihin liittyvistä epävarmuuksista huolimatta (Neset ym. 2020).

Viestinnän tavoitteesta riippuen voi olla oleellista ottaa kantaa vastuukysymyksiin, eli siihen kenen vastuulla konkreettinen toiminta on. Suuren yleisön keskuudessa sopeutumistoimet mielletään usein paikallisen tai kansallisen hallinnon vastuualaan kuuluvaksi, eikä omaa vastuuta aina tunnusteta tai tunnusteta (Bichard & Kazmierczak 2012; Glaas ym. 2015; Harcourt ym. 2019; Lawrence ym. 2014; ks. myös Seebauer & Babczyk 2018). Tämänkaltainen vastuunsiirto näyttää pätevän erityisesti, kun puhutaan yleisesti sopeutumisen, mutta lievenevän, mikäli puhutaan konkreettisista sopeutumistoimista (Glaas ym. 2015).

4.6 Sopeutuminen transformatiivisena muutoksena

Yleisin tapa ymmärtää ilmastonmuutokseen sopeutuminen on niin sanottu ”mukautuva sopeutuminen” (esim. Bassett & Fogelman 2013; Boussalis ym. 2019; Ford & King 2015). Tämän sopeutumiskäsityksen mukaan erilaisilla toimilla voidaan mukautua ilmastonmuutoksen realisoituneisiin seurauksiin ja minimoida tai eliminoida tulevia riskejä. Myös tässä artikkelissa analysoidut artikkelit nojautuvat lähes yksinomaan tämänkaltaiseen käsitykseen sopeutumisesta. Sopeutuminen on kuitenkin mahdollista ymmärtää vaihtoehtoisesti kokonaisvaltaisempana muutosprosessina, jossa puututaan ilmastohaavoittuvaisuuden juurisyihin järjestelmätasolla. Tällaista sopeutumista kutsutaan transformatiiviseksi sopeutumiseksi. Sen ”maltillisempi” versio on reformistinen sopeutuminen, joka ottaa huomioon ilmatoriskien ja -haavoittuvaisuuden takana olevat sosiaaliset tekijät ja pyrkii muokkaamaan niitä olemassa olevan järjestelmän sisällä. Muutoksen kohteena ovat tällöin vallitsevat yhteiskunnalliset säännöt ja päätöksentekoprosessit, mutta eivät perustavanlaatuisemmat normit ja periaatteet niiden takana kuten transformatiivisessa sopeutumisessa. (Bassett & Fogelman 2013.)

Transformatiivisesta sopeutumisesta viestiminen poikkeaa muusta sopeutumisviestinnästä. Ensinnäkin viestinnän perimmäinen tavoite muuttuu tietoisuuden kasvattamisesta ja käytöksellisistä muutoksista kohti jotakin suurempaa. Transformatiivinen sopeutumisviestintä pyrkii muovaamaan käsityksiä siitä, mikä on yleisesti hyväksyttyä sosiaalista todellisuutta ja niin sanotun terveen järjen mukaista (Emanuel & Kagan 2018). On esimerkiksi esitetty, että on mahdotonta erottaa ilmastoviestintä viestinnästä, joka käsittelee samanaikaisesti vaihtoehtoista taloudellista mallia, joka on yhteensovitetussa kestävän kehityksen kanssa (emt). Ilmastokysymysten parissa työskentelevät ammattilaiset näkevät (transformatiivisessa) sopeutumisessa innovatiivisen mahdollisuuden ajatella elämä uusiksi kestävän kehityksen arvojen mukaisesti (Simonet & Fatorić 2016). Toiseksi transformatiivisen sopeutumisviestinnän pitäisi ainakin jossain määrin puhutella toisia psykologisia vaikuttamia kuin perinteisemmän sopeutumisviestinnän, sillä transformatiivista sopeutumiskäyttäytymistä selittävät ainakin osin eri tekijät kuin perinteisempää sopeutumiskäyttäytymistä (esim. Barnes ym. 2020).

Koska transformatiivisessa sopeutumisessa on ilmeistä yhdenmukaisuutta ilmastonmuutoksen hillinnän kanssa, transformatiivinen sopeutumisviestintä todennäköisesti puhuttelisi enemmän niitä, jotka suhtautuvat ilmastoasioihin kaikinensa myönteisesti. Tämä ei tarkoita, että hillintä ja sopeutuminen olisivat toisilleen vastakkaisia ilmiöitä.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestiminen suurelle yleisölle: Kirjallisuuskatsaus sopeutusviestinnän haasteista ja mahdollisuuksista

Päinvastoin poliittisten hillintä- ja sopeutumistoimien kannatus on samaa luokkaa (Hagen ym. 2016), ja yksi ja sama henkilö todennäköisesti kannattaa molempia yhtäaikaista (Brügger, Morton ym. 2015). Ruotsalaistutkimus kuitenkin antaa viitteitä siitä, että ilmastoasioihin myönteisesti suhtautuville sopeutuminen sulautuu osaksi yleistä ilmastoimijuutta. Tutkimuksessa yhdeksi arkkityypiksi hahmotettiin yhteisöllinen sopeutuja eli henkilö, jolla oli korkea motivaatio sopeutua, mutta joka ei todennäköisesti ollut tehnyt mitään konkreettisia (mukautuvia) sopeutumistoimia. Samanaikaisesti hän koki suurta huolta ilmastosta ja toimi ympäristöystävällisesti. (Brink & Wamsler 2019.) Transformatiivinen sopeutusviestintä voi myös paremmin vastata ilmastoasioissa valvutuneen yleisön riskikäsitystä. Tätä tukee fokusryhmätutkimuksesta tehty havainto, jossa kodinomistajuuteen ja asumiseen liittyvät sopeutusviestit lumen poistosta ja seinien maalaamisesta herättivät osallistujissa kriittistä neuvottelua, sillä ehdotetut ratkaisut eivät tuntuneet olevan lainkaan linjassa sen kanssa, kuinka suurena uhkana he näkivät ilmastonmuutoksen (Ballantyne ym. 2018: 12). Toisessa tutkimuksessa merenpinnan nousun paikallisia vaikutuksia koskeva viestintä vähensi vastaanottajien käsitystä tulvaporrttien hyödyllisyydestä (sopeuttava toimi), mutta päinvastaisesti lisäsi käsitystä fossiilisten polttoaineiden vähentämisen hyödyllisyydestä (hillitsevä toimi, ks. Velautham ym. 2019).

Transformatiivisen sopeutusviestinnän keskeisimpiä haasteita ovat viestinnän perimmäisen tavoitteen suuruus sekä viestittävän ilmiön kompleksisuus. Mukautuvaan sopeutumiskäsitykseen nojaavat viestit ovat omiaan ”arkipäiväistämään” ja konkretisoimaan ilmastoviestintää (Wirth ym. 2014). Transformatiivinen sopeutusviestintä on päinvastaisesti henkilökohtaisesti etäännyttävämpää ja abstraktimpaa. Ensimmäisessä ulottuvuudessa mainitut haasteet sopeutumistermin uutuudesta ja abstraktiudesta sekä epäselvästä suhteesta ilmastonmuutoksen hillintään vain kasvavat siirryttäessä puhumaan transformatiivisesta sopeutusviestinnästä.

5. Lopuksi – haasteita ja mahdollisuuksia tulevalle sopeutusviestinnän tutkimukselle

Artikkelissa tekemäni kirjallisuuskatsauksen perusteella kiteytän lopuksi, millaisia haasteita ja mahdollisuuksia sopeutusviestinnän tutkimukselle on hahmotettavissa. Yksi oikeastaan kaiken ilmastoviestinnän tutkimuksen keskeisimmistä haasteista on se, miten viestinnän vaikutusta voidaan mitata tai osoittaa. Kirjallisuuskatsauksessa hyödynetyissä artikkeleissa vaikuttavuutta tutkitaan pääasiassa koetilanteissa, joissa altistus viestille on lyhytaikainen ja keinotekoinen, ja vaikutusta mitataan asenteellisina muutoksina ja aikeina tehdä tekoja tulevaisuudessa. Intentiot eivät kuitenkaan automaattisesti johda tosiasiallisiin käytösmuutoksiin (Howell 2014), ja tosiasiallisten käytösmuutosten selittäminen on hankalampaa kuin intentioiden selittäminen (Niles ym. 2016). Ilmastotoimijuuden edistämisen kannalta myönteiseksi tulkittavat asennemuutokset eivät nekään välttämättä johda toimintaan (Vulturius ym. 2020), vaan voivat joissakin tapauksissa jopa ehkäistä sitä (Levine & Kline 2017). Ylipäänsä ilmastotoimijuudessa on kyse kompleksisesta yhdistelmä asenteita ja valintoja, joita mahdollistavat ja rajoittavat lukuisat sosiaaliset, taloudelliset, kognitiiviset ja rakenteelliset tekijät (van der Linden 2015; Whitmarsh 2009). Kyse on myös jatkuvasti uudelleen toteutettavasta toimijuuudesta, jota ei voi tyypistää kertaluontoiseen tekoon tai yhteen ajattelutapaan. Tulokset harvoista viestinnän vaikuttavuutta pitkällä aikavälillä tutkineista tutkimuksista ovat kaksijakoisia (Haer ym. 2016; vrt. Vulturius ym. 2020).

Sopeutusviestinnän tutkimuksen toinen avoin kysymys liittyy ilmastonmuutoksen paikallistamisen toimivuuteen viestintästrategiana. Osa aikaisemmista tutkimuksista joko olettaa tai päättelee ilmatoriskien henkilökohtaistamisen ja paikallistamisen olevan

mielekäs strategia ilmastotoimijuuden motivoimiseksi, kun taas empiirinen ja osa teoreettisesta keskustelusta on varauksellisempaa. Ilmastonmuutoksen paikallistamista viestinnällisenä strategiana ei kuitenkaan pitäisi olettaa kategoriseksi tai staattiseksi. Tutkimuksessa etsitään ja löydetään jatkuvasti uusia tapoja viestiä ilmastonmuutoksen paikallisista aspekteista entistä paremmin ja vetoavammin esimerkiksi visualisointien (esim. Calil ym. 2021; Neset ym. 2016), pelillistämisen (esim. Schroth ym. 2014) ja taiteen (esim. Aragón ym. 2019) avulla tai luomalla kaksisuuntaisia keskustelevia kohtauksia (esim. Akerlof ym. 2015; Rhoades ym. 2019). Vaikka olemassa oleva tutkimus osoittaa, ettei paikallistaminen tarjoa minkäänlaista maagista ihmelääkettä ilmastoviestinnälle, ei sitä tule täysin hylätäkään.

Tehdyn kirjallisuuskatsauksen perusteella sopeutumisviestinnän tutkimuksen kenttä hyötyisi lisätutkimuksesta, joka ottaisi vahvemmin lähtökohdaksi viestinnän dialogisen luonteen. Vaikuttavan sopeutumisviestinnän mysteeriä ei voida lähteä avaamaan ilman parempaa ja monipuolisempaa käsitystä siitä, miten ihmiset tulkitsevat ja merkityksellistävät ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyviä erilaisia viestejä. Aiemman kirjallisuuden pohjalta voidaan olettaa, että sopeutumisviestien tulkitsemiseen liittyy tiettyjä jännitteitä sen uutuuden ja joidenkin kielteisten konnotaatioiden vuoksi, mutta myös mahdollisuuksia sopeutumisen monipuolisen käyttöalan ja tietyn henkilökohtaisen, taloudellisen ja alueellisen relevanssin vuoksi. Myös sosiaalinen konteksti, jossa viestintä tapahtuu, vaikuttaa sen tulkintaan. Toinen relevantti näkökohta on viestinnän maantieteellinen viitekehys. Sopeutumisviestinnän tulkitseminen ja merkityksenannot eivät ole yhtenäisiä Vaasassa ja Kaliforniassa toisistaan poikkeavien yhteiskunnallisten, kulttuuristen – ja ilmastollisten – kontekstiensä vuoksi.

Olemassa oleva sopeutumisviestinnän tutkimus perustuu pitkälti käsitykseen sopeutumisesta mukautuvana toimintana, ei kokonaisvaltaisempaan transformaationa kohti kestävästä yhteiskuntaa. Tulevaisuudessa tutkimuksessa voitaisiin vielä tarkemmin pohtia transformatiivisen sopeutumisviestinnän teoreettisia tunnusmerkkejä ja paikantaa sen asemaa laajemman ilmastoviestintä-sateenvarjon alla. Myös empiiristä tutkimusta transformatiivisen sopeutumisviestinnän tulkitsemisestä ja merkityksenannoista tarvitaan. Toisaalta julkisuudessa on joitakin viitteitä siitä, että ilmastonmuutoksen hillinnästä ja sopeutumisesta on tulossa rinnakkain käytettävä fraasipari – etenkin jos käsitys sopeutumisen ja hillinnän yhtäaikaisesta tarpeellisuudesta vakiintuu osaksi yleistä sosiaalista todellisuutta. Tällä on vaikutuksia niin tieteelliselle keskustelulle kuin käytännön viestintäpönnisteluille.

Lähdeluettelo

- Adams, S., Vynne, S., Mazze, S., Hamilton, R., & Ocana, M. (2011). *Can Climate Change Preparedness Efforts Spur Greater Interest in Emission Reductions? The Influence of Adaptation Planning on Attitudes Toward Climate Change Mitigation. Evidence from Oregon*. The Resource Innovation Group.
- Agin, S., & Karlsson, M. (2021). Mapping the Field of Climate Change Communication 1993–2018: Geographically Biased, Theoretically Narrow, and Methodologically Limited. *Environmental Communication* 15(4), 431–446.
- Akerlof, K. L., Delamater, P. L., Boules, C. R., Upperman, C. R., & Mitchell, C. S. (2015). Vulnerable populations perceive their health as at risk from climate change. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 12(12), 15419–15433.
- Akerlof, K. L., Rowan, K. E., la Porte, T., Batten, B. K., Ernst, H., & Sklarew, D. M. (2016). Risky business: Engaging the public on sea level rise and inundation. *Environmental Science and Policy* 66, 314–323.
- Aragón, C., Buxton, J., & Hamin Infield, E. (2019). The role of landscape installations in climate change communication. *Landscape and Urban Planning* 189, 11–14.

Ilmastomuutokseen sopeutumisesta viestiminen suurelle yleisölle: Kirjallisuuskatsaus sopeutusviestinnän haasteista ja mahdollisuuksista

- Attems, M. S., Schlögl, M., Thaler, T., Rauter, M., & Fuchs, S. (2020). Risk communication and adaptive behaviour in flood-prone areas of Austria: A Qmethodology study on opinions of affected homeowners. *PLoS ONE* 15(5).
- Ballantyne, A. G. (2016). Climate change communication: What can we learn from communication theory? *Climate Change* 7(3), 329–344.
- Ballantyne, A. G., Glaas, E., Neset, T. S., & Wibeck, V. (2018). Localizing Climate Change: Nordic Homeowners' Interpretations of Visual Representations for Climate Adaptation. *Environmental Communication* 12(5), 638–652.
- Barnes, M. L., Wang, P., Cinner, J. E., Graham, N. A. J., Guerrero, A. M., Jasny, L., Lau, J., Sutcliffe, S., & Zamborain-Mason, J. (2020). Social determinants of adaptive and transformative responses to climate change. *Nature Climate Change* 10(9), 823–828.
- Bassett, T. J., & Fogelman, C. (2013). Déjà vu or something new? The adaptation concept in the climate change literature. *Geoforum* 48, 42–53.
- Bazart, C., Trouillet, R., Rey-Valette, H., & Lautrédou-Audouy, N. (2020). Improving relocation acceptability by improving information and governance quality/results from a survey conducted in France. *Climatic Change* 160(1), 157–177.
- Bechtoldt, M. N., Götmann, A., Moslener, U., & Pauw, W. P. (2021). Addressing the climate change adaptation puzzle: a psychological science perspective. *Climate Policy* 21(2), 186–202.
- Bichard, E., & Kazmierczak, A. (2012). Are homeowners willing to adapt to and mitigate the effects of climate change? *Climatic Change* 112(3–4), 633–654.
- Bonanno, A., Ennes, M., Hoey, J. A., Moberg, E., Nelson, S. M., Pletcher, N., & Tanner, R. L. (2021). Empowering hope-based climate change communication techniques for the Gulf of Maine. *Elementa* 9(1).
- Boon, H. J. (2016). Perceptions of climate change risk in four disaster-impacted rural Australian towns. *Regional Environmental Change* 16(1), 137–149.
- Boussalis, C., Coan, T. G., & Holman, M. R. (2019). Communicating climate mitigation and adaptation efforts in American cities. *Climate* 7(3).
- Brink, E., & Wamsler, C. (2019). Citizen engagement in climate adaptation surveyed: The role of values, worldviews, gender and place. *Journal of Cleaner Production* 209, 1342–1353.
- Brosch, T. (2021). Affect and emotions as drivers of climate change perception and action: a review. *Current Opinion in Behavioral Sciences* 42, 15–21.
- Brügger, A., Dessai, S., Devine-Wright, P., Morton, T. A., & Pidgeon, N. F. (2015). Psychological responses to the proximity of climate change. *Nature Climate Change* 5, 1031–1037.
- Brügger, A., Morton, T. A., & Dessai, S. (2015). Hand in hand: Public endorsement of climate change mitigation and adaptation. *PLoS ONE* 10(4).
- Brügger, A., Morton, T. A., & Dessai, S. (2016). “Proximising” climate change reconsidered: A construal level theory perspective. *Journal of Environmental Psychology* 46, 125–142.
- Bruine de Bruin, W., Rabinovich, L., Weber, K., Babboni, M., Dean, M., & Ignon, L. (2021). Public understanding of climate change terminology. *Climatic Change* 167(3–4).
- Budescu, D. v., Broomell, S., & Por, H.-H. (2009). Improving Communication of Uncertainty in the Reports of the Intergovernmental Panel on Climate Change. *Psychological Science* 20(3), 299–308.
- Calil, J., Fauville, G., Queiroz, A. C. M., Leo, K. L., Newton Mann, A. G., Wise-West, T., Salvatore, P., & Bailenson, J. N. (2021). Using virtual reality in sea level rise planning and community engagement—an overview. *Water* 13(9).
- Cameron, L., Rocque, R., Penner, K., & Mauro, I. (2021). Evidence-based communication on climate change and health: Testing videos, text, and maps on climate change and Lyme disease in Manitoba, Canada. *PLoS ONE* 16(6).
- Cantrill, J., Budesky, R., & Burroughs, B. (2019). Home waters run deep: leveraging place perception and trout conservation to promote climate change adaptation. *Human Dimensions of Wildlife* 24(4), 1–15.
- Carlton, S. J. & Jacobson, S. K. (2013). Climate change and coastal environmental risk perceptions in Florida. *Journal of Environmental Management* 130, 32–39.

- Carlton, S. J. & Jacobson, S. K. (2016). Using Expert and Non-expert Models of Climate Change to Enhance Communication. *Environmental Communication* 10(1), 1–24.
- Carrico, A. R., Truelove, H. B., Vandenbergh, M. P., & Dana, D. (2015). Does learning about climate change adaptation change support for mitigation? *Journal of Environmental Psychology* 41, 19–29.
- Cone, J., Rowe, S., Borberg, J., Stancioff, E., Doore, B., & Grant, K. (2013). Reframing Engagement Methods for Climate Change Adaptation. *Coastal Management* 41(4), 345–360.
- Corner, A., & Clarke, J. (2014). *Communicating climate change adaptation: A practical guide to values-based communication*. Adaptation Scotland.
- Cotton, M., & Stevens, E. (2019). Mapping discourses of climate change adaptation in the United Kingdom. *Weather, Climate, and Society* 11(1), 17–32.
- Devine-Wright, P. (2013). Think global, act local? The relevance of place attachments and place identities in a climate changed world. *Global Environmental Change* 23(1), 61–69.
- Dow, K., & Tuler, S. (2022). Risk Amplification and Attenuation as Communication Strategies in Climate Adaptation in Urban Areas. *Risk Analysis* 42(7), 1440–1454.
- Emanuel, J., & Kagan, C. (2018). Communicating Climate Change in the Greater Manchester Region: A Whole Systems Approach to Change. Teoksessa *Handbook of Climate Change Communication: Vol. 2. Climate Change Management*. Springer International Publishing. 405–419.
- Ernoul, L., Varelzidou, S., Charpentier, M., & Muryanyi-Kovacs, C. (2020). Perception of climate change and mitigation strategies in two European Mediterranean deltas. *AIMS Geosciences* 6(4), 561–576.
- Eschliman, C. M., Kuster, E., Ripberger, J., & Wootten, A. M. (2020). Preparing to adapt: are public expectations in line with climate projections? *Climatic Change*, 163(2), 851–871. <https://doi.org/10.1007/s10584-020-02830-2>
- Ettinger, J., Walton, P., Painter, J., Osaka, S., & Otto, F. E. L. (2021). “What’s Up with the Weather?” Public Engagement with Extreme Event Attribution in the United Kingdom. *American Meteorological Society* 12(2), 341–352.
- Evans, L., Milfont, T. L., & Lawrence, J. (2014). Considering local adaptation increases willingness to mitigate. *Global Environmental Change* 25(1), 69–75.
- Ferranti, E. J. S., Yan Wong, J. H., & Dhesi, S. (2021). A Comparison of Government Communication of Climate Change in Hong Kong and United Kingdom. *Weather, Climate, and Society* 13(2), 287–302.
- Ford, J. D., & King, D. (2015). Coverage and framing of climate change adaptation in the media: A review of influential North American newspapers during 1993–2013. *Environmental Science and Policy* 48, 137–146.
- Glaas, E., Gammelgaard Ballantyne, A., Neset, T. S., Linnér, B. O., Navarra, C., Johansson, J., Opach, T., Rød, J. K., & Goodsite, M. E. (2015). Facilitating climate change adaptation through communication: Insights from the development of a visualization tool. *Energy Research and Social Science* 10, 57–61.
- Haer, T., Botzen, W. J. W., & Aerts, J. C. J. H. (2016). The effectiveness of flood risk communication strategies and the influence of social networks-Insights from an agent-based model. *Environmental Science and Policy* 60, 44–52.
- Hagen, B., Middel, A., & Pijawka, D. (2016). European Climate Change Perceptions: Public support for mitigation and adaptation policies. *Environmental Policy and Governance* 26(3), 170–183.
- Halperin, A., & Walton, P. (2016). The Importance of Place in Communicating Climate Change to Different Facets of the American Public. *Journal of Environmental Studies and Sciences* 6, 724–732.
- Harcourt, R., Bruine de Bruin, W., Dessai, S., & Taylor, A. (2019). Investing in a good pair of wellies: how do non-experts interpret the expert terminology of climate change impacts and adaptation? *Climatic Change* 155(2), 257–272.
- Heinrichs, H. (2010). Climate change and society – Communicating adaptation. Teoksessa M. Gross & H. Heinrich (Toim.). *Environmental Sociology: European Perspectives and Interdisciplinary Challenges*. Springer Netherlands. 323–344.

Ilmastomuutokseen sopeutumisesta viestiminen suurelle yleisölle: Kirjallisuuskatsaus sopeutusviestinnän haasteista ja mahdollisuuksista

- Hine, D. W., Phillips, W. J., Cooksey, R., Reser, J. P., Nunn, P., Marks, A. D. G., Loi, N., & Watt, S. (2016). Preaching to different choirs: How to motivate dismissive, uncommitted, and alarmed audiences to adapt to climate change? *Global Environmental Change* 36, 1–11.
- Holmes, D. C. (2020). Introduction to the Research Handbook on Communicating Climate Change. Teoksessa D. C. Holmes & L. M. Richardson (Toim.). *Research Handbook on Communicating Climate Change*. Elgar Publishing. 1–21.
- Howe, P. D., Marlon, J. R., Wang, X., & Leiserowitz, A. (2019). Public perceptions of the health risks of extreme heat across US states, counties, and neighborhoods. *Proceedings of the National Academy of Sciences* 116(14), 1–6.
- Howell, R. A. (2014). Investigating the Long-Term Impacts of Climate Change Communications on Individuals' Attitudes and Behavior. *Environment and Behavior* 46(1), 70–101.
- Howell, R. A., Capstick, S., & Whitmarsh, L. (2016). Impacts of adaptation and responsibility framings on attitudes towards climate change mitigation. *Climatic Change* 136(3–4), 445–461.
- Hu, S., Jia, X., Zhang, X., Zheng, X., & Zhu, J. (2017). How political ideology affects climate perception: Moderation effects of time orientation and knowledge. *Resources, Conservation and Recycling* 127, 124–131.
- Hurlstone, M. J., Lewandowsky, S., Newell, B. R., & Sewell, B. (2014). The effect of framing and normative messages in building support for climate policies. *PLoS ONE* 9(12).
- IPCC (2014). *Climate change 2014: Synthesis Report*. Intergovernmental Panel on Climate Change.
- IPCC (2022). *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability*. Intergovernmental Panel on Climate Change.
- Koerth, J., Vafeidis, A. T., Hinkel, J., & Sterr, H. (2013). What motivates coastal households to adapt pro-actively to sea-level rise and increasing flood risk? *Regional Environmental Change* 13(4), 897–909.
- Kondo, K., Mabon, L., Bi, Y., Chen, Y., & Hayabuchi, Y. (2021). Balancing conflicting mitigation and adaptation behaviours of urban residents under climate change and the urban heat island effect. *Sustainable Cities and Society* 65.
- Kreslake, J. M. (2019). Perceived Importance of Climate Change Adaptation and Mitigation According to Social and Medical Factors among Residents of Impacted Communities in the United States. *Health Equity* 3(1), 124–133.
- Kreslake, J. M., Price, K. M., & Sarfaty, M. (2016). Developing effective communication materials on the health effects of climate change for vulnerable groups: A mixed methods study. *BMC Public Health* 16(1).
- Krippendorff, K. (2019). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. SAGE Publications.
- Kumpu, V. (2022). What is Public Engagement and How Does it Help to Address Climate Change? A Review of Climate Communication Research. *Environmental Communication* 16(3), 304–316.
- Lawrence, J., Quade, D., & Becker, J. (2014). Integrating the effects of flood experience on risk perception with responses to changing climate risk. *Natural Hazards* 74(3), 1773–1794.
- Lenzholzer, S., Carsjens, G. J., Brown, R. D., Tavares, S., Vanos, J., Kim, Y. J., & Lee, K. (2020). Urban climate awareness and urgency to adapt: An international overview. *Urban Climate* 33.
- Levine, A. S., & Kline, R. (2017). A new approach for evaluating climate change communication. *Climatic Change*. Springer Netherlands. <https://doi.org/10.1007/s10584-017-1952-x>
- Lieske, D. J., Wade, T., & Roness, L. A. (2014). Climate change awareness and strategies for communicating the risk of coastal flooding: A Canadian Maritime case example. *Estuarine, Coastal and Shelf Science* 140, 83–94.
- van der Linden, S. (2015). The social-psychological determinants of climate change risk perceptions: Towards a comprehensive model. *Journal of Environmental Psychology* 41, 112–124.
- Lynam, T. (2016). Exploring social representations of adapting to climate change using topic modeling and Bayesian networks. *Ecology and Society* 21(4).

Annu Perälä

- MacInnis, B., Krosnick, J. A., Abeles, A., Caldwell, M. R., Prahler, E., & Dunne, D. D. (2015). The American public's preference for preparation for the possible effects of global warming: impact of communication strategies. *Climatic Change* 128(1–2), 17–33.
- Mah, A. Y. J., Chapman, D. A., Markowitz, E. M., & Lickel, B. (2020). Coping with climate change: Three insights for research, intervention, and communication to promote adaptive coping to climate change. *Journal of Anxiety Disorders* 75.
- Maibach, E. W., Nisbet, M., Baldwin, P., Akerlof, K., & Diao, G. (2010). Reframing climate change as a public health issue: An exploratory study of public reactions. *BMC Public Health* 10.
- Marlon, J. R., Bloodhart, B., Ballew, M. T., Rolfe-Redding, J., Roser-Renouf, C., Leiserowitz, A., & Maibach, E. (2019). How Hope and Doubt Affect Climate Change Mobilization. *Frontiers in Communication* 4.
- Matlock, M., Hopfer, S., & Ogunseitan, O. A. (2019). Communicating risk for a climate-sensitive disease: A case study of valley fever in central California. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 16(18).
- Mayer, A., & Smith, E. K. (2019). Unstoppable climate change? The influence of fatalistic beliefs about climate change on behavioural change and willingness to pay cross-nationally. *Climate Policy* 19(4), 511–523.
- McLoughlin, N. (2021). Communicating efficacy: How the IPCC, scientists, and other communicators can facilitate adaptive responses to climate change without compromising on policy neutrality. *Climatic Change* 169(1–2).
- McNeeley, S. M., & Lazrus, H. (2014). The cultural theory of risk for climate change adaptation. *Weather, Climate, and Society* 6(4), 506–519.
- Mildenberger, M., Lubell, M., & Hummel, M. (2019). Personalized risk messaging can reduce climate concerns. *Global Environmental Change* 55, 15–24.
- Moser, S. (2006). Talk of the city: Engaging urbanites on climate change. *Environmental Research Letters* 1.
- Moser, S. (2010). Communicating climate change: history, challenges, process and future directions. *Climate Change* 1, 31–53.
- Moser, S. (2013). Navigating the political and emotional terrain of adaptation: Community engagement when climate change comes home. Teoksessa S. Moser & M. Boykoff (Toim.). *Toward successful adaptation: Linking science and practice in managing climate change impacts*. Routledge. 289–305.
- Moser, S. (2014). Communicating adaptation to climate change: The art and science of public engagement when climate change comes home. *Climate Change* 5(3), 337–358.
- Moser, S. (2016). Reflections on climate change communication research and practice in the second decade of the 21st century: What more is there to say? *Climate Change* 7(3), 345–369.
- Moser, S. (2018). Communicating Climate Change Adaptation and Resilience. Teoksessa M. Nisbet (Toim.). *Oxford Research Encyclopedia of Climate Science*. Oxford University Press.
- Myers, T. A., Nisbet, M. C., Maibach, E. W., & Leiserowitz, A. A. (2012). A public health frame arouses hopeful emotions about climate change: A Letter. *Climatic Change* 113(3–4), 1105–1112.
- Nerlich, B., Koteyko, N., & Brown, B. (2010). Theory and Language of Climate Change Communication The Importance of Communicating About Climate Change to “Publics.” *Climate Change* 1, 97–110.
- Neset, T. S., Andersson, L., Uhrqvist, O., & Navarra, C. (2020). Serious gaming for climate adaptation –assessing the potential and challenges of a digital serious game for urban climate adaptation. *Sustainability* 12(5), 1–18.
- Neset, T. S., Glaas, E., Ballantyne, A. G., Linnér, B. O., Opach, T., Navarra, C., Johansson, J., Bohman, A., Rød, J., & Goodsite, M. (2016). Climate change effects at your doorstep: Geographic visualization to support Nordic homeowners in adapting to climate change. *Applied Geography* 74, 65–72.
- Nicolosi, E., & Corbett, J. B. (2018). Engagement with climate change and the environment: a review of the role of relationships to place. *Local Environment* 23(1), 77–99.

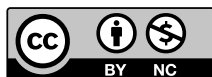
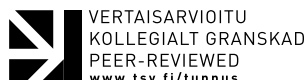
Ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestiminen suurelle yleisölle: Kirjallisuuskatsaus sopeutusviestinnän haasteista ja mahdollisuuksista

- Niles, M. T., Brown, M., & Dynes, R. (2016). Farmer's intended and actual adoption of climate change mitigation and adaptation strategies. *Climatic Change* 135(2), 277–295.
- O'Sullivan, T. M., & Emmelhainz, R. (2014). Reframing the climate change debate to better leverage policy change: An analysis of public opinion and political psychology. *Journal of Homeland Security and Emergency Management* 11(3), 317–336.
- Palmer, R., Bowd, K., & Griffiths, M. (2017). Media preferences, low trust and seasonal adjustment: Communicating climate change adaptation to vulnerable, low socioeconomic groups in Adelaide. *Global Media Journal: Australian Edition* 11(2), 1–15.
- Pearce, W., Brown, B., Nerlich, B., & Koteyko, N. (2015). Communicating climate change: Conduits, content, and consensus. *Climate Change* 6(6), 613–626.
- Preston, B. L., Mustelin, J., & Maloney, M. C. (2015). Climate adaptation heuristics and the science/policy divide. *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change* 20(3), 467–497.
- Priestley, R. K., Heine, Z., & Milfont, T. L. (2021). Public understanding of climate change-related sea-level rise. *PLoS ONE* 16(7).
- Ray, A., Hughes, L., Konisky, D. M., & Kaylor, C. (2017). Extreme weather exposure and support for climate change adaptation. *Global Environmental Change* 46, 104–113.
- Rhoades, J., Gruber, J., & Horton, B. (2019). Promoting the Resilience of Older Adults Through Participatory Climate Change Adaptation Planning. *De Gruyter* 16(3).
- Romsdahl, R. J. (2020). Deliberative framing: opening up discussions for local-level public engagement on climate change. *Climatic Change* 162, 145–163.
- Salama, S., & Aboukoura, K. (2018). Role of emotions in climate change communication. Teoksessa *Handbook of Climate Change Communication: Vol. 1*. Springer. 137–150.
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopisto.
- Scannell, L., & Gifford, R. (2013). Personally Relevant Climate Change: The Role of Place Attachment and Local Versus Global Message Framing in Engagement. *Environment and Behavior* 45(1), 60–85.
- Schoenefeld, J. J., & McCauley, M. R. (2016). Local is not always better: the impact of climate information on values, behavior and policy support. *Journal of Environmental Studies and Sciences* 6(4), 724–732.
- Schroth, O., Angel, J., Sheppard, S., & Dulic, A. (2014). Visual climate change communication: From iconography to locally framed 3D visualization. *Environmental Communication* 8(4), 413–432.
- Seebauer, S., & Babicky, P. (2018). Trust and the communication of flood risks: comparing the roles of local governments, volunteers in emergency services, and neighbours. *Journal of Flood Risk Management* 11(3), 305–316.
- Shao, W., Xian, S., Lin, N., & Small, M. J. (2017). A sequential model to link contextual risk, perception and public support for flood adaptation policy. *Water Research* 122, 216–225.
- Simonet, G., & Fatorić, S. (2016). Does “adaptation to climate change” mean resignation or opportunity? *Regional Environmental Change* 16(3), 789–799.
- Spence, A., & Pidgeon, N. (2010). Framing and communicating climate change: The effects of distance and outcome frame manipulations. *Global Environmental Change* 20(4), 656–667.
- Taylor, A., Dessai, S., & Bruine de Bruin, W. (2019). Public priorities and expectations of climate change impacts in the United Kingdom. *Journal of Risk Research* 22(2), 150–160.
- Valois, P., Bouchard, D., Talbot, D., Caron, M., Renaud, J. S., Gosselin, P., & Jacob, J. (2020). Adoption of flood-related preventive behaviours by people having different risks and histories of flooding. *Natural Hazards* 102(3), 1155–1173.
- van Valkengoed, A. M., & Steg, L. (2019). Meta-analyses of factors motivating climate change adaptation behaviour. *Nature Climate Change* 9(2), 158–163.
- Vasileiadou, E., & Botzen, W. J. W. (2014). Communicating adaptation with emotions: The role of intense experiences in raising concern about extreme weather. *Ecology and Society* 19(2).

Annu Perälä

- Vasileiadou, E., Hisschemöller, M., Petersen, A. C., Hazeleger, W., Betgen, C., de Hoog, I., & Min, E. (2014). Adaptation to extreme weather: Identifying different societal perspectives in the Netherlands. *Regional Environmental Change* 14(1), 91–101.
- Velautham, L., Ranney, M. A., & Brow, Q. S. (2019). Communicating Climate Change Oceanically: Sea Level Rise Information Increases Mitigation, Inundation, and Global Warming Acceptance. *Frontiers in Communication* 4.
- Vulturius, G., André, K., Gerger Swartling, Å., Brown, C., & Rounsevell, M. (2020). Successes and shortcomings of climate change communication: insights from a longitudinal analysis of Swedish Forest owners. *Journal of Environmental Planning and Management* 63(7), 1177–1195.
- Wardekker, A., & Lorenz, S. (2019). The visual framing of climate change impacts and adaptation in the IPCC assessment reports. *Climatic Change* 156(1–2), 273–292.
- Weber, K., Wernhart, S., Stickler, T., Fuchs, B., Balas, M., Hübl, J., & Damyanovic, D. (2019). Risk communication on floodings: Insights into the risk awareness of migrants in rural communities in Austria. *Mountain Research and Development* 39(2), 14–26.
- Whitmarsh, L. (2009). Behavioural responses to climate change: Asymmetry of intentions and impacts. *Journal of Environmental Psychology* 29(1), 13–23.
- Whittemore, R., & Knafl, K. (2005). The integrative review: updated methodology. *Journal of Advanced Nursing* 52(5), 546–553.
- Wirth, V., Prutsch, A., & Grothmann, T. (2014). Communicating climate change adaptation. State of the art and lessons learned from ten OECD Countries. *GAIA* 23(1), 30–39.
- Wobus, C., Zarakas, C., Malek, P., Sanderson, B., Crimmins, A., Kolian, M., Sarofim, M., & Weaver, C. (2018). Reframing Future Risks of Extreme Heat in the United States. *Earth's Future* 6(9), 1323–1335.

Artikkeli

Muuttuva maailma, sopeutuva Suomi

Sisällönanalyysi ilmastonmuutokseen sopeutumisesta Helsingin Sanomissa ja Yle Uutisissa vuosina 2017–2021

Ilmastonmuutoksen vääjäämätön eteneminen on tehnyt sopeutumisesta tärkeän yhteiskunnallisen kysymyksen. Enemmistö journalistisen median ilmastonmuutosta käsittelevistä sisällöistä kuitenkin keskittyy muihin aiheisiin kuin sopeutumiseen. Myös yleisön keskuudessa aiheeseen liittyy epätietoisuutta. Tässä artikkelissa tutkin, miten Helsingin Sanomat ja Yle Uutiset ovat esittäneet ilmastonmuutokseen sopeutumisen verkkoartikkeleissaan (n=469) vuosina 2017–2021. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen esitettiin pääasiassa sää- ja ilmiöihin varautumisena, vaikka suomalainen sopeutusjournalismi ei paikallisista sääoloista johtuen kietoutunut samalla lailla akuuttien säätapahdumien ympärille kuin monissa muissa maissa. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen näyttäytyi ennen kaikkea hallinnollisena kysymyksenä eikä juurikaan politisoitunut. Verkkoartikkeleissa keskityttiin paljolti ilmastonmuutoksen seurauksien yksityiskohtaiseen raportointiin eikä juuri täsmennetty mitä sopeutuminen tarkoittaa käytännössä. Johtopäätöksissä pohditiin aiemman kirjallisuuden pohjalta sitä, miten yleisö tulkitsee tuloksien mukaisia sopeutumissisältöjä.

ASIASANAT: ilmastonmuutos, ilmastonmuutokseen sopeutuminen, ilmastojournalismi, sisällönanalyysi, mediatutkimus

Ilmastonmuutokseen sopeutumisesta on tullut entistä polttavampi yhteiskunnallinen kysymys, kun on käynyt selväksi, ettei ilmastonmuutosta voida enää kokonaan pysäyttää. Lisääntyneet sää- ja ilmiöt sekä luontoalan menettäminen ja vahingoittuminen vaikuttavat monin tavoin luontoon ja sitä kautta myös ihmisiin, yhteiskuntiin ja talouteen. Ilmastonmuutoksen etenemisellä on laajamittaisia vaikutuksia esimerkiksi rakennettujen kaupunkiympäristöjen toimintaan, globaaliin ruoka- ja vesiturvaan sekä ihmisten terveyteen ja muuttoliikkeisiin. (IPCC 2022.) Ilmastonmuutokseen sopeutumisella viitataan kaikkien toimintaan, jolla pyritään varautumaan ja mukautumaan laajoihin, jo tapahtuneisiin

tai odotettavissa oleviin muutoksiin. Käsitetasolla sopeutuminen eroaa ilmastonmuutoksen hillinnästä, jolla viitataan toimiin, joilla vähennetään päästöjä tai lisätään hiilinieluja. (IPCC 2014, 76.) Sopeutuminen ja hillintä eivät kuitenkaan ole vastakkaisia tai toisiaan poissulkevia keinoja vastata ilmastokriisiin, vaan toisiaan täydentäviä (IPCC 2014, 17).

Journalistinen media on keskeisin lähde, josta ihmiset saavat tietoa ilmastonmuutoksesta (esim. Lehtonen ym. 2020, 74). Median tapa esittää ilmiö tietyllä tavalla muodostaa merkityksellistämisen horisontin (Schäfer ja O'Neill 2017). Mediarepresentaatiot eivät suoraan määrittele tai sanele ihmisten ilmastonmuutokseen liittyviä asenteita ja käsityksiä, mutta vaikuttavat osaltaan siihen, miten ihmiset merkityksellistävät muuttuvaa ilmastoja ja sen seurauksia. Kuitenkin vain pieni osa kaikista ilmastonmuutosta koskevista journalistisista sisällöistä käsittelee ilmastonmuutoksen sopeutumista (esim. Ford ja King 2015). Myös kansalaisten keskuudessa vallitsee epätietoisuutta siitä, mitä ilmastonmuutokseen sopeutumisella tarkoitetaan ja miten se eroaa julkisuudessa enemmän esillä olevasta ilmastonmuutoksen hillinnästä (esim. Ballantyne ym. 2018; Harcourt ym. 2019). Voidaan siis ajatella, että ilmastonmuutoksen sopeutumisen kaltaisen nousevan ilmiön mediaesityksillä on erityisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia, sillä yleisöllä on vähän ennakkokäsityksiä aiheesta.

Tässä artikkelissa tarkastellaan, miten *Helsingin Sanomat* ja *Yle Uutiset* esittävät ilmastonmuutoksen sopeutumisen journalistisissa sisällöissään vuosina 2017–2021. Tutkimusmenetelmänä käytetään aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Artikkelin johtopäätöksissä katse siirretään median sisällöistä kohti sisältöjä lukevia yleisöjä. Yleisön merkityksenantoja lähestytään välillisesti reflektoimalla tämän tutkimuksen tuloksia aiempaan tutkimuskirjallisuuteen, joka käsittelee ihmisten sopeutumistietoutta (esim. Ballantyne ym. 2018; Harcourt ym. 2019) sekä niin sanottua sopeutumiskäyttäytymistä selittäviä tekijöitä (van Valkengoed ja Steg 2019).

Sopeutuminen ilmastojournalismin aiheena

Ilmastonmuutos on yksi journalistisen median kestoaiheista. Lukuisissa tutkimuksissa on käsitelty aiheen saamaa huomiota ja esitystapoja eri medioissa ja kansallisissa konteksteissa (Pearce ym. 2015, 615). Keskeinen havainto on ollut ilmastonmuutosta koskevan uutisoinnin siirtyminen tiedesivuilta entistä vahvemmin politiikkaa ja yhteiskuntaa käsittelevän journalismin aiheeksi (Hase ym. 2021, 9; Pearce ym. 2015, 615; Schäfer 2015, 858). Ilmastojournalismi on myös erittäin tapahtumakeskeistä (Schäfer 2015, 856). Etenkin poliittiset tapahtumat, kuten kansainväliset ilmastokokoukset, kasvattavat ilmastonmuutosta käsittelevien uutisartikkeleiden määrää mediassa, kuten myös Hallitusten välisen ilmastopaneelin (IPCC) raporttien julkaisut ja erilaiset yhteiskunnalliset tapahtumat, kuten mielenosoitukset (Hase ym. 2021, 6). Kansalliset kulttuurit ja intressit heijastuvat uutisointiin erilaisina painotuksina (esim. Broadbent ym. 2016; Hase ym. 2021).

Vain pieni osa kaikesta länsimaalaisesta ilmastojournalismista käsittelee ilmastonmuutoksen sopeutumista (esim. Ahchong ja Dodds 2012; Olausson 2009; Gurwitt, Malkki ja Mitra 2017), joskin trendi on ollut kasvava (Boykoff ja Roberts 2007; Ford ja King 2015; Boykoff, Ghosh ja Venkateswaran 2013). Tarkempi laadullinen analyysi ilmastonmuutoksen sopeutumisen esittämisestä journalistisessa mediassa on ollut vähäistä. Vain kourallinen tutkimuksia tarkastelee sananmukaisesti ilmastonmuutoksen sopeutumisen mediarepresentaa-

tioita (Harcourt ym. 2020; Ford ja King 2015; Boykoff, Ghosh ja Venkateswaran 2013). Lisäksi sopeutumista on tarkasteltu erityisissä asiayhteyksissä, kuten IPCC:n ilmastoraporttien uutisoinnissa (Nerlich ja Jaspal 2014; O'Neill ym. 2015) ja paikallispoliittisen kamppailun raportoinnissa (Bowden, Nyberg ja Wright 2021). Enemmistö aihealueen tutkimuksesta on tapaustutkimuksia, joissa keskitytään johonkin ilmastonmuutoksen seuraukseen – ja siten välillisesti myös sopeutumiseen. Tyypillisesti tarkastelun kohteena on jonkin nimetyn sään ääri-ilmiön uutisointi (esim. Parida, Moses ja Rahaman 2021; Devitt ym. 2017; Henrique ym. 2019). Joukossa on myös tutkimuksia, joissa on pyritty ymmärtämään mediaesitysten vaikutuksia motivaatiolle toimia (Pinto, Myrick ja Xie 2020), riskikäskyksille (Brito, Miguel ja Pereira 2020), sosiaaliselle sopeutumiselle (Devitt ja O'Neill 2017) tai poliittisen prosessin kululle (Bowden, Nyberg ja Wright 2021).

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen mediaesityksiä tarkastelevat tutkimukset tulevat keskenään hyvin samansuuntaisiin johtopäätöksiin, olipa tutkimuksen fokuksena sopeutuminen tai jokin yksittäinen ilmastonmuutoksen seuraus. Kaiken kaikkiaan journalismissa sopeutuminen esitetään usein pyrkimyksenä palata takaisin ”normaalitilaan”, jota ilmastonmuutoksen realisoituneet seuraukset ovat hetkellisesti heilauttaneet (Kroepsch ym. 2018; Anderson, Chubb ja Djerf-Pierre 2018; Harcourt ym. 2020). Ajatus sopeutumisesta pitkän aikavälin toimintana, jossa pyritään rakentamaan yksilöllistä tai yhteisöllistä resilienssiä muuttuvaa maailmaa varten, on huomattavasti harvinaisempi. Tätä selittää osaltaan se, että journalistisissa sisällöissä keskitytään paljolti akuutteihin säätapautumiin (Boykoff ym. 2013; Ford ja King 2015; Harcourt ym. 2020). Yleisimmät mediassa esitetyt ratkaisut edustavat ”kovaa sopeutumista” eli hintavia fyysisiä rakennelmia tai teknologioita (esim. ”tulva-portti” tai pato) (Ford ja King 2015; Harcourt ym. 2020; Henrique ym. 2019; Devitt ym. 2017).

Sään ääri-ilmiöitä käsittelevissä journalistisissa sisällöissä vastuu ilmastonmuutokseen sopeutumisesta annetaan useimmiten poliittisille päätöksentekijöille tai viranomaisille (Devitt ja O'Neill 2017; Brito, Miguel ja Pereira 2020; Pinto, Myrick ja Xie 2020; Harcourt ym. 2020). Yleistä on myös tapahtumien politisointi eli hallituksen ja viranomaisten toiminnan monitorointi virheiden etsimiseksi ja syyllisten löytämiseksi (Anderson, Chubb ja Djerf-Pierre 2018; Bowden, Nyberg ja Wright 2021; Henrique ym. 2019; Bohensky ja Leitch 2014) sekä poliittisista erimielisyyksistä raportointi (Parida, Moses ja Rahaman 2021). Tavallisten ihmisten esittäminen on kaksijakoista. Yhtäältä heidät esitetään sään ääri-ilmiöiden uhreina, joilla ei ole mahdollisuuksia taistella yllättäviä ja hallitsemattomia tapahtumia vastaan (Brito, Miguel ja Pereira 2020; Gavin, Leonard-Milsom ja Montgomery 2011; Bowden, Nyberg ja Wright 2021; Parida, Moses ja Rahaman 2021). Toisaalta ihmisille säilytetään myös henkilökohtaista vastuuta – etenkin kuluttajina (esim. vakuutukset). Poliittiseen ja yhteisölliseen toimijuuteen liittyviä mahdollisuuksia ei vastaavasti juurikaan tunnisteta. Myös kuluttajuuteen liittyvät sosiaaliset, taloudelliset ja rakenteelliset eriarvoisuudet sivuutetaan. (Devitt ja O'Neill 2017; Gavin, Leonard-Milsom ja Montgomery 2011; Harcourt ym. 2020; Pinto, Myrick ja Xie 2020.)

Suomalaisten asenteista ja tietoudesta ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyen on vain vähän tietoa. Vaikka ilmastoasenteita on kartoitettu laajasti (ks. Heikkilä ja Perälä 2019), vain harvoissa kyselyissä kysytään suoraan sopeutumisesta tai varautumisesta. Ilmastobarometrissa (2019) tiedusteltiin vastaajien näkemyksiä julkisesta varautumistarpeesta ja vastaajien henkilökohtaisista varautumistoimista. Valtaenemmistö (77 %) näki,

että Suomessa tulisi varautua sään ääri-ilmiöihin nykyistä paremmin, ja 30 prosenttia kertoi itse tehneensä jotain ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varautumiseksi. Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi tehtyihin tekoihin verrattuna varautuminen oli selvästi harvinaisempaa, muttei olematonta. Euroopan komission (2021) teettämässä kyselyssä suomalaiset olivat EU-alueen viidenneksi skeptisimpiä sopeutumisen saavutuksista: 55 prosenttia oli vähintään joksikin samaa mieltä siitä, että ilmastonmuutoksen haitallisiin seurauksiin sopeutumisella on myönteisiä vaikutuksia EU-alueen kansalaisille.

Länsimaisten tutkimusten mukaan ilmastonmuutokseen sopeutuminen on useille uudehko ja melko tuntematon asia (Bruine de Bruin ym. 2021; Harcourt ym. 2019; Glaas ym. 2015; Ettinger ym. 2021). Esimerkiksi monikansallisessa tutkimuksessa osoitettiin, että ilmastonmuutokseen sopeutumisen kiireellisyys tunnistetaan melko laajasti, mutta käsitykset ilmastonmuutoksen konkreettisista seurauksista kaupunkiympäristössä sekä tavoista varautua niihin olivat huomattavasti puutteellisemmat (Lenzholzer ym. 2020a; 2020b). Myös ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja sen hillinnän välinen ero on monille epäselvä (Bruine de Bruin ym. 2021; Ernoul ym. 2020; Glaas ym. 2015). Tämä voi ilmetä esimerkiksi siten, että sopeutumiseksi ymmärretään kaikki ilmastonmuutokseen liittyvä toimeliaisuus (Harcourt ym. 2019). Vaikka näitä tutkimuksia ei ole tehty Suomessa, ei ole syytä olettaa, että suomalaisten sopeutumistietoisuus olisi oleellisesti parempaa kuin tutkimuksissa edustetun 17 muun maan kansalaisuuden – etenkin kun julkisissa sopeutumiskeskusteluissa keskeiset sään ääri-ilmiöt ovat Suomessa huomattavasti harvinaisempia kuin monissa muissa maissa (CRED 2021; EM-DAT 2022).

Tämä artikkeli täydentää olemassa olevaa tutkimusta kahdella tavalla. Ensinnäkin artikkeli laajentaa rajallista käsitystä ilmastonmuutokseen sopeutumisen esittämisestä mediassa. Kansallisesti on tärkeää tietää, miten sopeutuminen tehdään ymmärrettäväksi suomalaisessa mediassa, sillä se osaltaan muovaa kansalaismielipidettä ja siten vaikuttaa yhteiskunnallisen muutoksen mahdollisuuksiin. Suomi tarjoaa myös kansainvälisesti kiinnostavan tapaus-esimerkin, sillä Suomessa esiintyy verraten vähän sään ääri-ilmiöitä. Etäisyys äärimmäisistä sääntapahtumista voi avata mahdollisuuden pohtia proaktiivista suhtautumista muuttuviin ilmasto-olosuhteisiin (Friedman, Breitner ja Solecki 2019) ja olla siten luomassa vivahteikkaampaa sopeutumiskäsitystä, jossa ilmastonmuutokseen sopeutuminen on muutakin kuin sääriskeihin varautumista ja realisoituneiden sääntuhojen korjaamista (Harcourt ym. 2020). Artikkelin johtopäätöksissä pohditaan yleisön tapoja merkityksellistää tämän tutkimuksen tuloksien mukaista sopeutumissisältöä. Vastaavanlaista reflektointia on tehty aiemmin vain suurta huomiota saaneiden sääntapahtumien yhteydessä (ks. Pinto, Myrick ja Xie 2020; Brito, Miguel ja Pereira 2020; Devitt ym. 2017; Bowden, Nyberg ja Wright 2021).

Aineisto ja analyysimenetelmä

Analyysimenetelmänä käytetään aineistolähtöistä sisällönanalyysia, sillä tavoitteena on kuvata ilmastonmuutokseen sopeutumista käsittelevien verkkoartikkeleiden sisältöä sanallisesti (Tuomi ja Sarajärvi 2017, 120). Sisällönanalyysi metodina pureutuu nimenomaisesti tekstin merkitykseen (mt., 161), mikä sopii yhteen artikkelin lähtökohdan kanssa. Artikkelin tavoitteena on tutkia, miten ilmastonmuutokseen sopeutuminen esitetään suomalaisessa

mediajulkisuudessa. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen on monitahoinen ilmiö, jota voidaan kuvata ja tulkita useilla eri tavoilla. Ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi voidaan lukea tekoja ja aikeita, joita tehdään yhteiskuntien eri tasoilla useiden toimijoiden toimesta. (Cotton ja Stevens 2019; Bassett ja Fogelman 2013.) Toisin sanoen journalistit voivat tekemillään valinnoilla esittää ilmastonmuutoksen sopeutumisen eriävin tavoin. Aiempi ilmastonmuutosta koskeva mediatutkimus on keskittynyt pääasiassa ilmastonmuutoksen hillinnän tai yleisesti ilmastonmuutoksen kuvauksiin mediassa, jonka vuoksi ilmastonmuutokseen sopeutumisen esittämistä mediassa on tutkittu vain vähän.

Aineisto kattaa kaikki *Helsingin Sanomien* ja *Yle Uutisten* julkaisemat verkkoartikkelit, jotka käsittelevät ilmastonmuutokseen sopeutumista noin viiden vuoden tarkastelujaksolla (1.1.2017–23.9.2021). Valitsin tutkimuksen kohteeksi kyseisten medioiden verkkosivustot, sillä ne ovat maan luetuimpia ja luotetuimpia uutislähteitä (Reuters Institute for the Study of Journalism 2018, 75). Tällöin voidaan olettaa, että juuri niiden sisällöillä on merkitystä suomalaisten sopeutumistietoisuuden luomisessa ja määrittelyssä. Molemmat mediat ovat yhtäältä valtakunnallisia uutismedioita, mutta samanaikaisesti *Helsingin Sanomat* on pääkaupunkiseudun paikallismedia ja Ylellä on paikallistoimituksia ympäri maata. Paikallismedioissa ilmastonmuutokseen sopeutumisen käsittely voi olla konkreettisempaa kuin kansallisissa medioissa (Boykoff ym. 2013; Pinto, Myrick ja Xie 2020). Sen sijaan ilmasto koskevan tieteellisen konsensuksen kyseenalaistaminen ja ilmastokeptisten ääntenpainojen esittäminen on harvinaista suomalaisessa uutismediakentässä (Lyytimäki 2020, 228–229). Niin sanottuihin laatumedioihin keskittymisen ei pitäisi siis tässä mielessä poiketa esimerkiksi iltapäivälehdistöä koskevasta tarkastelusta, kuten joissakin muissa maissa.

Aineisto on kerätty manuaalisesti *Helsingin Sanomien* ja Ylen omia internet-arkistoja ja hakutoimintoa käyttäen. Molemmista arkistoista kerättiin aluksi kaikki ilmastonmuutosta käsittelevät artikkelit käyttäen hakusanaa ”ilmastonmuutos”. Artikkelit sisällytettiin aineistoon, mikäli a) niiden otsikossa ja/tai ingressissä mainittiin ilmastonmuutos ja/tai b) artikkelin loppuun lisätty aihetunniste käsitteli ilmastonmuutosta. Valintakriteerien tarkoituksena oli varmistaa, että ilmastomuutoksella oli vähintäänkin melko keskeinen rooli artikkelissa. Aineistoon valittiin sekä neutraalissävytteiset uutisjutut että näkemyksellisemmät kirjoitukset, kuten pääkirjoitukset ja kolumnit. Varsinaisen uutisisällön ohella näkemykselliset kirjoitukset ovat omiaan vaikuttamaan sopeutumistietoisuuteen esimerkiksi tarjoamalla auktorisoituja ja normatiivisia esityksiä sopeutumisen tärkeydestä ja kiireellisyydestä. *Helsingin Sanomien* osalta aineiston ulkopuolelle jätettiin mielipidekirjoitukset. Yleltä pois jätettiin uutiskoonnit, Instagram-tarinoiden muotoon tehdyt uutiset, testit sekä niukkasisältöiset artikkelit, joissa mainostettiin Ylen tulevia ajankohtaisohjelmia. Haun ensimmäinen kierros tuotti tulokseksi 4 920 ilmastonmuutosta käsittelevää artikkelia. Arvioni mukaan hakukoneet löysivät suurimman osan ilmastonmuutosaiheisista artikkeleista, sillä artikkeleiden vuotuinen kokonaismäärä oli suurempi kuin vuodessa on päiviä. Artikkeleita oli keskimäärin 1,3 jokaista päivää kohden molemmissa medioissa.

Aineistonkeruun toisessa vaiheessa ilmastonmuutokseen sopeutumista käsittelevät artikkelit seulottiin vajaan 5 000 artikkelin massasta sanahauilla. Sanahakujen kantasanoina toimivat ”sopeutumisen” ohella kaksi sanan synonyymia ”varautuminen” ja ”mukautuminen”. Synonyymit valittiin mukaan hakukriteereihin, koska sopeutumiseen viitataan usein eri termeillä (MacInnis ym. 2015; Moser 2014). Valittu aineiston seulomistapa tar-

koitti sitä, että artikkelit, joissa sopeutumiseen viitataan vain konkreettisenä sopeutumis-toimena, eivät jääneet ”haaviin” ja jäivät siten aineiston ulkopuolelle. Sopeutumis-termin suhteellisen uutuuden ja sen merkitykseen liittyvien epäselvyyksien vuoksi sopeutumissan (tai sen synonyymien) mukanaoloa artikkelissa voidaan kuitenkin pitää perusteltuna vaatimuksena, jotta yleisö tunnistaa sisällön osaksi julkista sopeutumiskeskustelua. Hakan sanat tuottivat yhteensä 469 artikkelia (9,5 %:ia kaikista ilmastonmuutosta käsittelevistä artikkeleista), jotka muodostivat lopullisen analysoitavan aineiston.

Ennen varsinaista aineistolähtöistä analyysia aineistoon tutustuttiin lukemalla kaikki artikkelit läpi ja muodostamalla alustava kokonaiskäsitelmä esiintyvistä sopeutumiskäsityksistä kysymällä aineistolta: kuka sopeutuu, mihin sopeutuu ja miten sopeutuu. Tämä käsitelähtöinen lähestymistapa, jossa analyysin lähtökohdaksi otettiin sopeutumiskäsitteestä analyttisesti erotettavissa olevat kolme osaa, osoittautui aineistoon sopimattomaksi viitekehyykseksi, sillä se ei tehnyt oikeutta aineiston välittämille sopeutumiskäsityksille. Aineiston ”tutustumiskierrokseksi” jääneellä ensimmäisellä analyysikierroksella aineistosta poistettiin artikkelit, joissa sopeutuminen synonyymeineen viittasi johonkin muuhun kuin ilmastonmuutokseen. Varsinaisen aineistolähtöisen sisällönanalyysin ensimmäisessä vaiheessa aineistosta etsittiin tapoja esittää ilmastonmuutokseen sopeutuminen. Analyysiyksikkönä oli ajatuskokonaisuus, jossa sopeutuminen esitettiin kussakin verkkoartikkelissa (Tuomi ja Sarajärvi 2017, 123). Ajatuskokonaisuuden analysoinnissa otettiin huomioon verkkoartikkelin kokonaiskonteksti, eikä esimerkiksi pelkkää virkettä, jossa sopeutumissana tai sen synonyymi esiintyi. Jos ilmastonmuutokseen sopeutumista koskeva sisältö oli vain pieni osa artikkelin kokonaissisällöstä, huomioon otettiin ennen kaikkea ilmastonmuutokseen sopeutumista käsittelevän osuuden konteksti. Analyysi oli laadullista, mutta siinä otettiin kuitenkin huomioon eri teemojen yleisyys verkkoartikkelimäärillä mitattuna sekä aiheen käsittelyn laajuus artikkelin sisällä.

Aineiston pelkistämistä seurasi sen ryhmittely, jossa etsittiin samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia verkkoartikkeleiden tavoissa esittää ilmastonmuutokseen sopeutumista. Tämän klusteroinnin pohjalta syntyi alaluokkia, joita järjestettiin edelleen ylä- ja pääluokiksi. Aineistosta muodostettiin seuraavat viisi pääluokkaa: *politiikka* (121 artikkelia), *elinkeino* (118), *seuraukset* (97), *luonto* (85) ja *ihminen* (33). Yhteensä 15 artikkelia ei pystytty sijoittamaan minkään pääluokan alle. Muodostettuja pääluokkia voidaan pitää melko yleisluontoisina. Niiden taustalla on myös nähtävissä selviä viitteitä journalismin osastojakoista (joskaan Ylen verkkosivut eivät noudata perinteistä sanomalehtien osastojakoa toisin kuin *Helsingin Sanomien* verkkoartikkelit). Esimerkiksi elinkeinojen siirtymävaikutuksia käsittelevät artikkelit ilmestyivät usein talousosiossa ja kansainvälistä ilmastopolitiikkaa käsittelevät ulkomaanosiossa. Myös analyysin aloittaminen pienemmistä alaluokista kohti suurempia pääluokkia johti osaltaan siihen, että osa pääluokista yhdistettiin toisiinsa niin, että ne muodostivat laajoja yleisluokkia. Esimerkiksi politiikan pääluokka muodostuu kolmesta yläluokasta: kansainvälinen politiikka, kansallinen politiikka ja paikallispolitiikka, jotka jakautuvat omiin alaluokkiinsa. Myös elinkeinon pääluokka koostuu kahdesta omaleimaisesta ja toisistaan poikkeavasta yläluokasta, taloudellisten toimijoiden sopeutumisesta siirtymävaikutuksiin ja muuttuvaan ilmastoon. Analyysin kannalta haastavimpia olivat artikkelit, joissa sopeutumista käsittelevä osuus oli lyhyt ja usein myös erittäin yleispiirteinen. Luokittelun syntyä ovat ohjanneet etupäässä artikkelit, joissa sopeutuminen on ollut keskeisessä roo-

lissa. Lyhyempiä mainintoja sisältäneet artikkelit on luokiteltu syntyneen jaottelun mukaisesti.

Lopuksi syntyneen luokittelun perusteella tehtiin johtopäätöksiä siitä, miten valitut mediat esittävät ilmastonmuutokseen sopeutumisen verkkoartikkeleissaan. Johtopäätösluvussa reflektoidaan tuloksien mukaisia sopeutumissisältöjä suhteessa ihmisten yleiseen sopeutumistietoisuuteen ja keskeisimpiin sopeutumiskäyttäytymistä selittäviin tekijöihin.

Kiistoja kansainvälisissä pöydissä, paikallisia tekoja

Yleisimmän pääluokan muodostivat politiikka-aiheiset sopeutumissisällöt, jotka jakaantuvat edelleen kansainväliseen politiikkaan, kansalliseen politiikkaan ja paikallispolitiikkaan. Kansainvälisellä, kansallisella ja paikallisella tasolla käsitellyt aiheet erosivat toisistaan huomattavasti, mutta jokaisen tason sisällä uutisoinnin suurin volyyymi keskittyi tiettyihin teemoihin. Ilmastonmuutoksen käsitteleminen poliittis-yhteiskunnallisena kysymyksenä on myös aiemmissa tutkimuksissa havaittu ilmiö (esim. Hase ym. 2021). Analysoidun aineiston voidaan todeta osaltaan uusintaneen ilmastonmuutosraportoinnin yleisiä trendejä, mutta sisältäneen myös omaleimaisia piirteitä, etenkin kansallisen ja paikallispoliittisen tason uutisoinnissa.

Kansainvälisen politiikan osalta ilmastonmuutokseen sopeutuminen nousi toistuvasti esiin kansainvälisten ilmastokonferenssien yhteydessä, mikä ilmentää ilmastojournalismin tapahtumakeskeisyyttä (Schäfer 2015). Verkkoartikkelit eivät kuitenkaan käsitelleet yksinomaan ilmastonmuutokseen sopeutumista, vaan olivat yleisraportteja kokouksien kulusta ja annista. Pääosassa oli useimmiten ilmastonmuutoksen hillintä. Artikkelit kuitenkin rakensivat kuvaa ilmastonmuutokseen sopeutumisesta osana kansainvälistä ilmastopoliittista agendaa, sillä sopeutuminen kulki mukana hillinnän rinnalla. Sopeutuminen esitettiin etupäässä kehittyviä maita koskevana kysymyksenä, sillä kyseiset maat kärsivät ilmastonmuutoksen kielteisistä seurauksista eniten (ks. esim. 1). Uutisointi oli tässä mielessä etäännyttävää, sillä sopeutuminen piirtyi maantieteellisesti ja sosiaalisesti kaukaisten alueiden asiaksi. Ilmastonmuutokseen sopeutumista käsiteltiin paljolti vastuun ja konfliktin näkökulmista. Länsimaille annettu rooli maksajana esitettiin osin annettuna. Osassa artikkeleista taas vedottiin kehittyvien maiden voimattomuuteen ja heidän osattomuuteensa globaaleista päästöistä. Toisaalta kehittyvien maiden tukemiseen liittyi myös selvä konflikti: artikkeleissa kerrottiin rahoitukseen liittyvistä erimielisyyksistä tai suoranaisestä riitelystä kehittyneiden ja kehittyvien maiden välillä (ks. esim. 2). Myös kehitysyhteistyövarojen alhainen taso ja kohdentumisongelmat tuotiin esiin.

Esimerkki 1: Teollisuusmaat, myös Suomi, korostavat kokouksessa päästövähennyksiä ja niihin sitoutumista. Monet kehitysmaat korostavat ennen kaikkea ilmastonmuutokseen sopeutumista ja ilmastorahoitusta, josta ne haluavat kokoukselta selvät sitoumukset. (HS 3.12.2018.)

Esimerkki 2: Lista asioista, jotka siirtyivät edelleen ministerien neuvottelupöytiin on kuitenkin pidempi kuin ennalta on kaavailtu. Auki olevat asiat ovat poliittisia. Ne liittyvät muun muassa rahoitukseen, päästövähennyksiin, läpinäkyvyyteen ja sopeutumiseen. (YLE 12.12.2018.)

Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta artikkeleissa ei täsmennetty, mitä ilmastonmuutokseen sopeutuminen tarkoittaa tai miten artikkeleissa keskiössä ollut rahoitus käytettäisiin. Sopeutumisen keinot jäivät siis avoimiksi. Keskiössä olivat neuvotteluihin liittyneet ongelmat ja asioiden keskeneräisyys. Myös yksittäisten maiden ilmastonmuutokseen sopeutumista käsitellessä ulkomaan uutisissa tuotiin esiin varautumisen heikkoa tilannetta, vaikka mukaan mahtui myös muutamia myönteisiä esimerkkejä.

Kotimaan politiikan uutisoinnissa ilmastonmuutokseen sopeutuminen esitettiin ennen kaikkea paikallisena kysymyksenä, mikä osaltaan vahvistaa ilmastonmuutokseen sopeutumiseen vahvasti liitettyä paikallisuutta (Preston, Mustelin ja Maloney 2015). Paikallispolitiikkaa ja valtakunnan politiikkaa käsitelleitä artikkeleita kuitenkin yhdisti sopeutumisen politisoitumattomuus, joka oli yksi aineiston merkillepantavista ilmiöistä. Politisoitumattomuudella tarkoitan sitä, ettei ilmastonmuutokseen sopeutumista käsitelty poliittisten kiistojen, poliittisen päätöksenteon tai poliittisten puolueiden ja poliitikkojen kannanottojen konteksteissa, vaan hallinnollisena asioiden suunnitteluna ja toteuttamisena. Kotimaan uutisoinnissa ei siis syntynyt vastaavaa konfliktia kuin kansainvälisissä ilmastopöydissä. Verkkoartikkeleissa ei käyty kriittisesti läpi sopeutumistoimien kustannuksia ja toimivuutta tai yleisön tukeen liittyviä kysymyksiä aivan yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta. Varautumisen taloudellisiin kustannuksiin kiinnitettiin ylipäänsä huomiota vain muutamissa artikkeleissa ja tällöinkin varautumista pidetään taloudellisesti rationaalisenä toimintana, kuten seuraavat esimerkit osoittavat:

Esimerkki 3: Töölönlahti on iso hanke ja konkreettinen osoitus siitä, että ilmastokriisin mukanaan tuoma kasvava haavoittuvuus aiheuttaa kustannuksia. Varautuminen kuitenkin kannattaa taloudellisesti, sillä yleensä siihen käytetyt summat ovat pieniä verrattuna vahinkojen korjaamiseen. (HS 26.2.2020.)

Esimerkki 4: Jos tulviin ei varauduta ennakolta, tulevaisuudessa kukkaron nyöriä joudutaan avaamaan yhä useammin vesien vallatessa kellarit ja pahimmassa tapauksessa kriittiset kaupungin toiminnot. (YLE 17.10.2019.)

Valtakunnallista sopeutumista käsiteltiin etupäässä hallinnollisten dokumenttien ja selontekojen yhteydessä. Uutisointi rakentui pääasiassa raporttien julkistuksien ympärille. Verkkoartikkeleissa tuotiin esiin valtakunnallisia sopeutumistarpeita, joihin on lähitulevaisuudessa vastattava ja esitettiin kriittinen näkemys tämänhetkisen varautumisen tilasta asiantuntijasitaatein. Paikallista sopeutumista käsitelleet artikkelit rakensivat sopeutumisen tilasta paljon myönteisemmän kuvan. Valtaosa artikkeleista esitteli, millaisia konkreettisia sopeutumistoimenpiteitä ja varautumissuunnittelua suomalaiset kaupungit ovat tehneet, mikä loi kuvaa toimeliaisuudesta. Sopeutuminen näyttäytyi erittäin konkreettisena toimintana, sillä siihen viitattiin yksilöitävinä tekoina, kuten kaavoituspäätöksinä, tulvaporotteina ja -puistoina sekä viherkattoina ja -alueina. Myös sopeutumisen tarpeellisuus selittyi aukikirjoitetusti tapahtuneilla ja odotettavissa olevilla fyysisen ympäristön muutoksilla, kuten merenpinnan nousulla, yleistyvillä tulvilla ja sateilla, lisääntyvillä hellepäivillä tai talviolojen muutoksella. Artikkeleissa ei käsitelty rinnakkain ilmastonmuutoksen hillintää, mikä antoi tilaa sopeutumiselle ja sen erottautumiselle. Myönteisestä yleisvireestä huolimatta täydell-

linen varmuus paikallisten sopeutumistoimien ja varautumissuunnitelmien toimivuudesta kuitenkin puuttui, sillä uutisointi keskittyi varautumisen aloittamiseen ja tuleviin ilmastoriskeihin. Suunniteltuja toimia ei kuitenkaan varsinaisesti kyseenalaistettu. Muutamissa artikkeleissa nykyistä varautumisastetta kritisoitiin ja vaadittiin lisätoimia pääasiassa asian tuntijoihin vetoamalla.

Sopeutumista käsitelleet mediasisällöt heijastelevat Suomen asemaa maana, jossa on verrattain vähän sään ääri-ilmiöitä. Uutisointi ei näin kiinnittynyt yksittäisten akuuttien säätahtumien seuraamiseen, vaan oli monin tavoin proaktiivista ja tulevaisuusorientoitunutta. Aineistoon kuuluneissa verkkoartikkeleissa sopeutuminen kuitenkin esitettiin pääasiallisesti samalla tavalla poikkeuksellisiin sääoloihin varautumisena kuin maissa, joissa sopeutumisjournalismi kietoutuu yhteen paikallisten säätahtumien kanssa (esim. King ja Ford 2015). Suomalaisessa aineistossa fokus oli vain tulevissa muutoksissa (esim. lisääntyvät sateet) tai yksittäisiä sääkatastrofeja laajemmissa ilmiöissä (esim. lämmenneet kesät). Akuuttien ja vakavien säätahtumien puute myös selittänee osaltaan sisältöjen politisointimattomuutta: tapahtuneiden vahinkojen puute ja riskien kaukaisuus pitivät loitolla keskustelut vastuusta ja syyllisyydestä sekä sopeutumistoimien kielteisistä oheisvaikutuksista tavallisille ihmisille.

Talous sopeutuu ilmastonmuutokseen ja sen hillintään

Toiseksi yleisimmän pääluokan muodostivat elinkeinoja käsitelleet sisällöt, jotka jakaantuvat edelleen kahteen erilaiseen tapaan käsitellä ilmastonmuutoksen vaikutuksia taloudelle. Artikkeleissa kuvattiin yhtäältä elinkeinon sopeutumista ilmastonmuutoksen suoriin vaikutuksiin ja toisaalta eri elinkeinon ja kokonaisten toimialojen sopeutumista ilmastonmuutoksen vastaiseen kamppailuun. Jälkimmäisessä on kyse niin sanotuista siirtymäriskeistä, jotka syntyvät siirtymisestä vähäpäästöisempään yhteiskuntaan (Hakala ym. 2021, 26). Esimerkkeinä elinkeinon sopeutumisesta ilmastonmuutoksen suoriin vaikutuksiin toimivat seuraavat maanviljelyä ja vakuutusala koskeneet katkealmat:

Esimerkki 5: Maanviljelijän pitää jo varautua ilmastonmuutokseen – Lämpö lisääntyy, mutta valo voi jopa vähetä. [rivinvaihto poistettu] Ilmastonmuutos tekee viljelystä entistä epävarmempaa myös Suomessa. Keinoja parantaa maatalouden iskunkestävyyttä etsitään kasvinjalostuksesta ja kiertoviljelystä. (YLE 16.7.2017.)

Esimerkki 6: Ilmaston lämpeneminen pakottaa vakuutusyhtiöt pohtimaan, voidaanko vakuutuksia tulevaisuudessa enää ollenkaan myydä pahimmilla riskialueilla. (YLE 12.8.2019.)

Vastaavasti siirtymäriskeihin sopeutumista kuvaavat seuraavat pankkialaa ja autoteollisuutta koskeneet maininnat:

Esimerkki 7: Käytännössä suurten asiakkaiden kanssa pankit keskustelevat jo nyt, miten yritys aikoo sopeuttaa liiketoimintansa ilmastovaatimuksiin. Kyvyttömyys sopeutua on liiketoiminnalle tuntuva riski, jonka pitäisi näkyä rahoituksen hinnassa. (HS 4.2.2021.)

Esimerkki 8: *Jos asetamme saman määräjän [uusien polttomoottoriautojen myynnin lopettamiselle] isolle osalle Yhdysvaltain markkinoita ja koko EU:n markkinoille, totta kai valmistajat mukautuvat siihen.* (HS 10.6.2021.)

Käsittelytapojen keskeisin ero oli siinä, mikä ymmärretään sopeutumisen perimmäiseksi syyksi. Ensiksi mainitussa se on ilmastonmuutos ja sen seuraukset, ja jälkimmäisessä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi tehdyt toimet. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että jälkimmäinen käsittelytapa suhtautuisi kielteisesti tai edes kriittisesti ilmastonmuutoksen hillintään, vaan että artikkeleissa huomioitiin merkittävän siirtymän laajat oheisvaikutukset.

Ilmastonmuutoksen suoria vaikutuksia elinkeinoelämälle tarkastelleet artikkelit keskittyivät pitkälti elinkeinoihin, joilla on suora kytkös luontoon. Yleisimmät käsitellyt elinkeinot olivat maa- ja metsätalous, joskin osa näitä elinkeinoja käsitelleistä artikkeleista sivusi sopeutumista vain lyhyesti ja keskittyi muuhun aiheiden tiimoilta käytyyn ajankohtaiskeskusteluun. Laajat, yksinomaan elinkeinon sopeutumiseen liittyneet artikkelit käsitelivät myös kala- ja porotaloutta, kahvin-, oluen- ja viinintuotantoa sekä vakuutusala, lentoliikennettä ja matkailua. Ilmastonmuutoksen siirtymävaikutuksiin sopeutumista koskeneissa artikkeleissa käsiteltiin yleisemmällä tasolla yrityksiä ja alojen kykyä sopeutua muuttuvaan toimintaympäristöön. Keskeisiä sopeutumisen kohteita olivat murros kohti vähäpäästöisempää energiantuotantoa ja siihen liittyvä rakennemuutos, sääntely ja poliittiset sopimukset, suurrahoittajien uudet painotukset sijoitus- ja lainoituspäätöksissään sekä yleinen ajanhenki. Sopeutumista ei esitetty vain yritysten tai alojen sisäisenä asiana, vaan monessa tapauksessa myös valtiota tai yhteiskuntaa kutsuttiin apuun.

Ilmastonmuutoksen suoria vaikutuksia elinkeinoille käsitelleet artikkelit keskittyivät rajalliseen määrään elinkeinoja, joskin esimerkiksi ruuantuotanto on ihmiskunnalle kriittinen ja elintärkeä ala. Sävyltään artikkelit olivat usein sopeutumista vaativia. Talousuutisoinnin valtavirrasta poiketen ilmastonmuutokseen sopeutuminen esittiin muuttuvasta luonnosta juontuvana välttämättömyytenä, eikä taloudellisena tai kilpailullisena mahdollisuutena kuten usein ilmastonmuutoksen hillinnän yhteydessä (esim. O'Neill ym. 2015, 2). Siirtymävaikutuksia käsitelleissä artikkeleissa sopeutuminen näyttäytyi laajaa yritys- ja alajoukkoa koskevana kysymyksenä, eikä se supistunut muutaman alan erityiskysymykseksi. Siirtymävaikutuksia käsitelleet artikkelit rakensivat elinkeinon sopeutumisesta suhteellisen myönteisen kuvan, jossa rakennemuutokset, pääomien liikkeet ja poliittiset päätökset ovat saaneet yritykset aloittamaan sopeutumisen. Mukaan mahtui kuitenkin myös muutamia kehotuksia varautua edessä siintäviin muutoksiin. Näissäkään artikkeleissa ilmastonmuutosta ei niinkään esitetty mahdollisuutena taloudelle, vaan käänteisesti markkinamekanismit luovat mahdollisuuksia vastata ilmastonmuutokseen.

Siirtymäriskeihin sopeutumista käsitelleissä artikkeleissa sopeutuminen sai muusta aineistosta poikkeavan merkityksen, sillä sopeutumisen kohteina olivat ilmastonmuutoksen eteen tehtävät toimet. Kyseiset artikkelit siis laajensivat sopeutumisen käyttöalaa. Aineistossa ei kuitenkaan ollut artikkeleita, joissa siirtymävaikutuksiin sopeutumista olisi käsitelty laajasti. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen oli artikkeleissa lähinnä vain kuriositeetti, sillä valtaosa sisällöstä keskittyi talouden ja ilmastonmuutoksen hillinnän väliseen suhteeseen. Sopeutumista käsiteltiin artikkeleissa usein vain yksittäisessä sitaatissa tai se mainittiin muuten lyhyesti. Käsittelytavan ohuuden takia voidaan kyseenalaistaa, oliko kyseessä itse-

näinen sopeutumissisältö vai ennemminkin retorinen valinta ilmastonmuutoksen hillinnän käsittelyssä. Siirtymävaikutuksiin sopeutumisesta puhuttaessa ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen välinen rajanveto on ylipäänsä veteen piirretty viiva. Toisaalta siirtymävaikutuksiin sopeutuminen on yksi ilmastonmuutoksen sopeutumisen muoto, joten aiheen käsittelyä voidaan pitää sopeutumisjournalismina, vaikka eronteko hillintään ei olekaan yksiselitteinen.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja sen hillinnän asettaminen vastakkain oli harvinaista koko aineistossa. Muutamissa ilmastonmuutoksen suoria vaikutuksia käsitelleissä artikkeleissa sopeutuminen ja hillintä kuitenkin asettuivat keskenään jännitteeseen suhteeseen. Esimerkiksi ympäristöjärjestöt ovat kritisoineet Alppien talvimatkailussa käyttöön otettua keinolumentusta, sillä se kuluttaa energiaa ja häiritsee alueen ekosysteemiä (Yle 23.8.2019). Vietnamin riisinviljelijät ovat ilmastonmuutoksen seurauksena vaihtaneet kahvinviljelyyn, mikä on lisännyt heidän tulojaan. Viljelijän kannalta onnistuneen sopeutumisen on mahdollistanut Aasian maiden keskiluokkaistuminen ja elämäntyylien länsimaalaistuminen, jotka taas ovat johtaneet päästöjen lisääntymiseen ja ilmastonmuutoksen kiihtymiseen. (Yle 7.9.2019.) Useammassa artikkelissa myös huomautettiin, että sopeutumaan joutuvat elinkeinot tuottavat itsekin päästöjä ja ovat siten osasyynä ongelmaan.

Vaatimus sopeutumisesta patenttiratkaisuna

Kolmanteen pääluokkaan kuuluivat ilmastonmuutoksen seurauksia käsitelleet sisällöt. Luokkaan kuuluneiden artikkeleiden pääpaino oli nimenomaan ilmastonmuutoksen seurauksissa ja niiden kuvaamisessa. Ilmastonmuutokseen sopeutumista koskeneet maininnat jäivät tyypillisesti pieneen rooliin seurausten kuvauksien rinnalla. Verkkoartikkeleissa ilmastonmuutokseen sopeutuminen esitettiin yleisenä ratkaisuna tai vastauksena kuvailluille seurauksille. Sopeutumisella oli siten sisällöllisesti tärkeä täydentävä rooli, sillä se tasapainotti kielteisten kehityskulkujen kuvausta tarjoamalla edes jonkinlaisen mahdollisuuden interventiosta. Vaikka ilmastonmuutoksen seurauksia tuotiin esiin myös muiden pääluokkien artikkeleissa, seurausluokkaan kuuluneille artikkeleille oli ominaista seurauksien osin hyvin tarkka kuvaus, joka päättyi mainintaan tai vetoomukseen sopeutumisesta.

Yleistyneet sään ääri-ilmiöt olivat eniten käsitelty seuraustyyppi. Seuraavaksi yleisimmät seuraustyyppit olivat ilmaston lämpeneminen ja sen vaikutukset sekä ilmastonmuutoksen välilliset seuraukset, kuten terveysongelmat, pakolaisuuden lisääntyminen ja ruokaturvan vaarantuminen. Uutisoinnin taustalla vaikutti jälleen selkeä tapahtumavetoisuus. Sään ääri-ilmiöiden seurausten raportointi liittyi tyypillisesti käynnissä oleviin säätapauksiin, jotka olivat muutamaa esiintuotua ennätyslämmintä kesää lukuun ottamatta ulkomaisia. Yleisellä tasolla ilmaston lämpenemistä ja ilmastonmuutoksen välillisiä seurauksia käsitelleet artikkelit perustuivat taas pitkälti vastikään julkaistuihin tieteellisiin tutkimuksiin tai eri instituutioiden julkaisemiin raportteihin. Alla on esimerkki jokaisesta kolmesta seuraustyyppistä:

Esimerkki 9: *Norjassa elohopea kohosi 19 asteeseen, ja lämpöennätykset rikkoutuvat muuallakin maailmassa – Mistä poikkeukselliset lämpötilat kertovat?* (HS:n otsikko 2.1.2020.)

Esimerkki 10: *Kansainvälisen ilmastopaneelin uusin raportti: Vajaat sata vuotta, niin Pohjois- ja Keski-Euroopan matalat jäätiköt ovat valtaosin sulaneet* (Ylen otsikko 29.8.2019.)

Esimerkki 11: *Tuore tutkimus: Ilmastomuutos jo joka kolmannen lämpökuoleman syytä – Suomessa luku vieläkin korkeampi* (Ylen otsikko 31.5.2021.)

Suuri osa artikkeleista käsitteli valittua seurausta yksityiskohtaisesti. Ilmastomuutokseen sopeutuminen esiintyi artikkeleissa yleensä vain yksittäisenä ja yleisluontoisena politiikkasuosituksena tai kommenttina (ks. esim. 12). Ilmastomuutoksen seurauksien raportointia ikään kuin täydennettiin tai tasapainotettiin lyhyellä toteamuksella tai vetoomuksella muutoksiin sopeutumisesta. Konkreettisia toimia ja niiden toimeenpanijoita ei täsmennetty joitakin yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta. Sopeutumiskehotuksen esitti tyypillisesti raportoidun tutkimuksen tekijä tai julkaisun takana oleva instituutio. Vaikuttaakin siltä, että sopeutuminen nousi esiin kommenttina siihen, mitä tutkimuksessa tai selvityksessä havaitulle kielteiselle kehitykselle voidaan tehdä. Taustalla oli siis oletettavasti toimittajan kysymys tai julkaisua koskevan tiedotteen muotoilu, joka pyrki refleктоimaan tutkimustuloksien yhteiskunnallisia seurauksia. Lisäksi sopeutumiskehotuksia esitettiin pääkirjoituksissa ja kolumneissa (ks. esim. 13–14).

Esimerkki 12: *Voimme vain sopeutua muutoksiin ja hillitä ilmaston lämpenemistä. On liian myöhäistä estää kaikkia vaikutuksia. Olemme käännekohtassa.* (Yle 23.1.2019, tutkijan kommentti Grönlannin sulamistahdin moninkertaistumiseen.)

Esimerkki 13: *WMO:n mukaan erityisesti korkeisiin lämpötiloihin liittyvät sääilmiöt ovat lisääntyneet merkittävästi ilmastomuutoksen myötä. Niistä ei päästä eroon, joten niihin on sopeuduttava ja varauduttava ennakkolta.* (HS 26.1.2017, lainaus pääkirjoituksesta ”Ilmastoennätykset hälyttävät toimiin”.)

Esimerkki 14: *Sopeutumistoimia tarvitaan väistämättä. Mikäli ilmastomuutoksen kiireellisissä hillintätoimissa epäonnistutaan, sopeutumistoimien merkitys lisääntyy merkittävästi ja sopeutumisvelka kasvaa.* (HS 20.9.2019, lainaus vieraskynästä ”Ilmastomuutokseen on sopeuduttava nopeasti”.)

Verkkoartikkeleissa ratkaisuksi tarjottiin usein yhtäaikaaisesti sekä sopeutumista että hillintää. Osassa artikkeleita hillintä ja sopeutuminen esitettiin yhtäläisinä ratkaisuinä, toisissa hillintä nostettiin joko suoraan tai epäsuorasti ensisijaiseksi tavaksi vastata ilmastomuutoksen seurauksiin. Toisaalta artikkeleissa luotiin myös perusteita nimenomaisesti sopeutumiselle. Useampi artikkeli toi esiin, etteivät kuvatunkaltaiset muutokset lopu, vaikka maailma saavuttaisi tällä hetkellä epätodennäköiseltä näyttäytävän tavoitteen hidastaa ilmaston lämpenemisen 1,5 asteeseen. Toisin sanoen sopeutumisella on oma roolinsa, jota hillintätoimilla ei voida kokonaan poistaa. Yleisesti ottaen ilmastomuutokseen sopeutuminen näyttäytyi verkkoartikkeleissa toimintana, johon pitäisi tarttua tarmokkaammin ja jossa ei olla ainakaan vielä menestytty erityisen hyvin.

Seurauksia kuvanneet artikkelit esittivät ilmastomuutoksen erittäin epämieluisana, jopa katastrofaalisena tilana. Artikkeleissa kuvattiin muun muassa jäätiköiden sulamista, kuolon-

uhreja vaativia ja miljardeja euroja nieleviä ”sääkatastrofeja” sekä alati rikkoutuvia lämpöennätyksiä ja elinkelvottomiksi käyviä maa-alueita. Kuvatuilla seurauksille hahmotettiin laajoja vaikutuksia ihmisiin ja luontoon. Terveysvaikutuksia käsitelleissä artikkeleissa seuraukset esitettiin usein numeerisina arvioina tulevien vuosikymmenten kuolonuhreista tai kasvavina haittoina, kuten erilaisten allergioiden lisääntymisenä, punkkien leviämisenä sekä kaamosolusuhteiden pahentumisena.

”Sopeudu, siirry tai kuole”

Neljännän pääluokan muodostivat luontoaiheiset sisällöt, joihin kuului artikkeleita eläimien, kasvien ja ekosysteemien sopeutumisesta ilmastonmuutokseen. Luontoa käsitelleissä verkkoartikkeleissa sopeutuminen esitettiin monin paikoin muuta aineistoa monimuotoisempana ja kompleksisempänä ilmiönä, jossa muuttuva luonto muodosti erilaisten keskinäisriippuvuuksien verkoston. Suurin osa luontoa käsitelleistä artikkeleista perustui joko julkaistuihin luonnontieteellisiin tutkimuksiin tai tutkijoiden haastatteluihin. Lisäksi mukana oli muutama reportaasityylinen artikkeli, jossa lukija vietiin ”tutkimusmatkalle” (suomalaiseen) luontoon.

Tyypillisessä luontoaiheisessa verkkoartikkelissa käytiin läpi, miten eri lajit sopeutuvat muuttuvaan ilmastoon. Ilmastonmuutoksen seurauksia kuvattiin joko erittäin yksityiskohtaisesti tai sitten tyydyttiin toteamaan esimerkiksi merenpinnan tai keskilämpötilojen nousseen. Lajeja jaettiin joko eksplisiittisesti tai implisiittisesti voittajiin ja häviäjiin eli muuttuvasta luonnosta hyötyviin ja kärsiviin lajeihin. Yhtäältä voittajiin kuuluivat kielteisessä valossa esitetyt lajit, kuten erilaiset tuholaiset ja tauteja levittävät hyönteiset sekä Suomen luontoon kuumattomat vieraslajit. Lajin sopeutuminen ei täten ollut yksinomaan myönteiseksi ymmärrettävä tapahtuma. Häviäjiä olivat taas monet suomalaiseen luontoon elimellisesti kuuluvat lajit, kuten mustikka, kuusi, metsäjänis, norppa ja metsäkanalinnut, sillä ne kärsivät muuttuvista olosuhteista. (Ks. esim. 15–17.) Toisaalta artikkeleissa tuotiin myös esiin, miten ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa symboliseen asemaan nousseilla koralliriutoilla, alavilla saarilla ja jääkarhuilla on edellytyksiä sopeutua ilmastonmuutokseen. Valonpilkahdusten ohella verkkoartikkeleissa nähtiin kuitenkin myös vakavia varoituksia kokonaisten ekosysteemien romahduksista koralliriuttojen menetyksen, pohjoisemmaksi siirtyvien planktonkantojen ja kuudennen sukupuuton myötä. Osassa artikkeleissa ilmastonmuutoksen todettiin etenevän niin nopeaa tahtia, etteivät lajit ja ekosysteemit pysty sopeutumaan siihen.

Esimerkki 15: Monet omat eläimet ja kasvit joutuvat ahtaalle, mutta kaikkiaan luonto runsastuu. Etelästä saapuu uusia lajeja, myös pieniä pahiksia. (HS 14.8.2017.)

Esimerkki 16: Voittajia Kotakorven visiossa ovat ketut ja villikanit. Myös vieraslajit minkki ja supikoira vilistävät luonnossa. Torakat ja luteet ovat todellinen riesa. Saksanhirvi on saapunut Suomeen, myös metsäkauris ja valkohäntäkauris viihtyvät täällä. (HS 24.8.2021.)

Esimerkki 17: Suojaväriyty on haitaksi, jos meillä on lumettomat talvet. Esimerkiksi metsäjänis jää talvella pedon suuhun helpommin, koska vitivalkoinen turkki näkyy helposti lumettomassa maastossa. (YLE 19.11.2018.)

Luontoa käsitelleet artikkelit havainnollistivat hyvin ilmastonmuutokseen liittyviä keskinäisriippuvaisuuksia ja eri ilmiöiden monimutkaisia verkostoja. Esimerkiksi eläinten kohdalla ei ole kyse vain sopeutumisvaikeuksia kokevan lajin sisäisestä ongelmasta, vaan lajin siirtymisellä, kannan pienentymisellä tai häviämällä on omat vaikutuksensa myös muihin lajeihin ja kokonaisiin ekosysteemeihin. Esimerkiksi yöperhonen, jonka kanta on pienentynyt Suomessa, on tärkeää ravintoa lepakoille ja linnuille – ja toimii itse kasvien pölyttäjänä (HS 30.12.2020). Kahdessa lintuja käsitelleessä artikkelissa havainnollistettiin, miten Suomessa asuville linnuille ilmastonmuutos ei merkitse vain aikaistuneita keväitä ja leutoja talvia, vaan ”[s]ään lisäksi muuttuvat aikataulut, ravinto, lajitoverit, saalistajat, loiset, pesäpaikat, kilpailu, lisääntyminen” (HS 3.1.2020) ja ”jopa lajien perimä” (YLE 27.2.2020). Artikkeleissa tuotiin myös esiin kansallisvaltioiden rajat ylittäviä keskinäisriippuvaisuuksia. Esimerkiksi muualla talvehtiviin lintuihin vaikuttavat muutokset niin Suomessa, talvehtimispaikassa kuin muuttoreitin varrella (emt.). Koska ilmastonmuutoksen seuraukset vaikuttavat lajien elämään monialaisesti, aina ei voida sanoa, että ilmastonmuutos olisi yhdelle lajille yksiselitteisesti huono tai hyvä asia ja niin sanotut ”voittajalajitkin” voivat kohdata haasteita. Sopeutumistarpeen juurisyykään ei ollut kaikissa tapauksissa yksistään ilmastonmuutos, vaan ongelmilla hahmotettiin myös muita syitä, kuten maankäyttö, maa- ja metsätalous ja luontokato.

Luontoa käsitelleet verkkoartikkelit tarjosivat vain vähän luonnosta riippumattomia ratkaisuja luonnonkappaleiden sopeutumisongelmiin. Sopeutuminen näyttäytyi ennen kaikkea luonnon omana kykynä mukautua lämpenevän ilmaston asettamiin vaatimuksiin, joskin selväksi tehtiin, etteivät kaikki lajit voi sopeutua uusiin oloihin tai muutoksen ennennäkemättömään nopeuteen. Kourallisessa artikkeleita ratkaisuksi esitettiin ilmastonmuutoksen hillitseminen tai tehtiin jokin yleinen toimintakehotus. Yksittäisiä konkreettisia toimia olivat esimerkiksi eri lajien suojelualueet sekä metsänhoito ja -jalostus. Toimintaehdotukset esitti useimmiten tutkija tai asiantuntija.

Kuluttajana kuumien kesien keskellä

Viimeisen pääluokan muodostivat ihmisiä koskevat sisällöt, joissa käsiteltiin niin sanottujen tavallisten ihmisten – eli etupäässä suomalaisten – arkista sopeutumista ilmastonmuutokseen. Ihmisten toimintaan keskittyneitä artikkeleita oli aineistossa vähiten, ja ihmiset mainittiin usein vain lyhyesti. Ihmisten toimintaan käsiteltiin kuitenkin myös joissakin toiseen pääluokkaan kuuluneissa artikkeleissa. Näissä artikkeleissa sopeutumista käsiteltiin ensin laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa ja siirrettiin lopuksi katseen siihen, mitä yksittäiset ihmiset voivat tai mitä heidän pitäisi tehdä.

Selkeimmät yksittäisille ihmisille annetut sopeutujan roolit liittyivät asumiseen ja olivat asukas ja kiinteistön omistaja. Keskeisimmät mainitut tavat sopeutua ilmastonmuutokseen olivat asuntojen viilennys kesien käydessä entistä kuumemmiksi, uusien kohteiden rakennusvalintojen tekeminen muuttuvia ilmasto-oloja silmällä pitäen, olemassa olevien kiinteistöjen huolto ja korjaaminen sekä kiinteistön tulvariskin kartoittaminen ja tulviin varautuminen (ks. esim. 18–19). Toinen erottuva yksilöllisen sopeutuja oli helteen kielteisiltä terveysvaikutuksilta varautuja, jota neuvottiin viilennyksen ohella muun muassa juomaan

riittävästi, pidättäytymään alkoholin käytöstä, tarkastamaan lähimmäisten vointia ja huomioivan, ettei kaikenlaisia aktiviteetteja voi harrastaa vuorokauden jokaisena hetkenä (ks. esim. 20).

Esimerkki 18: Arkkitehti Kuismanen lohduttaa, että taitavalla remontoinnilla myös huonoon kuntoon joutuneista 1960- ja 1970 -lukujen taloista voidaan saada säätä kestäviä koteja. Se tosin maksaa paljon. (Yle 15.12.2017.)

Esimerkki 19: Voit tarkistaa asutko tulvariskialueella Syken sivustolta [täältä](#). (HS 16.7.2021.)

Esimerkki 20: Juo paljon vettä, myös illalla, kun lämpötila laskee. Vältä alkoholia. Syö pieniä, kylmiä annoksia ruokaa. Pidä pakastin täynnä mehujäätä. (HS 13.7.2021.)

Asumista ja kiinteistöjä sekä terveyttä käsitelleet artikkelit olivat konkreettisia ja kehoittivat ainakin jossain määrin toimintaan. Kaupunkien sopeutumista kuvanneiden artikkeleiden ohella ihmisiä käsitelleet sisällöt olivat aineiston yksityiskohtaisimpia, kun taas muualla aineistossa sopeutuminen jäi paljolti abstraktiksi ylätasoinen ilmiöksi. Yksilötason sopeutuminen esitettiin kuitenkin melko yksipuolisesti kuluttajuutena, joskin helteisiin liittyvän terveyskäyttäytymisen osalta esille tuotiin myös ei-kaupallisia tekoja, kuten oman vuorokausirytmien muutos ja lähimmäisistä huolehtiminen. Poliittisen toimijuuden aineksia artikkeleissa ei esiintynyt. Kaikkinensa ihmisten toimeliaisuuden esittäminen oli siis hyvin samansuuntaista kuin aiemmissa tutkimuksissa on havaittu (ks. esim. Harcourt ym. 2015, 1068).

Poikkeuksellisin sopeutumiskuvaus luotiin esittelemällä survivalismi-tyylistä elämäntapaa harjoittavia suomalaisia. Aihetta käsitteleissä artikkeleissa seurattiin perinteisiä taitoja (esim. metsästys, kalastus, yhteisöllinen elämäntapa) harjoittavia päähenkilöitä, jotka avasivat valtavirrasta poikkeavaa elämäntyyliään. Yhtäältä artikkelit etäännyttivät sopeutumisen marginaaliyhteisöjen toiminnaksi, mutta toisaalta ne tarjosivat vinkkejä lukijan arkeen, kuten *Helsingin Sanomien* artikkelissa (3.7.2017), jossa käytiin läpi Suomen pelastusalan keskusjärjestön kotivarapaketin sisältöä.

Lopuksi: Katse kohti yleisöjä

Tässä artikkelissa on analysoitu ilmastonmuutokseen sopeutumisen esittämistä *Helsingin Sanomissa* ja *Yle Uutisissa* vuosina 2017–2021 aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Tulokset osoittavat, että sopeutumisjournalismi ilmastojournalismin ”alalajina” eroaa jonkin verran yleisestä ilmastonmuutosuutisoinnista ja suomalaisessa sopeutumisjournalismissa on kansallisia erityispiirteitä. Siinä missä ilmastonmuutosta koskeva uutisointi on siirtynyt entistä vahvemmin yhteiskunnallis-poliittiseen käsittelytapaan (Hase ym. 2021, 9; Pearce ym. 2015, 615; Schäfer 2015, 858), sopeutumista koskevat sisällöt pohjasivat paljolti tutkimuksiin ja asiantuntijatietoon. Ilmastonmuutokseen sopeutumista käsiteltiin myös politiikan kontekstissa, mutta ei niinkään poliittisena kysymyksenä valta- ja resurssitaistelun. Sopeutuminen esitettiin etupäässä hallinnollisena kysymyksenä ja yksittäiset ihmiset

nähtiin kuluttajina, ei kansalaisina. Kotimaista sopeutumista käsitelleet sisällöt eivät rakentuneet yksittäisten sääntäpahtumien ympärille, mikä johtunee ennen kaikkea suomalaisista sääoloista. Akuuttien ja vakavien sääntäpahtumien puute myös selittänee kotimaan sopeutumisuutisoinnin politisoimattomuutta: riskien etäisyys ja vahinkojen realisoitumattomuus pitivät loitolla keskustelut vastuukysymyksistä ja sopeutumistoimien kielteisistä oheisvaikutuksista. Uutisointi oli luonteeltaan pidemmän aikavälin sopeutumistyön kuvaamista ja kontekstointia, mikä on jossain määrin omaleimaista (vrt. Moser 2014, 343) ja jota selittävät ennen kaikkea paikalliset olot (Friedman, Breitzer ja Solecki 2019). Ilmastonmuutokseen sopeutuminen esitettiin kuitenkin myös Suomessa pääasiassa poikkeuksellisiin sääoloihin varautumisena eli sopeutumiskäsitys ei juurikaan laajentunut kansainvälisiin verrokkeihin nähden. Aineiston vivahteikkain sopeutumiskäsitys piirtyi luonnon sopeutumista käsiteltäessä ja poikkeuksellisin kuvatessa elinkeinojen siirtymävaikutuksia, jolloin sopeutumisen kohteena oli siirtymä vähähiilisempään yhteiskuntaan. Jälkimmäistä sopeutumiskäsitystä tosin käsiteltiin laadullisesti hyvin niukasti.

Artikkelin taustalla on vaikuttanut ajatus uutisjournalismista keskeisenä lähteenä, josta kansalaiset saavat tietoa ja oppivat ilmastonmuutokseen sopeutumisesta. Verkoartikkeleita lukevat ihmiset prosessoivat saamaansa tietoa suhteessa omiin sisäisiin tietorakenteisiinsa ja kognitiivisiin skeemoihinsa (Cacciatore, Scheufele ja Iyengar 2016, 12). Aiemmissä tutkimuksissa on osoitettu, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen on verrattain huonosti tunnettu termi ja ilmiö ja että se sekoittuu helposti ilmastonmuutokseen hillintään (esim. Ballantyne ym. 2018; Harcourt ym. 2019). Journalistisilla sisällöillä voi siten olla suurikin vaikutus yleisön tietoisuuteen ja asenteisiin. Niin sanottua sopeutumiskäyttäytymistä eli yksilöllisesti toteutettavia tekoja ja julkisten sopeutumistoimien kannatusta selittävät parhaiten seuraavat asiat: (1) *minäpystyys ja lopputulospystyvyys* eli kokemus, että henkilö pystyy sopeutumaan ja että tehtävällä toimella on tosiasiallinen sopeuttava vaikutus, (2) *kielteinen affekti* eli muuttuvan ilmaston kokeminen erittäin epämieluisana tilana ja (3) *deskriptiivinen normi* eli kokemus, että muutkin tekevät jotain sopeutuakseen ilmastonmuutokseen (van Valkengoed ja Steg 2019).¹

Pohtiessani sopeutumista käsitelleiden mediasisältöjen yleisötulkintaa pidän edellä esitettyjä tuloksia niin sanottuina prokseina lukijoiden keskimääräisille tietorakenteille ja kognitiivisille skeemoille. Toisin sanoen oletan keskimääräisellä lukijalla olevan joitain tiedonkapeikkoja sopeutumisesta ja hänen motivoituvan toimintaan edellä esitellyistä tekijöistä. Valittuun lähestymistapaan liittyy selkeät rajoitteensa, sillä jokaisella ihmisellä on oma uniikki tapansa prosessoida ja merkityksellistää journalistisia sisältöjä, eikä mitään yhtä ja yleistä yleisövaikutusta tai tulkintatapaa ole olemassa (Scheufele 1999). Pystyn kuitenkin tekemään joitain yleisiä huomioita siitä, miten median ilmastonmuutokseen sopeutumista käsittelevät sisällöt suhteutuvat yleisön keskimääräisiin tietoihin ja ajattelutapoihin.

Valitulla viiden vuoden tarkastelujaksolla vain pieni osa kahden Suomen luetuimpiin kuuluvan laatumedian ilmastoaiheisesta sisällöstä mainitsi ilmastonmuutokseen sopeutumisen (valittuine synonyymeineen). Suuressa osassa aineistoon kuuluneista artikkeleista sopeutumista sivuttiin melko yleisellä tasolla. Lisäksi yleisön paremmin tuntema ilmastonmuutoksen hillintä oli usean artikkelin pääosassa, mikä tekee sopeutumisen erottamisesta ja sopeutumistietoisuuden kasvattamisesta hankalaa. Keskeisin poikkeus oli paikallisuutisointi, jossa sopeutuminen ja sen tarpeellisuus ja keinot esitettiin hyvinkin konkreettisesti.

Analysoitujen mediasisältöjen kyky kasvattaa tietoisuutta ilmastonmuutokseen sopeutumisesta on rajallinen, sillä aiheen käsittely oli verrattain vähäistä ja suppeaa, mutta toisaalta syvällisimmän käsittelyn sai kotimaan tilanne, joka luultavasti puhuttelee useita lukijoita fyysisen ja sosiaalisen läheisyytensä vuoksi.

Analysoiduissa verkkoartikkeleissa ilmastonmuutoksen hillintä ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen esiintyivät pääsääntöisesti varsin harmonisessa suhteessa. Valituissa medioissa ei esiintynyt lainkaan sisältöä, jossa sopeutuminen esitettäisiin luovuttamisena tai ilmastonmuutoksen hillinnälle haitallisena (vrt. Moser 2014; Simonet ja Fatoric 2016). Hillinnän ja sopeutumisen välistä suhdetta problematisoitiin ainoastaan elinkeinoja käsitellessä sisällöissä: muutamissa artikkeleissa tuotiin esiin, ettei elinkeinon ja niiden harjoittajien sopeutuminen muuttuvan ilmastoon ole aina ongelmaton ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta (esim. talvimatkailu ja energiaa syövä keinolumentus). Vaikka edellä on tuotu esiin, että ilmastonmuutoksen hillinnän läsnäolo artikkeleissa voi haastaa sopeutumistietoisuuden kasvattamista, voi se toisaalta myös nostaa sopeutumisen asemaa. Esimerkiksi kansainvälisten ilmastokokousten kohdalla hillinnästä ja sopeutumisesta puhuttiin rinnakkain, mikä korostaa niiden asemaa globaalissa ilmastopolitiikassa. Ilmastonmuutoksen hillinnän ”löytymistä työkalupakista” voidaan pitää tarpeellisena myös siksi, että monet verkkoartikkeleissa kuvatut seuraukset ovat niin suuria ja merkittäviä (esim. Grönlannin jäätikön sulaminen), että pelkkä seurauksiin sopeutuminen voisi näyttäytyä riittämättömänä ja vailinaisena (ks. Perälä 2022, 150). Hillinnän ja sopeutumisen esiintyminen rinnakkain myös alleviivaa sitä, että ne ovat yhteensovittavissa ja molemmat tarpeellisia.

Analysoidut verkkoartikkelit sisälsivät moninaisia kuvauksia ilmastonmuutoksen seurauksista, mikä on omiaan rakentamaan kuvaa ilmastonmuutoksesta erittäin kielteisenä ja uhkaavana ilmiönä. Ilmastonmuutos yhdistettiin niin suuriin globaaleihin kohtalonkysymyksiin kuin pienempiin, kulttuurisesti ja symbolisesti merkillepantaviin ilmiöihin, kuten Suomen luontoon elimellisesti kuuluvien eläinten ja kasvien sopeutumiskamppailuihin sekä suosittujen ja rakastettujen tuotteiden tuotantoaasteisiin. Molemmissa medioissa tuotiin myös useita kertoja esiin, että Suomi osana Pohjolaa lämpenee maailman keskiarvoa nopeammin. Artikkeleiden avaamalla seurauksien kirjolla on potentiaalia puhutella monenlaisia yleisöjä erilaisine arvomaailmoineen ja prioriteetteineen. Vaikka sopeutuminen esitettiin verkkoartikkeleissa usein sään ääri-ilmiöihin varautumisena, ilmiön vaikutukset yltyvät lähiluonnosta rakennettuun kaupunkiympäristöön ja yritysten toiminnasta globaaliin ruoantuotantoon ja muuttoliikkeisiin. Painotuksista huolimatta nämä kaikki näkökulmat olivat läsnä uutisoinnissa.

Analysoitujen verkkoartikkeleiden suhde pystyvyyksäesityksiin oli rajallisempi. Artikkelit sisälsivät melko niukasti minäpystyvyyttä rakentavia elementtejä eli niissä ei juurikaan osoitettu yksilöllisiä tapoja sopeutua muuttuvaan ilmastoon tai kasvatettu lukijoiden itseluottamusta omasta kyvykkyydestä. Ylipäänsä yksilön näkökulma otettiin esiin vain pienessä osassa kaikista sisällöistä. Muutamissa artikkeleissa suomalaisia kuitenkin heräteltiin tutustumaan oman asuinalueen tulvariskiiin ja pohtimaan kodin viilennystä kesähelteillä. Myös laajempi usko siitä, että maailma ponnistelee yhdessä sopeutuakseen muuttuvaan ilmastoon, puuttui. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen esitettiin tulevaisuusorientoituneesti toimina, joita pitäisi tehdä enemmän ja paremmin. Tämä merkitsee ainakin epäsuorasti sitä, etteivät monetkaan toimijat ole aktiivisia sopeutumiskysymyksissä, vaikka selkeitä

poikkeuksiakin tuotiin esiin. Toisin sanoen lukijalle jää helposti kuva ilmastonmuutokseen sopeutumisesta asiana, johon eri toimijat eivät panosta riittävästi – syystä tai toisesta. Merkittävän poikkeuksen muodostivat suomalaiset kaupungit, joiden aktiivisuutta kuvattiin hyvinkin tarkasti. Tämä voikin luoda erityisen myönteisen signaalin suomalaiselle lukijakunnalle, joka saattaa olettaa sopeutumistyön koskevan etupäässä maantieteellisesti kaukaisempia kolkkia, joissa useat ilmastonmuutoksen kielteiset seuraukset realisoituvat Suomea dramaattisemmin. Koko aineiston kontekstissa artikkeleiden esittelemien ongelmien ja ratkaisujen välillä oli kuitenkin merkittävä kuilu niin käsitteilytavan konkreettisuudessa kuin laajuudessa. Vaikka journalismin tehtävänä on tuoda esiin yhteiskunnallisia ongelmia, ilmastotoimijuuden rakentamisen näkökulmasta voi vaikuttaa siltä, ettei mittaviin ongelmiin ole olemassa riittäviä ratkaisuja (Hart ja Feldman 2014; Entman 2003, 6). Tätä vahvistaa edelleen se, että sopeutuminen esiintyi paljolti abstraktina ylätasoina ilmiönä, jolloin lukijoille jäi epäselväksi, mitä ylipäänsä voitaisiin tehdä.

Myös siihen, mikä on onnistunutta ilmastonmuutokseen sopeutumista, liittyy omia jännitteitään. Ilmastonmuutoksen hillinnän voidaan melko yksiselitteisesti ajatella olevan onnistunutta silloin, kun päästöt vähenevät tai nielut kasvavat. Yksittäiset sopeuttavat toimenpiteet voivat taas helposti näyttäytyä vaillinaisina ja epätäydellisinä. Esimerkiksi ammattia pakon edessä vaihtanut tai maastopaloa paennut on sopeutunut, mutta laajempaa kokonaiskuvaa on vaikea pitää kovinkaan valoisana. Voidaan siis kysyä, minkälainen sopeutuminen on riittävää onnistumisen mielikuvan luomiseksi. Sopeutumiseen liittyy myös tietty liikkellä oleminen, sillä sopeutumisen kohteena ovat muuttuva ilmasto ja sen lukuisat seurannaisvaikutukset (Simonet ja Fatorić 2016; Moser 2014). Täten sopeutumisella ei ole yhtä ja tiettyä maalia. Jatkossa olisikin tärkeää tutkia, miten yleisö merkityksellistää ilmastonmuutokseen sopeutumista käsitteleviä sisältöjä. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen on vääjäämätöntä, mutta sen merkityksellistämiseen liittyy monia jännitteitä.

Kiitokset

Haluan kiittää Koneen Säätiötä, joka on mahdollistanut tämän artikkelin tekemisen osana väitöstyötäni.

Viite

- 1 Kyseessä on meta-analyysi, jonka aineistona on käytetty 106 tutkimusta (90 artikkelia). Tutkimukset on tehty yhteensä 23 maassa ja niihin otti osaa noin 65 000 ihmistä. Vastaavanlaiset tekijät ovat nousseet myös yleistä ilmastotoimijuutta selittäviksi tekijöiksi muussa kirjallisuudessa (ks. yhteenvetoa Lehtonen ym. 2020, 14–17).

Kirjallisuus

- Ahchong, Katrina ja Rachel Dodds. 2012. "Anthropogenic Climate Change Coverage in Two Canadian Newspapers, the Toronto Star and the Globe and Mail, from 1988 to 2007." *Environmental Science and Policy* 15 (1): 48–59. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2011.09.008>.
- Anderson, Deb, Philip Chubb ja Monika Djerf-Pierre. 2018. "Fanning the Blame: Media Accountability, Climate and Crisis on the Australian 'Fire Continent'." *Environmental Communication* 12 (7): 928–941. <https://doi.org/10.1080/17524032.2018.1424008>.
- Ballantyne, Anne Gammelgaard, Erik Glaas, Tina Simone Neset ja Victoria Wibeck. 2018. "Localizing Climate Change: Nordic Homeowners' Interpretations of Visual Representations for Climate Adaptation." *Environmental Communication* 12 (5): 638–652. <https://doi.org/10.1080/17524032.2017.1412997>.
- Bassett, Thomas J. ja Charles Fogelman. 2013. "Déjà vu or Something New? The Adaptation Concept in the Climate Change Literature." *Geoforum* 48: 42–53. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2013.04.010>.
- Bohensky, Erin L. ja Anne M. Leitch. 2014. "Framing the Flood: A Media Analysis of Themes of Resilience in the 2011 Brisbane Flood." *Regional Environmental Change* 14 (2): 475–488. <https://doi.org/10.1007/s10113-013-0438-2>.
- Bowden, Vanessa, Daniel Nyberg ja Christopher Wright. 2021. "'We're Going Under': The Role of Local News Media in Dislocating Climate Change Adaptation." *Environmental Communication* 15 (5): 625–640. <https://doi.org/10.1080/17524032.2021.1877762>.
- Boykoff, Maxwell T, Aditya Ghosh ja Kanmani Venkateswaran. 2013. "Media Coverage of Discourse on Adaptation Competing Visions of 'Success' in the Indian Context." *Teoksessa Successful Adaptation to Climate Change: Linking Science and Policy in a Rapidly Changing World*, toimittaneet Susanne C. Moser ja Maxwell Boykoff, 237–252. Lontoo: Routledge.
- Boykoff, Maxwell T. ja J Timmons Roberts. 2007. "Media Coverage of Climate Change: Current Trends, Strengths, Weaknesses." *Human Development Report 2007/2008*. New York: UNDP.
- Brito, Renata Peregrino de, Priscila Laczynski de Souza Miguel ja Susana Carla Farias Pereira. 2020. "Climate Risk Perception and Media Framing." *RAUSP Management Journal* 55 (2): 247–262. <https://doi.org/10.1108/RAUSP-09-2018-0082>.
- Broadbent, Jeffrey, John Sonnett, Iosef Botetzagias, Marcus Carson, Anabela Carvalho, Yu Ju Chien, Christopher Edling, Dana Fisher, Georgios Giouzevas, Randolph Haluza-Delay, Koichi Hasegawa, Christian Hirschi, Ana Horta, Kazuhiro Ikeda, Jun Jin, Dowan Ku, Myanna Lahsen, Ho Ching Lee, Tze Luen Alan Lin, Thomas Malang, Jana Ollmann, Diane Payne, Sony Pellissery, Stephan Price, Simone Pulver, Jaime Sainz, Keiichi Satoh, Clare Saunders, Luisa Schmidt, Mark C. J. Stoddart, Pradip Swarnakar, Tomoyuki Tatsumi, David Tindall, Philip Vaughter, Paul Wagner, Sun Jin Yun ja Sun Zhengyi. 2016. "Conflicting Climate Change Frames in a Global Field of Media Discourse." *Socius* 2: 1–16. <https://doi.org/10.1177/2378023116670660>.
- Bruine de Bruin, Wändi, Lila Rabinovich, Kate Weber, Marianna Babboni, Monica Dean ja Lance Ignon. 2021. "Public Understanding of Climate Change Terminology." *Climatic Change* 167 (37): 1–21. <https://doi.org/10.1007/s10584-021-03183-0>.
- Cacciatore, Michael A., Dietram A. Scheufele ja Shanto Iyengar. 2016. "The End of Framing as We Know It ... and the Future of Media Effects." *Mass Communication and Society* 19 (1): 7–23. <https://doi.org/10.1080/15205436.2015.1068811>.
- Cotton, Matthew ja Emma Stevens. 2019. "Mapping Discourses of Climate Change Adaptation in the United Kingdom." *Weather, Climate, and Society* 11 (1): 17–32. <https://doi.org/10.1175/WCAS-D-18-0024.1>.
- CRED. 2021. "Extreme Weather Events in Europe." *Centre for Research on the Epidemiology of Disasters*. Luettu 1.8.2022. <https://cred.be/sites/default/files/CredCrunch66.pdf>.
- Devitt, Catherine ja Eoin O'Neill. 2017. "The Framing of Two Major Flood Episodes in the Irish Print News Media: Implications for Societal Adaptation to Living with Flood Risk." *Public Understanding of Science* 26 (7): 872–888. <https://doi.org/10.1177/0963662516636041>.
- EM-DAT. 2022. "Kansainvälinen Luonnonkatastrofien Tietokanta." *The International Disaster Database*. Luettu 1.8.2022. <https://public.emdat.be/data>.

- Entman, Robert M. 2003. *Projections of Power*. Chicago: University of Chicago Press.
- Ernoul, Lisa, Stella Varelzidou, Mathilde Charpentier ja Camille Muryanyi-Kovacs. 2020. "Perception of Climate Change and Mitigation Strategies in Two European Mediterranean Deltas." *AIMS Geosciences* 6 (4): 561–576. <https://doi.org/10.3934/geosci.2020032>.
- Ettinger, Joshua, Peter Walton, James Painter, Shannon Osaka ja Friederike E L Otto. 2021. "'What's Up with the Weather?' Public Engagement with Extreme Event Attribution in the United Kingdom." *American Meteorological Society* 12 (2): 341–352. <https://doi.org/10.1175/WCAS-D-20>.
- Euroopan komissio. 2021. Special Eurobarometer 513: Climate Change. Luettu 8.8.2022. https://climate.ec.europa.eu/system/files/2021-07/report_2021_en.pdf.
- Ford, James D. ja Diana King. 2015. "Coverage and Framing of Climate Change Adaptation in the Media: A Review of Influential North American Newspapers during 1993-2013." *Environmental Science and Policy* 48: 137–146. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2014.12.003>.
- Friedman, Erin, Rebekah Breitzer ja William Solecki. 2019. "Communicating Extreme Event Policy Windows: Discourses on Hurricane Sandy and Policy Change in Boston and New York City." *Environmental Science and Policy* 100: 55–65. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2019.06.006>.
- Gavin, Neil T, Liam Leonard-Milsom ja Jessica Montgomery. 2011. "Climate Change, Flooding and the Media in Britain." *Public Understanding of Science* 20 (3): 422–438. <https://doi.org/10.1177/0963662505XXXXXX>.
- Glaas, Erik, Anne Gammelgaard Ballantyne, Tina Simone Neset, Björn Ola Linnér, Carlo Navarra, Jimmy Johansson, Tomasz Opach, Jan Ketil Rød ja Michael E. Goodsite. 2015. "Facilitating Climate Change Adaptation through Communication: Insights from the Development of a Visualization Tool." *Energy Research and Social Science* 10: 57–61. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2015.06.012>.
- Gurwitt, Sonya, Kari Malkki ja Mili Mitra. 2017. "Global Issue, Developed Country Bias: The Paris Climate Conference as Covered by Daily Print News Organizations in 13 Nations." *Climatic Change* 143 (3–4): 281–296. <https://doi.org/10.1007/s10584-017-2004-2>.
- Hakala, Emma, Sanna Erkamo, Juha Pyykönen, Heikki Tuomenvirta, Oras Tynkkynen, Kati Berninger ja Antto Vihma. 2021. *Ilmastomuutos ja Suomen turvallisuus: Uhat ja varautuminen kokonaisturvallisuuden toimintamallissa*. Helsinki: Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminta.
- Harcourt, Rachel, Wändi Bruine de Bruin, Suraje Dessai ja Andrea Taylor. 2019. "Investing in a Good Pair of Wellies: How Do Non-Experts Interpret the Expert Terminology of Climate Change Impacts and Adaptation?" *Climatic Change* 155 (2): 257–272. <https://doi.org/10.1007/s10584-019-02455-0>.
- Harcourt, Rachel, Wändi Bruine de Bruin, Suraje Dessai ja Andrea Taylor. 2020. "What Adaptation Stories Are UK Newspapers Telling? A Narrative Analysis." *Environmental Communication* 14 (8): 1061–1078. <https://doi.org/10.1080/17524032.2020.1767672>.
- Hart, P. Sol ja Lauren Feldman. 2014. "Threat Without Efficacy? Climate Change on U.S. Network News." *Science Communication* 36 (3): 325–351. <https://doi.org/10.1177/1075547013520239>.
- Hase, Valerie, Daniela Mahl, Mike S. Schäfer ja Tobias R. Keller. 2021. "Climate Change in News Media across the Globe: An Automated Analysis of Issue Attention and Themes in Climate Change Coverage in 10 Countries (2006–2018)." *Global Environmental Change* 70: 1–12. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2021.102353>.
- Heikkilä, Aino ja Annu Perälä. 2019. "Mikä jarruttaa suomalaisten ilmastotekoja?" *Kanava* 8/2019: 18–23.
- Henrique, Karen Paiva ja P. Tschakert. 2019. "Taming São Paulo's Floods: Dominant Discourses, Exclusionary Practices, and the Complicity of the Media." *Global Environmental Change* 58. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2019.101940>.
- IPCC. 2014. Climate change 2014: Synthesis Report. Luettu 8.8.2022. https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/SYR_AR5_FINAL_full.pdf.
- IPCC. 2022. Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Luettu 8.8.2022. https://report.ipcc.ch/ar6/wg2/IPCC_AR6_WGII_FullReport.pdf.
- Kroepsch, Adrienne, Elizabeth A. Koebele, Deseraï A. Crow, John Berggren, Juhi Huda ja Lydia A. Lawhon. 2018. "Remembering the Past, Anticipating the Future: Community Learning and Adaptation Discourse in Media Commemorations of Catastrophic Wildfires in Colorado." *Environmental Communication* 12 (1): 132–147. <https://doi.org/10.1080/17524032.2017.1371053>.
- Lehtonen, Tommi, Mari K. Niemi, Annu Perälä, Ville Pitkänen ja Jussi Westinen. 2020. *Ilmassa ristivetoa: Löytyykö yhteinen ymmärrys? Tutkimus kansalaisten, kuntapäätäjien ja suuryritysten johtajien ilmastoasenteista*. Helsinki ja Vaasa: E2 Tutkimus ja Vaasan yliopisto.
- Lenzholzer, Sanda, Gerrit Jan Carsjens, Robert D. Brown, Silvia Tavares, Jennifer Vanos, You Joung Kim ja Kanghyun Lee. 2020a. "Urban Climate Awareness and Urgency to Adapt: An International Overview." *Urban Climate* 33: 1–16. <https://doi.org/10.1016/j.uclim.2020.100667>.

- Lenzholzer, Sanda, Gerrit Jan Carsjens, Robert D. Brown, Silvia Tavares, Jennifer Vanos, You Joung Kim ja Kanghyun Lee. 2020b. "Awareness of Urban Climate Adaptation Strategies – an International Overview." *Urban Climate* 34: 1–19. <https://doi.org/10.1016/j.uclim.2020.100705>.
- Lyytimäki, Jari. 2020. Environmental journalism in the Nordic countries. Teoksessa *Routledge handbook of environmental journalism*, toimittaneet David B. Sachsman ja JoAnn Myer Valenti, 221–233. London & New York: Routledge.
- MacInnis, Bo, Jon A. Krosnick, Adina Abeles, Margaret R. Caldwell, Erin Prahler ja Debbie Drake Dunne. 2015. "The American public's preference for preparation for the possible effects of global warming: impact of communication strategies." *Climatic Change* 128 (1–2): 17–33.
- Moser, Susanne C. 2014. "Communicating Adaptation to Climate Change: The Art and Science of Public Engagement When Climate Change Comes Home." *Climate Change* 5 (3): 337–358. <https://doi.org/10.1002/wcc.276>.
- Nerlich, Brigitte ja Rusi Jaspal. 2014. "Images of Extreme Weather: Symbolising Human Responses to Climate Change." *Science as Culture* 23 (2): 253–276. <https://doi.org/10.1080/09505431.2013.846311>.
- Olausson, Ulrika. 2009. "Global Warming – Global Responsibility? Media Frames of Collective Action and Scientific Certainty." *Public Understanding of Science* 18 (4): 421–436. <https://doi.org/10.1177/0963662507081242>.
- O'Neill, Saffron, Hywel T.P. Williams, Tim Kurz, Bouke Wiersma ja Maxwell Boykoff. 2015. "Dominant Frames in Legacy and Social Media Coverage of the IPCC Fifth Assessment Report." *Nature Climate Change* 5 (4): 380–385. <https://doi.org/10.1038/nclimate2535>.
- Parida, Debadutta, Sandra Moses ja Khan Rubayet Rahaman. 2021. "Analysing Media Framing of Cyclone Amphan: Implications for Risk Communication and Disaster Preparedness." *International Journal of Disaster Risk Reduction* 59: 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102272>.
- Pearce, Warren, Brian Brown, Brigitte Nerlich ja Nelya Koteyko. 2015. "Communicating Climate Change: Conduits, Content, and Consensus." *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change* 6 (6): 613–626. <https://doi.org/10.1002/wcc.366>.
- Perälä, Annu. 2022. "Ilmastomuutokseen sopeutumisesta viestiminen suurelle yleisölle: Kirjallisuuskatsaus sopeutumisviestinnän haasteista ja mahdollisuuksista." Teoksessa *Responsible Communication*, toimittaneet Heli Katajamäki, Mona Enell-Nilsson, Hannele Kauppinen-Räisänen ja Henna Limatius, 137–157. Vaasa: VAKKI Publications. <https://vakkii.net/index.php/2022/12/15/responsible-communication/>.
- Pinto, Juliet, Jessica Gall Myrick ja Lola Xie. 2020. "Constructing Hurricane Florence's Flooding: Comparing Local and National News." *Journalism Practice* 16 (6): 1057–1077. <https://doi.org/10.1080/17512786.2020.1832905>.
- Preston, Benjamin L., Johanna Mustelin ja Megan C. Maloney. 2015. "Climate Adaptation Heuristics and the Science/Policy Divide." *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change* 20 (3): 467–497. <https://doi.org/10.1007/s11027-013-9503-x>.
- Reuters Institute for the Study of Journalism. 2018. *Reuters Institute Digital News Report 2018*. Luettu 15.5.2023. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/digital-news-report-2018.pdf>.
- Schäfer, Mike S. 2015. "Climate Change and the Media." Teoksessa *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences: Second Edition*, toimittanut J. D. Wright, 853–859. Oxford: Elsevier Inc. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.91079-1>.
- Schäfer, Mike S. ja Saffron O'Neill. 2017. "Frame Analysis in Climate Change Communication." Teoksessa *Oxford Research Encyclopedia: Climate Change*, toimittanut Matthew C. Nisbet. Oxford: Oxford University Press, verkkojulkaisu. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228620.013.487>.
- Scheufele, Dietram A. 1999. "Framing as a Theory of Media Effects." *Journal of Communication* 49 (1): 103–22. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1999.tb02784.x>.
- Simonet, Guillaume ja Sandra Fatorić. 2016. "Does "Adaptation to Climate Change" Mean Resignation or Opportunity?" *Regional Environmental Change* 16 (3): 789–799. <https://doi.org/10.1007/s10113-015-0792-3>.
- Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos*. Helsinki: Tammi. (Huom. sivunumerot sähköisen kirjan mukaan.)
- van Valkengoed, Anne M. ja Linda Steg. 2019. "Meta-Analyses of Factors Motivating Climate Change Adaptation Behaviour." *Nature Climate Change* 9 (2): 158–163. <https://doi.org/10.1038/s41558-018-0371-y>.
- YM. 2019. "Ilmastobarometri 2019." *Ymparisto.fi*, ympäristöhallinnon verkkopalvelu. Luettu 1.8.2022. <https://ym.fi/-/ilmastobarometri-2019-suomalaiset-haluavat-ilmastokriisin-ratkaisut-politiikan-yttimeen>.

Aineisto

- HS 26.1.2017. Ilmastoennätykset hälyttävät toimiin.
- HS 3.7.2017. Huippututkijoiden mukaan maailman kaaokseen syöksevä katastrofi on lähellä – Markku Teräs on varautunut kotonaan pahimpaan jo vuosia.
- HS 14.8.2017. Kun maailma lämpenee, Suomen luonto riehaantuu – Pitkän kesäkauden mukana Suomeen rantautuvat sakaali, pesukarhu ja joukko viheliäisiä tuholaisia.
- HS 3.12.2018. Puolassa alkaa kivihiihenkatkuinen ilmastokokous, jossa raha ratkaisee ja ristiriidat rehottavat – Näistä asioista Katowicessa väännetään.
- HS 20.9.2019. Ilmastonmuutokseen on sopeuduttava nopeasti.
- HS 2.1.2020. Norjassa elohopea kohosi 19 asteeseen, ja lämpöennätykset rikkoutuvat muuallakin maailmassa – Mistä poikkeukselliset lämpötilat kertovat.
- HS 3.1.2020. Ilmastonmuutos pakottaa linnut sopeutumaan: lehtopöllöt ovat vaihtaneet värinsä harmaasta ruskeaksi, ja varpuset kutistuvat.
- HS 4.2.2021. Huoli ilmastonmuutoksesta ravistelee finanssimaailmaa, ja se voi pakottaa paljon saastuttavat yritykset muutokseen – ”Tällainen ylilikkviditeetti ei jatku ikuisesti”.
- HS 10.6.2021. EU valmistelee ”massiivista muutosta”, jonka seurauksena uusien polttomoottoriautojen myynti voi pian loppua Euroopassa.
- HS 13.7.2021. Australialaiset toimivat helteellä päinvastoin kuin suomalaiset – Nämä konkareiden vinkit auttavat tukalimmissakin kuumuudessa.
- HS 16.7.2021. Tulvien arvioidaan lisääntyvän tulevaisuudessa myös Suomessa, pahimmat riskialueet ovat Rovaniemi ja Pori.
- Yle 16.7.2017. Maanviljelijän pitää jo varautua ilmastonmuutokseen – Lämpö lisääntyy, mutta valo voi jopa vähetä.
- Yle 15.12.2017. Vedet imevä puisto pelastaa kaupunginosan rankkasateilta – homeallergikko etsii alueelta ilmastonmuutoksen kestäväää kotia.
- Yle 19.11.2018. Ilmastonmuutos tuo sakaalin Suomeen – Tutkija: ”Ihmettelisin, jos se ei ilmestyisi 10 vuoden sisään”.
- Yle 12.12.2018. Mitä merkitystä ilmastoneuvotteluilla on? Miten Yhdysvaltojen nihkeilyyn voi vaikuttaa? Lue toimittajien vastaukset lukijoiden kysymyksiin.
- Yle 23.1.2019. Uusi tutkimus: Grönlannin sulamistahti moninkertaistunut 2000-luvun alusta.
- Yle 12.8.2019. Ilmastonmuutos voi tehdä vakuuttamisen mahdottomaksi pahimmilla riskivivöhykkeillä – matemaatikot keräävät riski-indeksiä Euroopan alueista.
- Yle 23.8.2019. Alpeilla lämpötila nousee ja jäätiköt kutistuvat – muuttuvatko laskettelumat vaellusreissuiksi?
- Yle 17.10.2019. Nykykaupunki ei kestä tulevaisuuden rankkasateita - viisi asiaa, jotka lisäävät tulvariskiä.
- Yle 27.2.2020. Lintujen elämä ei ole entisellään – ja se kertoo koko ekosysteemin muutoksesta.
- Yle 31.5.2021. Tuore tutkimus: Ilmastonmuutos jo joka kolmannen lämpökuoleman syynä – Suomessa luku vieläkin korkeampi.

Responses to climate change adaptation messages

A focus group study on the potential for public engagement with climate adaptation

ANNU PERÄLÄ

SCHOOL OF MARKETING AND COMMUNICATION, UNIVERSITY OF VAASA, FINLAND

ABSTRACT

As climate change accelerates, effective communication about climate change adaptation is urgently needed to inform and engage communities concerning proactive measures. In this article, I examine public engagement with climate change adaptation through the lens of message interpretation. Six online focus groups, including working-aged men and women ($n = 30$), were conducted in Finland in 2024, and the data were analysed using qualitative content analysis. The results suggest that the public demonstrates a cognitive capacity to engage with adaptation, even though many individuals in the study were unfamiliar with the specific term. Consequently, three main emotional responses to adaptation communication were identified, each carrying its own implications for public engagement. First, a supportive view of adaptation as a realistic and sensible strategy aligns with engagement. In contrast, a more critical perspective that considers adaptation as submissive and an incomplete response to climate change may hinder engagement. Lastly, a dismissive view rooted in low-risk perception also obstructs engagement by undermining the rationale for adaptation.

KEYWORDS: climate change adaptation, climate communication, adaptation communication, content analysis, focus groups

Introduction

Climate change impacts are escalating globally, highlighting the urgent need for climate change adaptation (hereafter referred to as adaptation), which includes all activities aimed at responding to current or anticipated climatic conditions and their effects, with the goal of minimising potential harm and enhancing resilience (e.g., IPCC, 2014). Increasing temperatures, altered precipitation, extreme weather, and rising sea levels present unprecedented challenges to ecosystems and human communities, demanding societal responses. Central to these challenges are the public: They are both vulnerable to climate impacts, experiencing changes to their living environments and societal structures, and key agents of change through public engagement. Whitmarsh and colleagues (2013: 9) have defined public engagement as “what people think, feel, and do about climate change”, encompassing knowledge, emotions, and behaviour. Public engagement manifests in diverse ways – from individual actions, such as purchasing flood insurance or fostering community resilience, to collective efforts driving political and social change. For example, city planning can incorporate climate resilience by designing infrastructure to withstand extreme weather and ensuring equitable access to resources. Ultimately, climate resilience requires both individual actions and societal adaptation to support coexistence with inevitable change.

Despite the public’s essential role in adaptation, its limited presence in public discourse hinders engagement (e.g., Brink & Wamsler, 2019; Brügger et al., 2015; Hagen et al., 2016). At the policy-level, adaptation planning and implementation have progressed over the years around the world, but much remains to be done (IPCC, 2022). Media coverage of adaptation is limited and often vague (Perälä, 2023; see also Ford & King, 2015). In addition, there is a knowledge gap regarding adaptation among the public (e.g., Bruine de Bruin et al., 2021; Glaas et al., 2015; Harcourt et al., 2019). However, the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC, 2022) has highlighted rising public awareness as crucial for adaptation. Therefore, adaptation communication can be considered a means of enabling public engagement in climate change adaptation. Building on Wirth and colleagues (2014) and Heinrichs (2010), in this study I define adaptation communication as goal-oriented societal communication that promotes awareness and preparedness for climate change impacts. This involves fostering informed understanding of risks, their consequences and measures to address them, connecting emotionally with the issue, and motivating action through individual, community, and policy-level engagement. In essence, adaptation communication seeks to enhance public engagement through the interplay of knowledge, emotion, and behaviour.

In this article, adaptation communication is approached through the public’s meaning-creation process. Following Ballantyne (2016), adaptation communication is analysed from the perspective of constitutive communication, where the meaning of the message resides in interpretation rather than in the message itself. In this way, this article complements the existing literature on

adaptation communication, which has primarily focused on the quantifiable effects of messages, measured indirectly through attitudinal changes or behavioural intentions resulting from message manipulations (e.g., Bazart et al., 2020; Carrico et al., 2015; Evans et al., 2014; Lieske et al., 2014; Mildenerger et al., 2019). While these studies have provided valuable insights into the attitudinal and behavioural changes associated with different message manipulations, they do not capture what goes through people's minds when they see the messages or how they interpret them. However, to fully address all the dimensions of public engagement, qualitative inquiries into message reception are needed, particularly regarding the realms of thinking and feeling. To address this research gap, in this article I concentrate on the message interpretations of the public. To foster meaningful public engagement with the complex issue of climate change adaptation, a nuanced understanding of public perceptions is essential. The overall aim of this study is to provide insights into how to communicate about the emerging phenomenon of climate change adaptation by understanding the public's cognitive and emotional responses.

This study is based on a focus group design in which the participants were shown four fictional messages by a city organisation situated in their respective geographical area in Finland and asked to discuss what they made of those messages. The messages introduced the concept of climate change adaptation and depicted common local climate effects and measures or considerations for adaptation. In the next section, the existing literature on adaptation communication is reviewed from the perspective of public engagement. This is followed by a presentation of the focus group design and its rationale. A detailed explanation of the data collection and analysis, including the analytical framework employed, is provided in the relevant section. Finally, the main results are presented and discussed.

Public engagement through climate change adaptation communication

This study focuses on public interpretations of messages, examining two of Whitmarsh and colleagues' (2013) three dimensions of public engagement: knowledge and emotion. While behaviour is equally important, it lies outside the direct scope of this research. However, there is a body of experimental research specialising in the relationship between messages and behavioural changes, many of which are referenced below. In this section, I review the literature on public awareness and emotional responses to climate change adaptation communication.

First, public awareness of climate change adaptation is fundamental to engagement. Without this awareness, related actions are difficult to envision. Research on the public understanding of adaptation has focused on terminology. Studies by Harcourt and colleagues (2019) and Bruine de Bruin and colleagues (2021) tested the public's understanding of the term "climate change adaptation", among other climate-related terms in the UK and US, respectively. While the British public associated adaptation with "preparing" and "making changes",

they often used the term more broadly to encompass all climate action. Similarly, the American study participants understood the general meaning of adaptation but struggled with its specific application to climate change. Other studies, such as those by Ettinger and colleagues (2021), Glaas and colleagues (2015), and Lenzholzer and colleagues (2020), have also identified parallel knowledge gaps regarding the practical understanding of adaptation. In conclusion, the use of expert language is cautioned against because it may not effectively convey its original meaning to the public (e.g., Harcourt et al., 2019). However, less is known about how the public interprets messages depicting concrete adaptation actions and how they are interpreted within their larger sociocultural context. Heinrich (2010), for instance, has advocated for a systemic-transformative approach to adaptation communication, emphasising that climate change is not confined to isolated risks or catastrophes in one sector.

Second, public engagement with climate change adaptation requires fostering positive feelings – positive affects toward the concept of adaptation. Affect refers to evaluative feelings toward a stimulus, categorised as positive (liking) or negative (disliking) (Slovic et al., 2007). In the literature, there has been speculation about the so-called resignation hypothesis, which posits that adaptation can be interpreted as a failure of mitigation and a signal of giving up in the fight against climate change (see, e.g., Moser, 2018). Experimental studies have investigated the resignation hypothesis by assessing whether climate adaptation messages decrease support for mitigation or concern about climate issues. The results from these studies have seemed to refute the resignation hypothesis; for instance, one study found that discussing adaptation does not reduce support for mitigation or concern about the climate (Carrico et al., 2015). Other studies have discovered that adaptation messages can positively affect respondents' willingness to mitigate climate change in general (Evans et al., 2014) or in relation to specific groups (Howell et al., 2016). However, it is important to highlight that these studies have primarily examined how adaptation messages influence concern for climate issues and attitudes toward mitigation policies. They have not addressed the direct interpretations of adaptation or even the indirect effects on adaptation-related attitudes and behaviours. For instance, some people might interpret adaptation messages negatively, supporting mitigation and expressing climate concern but opposing the allocation of resources to adaptation.

Echoes of such negative interpretations of adaptation were documented in an interview study with French and Canadian stakeholders involved in local climate policy (Simonet & Fatorić, 2015). Whereas the majority (62%) of interviewees perceived adaptation as an opportunity to enter a more sustainable future, a sizeable portion (38%) interpreted adaptation negatively, perceiving it as “resignation”, “passivity”, “human failure”, and “detrimental to mitigation”. It is worth noting that the study is based on relatively outdated data from 2008 and 2009, making it possible that perceptions of adaptation have shifted as the issue has gained more societal attention both nationally and globally. At the same time, the study population consisted of individuals with professional ties to climate policy, which may make them more knowledgeable about climate issues than the average member of the public.

Third, public engagement with adaptation also involves perceiving its significance, at least to some extent. For adaptation communication, the essential question is how the relationship between adaptation and mitigation is expressed and interpreted, with mitigation being the more recognised (e.g., Ettinger et al., 2021), and often, prioritised (e.g., Cone et al., 2013; Cotton & Stevens, 2019). One aspect to consider is how significant adaptation – and especially specific adaptive measures – appears within the broader context of climate change and in light of the prevailing societal narrative focused on “stopping” or at least “mitigating” its effects. In certain cases, members of the public may see a contradiction between the apparently small-scale nature of certain adaptive actions and the large-scale scope of climate change (e.g., Ballantyne et al., 2018). Mitigative actions may also appear to be more effective in addressing local climate impacts than adaptive measures (e.g., Velautham et al., 2019).

In the literature, the question of the perceived significance of adaptation by the public has been approached from the perspective of locality and locally focused adaptation. From one perspective, communication on the local effects of climate change and ways to protect community members can serve as a means to make global climate change more personally and geographically tangible, bridging the spatial and temporal divide (Cantrill et al., 2019; Moser, 2014; Wirth et al., 2014). As Susanne C. Moser (2014) aptly stated in the title of her seminal review of the field, communicating about climate change occurs when “climate change comes home”. However, experimental studies have shown that localised messages do not necessarily provide a competitive advantage over distant or global message frames (Brügger et al., 2016; Halperin & Walton, 2018; Schoenefeld & McCauley, 2016). Some studies have even indicated that local messages can reduce concern and perceived risk regarding local climate effects (Mildenberger et al., 2019; Spence & Pidgeon, 2010). A Nordic focus group study revealed that participants generally understood climate impacts but perceived local risks as low (Glaas et al., 2015).

From the perspective of goal-oriented adaptation communication, it is essential that communication efforts produce a meaningful depiction of change that supports the proposed adaptive measures. There is something compelling about the notion that adaptation communication deals with intimate and personal matters and could thus influence “what people think, feel, and do about climate change” (Whitmarsh et al., 2013: 9). For example, a public poll by the European Investment Bank (2024b) found that 61 per cent of Finnish respondents reported experiencing at least one extreme weather event, and about half indicated that they had suffered at least one direct consequence of such an event. At the same time, it is evident that the most drastic impacts of climate change are located outside the Nordics, as has also been noted by the public in polls (e.g., Finnish Government, 2023; YouGov, 2019).

Interpreting sample messages in focus groups

The data for this study were collected through focus group discussions in which participants collectively interpreted four sample messages on climate change adaptation. The focus group methodology was selected because the topic might be unfamiliar to some participants (see, e.g., Glaas et al., 2015; Harcourt et al., 2019). This assumption had two key implications for the research design. First, the study employed short, simple example messages addressing various aspects of climate change adaptation that were already present in national discourse. These messages served as conversation starters, enabling discussion regardless of prior knowledge levels. Second, the group setting aimed to encourage participation and recruitment, particularly considering that the topic might seem remote and unintuitive to individuals lacking a background in climate issues, potentially hindering participation. In a group setting, the independent contributions of individual participants are typically smaller, and participants can draw inspiration and support for their reflections from others. The focus group method's primary strength is fostering discussion through participant interaction (Hennink, 2014), although it was noted that the novelty, complexity, and sensitivity of the discussion topic might hinder the vividness of the discussion.

The collective interpretations made in focus groups are shaped by both the sociocultural context and geographic location, reflecting observed climate impacts and associated risks. The messages were designed for relevance within the Tampere region of Finland, the country's second-largest region situated inland. As a nation, Finland provides a unique context for this study for several reasons. While Finnish citizens demonstrate high climate awareness (Finnish Government, 2023) and knowledge (European Investment Bank, 2024a), their experience with direct climate impacts and the perceived need for adaptation are lower compared with other EU nations (European Investment Bank, 2024b). This discrepancy is likely due to Finland's relative insulation from the most severe global impacts of climate change (Aalto University, 2024), although, as a northern country, Finland is likely to experience greater than average warming (Climate-ADAPT, 2023). Within Finland, the inland study region is less vulnerable to climate risks than coastal areas (Gregow et al., 2021).

Table 1 Themes and main content of the sample messages

Message 1: Introducing the concept of climate change adaptation	<ul style="list-style-type: none"> • Highlights the inevitable progression of climate change as the rationale for adapting • Emphasises the necessity for both adaptation and mitigation, without prioritising one over the other • Provides an abstract definition of adaptation that resembles the definition given by the IPCC
Message 2: Heatwaves and individual adaptive strategies	<ul style="list-style-type: none"> • Addresses the risk posed by heatwaves, particularly to vulnerable populations • Presents practical and mostly accessible adaptive measures for individuals • Introduces a new context for familiar methods by framing them within the concept of adaptation
Message 3: Urban flooding and the city's adaptive strategies	<ul style="list-style-type: none"> • Discusses the increasing incidence of heavy rainfall and urban flooding • References past flooding events in the study region • Outlines both concrete actions taken by the city and the challenges faced in preparedness
Message 4: Future winters and expanding adaptation	<ul style="list-style-type: none"> • Describes future winters in a more vivid style than in previous messages • Broadens the understanding of adaptation to include climate change impacts on health, and identifies new adaptive actors • Mentions Nature's capacity for both adaptation and maladaptation

The four presented sample messages ranged from four to eight sentences and were designed for easy processing during the focus group discussions. All messages were fictional and intended only to stimulate discussion, not for publication. The messages depicted the most common climate impacts observed nationally, including average warming, heatwaves, increased rainfall, and changing winter patterns, as well as individual and societal responses and considerations for adaptation (see Table 1 and full text in the Appendix). The first message addressed adaptation in abstract terms, while the subsequent messages presented adaptation in a more concrete form. The messages represented fictional examples of climate adaptation communication from the city organisation, which was chosen as the communicator to provide a relevant and recognisable source for context. The messages were developed through an iterative process. I established the foundation in prior research, in which I identified common public discourses of adaptation (Perälä, 2023). These were crafted based on ideas and indirect excerpts from authentic sources, including reports from the Finnish Climate

Change Panel and the city of Tampere, as well as newspaper articles and popular scientific literature. Feedback from a mock group and experts led to adjustments for clarity, context, and variety.

The specific theme of “climate change adaptation” was not initially disclosed to the participants to avoid possible pre-screening of the topic; instead, they were recruited for “a group discussion on climate communication by officials”. This approach provided sufficient information for informed consent, given that adaptation is a subtheme of climate change, and, in all cases, the messages would have adhered to a more specific theme. Moreover, the participants were not put in a position where they might feel discomfort due to a perceived lack of knowledge on the topic (e.g., being asked to define the term in front of others). The specific theme of adaptation was highlighted for the participants before showcasing the sample messages.

Data collection and analysis

Six online focus groups were conducted in February and March 2024 using the Zoom teleconferencing software, with each lasting one hour. The online format was chosen to facilitate participation for working-aged individuals with busy lives. Zoom also provided a suitable platform for displaying sample messages. All sessions were recorded, transcribed, and anonymised, with participants providing written consent for their participation and the handling of personal data. The sessions were moderated by myself, and I designed the study utilising previous experience facilitating such groups in online settings. In Finland, ethical review is not required for this type of research (Finnish National Board on Research Integrity Tenk, 2023).

The sampling strategy aimed at recruiting working-aged adults, given their significant influence on various societal aspects pertinent to addressing climate change, such as politics, employment, and parenting. Recruitment targeted individuals without prior engagement with climate issues through education, occupation, or affiliations with environmental groups. There was no pre-screening or preference for climate-related attitudes, but the aim was to create focus groups of ordinary people who might engage with this kind of communication in real life. The only formal sampling criteria for participation were that individuals should be adults and living in the Tampere region, which was chosen as the study region due to its local significance and practicality. Participants were recruited through my own networks as well as a commercial service. The initial three groups consisted mainly of highly educated women from a local career-oriented organisation for women, where I volunteer. The remaining participants were recruited with the assistance of a recruiting firm to ensure diversity in gender and education. The group compositions are detailed in Table 2.

Table 2 Overview of the six focus groups

Focus Group	Gender	Age	Education level and field	Profession	Recruitment channel	Reward
Group 1 (n = 5)	Female	Mostly 25–34 years	Highly educated, mainly social and human sciences	Mostly white- collar workers	Author's networks	Movie ticket
Group 2 (n = 7)	Female	Mostly 35–44 years	Highly educated, mostly commerce and admin	Mostly white- collar workers	Author's networks	Movie ticket
Group 3 (n = 5)	Female	Mostly 25–34 years	Highly educated, mainly social sciences	Mostly white- collar workers	Author's networks	Movie ticket
Group 4 (n = 4)	Female	Mostly 35–44 years	Upper secondary school, several fields	Various positions	Recruitment service	30-euro gift card
Group 5 (n = 4)	Male	Mostly 45–54 years	Highly educated, several fields	Mostly white- collar workers	Recruitment service	30-euro gift card
Group 6 (n = 5)	Male	Mostly 45–54 years	Vocational school, mostly commerce and admin	Mostly blue-collar workers	Recruitment service	30-euro gift card

Comments: None of the participants were city officials.

The transcribed data were analysed using content analysis (see Kuckartz & Rädiker, 2023). The framework for the analysis is presented in Table 3. The main categories for the analysis were developed deductively from the existing literature (e.g., Harcourt et al., 2019; Mildenerger et al., 2019; Simonet & Fatorić, 2015; see more in the previous section) and included awareness, affection, experienced relationship between adaptation and mitigation or climate issues, and local risks. The data were coded under the main categories during the first round of coding. The subcategories were created inductively from the empirical data during the second round of coding. All of the categories and their descriptions are provided in Table 3.

Table 3 Framework for analysing the public's interpretations of adaptation

Adaptation communication as a means to enhance public engagement	The main scope of inquiry based on the key insights of previous literature	The main categories for analysis and their descriptions, developed through a deductive approach	The subcategories for analysis and their descriptions, developed inductively after the first round of coding
What does the public think of adaptation? (knowledge) ^a	<ul style="list-style-type: none"> – How do people interpret the term and concept of adaptation? – How do people interpret adaptation depicted in concrete terms? – How do people interpret the larger sociocultural context of the messages? 	1. Awareness: Expressions indicating an understanding (or lack) of terminology and concepts related to adaptation.	1.1. Comprehension: Statements reflecting understanding (or lack thereof) of the content of adaptation. 1.2. Expansion: Expressions of ability (or inability) to expand the concept of adaptation beyond the content of the messages. 1.3. Sociocultural context: Expressions of ability (or inability) to understand the messages within their broader societal, cultural, and economic context.
What does the public feel about adaptation? (emotion) ^a	<ul style="list-style-type: none"> – What kind of affective attitude do people have toward adaptation (e.g., opportunity–resignation)? – How do people interpret the relationship between adaptation and mitigation or adaptation and climate issues in general? – How do people interpret the localised climate risks? 	2. Affection: Expressions of evaluative feelings toward the messages or adaptation overall. ^b 3. Experienced relationship between adaptation and mitigation or climate issues. Perceptions of the relationship between adaptation and mitigation efforts or climate issues in general. 4. Local risks: Interpretations of local climate risks displayed in the messages or in general.	2.1. Positive affect: Expressions where adaptation messages are interpreted to convey a constructive and/or affirmative perspective on climate change (e.g., perceived necessity, logicity). 2.2. Negative affect: Expressions where adaptation messages are interpreted to convey discouragement and/or resignation. 3.1. Interconnectedness: Interpretations of the complementarity relationship between adaptation and mitigation. 3.2. Disparity or disconnection: Perceived tensions between adaptation messages and mitigation/broader climate action. 4.1. Descriptive accounts: Declarative statements about local climate risks, based on observations or information. 4.2. Reflexive accounts: Reflective accounts considering the meaning, significance, likelihood, and communication of local climate risks, including subjective interpretations and comparisons.
What does the public do for adaptation? (behaviour) ^a	Outside of the direct scope of the research; however, links to indirectly to behaviour. Knowledge, emotion, and behaviour are intertwined dimensions of public engagement, supporting each other.		

^a Following Whitmarsh et al., 2013.^b Following Slovic et al., 2007.

The analysis focused on the participants' interpretations, with individual statements serving as the unit of analysis. Interpretations were viewed as products of collective meaning-making, not solely individual opinions. Although the discussion topic was somewhat unintuitive, and lively exchanges were limited, clear signs of collective engagement were evident. Participants frequently expressed agreement, offered similar observations, paraphrased each other, and built upon each other's ideas. Disagreements also occurred, suggesting a comfortable environment for expressing diverse perspectives. In short, the interpretations arose from the social interactions within the focus groups and would not have taken this specific form without that context.

The results are organised into two sections, reflecting the main themes of public engagement: knowledge and emotion (see Whitmarsh et al., 2013). The aim of the analysis is to present and analyse the interpretations made in the focus groups, which included all-female and all-male groups, with variations in educational and professional levels. Direct quotations from the data are used to illustrate the interpretations made by the participants, adding transparency to the analysis. The quotations were translated from Finnish to English with the assistance of ChatGPT-4, and the key points relevant to the analysis are highlighted in bold.

Results

Unknown term – but known content

The term “climate change adaptation” was unfamiliar to most of the participants, and they were unable to comprehend its practical implications based on the short, abstract definition provided in the first message. Only two participants, in different focus groups, explicitly stated that they were aware of adaptation, while many others expressed their unfamiliarity with the term. Some characterised the term to convey a “bureaucratic top-down” or “very official” undertone. In several of the focus groups, the participants paid attention to the definition section, “benefiting from potential advantages”. Some participants were intrigued to hear more, as they were unaware of any positive outcomes of climate change. In contrast, in some focus groups, this section was interpreted within the larger context of climate change and its tragic nature, leading to its vocal rejection. Additionally, many participants expressed a desire to have concrete examples to complement the abstract definition. Notably, the participants did not engage in speculation or guesswork regarding the potential meaning of adaptation.

However, when the focus group discussion progressed from the first messages to the concrete examples, the participants demonstrated more awareness of adaptation. Participants in different focus groups stated that the latter messages conveyed to them what adaptation is in practice, indicating clarification and, hence, increased comprehension. In the following example, a participant from Focus Group 2 described how the second message clarified the initially unknown term:

I'm not really that much... that whole adaptation concept, it's **just more about mitigating** climate change, you know? I've gotten used to hearing that, or it just stands out more to me that it's important to tackle climate change. Just that adaptation perspective, I haven't really... I **don't feel like I've been exposed much to that concept or word**. (Comment on opening message, in Focus Group 2)

Content-wise, this **seems quite concrete**, like preparation or adaptation. Or when we were just talking about adaptation, there are kind of very concrete ways here when thinking about extreme temperatures. [...] I think this **makes concrete** what was discussed in that earlier message **on a more general level**. (Comment on second message on heatwaves, in Focus Group 2)

Notably, the awareness that the participants demonstrated for the concept of adaptation later in the conversation did not solely derive from the messages presented. Many of them had different levels of pre-existing understanding of the phenomenon, despite their unfamiliarity with the specific terminology. This was indicated by the way participants were able to expand the concept of adaptation outside of the content of the messages.

First, the participants mentioned a range of adaptation measures outside of the messages, some of which were traditional (e.g., planting and preserving trees in cities, building high enough), while others were more innovative (e.g., using food delivery platforms to assist the elderly during heatwaves). Participants also had some ideas for communication, such as adding flood spots in an interactive map or repurposing the heatwave message to serve as a reminder to take care of family and community members.

Second, the participants demonstrated their understanding of the implications that climate effects can have for societies. In the following examples, some of the underlying consequences of increasing rainfall and heatwaves were brought up in the conversation:

Agreed. Especially when it comes to marketing to outsiders, like new residents – would you buy a house in an area that floods and won't be fixed for 30 or 40 years? **Your property would lose value**.

[Another participant continues:] Yeah, and **insurance premiums would go up**. (Two participants in Focus Group 5)

But then there's the continuity – if it starts to feel as tough here as it does in Central Europe with thirty- or forty-[degree] heatwaves, then **working, all of daily life, becomes pretty heavy**. (Participant in Focus Group 4)

The participants were also able to reflect on the messages within their wider sociocultural context. In particular, the message regarding heatwaves and personal protective measures elicited critical assessments from multiple perspectives. The message on city floods prompted similar critical reflection, albeit to a lesser extent, perhaps due to the less familiar and more technical nature of the issue. Regarding heatwaves, the participants were quick to highlight the structural

aspect of adaptation. They noted that many local buildings have not been designed to withstand heat due to the cold winters, emphasising the need for extensive preparations to enhance climate resilience. In the example below, one participant calls for action from the city, highlighting the importance of systemic approaches to individual action:

How are these generalised heatwaves taken into account in **building codes and planning** and other things, such as whether it's required in building regulations or if trees are planned for residential areas and so on – **bigger issues**. This might not really relate to this message, though. But maybe a message that would be good from the city is that **we are also preparing for this in ways other than just closing the windows in the middle of the day**.
(Participant in Focus Group 1)

Additionally, social equality was brought up in all the focus groups. Many participants observed that mechanical cooling and air conditioning were not available options for all social groups, especially the most vulnerable ones. In Focus Group 2, it was highlighted that the reasons and means presented for adaptation showcased the privileged position of Finland, bringing up the global context of social (in)equality. In two focus groups, discussions occurred regarding the negative climate impact of certain adaptation measures, namely mechanical air conditioning and seeking sunlight by traveling abroad during the winter. In Focus Group 6, the participants critically reflected on the state of city planning, suggesting that adaptation could have been better integrated into recent developments in the city and that adaptive measures might not be as difficult to implement as indicated in the sample message.

Emotional divergence in recognising the value of adaptation

Among the focus group participants, both positive and negative affects emerged while interpreting the sample messages on climate change adaptation. Those who had a supportive view of adaptation perceived it as a realistic assessment of the current climate situation, aligning with what they already knew about the state of climate change. They also regarded the underlying idea of preparing for change as sensible. In part this was intuitive, as adaptation to climate change was not already familiar to most. Some participants also noted that adaptation offered a new perspective on climate issues. The compatibility of adaptation and mitigation seemed to be silently accepted and was not further discussed. The following three quotations illustrate these supportive evaluative interpretations:

I think it's kind of good that we have to actively combat this, but when those **changes are already visible** in some way here, it's really about how we adapt to them and **how we can prepare for something unusual** that hasn't happened before. It's kind of just that maybe **the disadvantages wouldn't be so great** that we could somehow prepare for them. (Participant in Focus Group 4)

It's basically quite good. What comes to mind for me is that **the realities have also been taken into account**, that it may not really be possible to influence it. Specifically, it's about adaptation and that there's no going back to anything like it was, say, 20 years ago. Now it's time to think about how to **get along with these new rules**. This is quite a **nice approach** to the issue. (Participant in Focus Group 5)

Probably it's good to **think about those options**, what will happen and, of course, a **quick response to it**, like what options there are, how we can respond to them, and what can be done. (Participant in Focus Group 6)

The more critical evaluations of the messages demonstrated echoes of the resignation hypothesis, which warns that adaptation communication can suggest giving up in the fight against climate change. In two focus groups, direct references to resignation were made ("like throwing in the towel a bit" and "we won't stop anything, we will just let it come"). Although these interpretations were not widely repeated among the participants, they remain noteworthy, particularly because the opening message highlighted the need for both mitigation and adaptation, explicitly stating that mitigation would not be forgotten or marginalised. This implies that, for some individuals, the connotation of resignation is so pervasive that they ignore cues for compatibility. The sample messages were also described as "submissive" and "reactive" in depicting how they had succumbed to a rather pessimistic future vision. These interpretations withhold aspects of the resignation idea. In the following quote, a participant in Focus Group 1 presents an interpretation of choosing between the presented scenarios of adaptation and more ambitious visions for the future:

And choose those actions that support the chosen future vision, **where we want to end up**, which **maybe isn't** about expanding stormwater drains and needing to install air conditioning units and then having to allocate more resources to occupational health and healthcare, because everyone is just getting sick in the winters when it's dark. In a way, these texts are **submissive or declarative**; that's characteristic of bureaucratic language – they are very matter-of-fact and aim for a neutral expression. But in these cases, it might backfire: **well, there's really nothing we can do here, now we just have to funnel money into these remedial actions**. (Participant in Focus Group 1)

Critical evaluations intertwined together with the perceived tensions between adaptation messages and mitigation or broader climate action. The messages were criticised for neglecting the bigger picture of climate change and being fragmented. The participants wished for both a clearer link between the presented effect and climate change and concentration on the core problem, which to them was stopping or at least mitigating the presented effects of climate change. The following three samples from different focus groups illustrate how the concrete sample messages were interpreted as incomplete or insufficient forms of climate communication:

This message **does not in any way promote the mitigation** of climate change. I would hope for Facebook updates where it would concretely advise on how to prevent climate change. (Participant in Focus Group 1)

Ok, here we're only being provided with guidelines for preparedness, and the task was to consider ways to adapt to climate change, but here it just states that heatwaves are becoming more common. **There's a bit of a contradiction in what can be done about it.** Of course, it's not really intended to take a stance on the issue, **but ...** [end of comment]. (Participant in Focus Group 2)

But what [name of the other participant] pointed out is that the city is **missing the opportunity to communicate** that... Could there have been at the end some additional information about what you can do to, in a way, make yourself feel better or what you could do in your own life to still tackle climate change, or at least slow it down, whatever it may be. (Participant in Focus Group 3)

There was a strong indication that the more critical interpretations of the adaptation messages stemmed from concerns about climate change. However, when considering whether the messaging aligned with these participants' overall views of the state of climate change, some tensions emerged. On the one hand, even in the more critical focus groups, the passage on the inevitable progression of climate change was welcomed as "honest" and "realistic" by some. On the other hand, there were signs of a more optimistic vision for the future where some of the climate effects could still be reversed.

When analysing the interpretations of the local climate risks, most of the participants seemed to accept the presented climate risks in the messages, although there were some discussions on how risks should be communicated. The participants also shared some of their own experiences with flood water, for example. The tone of the conversation was quite descriptive, and emotional expression was scarce. However, there was one interpretative line that stood out regarding local climate risk. In one focus group, there were participants who did not recognise the presented climate risks and were, therefore, indifferent toward adaptation. Following the underlying logic of adaptation, low perception of risk is a significant obstacle for adaptation, as the overall rationale and motivation is weak or nonexistent (see, e.g., Grothmann & Patt, 2005). In a similar manner, the adaptive considerations in the sample messages were questioned because the core problem was considered nonexistent or exaggerated, as in these examples:

I actually have the same feeling. These urban floods **haven't really been visible in my life.** Sure, maybe it rains a lot a couple of times a year, and there can be some deeper puddles. But heavy downpours haven't really shown up or disturbed my life at all. **I haven't known that this is really any problem whatsoever.**

[Same speaker concerning a later message:] **Is it really certain** that winters will be like that in the future? I don't know, and I wonder if someone really knows for sure. **I maybe don't understand the problem at all in this,** like. (Participant in Focus Group 4)

It feels a **bit far-fetched**, like climate change, and now we already have to prepare for it in healthcare as well... It seems like a bit of a stretch. There might be something to it, but I think it's a **bit of an exaggeration**. (Participant in Focus Group 4)

In summary, the identified indifferent perspective on adaptation emerged from low-risk perception and did not indicate a rejection of the core idea of adaptation. The indifference was not linked to interpretations of adaptation as resignation nor to the interconnectedness of adaptation and mitigation (or broader climate issues). Expressed views on climate change in general ranged from sceptical to rather accepting.

Discussion and conclusions

In this article, adaptation communication has been approached as a means to promote public engagement with climate change adaptation. The study concentrated on analysing the collectively produced interpretations of adaptation messages in focus groups. Thus, it directly focused on two of the three dimensions of public engagement with climate change – knowledge and emotion – as defined by Whitmarsh and colleagues (2013). Behaviour was excluded from the primary scope of the research; however, all three dimensions were understood to be intertwined and supportive of one another. The article contributes to a deeper understanding of adaptation communication reception by identifying three distinct interpretive perspectives, each carrying its own implications for public engagement on the matter.

The first of the identified perspectives is supportive, viewing adaptation as a reasonable stance aligned with the realities of climate issues. In terms of public engagement with adaptation, this interpretation is seen as compatible with and generally supportive of holistic engagement. The second perspective is somewhat more critical, perceiving echoes of resignation in adaptation and interpreting solely adaptation-focused messages as an incomplete response to the threat of climate change. These critical interpretations limit engagement with adaptation. However, it is important to note that critical views do not reflect indifference or scepticism regarding climate issues; rather, they indicate a recognition of the importance of mitigation. In this context, possible solutions for engaging the public could involve better contextualising the role and significance of adaptation in the fight against climate change. Alternatively, a more transformative approach to adaptation could help engage those with critical interpretations. A transformative understanding of adaptation entails a more holistic view of climate vulnerabilities and aims to address the underlying systemic issues (Bassett & Fogelman, 2013). Finally, the third perspective fails to recognise the rationale for adaptation, thereby representing an indifferent view toward it. From the standpoint of public engagement, low risk perception acts as a hindering force. Effective risk communication offers potential remedies, but it is not a simple task. There is an indication of a knowledge gap; however, merely providing information is unlikely to bridge this gap.

When adaptation communication is considered from the viewpoint of knowledge, the results indicate that a similar kind of terminological unawareness is found among Finns, as demonstrated in other national contexts (Bruine de Bruin et al., 2021; Harcourt et al., 2019). This has important practical implications for climate communicators and journalists, who should consider this while communicating adaptation. For example, in these settings, the common practice of referring to adaptation in a very abstract manner in news media (see Perälä, 2023) is challenging for awareness-building. However, when the issue of awareness was not approached solely from the perspective of term recognition and comprehension, it was shown that the concept of adaptation was, in many ways, comprehensible, implicating that there are no distinct cognitive challenges to deal with when communicating on adaptation. A similar kind of observation was made in another focus group study where the participants were reported to have elaborated adaptation to its “full complexity” without prompting, even though many were not initially familiar with the term (Moser, 2013, 2014). The results of the study imply that the public is cognitively able to engage with adaptation communication and reflect critically on it. Of course, knowledge gaps also exist, and adaptation communication can try to address them. Raising awareness remains one of the main goals of adaptation communication.

This study also highlights that adaptation communication can inadvertently convey a sense of resignation in the fight against climate change, at least to some segments of the public. These critical interpretations have been overlooked when adaptation communication has been approached solely as a measurable means of addressing climate change concerns or promoting mitigation-related attitudes and behaviours (e.g., Carrico et al., 2015; Evans et al., 2014; Howell et al., 2016). The results of this study showed that these critical interpretations did, in fact, align with concerns for climate change. Based on the discussions, it seems counterintuitive that individuals expressing such critical interpretations would also exhibit decreased concern or willingness to combat climate change in response to the messages shown. Moreover, from the adopted research perspective, that is not even the most relevant question. In this article, adaptation communication is approached as a means of enhancing public engagement with climate change adaptation itself, while acknowledging that, in reality, the aims of climate communication might not be so segmented and could encompass multiple perspectives (e.g., both mitigation and adaptation). In the context of this research, these critical interpretations are considered incompatible with full engagement with adaptation, which has implications for both research and practice. The results warrant finding new and compelling ways to integrate adaptation as a necessary and interconnected remedy for climate change through practice or research, or at least incorporating these dynamics into research designs.

There are limitations to this research. First, focus group studies do not yield results that are easily generalisable to broader populations. Additionally, the participant sample in this study was biased toward highly educated professional women, although efforts were made to include participants from other socioeconomic groups. While there were indications of gender differences in the

interpretation processes, the nature of the sample precludes a definitive conclusion on this matter and underscores the need for further research. Moreover, all the participants were drawn from one geographical location that is relatively safe from the worst effects of climate change on a global scale, which may affect their sense of risk and their modest emotional responses. In this sense, the results echoed previous findings that suggest that localised messaging about climate change may not be particularly effective in terms of tangibility (e.g., Brügger et al., 2016; Mildenerberger et al., 2019).

The study used specific fictional sample messages, which may have influenced the discussion and results. Different messages could have yielded different interpretations. Future research could explore how participants interpret more transformative adaptation examples, expanding beyond the traditionally framed examples used here. However, using sample messages was justified because many participants lacked familiarity with the term “adaptation”, and responses to the open-ended concluding question (“To sum up, what advice would you give a city communication manager about climate change adaptation?”) offered limited insight into adaptation communication itself.

Acknowledgements

Thank you to all the participants who shared their thoughts in the focus groups. I also wish to thank the Kone Foundation for the financial support of this research.

References

- Aalto University. (2024). *Key adaptation challenges in Finland*. Climate guide. <https://www.climateguide.fi/articles/key-adaptation-challenges-in-finland>
- Ballantyne, A. G. (2016). Climate change communication: What can we learn from communication theory? *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 7(3), 329–344. <https://doi.org/10.1002/wcc.392>
- Ballantyne, A. G., Glaas, E., Neset, T. S., & Wibeck, V. (2018). Localizing climate change: Nordic homeowners’ interpretations of visual representations for climate adaptation. *Environmental Communication*, 12(5), 638–652. <https://doi.org/10.1080/17524032.2017.1412997>
- Bassett, T. J., & Fogelman, C. (2013). Déjà vu or something new? The adaptation concept in the climate change literature. *Geoforum*, 48, 42–53. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2013.04.010>
- Bazart, C., Trouillet, R., Rey-Valette, H., & Laurédou-Audouy, N. (2020). Improving relocation acceptability by improving information and governance quality/results from a survey conducted in France. *Climatic Change*, 160(1), 157–177. <https://doi.org/10.1007/s10584-020-02690-w>
- Brink, E., & Wamsler, C. (2019). Citizen engagement in climate adaptation surveyed: The role of values, worldviews, gender and place. *Journal of Cleaner Production*, 209, 1342–1353. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.10.164>
- Brügger, A., Morton, T. A., & Dessai, S. (2015). Hand in hand: Public endorsement of climate change mitigation and adaptation. *PLoS ONE*, 10(4), e0124843. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0124843>
- Brügger, A., Morton, T. A., & Dessai, S. (2016). “Proximising” climate change reconsidered: A construal level theory perspective. *Journal of Environmental Psychology*, 46, 125–142. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.04.004>
- Bruine de Bruin, W., Rabinovich, L., Weber, K., Babboni, M., Dean, M., & Ignon, L. (2021). Public understanding of climate change terminology. *Climatic Change*, 167(3-4), 1–21. <https://doi.org/10.1007/s10584-021-03183-0>

- Cantrill, J., Budesky, R., & Burroughs, B. (2019). Home waters run deep: Leveraging place perception and trout conservation to promote climate change adaptation. *Human Dimensions of Wildlife*, 24(6), 564–578. <https://doi.org/10.1080/10871209.2019.1635233>
- Carrico, A. R., Truelove, H. B., Vandenberg, M. P., & Dana, D. (2015). Does learning about climate change adaptation support for mitigation? *Journal of Environmental Psychology*, 41, 19–29. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2014.10.009>
- Climate-ADAPT. (2023). *Finland: Challenges, gaps and barriers*. Climate-ADAPT: Sharing Adaptation Knowledge for a Climate-Resilient Europe. <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/countries-regions/countries/finland>
- Cone, J., Rowe, S., Borberg, J., Stancioff, E., Doore, B., & Grant, K. (2013). Reframing engagement methods for climate change adaptation. *Coastal Management*, 41(4), 345–360. <https://doi.org/10.1080/08920753.2013.803926>
- Cotton, M., & Stevens, E. (2019). Mapping discourses of climate change adaptation in the United Kingdom. *Weather, Climate, and Society*, 11(1), 17–32. <https://doi.org/10.1175/WCAS-D-18-0024.1>
- Ettinger, J., Walton, P., Painter, J., Osaka, S., & Otto, F. E. L. (2021). “What’s up with the weather?” Public engagement with extreme event attribution in the United Kingdom. *American Meteorological Society*, 12(2), 341–352. <https://doi.org/10.1175/WCAS-D-20-0155.1>
- European Investment Bank. (2024a). *Finns rank first in European Union in terms of climate change knowledge, EIB survey finds*. EIB Climate Survey. <https://www.eib.org/en/press/all/2024-251-finns-rank-first-in-european-union-in-terms-of-climate-change-knowledge-eib-survey-finds>
- European Investment Bank. (2024b). *83% of Finnish respondents recognise that climate change adaptation requires spending now to avoid greater costs in the future, EIB survey finds*. EIB Climate Survey. <https://www.eib.org/en/press/all/2024-414-83-of-finnish-respondents-recognise-that-climate-change-adaptation-requires-spending-now-to-avoid-greater-costs-in-the-future-eib-survey-finds>
- Evans, L., Milfont, T. L., & Lawrence, J. (2014). Considering local adaptation increases willingness to mitigate. *Global Environmental Change*, 25(1), 69–75. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2013.12.013>
- Finnish Government. (2023). Climate barometer 2023: *The majority of Finns see climate solutions as an opportunity to improve competitiveness and wellbeing* [Press release]. <https://valtioneuvosto.fi/en/-/1410903/climate-barometer-2023-the-majority-of-finns-see-climate-solutions-as-an-opportunity-to-improve-competitiveness-and-wellbeing>
- Finnish National Board on Research Integrity Tenk. (2023). *Ethical Review*. <https://tenk.fi/en/ethical-review>
- Ford, J. D., & King, D. (2015). Coverage and framing of climate change adaptation in the media: A review of influential North American newspapers during 1993–2013. *Environmental Science and Policy*, 48, 137–146. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2014.12.003>
- Glaas, E., Gammelgaard Ballantyne, A., Neset, T. S., Linnér, B. O., Navarra, C., Johansson, J., Opach, T., Rød, J. K., & Goodsite, M. E. (2015). Facilitating climate change adaptation through communication: Insights from the development of a visualization tool. *Energy Research and Social Science*, 10, 57–61. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2015.06.012>
- Gregow, H., Mäkelä, A., Tuomenvirta, H., Juhola, S., Käyhkö, J., Perrels, A., Kuntsi-Reunanen, E., Mettiäinen, I., Näkkäläjärvi, K., Sorvali, J., Lehtonen, H., Hildén, M., Veijalainen, N., Kuosa, H., Sihvonen, M., Leijala, U., Ahonen, S., Johansson, M., Haapala, J., ... Siiriä, S.-M. (2021). *Ilmastomuutokseen sopeutumisen ohjauskeinot, kustannukset ja alueelliset ulottuvuudet [Management methods, costs, and regional dimensions of adaptation to climate change]*. Suomen ilmastopaneeli. <https://doi.org/10.31885/9789527457047>
- Grothmann, T., & Patt, A. (2005). Adaptive capacity and human cognition: The process of individual adaptation to climate change. *Global Environmental Change*, 15(3), 199–213. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2005.01.002>
- Hagen, B., Middel, A., & Pijawka, D. (2016). European climate change perceptions: Public support for mitigation and adaptation policies. *Environmental Policy and Governance*, 26(3), 170–183. <https://doi.org/10.1002/eet.1701>
- Halperin, A., & Walton, P. (2018). The importance of place in communicating climate change to different facets of the American public. *Weather, Climate, and Society*, 10(2), 291–305. <https://doi.org/10.1175/WCAS-D-16-0119.1>

- Harcourt, R., Bruine de Bruin, W., Dessai, S., & Taylor, A. (2019). Investing in a good pair of wellies: How do non-experts interpret the expert terminology of climate change impacts and adaptation? *Climatic Change*, 155(2), 257–272. <https://doi.org/10.1007/s10584-019-02455-0>
- Heinrichs, H. (2010). Climate change and society – Communicating adaptation. In M. Gross, & H. Heinrichs (Eds.), *Environmental sociology: European perspectives and interdisciplinary challenges* (pp. 323–344). Springer. https://doi.org/10.1007/978-90-481-8730-0_18
- Hennink, M. M. (2014). *Focus group discussions: Understanding qualitative research*. Oxford University Press.
- Howell, R. A., Capstick, S., & Whitmarsh, L. (2016). Impacts of adaptation and responsibility framings on attitudes towards climate change mitigation. *Climatic Change*, 136(3-4), 445–461. <https://doi.org/10.1007/s10584-016-1627-z>
- IPCC. (2014). *Climate change 2014: Synthesis report*. Intergovernmental Panel on Climate Change. <https://www.ipcc.ch/report/ar5/syrl/>
- IPCC. (2022). *Climate change 2022 impacts, adaptation and vulnerability working group II contribution to the sixth assessment report of the intergovernmental panel on climate change*. Intergovernmental Panel on Climate Change. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/>
- Kuckartz, U., & Rädiker, S. (2023). *Qualitative content analysis: Methods, practice and software* (Vol. 2). Sage.
- Lenzholzer, S., Carsjens, G. J., Brown, R. D., Tavares, S., Vanos, J., Kim, Y. J., & Lee, K. (2020). Awareness of urban climate adaptation strategies – an international overview. *Urban Climate*, 34, 100705. <https://doi.org/10.1016/j.uclim.2020.100705>
- Lieske, D. J., Wade, T., & Roness, L. A. (2014). Climate change awareness and strategies for communicating the risk of coastal flooding: A Canadian Maritime case example. *Estuarine, Coastal and Shelf Science*, 140, 83–94. <https://doi.org/10.1016/j.ecss.2013.04.017>
- Mildenberger, M., Lubell, M., & Hummel, M. (2019). Personalized risk messaging can reduce climate concerns. *Global Environmental Change*, 55, 15–24. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2019.01.002>
- Moser, S. C. (2013). Navigating the political and emotional terrain of adaptation: Community engagement when climate change comes home. In S. Moser, & M. Boykoff (Eds.), *Successful adaptation to climate change: Linking science and policy in a rapidly changing world* (1st ed.) (pp. 289–305). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203593882>
- Moser, S. C. (2014). Communicating adaptation to climate change: The art and science of public engagement when climate change comes home. *Climate Change*, 5(3), 337–358. <https://doi.org/10.1002/wcc.276>
- Moser, S. C. (2018). Communicating climate change adaptation and resilience. In M. Nisbet (Ed.), *Oxford research encyclopedia of climate science*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228620.013.436>
- Perälä, A. (2023). Muuttuva maailma, sopeutuva Suomi: Sisällönanalyysi ilmastonmuutokseen sopeutumisesta Helsingin Sanomissa ja Yle Uutisissa vuosina 2017–2021 [A changing world, an adapting Finland: Content analysis of climate change adaptation in Helsingin Sanomat and Yle Uutisen in 2017–2021]. *Media & viestintä*, 46(3), 29–50. <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/137061/85212>
- Schoenefeld, J. J., & McCauley, M. R. (2016). Local is not always better: The impact of climate information on values, behavior and policy support. *Journal of Environmental Studies and Sciences*, 6(4), 724–732. <https://doi.org/10.1007/s13412-015-0288-y>
- Simonet, G., & Fatorić, S. (2015). Does “adaptation to climate change” mean resignation or opportunity? *Regional Environmental Change*, 16(3), 789–799. <https://doi.org/10.1007/s10113-015-0792-3>
- Slovic, P., Finucane, M. L., Peters, E., & MacGregor, D. G. (2007). The affect heuristic. *European Journal of Operational Research*, 177(3), 1333–1352. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2005.04.006>
- Spence, A., & Pidgeon, N. (2010). Framing and communicating climate change: The effects of distance and outcome frame manipulations. *Global Environmental Change*, 20(4), 656–667. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2010.07.002>
- Velautham, L., Ranney, M. A., & Brow, Q. S. (2019). Communicating climate change oceanically: Sea level rise information increases mitigation, inundation, and global warming acceptance. *Frontiers in Communication*, 4, Article 7. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2019.00007>
- Whitmarsh, L., O’Neill, S., & Lorenzoni, I. (2013). Public engagement with climate change: What do we know and where do we go from here? *International Journal of Media and Cultural Politics*, 9(1), 7–25. https://doi.org/10.1386/macp.9.1.7_1

- Wirth, V., Prutsch, A., & Grothmann, T. (2014). Communicating climate change adaptation. State of the art and lessons learned from ten OECD Countries. *GAIA*, 23(1), 30–39.
<https://doi.org/10.14512/gaia.23.1.9>
- YouGov. (2019). *International survey: Most people expect to feel the effects of climate change*. YouGov Surveys.
<https://business.yougov.com/content/25406-international-survey-most-people-expect-feel-effect>

Appendix

Sample messages in English (translations) and Finnish (originals)

In English:

Message 1: Excerpt from the introduction of the city's report on the status of adaptation work:

Although several actions have been taken to mitigate climate change, the climate continues to warm, and it is no longer possible to completely prevent climate change.

Therefore, mitigation efforts alone are not sufficient; active adaptation and preparation for change are also necessary.

The change will require adaptation in various sectors of society. Adaptation measures refer to actions aimed at preparing for the harmful effects of climate change or benefiting from potential advantages.

Message 2: City introduction for a Facebook post sharing a link to preparedness guidelines:

Some of us are comforted by the heat. For others, the increasing frequency of heatwaves can be downright dangerous. Vulnerable groups include, for example, the elderly and those with chronic illnesses.

However, it is possible to prepare for heat.

During hot weather, it is important to remember to drink enough water. Outdoor activities and physical exertion should be avoided during the hottest part of the day. Additionally, it is essential to keep the home cool to prevent indoor temperatures from rising too high. In addition to ventilation, mechanical cooling and air conditioning can also provide relief.

Message 3: Excerpt from the city's website, which describes the local impacts of climate change consequences:

As a result of increasing heavy rainfall, urban flooding is becoming more common in Tampere. There are already areas in the city center that flood repeatedly during heavy rains. Rainwater cannot be absorbed through the asphalt and paving in the built urban environment.

Moreover, the stormwater drains in the city center no longer fully meet current needs. Renovating these systems represents a significant investment. On the other hand, compensating for damages is also expensive.

In new residential areas, the issue has been addressed through zoning and planning. For example, green spaces allow water to be absorbed into the ground, thereby preventing flooding.

Message 4: Excerpt from the city's website, which describes the impacts of climate change on winter:

In the future, winters will look different than before. The amount of snow will decrease, and at worst, winters will be dark, gray, and rainy. Dark winters increase illness and reduce work productivity. Preparations need to be made for this in both workplaces and healthcare.

The changing winter conditions also affect nature. Some species are able to adapt, but for others, it is more challenging. Species that depend on snow and ice will have to retreat further north. For example, the population of brown hares has decreased dramatically as they have not been able to adapt to the low-snow early winters.

In Finnish:

Viesti 1: Katkelma kaupungin sopeutumistyön tilaa käsittelevän raportin johdannosta:

Vaikka ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi on tehty useita toimia, ilmasto jatkaa lämpenemistä eikä ilmastonmuutosta voida enää kokonaan estää.

Ilmastonmuutoksen hillintä ei siis yksinään enää riitä, vaan on myös aktiivisesti sopeuduttava ja varauduttava muutokseen.

Muutos tulee vaatimaan sopeutumista yhteiskunnan eri osa-alueilla. Sopeutumistoimet tarkoittavat tekoja, joilla pyritään varautumaan ilmastonmuutoksen haitallisiin vaikutuksiin tai hyötymään mahdollisista eduista.

Viesti 2: Kaupungin saate Facebook-päivitykseen, jossa jaetaan linkki varautumisohjeisiin:

Osaa meistä helle hellii. Toisille yleistyvät helleaallot voivat olla suorastaan vaarallisia. Haavoittuvaisia ryhmiä ovat esimerkiksi vanhukset ja perussairauksista kärsivät.

Kuumuuteen voi kuitenkin varautua.

Helteillä on tärkeä muistaa juoda riittävästi vettä. Ulkona oleilua ja fyysistä rasitusta tulee välttää auringon porottaessa kuumimmillaan.

Myös kodin viilentämisestä pitää huolehtia, ettei sisälämpötila pääse nousemaan liian korkeaksi. Tuulettamisen lisäksi avun voivat tuoda koneellinen jäähdytys ja ilmastointilaitteet.

Viesti 3: Katkelma kaupungin internet-sivuilta, jossa kuvaillaan ilmastonmuutoksen seurauksien paikallisia vaikutuksia:

Voimistuvien rankkasateiden seurauksena kaupunkitulvat yleistyvät Tampereella. Keskustassa on jo nyt alueita, jotka tulvivat toistuvasti rankkasateiden aikana. Sadevesi ei pääse imeytymään asfaltin ja kivetyksen läpi rakennetussa kaupunkiympäristössä.

Myöskään keskustan hulevesiviemärit eivät enää täysin vastaa nykyistä tarvetta. Niiden saneeraus on suuri investointi. Toisaalta myös vahinkojen korvaaminen on kallista.

Uusilla asuinalueilla ongelmaan on pystytty puuttumaan kaavoittamisella ja suunnittelulla. Esimerkiksi viheralueet mahdollistavat veden imeytymisen maan sisään ja ehkäisevät näin tulvia.

Viesti 4: Katkelma kaupungin internet-sivuilta, jossa kuvaillaan ilmastonmuutoksen vaikutuksia talveen:

Tulevaisuudessa talvet näyttävät erilaisilta kuin aiemmin. Lumen määrä vähenee, ja pahimmillaan talvet ovat pimeitä, harmaita ja sateisia. Pimeät talvet lisäävät sairastelua ja laskevat työtehoa. Tähän on varauduttava niin työpaikoilla kuin terveydenhuollossa.

Talviolosuhteiden muuttuminen vaikuttaa myös luontoon. Osa lajeista pystyy sopeutumaan, mutta toisille se on vaikeampaa. Lumesta ja jäädästä riippuvaiset lajit joutuvat vetäytymään pohjoisemmaksi. Esimerkiksi metsäjäniksien määrä on pienentynyt radikaalisti, sillä ne eivät ole pystyneet sopeutumaan vähälumisiin alkutalviin.

Artikkeli

Annu Perälä^a

Merkitystä etsimässä: ilmastonmuutokseen sopeutumista käsittelevien viestien tulkitseminen fokusryhmissä

Searching for Meaning: Interpreting Messages About Climate Change Adaptation in Focus Groups

As the climate continues to change, adaptation to climate change has become an increasingly central societal issue, alongside mitigation. In this article, I focus on examining citizens' interpretations of climate communication that addresses adaptation to climate change. The motivation of the article lies in highlighting the importance of recognizing the different ways of interpreting communication related to adaptation, as this type of communication represents a relatively new perspective on climate issues from the mainstream viewpoint. The empirical data for the article is drawn from focus group discussions (n=6) conducted in the beginning of 2024, during which I presented four fictional examples of the city's adaptation communication to the participants (n=30). The discussion material was analysed using theory-driven content analysis, based on definition by Wirth and colleagues (2014), which suggested that the objectives of adaptation communication are understood as increasing awareness of the consequences of climate change, the need for adaptation and of ways to adapt, as well as promoting activity aimed at adaptation. Based on the results, I propose that the goal of adaptation communication should also include meaning-making, particularly with regard to the role and significance of adaptation in climate work.

Keywords: climate change, climate change adaptation, climate communication, focus groups

Johdanto

Ilmastonmuutoksen seuraukset realisoituvat nyt ja tulevaisuudessa eri puolilla maailmaa, myös Suomessa. Lämpötilojen nousu ja sään ääri-ilmiöiden lisääntyminen – kuten

^a Markkinoinnin ja viestinnän yksikkö, Vaasan yliopisto, annu.perala@uwasa.fi

voimakkaat sadekuurot, tulvat ja kuivuudet – muovaavat elinympäristöämme monin tavoin. Tästä syystä yhteiskunnallisessa keskustelussa on alettu entistä enemmän korostaa, että ilmastonmuutoksen hillinnän rinnalla yhteiskuntien on myös sopeuduttava väistämättömään muutokseen (esim. Juhola ym. 2021, 6–7; IPCC 2022). Ilmastonmuutokseen sopeutuminen viittaa toimintaan, jolla pyritään varautumaan ja mukautumaan ilmastonmuutoksen myötä tapahtuneisiin tai odotettavissa oleviin seurauksiin, kun taas hillinnällä tarkoitetaan päästöjen vähentämistä ja hiilinielujen lisäämistä (IPCC 2014, 76). Tutkija Janina Käyhkö (2024, 181) kuvaa sopeutumisen ja hillinnän välistä suhdetta seuraavasti:

”Hillintä ja sopeutuminen ovat siis ilmastopolitiikan kaksi puoliskoja. Niitä on edistettävä yhdessä, sillä molempien tavoite on turvata elinolot maapallolla kaikille nyt ja tulevaisuudessa. Yksin kumpikaan puolisko ei riitä tämän tavoitteen toteutumiseen.”

Ilmastonmuutoksen seurauksiin ja sen aiheuttamiin riskeihin voidaan varautua ja sopeutua monilla eri tavoilla. Sopeutuminen voi olla sekä reaktiivista että proaktiivista varautumista. Se voi vaihdella laajuudeltaan yksittäisistä päätöksistä (esim. viilennyslaitteiden asennus kotiin) kokonaisvaltaisempiin toimiin, kuten kansalliseen, eri toimialat huomioivaa sopeutumis suunnitteluun ja -toimeenpanoon. Kaupunkien kohdalla ilmastonmuutokseen sopeutumista edustavat esimerkiksi paikallisten ilmatoriskien kartoittaminen, muuttuvien ilmasto-olojen huomiointi hulevesien hallinnassa ja kaupunkisuunnittelussa sekä viheralueiden lisääminen (Käyhkö 2024; ks. myös Puurula ym. 2022; Miettinen ym. 2024).

Tässä artikkelissa paneudun ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestimiseen ja erityisesti siihen, miten kansalaiset tulkitsevat ilmastonmuutokseen sopeutumista käsittelevää viestintää. Artikkelin tapaustutkimuksena on kaupunkiorganisaation sopeutumisviestintä ja kansalaisten tulkinnat siitä. Kevättalvella 2024 järjestämissäni fokusryhmäkeskusteluissa osallistujille esitettiin neljä kuvitteellista esimerkkiä kaupungin sopeutumisviestinnästä, joiden herättämistä ajatuksista he keskustelivat moderaattorin johdolla. Aiempi sopeutumisviestintää tarkasteleva tutkimus on pääasiassa keskittynyt sopeutumisviestinnän välillisiin vaikutuksiin, kuten siihen, miten paikallisista ilmatoriskeista viestiminen vaikuttaa ihmisten uhkakäsityksiin (esim. Brügger ym. 2016; Mildemberger ym. 2019) tai miten sopeutumisesta kuuleminen vaikuttaa ihmisten asenteisiin ilmastonmuutoksen hillintää kohtaan (Evans ym. 2014; Carrico ym. 2015; Howell ym. 2016). Tässä artikkelissa sopeutumisviestintää lähestytään näkökulmasta, jonka mukaan viestinnän merkitykset paikantuvat niiden tulkintaan. Kyse on niin sanotusta konstitutiivisesta viestintäkäsityksestä (ks. Ballantyne 2016, 332).

Artikkelin taustalla vaikuttaa ajatus siitä, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen on yhteiskunnallinen välttämättömyys. Siksi on tärkeää tunnistaa, miten kansalaiset tulkitsevat sitä käsittelevää viestintää. Artikkelin lähtöoletuksena on, että ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestimessä on joitain erityisiä piirteitä muuhun ilmastoviestintään nähden, ja ne voivat vaikuttaa sopeutumisviestinnän vastaanottoon. Ilmastoasioiden lähestymistä sopeutumisnäkökulmasta voidaan pitää uutena, jopa vieraana asiana (esim. Harcourt ym. 2019; Bruine de Bruin ym. 2021) sekä aiemmasta poikkeavana näkökulmana. Siinä missä ilmastonmuutoksen pysäyttämiseen tai sen hidastamiseen tähtäävä puhe korostaa sitä, miten maailman on tehtävä kaikkensa ilmastonmuutoksen kielteisten seurausten pysäyttämiseksi, ilmastonmuutokseen sopeutumisen välttämättömyyden perusta on juuri tuossa muutoksessa. Vaikka sopeutuminen ja hillintä voidaan yhtäältä mieltää harmonisesti saman kolikon kahdeksi eri puoleksi, on niillä toisaalta omat päämääränsä ja niiden välinen suhde ja hierarkia voidaan ymmärtää ja tulkita monin eri tavoin, myös jännitteisesti.

Artikkeli etenee seuraavasti. Seuraavaksi käsittelemme ilmastonmuutokseen sopeutumista ilmastoviestinnän aiheena ja erillisenä tutkimuskohteena. Tämän jälkeen esittelen tutkimukseni kontekstin eli kaupungin sopeutumisviestinnän tulkitsemisen fokusryhmissä.

Aineiston keräystä ja analyysia koskevassa luvussa kuvaan, miten fokusryhmät järjestettiin ja miten niiden osallistujat rekrytoitiin sekä miten analysoin fokusryhmistä kerätyn keskusteluaineiston. Tulososuudessa kerron, millaisia tulkintoja esimerkkiviesteistä tehtiin ja lopuksi keskustelen millaisia johtopäätöksiä tuloksista voi tehdä sopeutumisviestinnän eri tavoitteiden suhteen.

Sopeutuminen ilmastoviestinnän aiheena

Ilmastoviestinnän tutkimuksen kentällä on erityisesti 2010-luvun loppupuolella julkaistu tutkimuksia, jotka ovat keskittyneet tarkastelemaan ilmiötä, joka on nimetty ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestimiseksi. Sopeutumisviestinnällä tarkoitetaan kirjallisuudessa viestintää, jossa käsitellään ilmastonmuutoksen realisoituvia seurauksia ja siihen kytkeytyviä riskejä sekä tapoja reagoida ja varautua niihin (esim. Heinrichs 2010; Wirth ym. 2014; Moser 2017). Tapaustutkimuksissa on käsitelty erityisesti tulviin liittyvää riskiviestintää (esim. Lieske ym. 2014; Vasileiadou & Botzen 2014; Haer ym. 2016; Seebauer & Babicky 2018; Attems ym. 2020). Ilmastoviestinnän tutkija Susanne C. Moser (2017) on kutsunut sopeutumisviestinnän tutkimusta ilmastoviestinnän suhteellisen uudeksi haaraksi (*“a relatively recent branch of the larger endeavor of climate change communication”*). Moserin mukaan ilmastonmuutokseen sopeutuminen on noussut ilmastoviestinnän tutkimuskohdeeksi samaa tahtia, kun ilmiö on ylipäänsä noussut julkiseen keskusteluun ja tietoisuuteen (ks. myös Heinrichs 2010).

Sopeutumisviestinnän tutkimus on muun ilmastoviestinnän tutkimuksen tavoin monitieteistä ja hyvin käytännöllisesti orientoitunutta (ks. Perälä 2022). Tapaus- ja asennetutkimustäyteisessä kirjallisuudessa ei juurikaan esiinny sopeutumisviestinnän syvimmän olemuksen kriittistä reflektointia, mutta muutamissa aihetta pohtivissa artikkeleissa sopeutumisviestintä nähdään omana kokonaisuutenaan, vaikkei kovinkaan tarkkarajaisena sellaisena. Esimerkiksi Harald Heinrichs (2010, 327) toteaa sopeutumisviestinnässä olevan joitain omaleimaisia piirteitä suhteessa muuhun ilmastoviestintään, vaikkei samassa yhteydessä sanallistakaan mitä nämä piirteet ovat. Tulkitsemme tarkoitetun omaleimaisuuden löytyvän hänen artikkelinsa pääsanomasta, jossa hän kuvaa sopeutumisviestintää viestintänä, joka yhdistää yksittäisiin tapahtumiin liittyvän riski- ja katastrofiviestinnän laaja-alaisempaan kestävyiden tavoittelemiseen ilmastonmuutoksen aiheuttaman muutoksen äärellä. Saman suuntaisesti jo mainittu Moser (2017) lukee sopeutumisviestintään jotain omaleimaisuutta nimittäessään sitä uudehkoksi ilmastoviestinnän haaraksi. Heinrichsin tapaan hänkin korostaa sopeutumisviestintää riskiviestinnästä ammentavana tutkimusalana, jonka keskeisen elementin muodostaa ilmatoriskeitä viestiminen. Riskiviestintäpainotuksen lisäksi Moserkin laajentaa sopeutumisviestinnän alaa yksittäisistä riskeistä kohti kompleksisempaa viestintää muutoksesta. Empiirisessä tutkimuksessa painotus on ollut kuitenkin vahvasti riskitematiikan tarkastelemisessa eri näkökulmista (esim. Carlton & Jacobson 2013; Attems ym. 2020).

Sopeutumisviestinnän tutkimuksessa on tullut esiin, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen on monille ihmisille verrattain uusi näkökulma eivätkä kaikki tiedä mitä sillä tarkalleen tarkoitetaan (esim. Glaas ym. 2015; Harcourt ym. 2019; Lenzholzer ym. 2020; Bruine de Bruin ym. 2021). Toisin sanoen sopeutuminen ilmastoviestinnän spesifinä aiheena vaatii myös sen pohdintaa, miten viestittävä asiasialtö esitetään ymmärrettävästi (Harcourt ym. 2019, 270). Sopeutumisviestintään liittyen on myös käyty keskustelua siitä, voiko ajatus ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestiä luovuttamisesta ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa tai muutoin olla epämotivoivaa hillintäpyrkimyksille (ks. esim. Moser 2014). Kokeellisissa tutkimuksissa on päädytty siihen, etteivät sopeutumisviestit laske ihmisten halua hillitä ilmastonmuutosta tai vähennä heidän huoltaan ilmastonmuutosta kohtaan (Evans ym. 2014; Carrico ym. 2015; Howell ym. 2016), kun taas paikallistason ilmastohallinnan parissa työskentelevien sidosryhmäläisten parista on tavoitettu

myös kielteisiä, luovuttamiskonnotaatiota ilmentäviä tulkintoja sopeutumisesta (Simonet & Fatorić 2015).

Sopeutusviestinnän erottamista muusta ilmastoviestinnästä voidaan hahmottaa osin analyttisenä erontekona. Olen valinnut artikkelin fokuksiksi nimenomaisesti sen, miten kansalaiset tulkitsevat ilmastomuutokseen sopeutumista käsittelevien viestejä. Olen pitänyt tärkeänä rajata viestit käsittelemään juuri sopeutumista, sillä tutkimuksen motivaationa on selvittää, miten ihmiset suhtautuvat viestintään, joka laajentaa ilmastokeskustelun totuttua näkökulmaa. Erilaisten sopeutusviestikehyksien vaikutuksia on tarkasteltu kokeellisia tutkimusasetelmia hyödyntäen (esim. Evans ym. 2014; Carrico ym. 2015; Hine ym. 2016; Mildemberger ym. 2019), mutta tarkempi laadullinen tarkastelu sopeutusviestinnän herättämistä tulkinnoista ja merkityksenannoista pitkälti puuttuu tutkimuskentältä. Ilmastoviestintä on tietysti myös sosiokulttuuriseen kontekstiin sidottua eivätkä eri maissa tehdyt tulokset ole sellaisinaan sovellettavissa muualle (esim. Moser 2016). Sopeutusviestinnässä ilmastomuutoksen vaikutukset ovat keskeisessä roolissa, ja esimerkiksi Euroopan investointipankin (2024) kyselyn mukaan suomalaiset ovat kohdanneet ilmastomuutoksen vaikutuksia vähemmän kuin Euroopan unionin maissa keskimäärin. Suomen osalta ilmastoviestintää on tarkastelu oikeastaan vain mediatutkimuksen näkökulmasta keskittyen siihen, miten ilmastomuutos esitetään mediassa (esim. Lyytimäki 2011; Niemelä-Nyrhinen & Uusitalo 2021; Perälä 2023; Vikström ym. 2023). Tässä tutkimuksessa fokus on kansalaisissa, jotka ovat institutionalisoidun ilmastoviestinnän – tarkoitettiinpa sillä mediasisältöjä tai julkisten organisaatioiden viestintää – aktiivisia vastaanottajia, jotka prosessoivat, tulkitsevat ja merkityksellistävät viestejä omista tiedollisista ja kokemuksellisista lähtökohdistaan.

Artikkelin fokuksista huolimatta tarkoituksena ei ole esittää, että ilmastomuutokseen sopeutumisesta voi viestiä vain omana, muusta ilmastoviestinnästä erotettavana kokonaisuutenaan. Tosielämän viestintätilanteissa ilmastomuutoksen hillitseminen ja ilmastomuutokseen sopeutuminen voivat nivoutua saumattomasti yhteen (ks. myös Moser 2017, 9). Esimerkiksi valtionhallinnon yhteisen ilmastoviestinnän tehostamiseksi perustetun ilmastoviestinnän ohjausryhmän asettamiskuvauksessa kuvataan, että ”[e]rityisesti kansalaisten, kuntien ja yritysten sitouttaminen ilmastomuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen edellyttävät tehostettua viestintää” (Ympäristöministeriö 2022). Toisin sanoen ohjausryhmän lähtökohtana on edistää sekä hillintää että sopeutumista, ja viestinnän katsotaan palvelevan tämän tavoitteen saavuttamisessa ilman erillistä jaottelua sopeutusviestintään ja muuhun ilmastoviestintään. Samanaikaisesti on kuitenkin tilanteita, joissa viestivä organisaatio voi valita viestiä alleviivatuksi ilmastomuutokseen sopeutumiseen liittyvistä ilmiöistä ja tällöin sen voidaan argumentoida tekevän nimenomaisesti sopeutusviestintää. Esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriö on jotain vuosia sitten lanseerannut kansalaisille tarkoitettun viestintäkampanjan, jonka tavoitteena oli ”auttaa kansalaisia, viranomaisia ja yhteiskunnan päättäjiä varautumaan ilmastomuutoksen seurauksiin” ja välittää viestiä varautumisen hyödyllisyydestä (ks. Väisänen 2017; Maa- ja metsätalousministeriö 2018). Samalla tavalla ainakin joillakin suomalaisilla kaupungeilla on erillisiä internet-sivustoja, joissa on nimenomaisesti sopeutumiseen liittyviä sisältöjä (ks. esim. Tampereen kaupunki 2024; Helsingin kaupunki 2025).

Tapaustutkimuksena kaupungin sopeutusviestintä

Tutkimukseni lähtökohtana on ollut tarkastella, miten kansalaiset tulkitsevat ilmastoviestintää, jossa keskitytään ilmastomuutokseen sopeutumiseen. Tutkimus toteutettiin järjestämällä fokusryhmäkeskusteluja, joissa keskustelijoille näytettiin kuvitteellisia esimerkkejä kaupunkiorganisaation sopeutumisaiheisesta ilmastoviestinnästä. Tutkimuksen käytännön toteutus vaati sitä, että esimerkkiviestien lähettäjänä oli jokin nimetty taho. Viestijä on niin keskeinen osa viestintää, että sen puuttuminen olisi tehnyt keskustelusta

ja viestien tulkitsemisesta vaikeaa ja hämmentävää. Valitsin viestijäksi kaupunkiorganisaation, sillä se on varteenotettavimpia tahoja artikkelissa tarkoitettun sopeutumisviestinnän tekijäksi. Kaupungit ovat keskeisiä toimijoita ilmastonmuutokseen sopeutumisessa (Käyhkö 2024) – ja siten myös siitä viestimässä (Boussalis ym. 2019; Dow & Tuler 2022). Ilmastonmuutoksen seuraukset realisoituvat paikallisesti ja vaikuttavat kaupungin toimintaan (Mees ym. 2018; Miettinen ym. 2024). Kaupungeilla on myös velvollisuus ehkäistä ja hallita näitä riskejä (Mees ym. 2018). Osa suomalaisista kaupungeista viestiikin ilmastonmuutokseen sopeutumisesta esimerkiksi internet-sivuillaan (esim. Tampereen kaupunki 2024; Helsingin kaupunki 2025). Kaupunkia voidaan myös pitää tutuna toimijana kansalaisille, mikä osaltaan tuki valittua tutkimusasetelmaa.

Artikkelissa kaupunkiorganisaation tekemää sopeutumisviestintää lähestytään toimintana, jonka tavoitteet voidaan tiivistää seuraavasti:

1. Kasvattaa tietoisuutta ilmastonmuutoksen seurauksista ja sopeutumistarpeista
2. Lisää tietoa eri sopeutusvaihtoehdoista kasvattaen sopeutumiskykyä
3. Motivoi kaupunkilaisia sopeutumaan eli vaikuttaa heidän käytökseensä
4. Kerää kannatusta julkisille sopeutumistoimille

(Muunnelma lähteestä Wirth ym. 2014, 32.)

Yllä olevat sopeutumisviestinnän keskeiset tavoitteet on lainattu Veronika Wirthiltä ja kollegoilta (2014, 32). He esittivät ne analysoituaan kymmenen teollisuusmaan yhteiskunnallisten organisaatioiden sopeutumisviestintää. Suurin osa heidän analysoimastaan viestinnästä oli julkisen tahon tuottamaa ja sisälsi esimerkiksi nettisivustoja ja printtituotteita kuten kirjoja ja esitteitä. Alkuperäisen tavoitelistauksen viimeinen kohta koski hyväksynnän saamista sopeutumistoimille, joilla on myös kielteisiä oheisvaikutuksia. Näen kuitenkin, että yhteiskunnallisen sopeutumisen näkökulmasta on riittämätöntä keskittyä vain kielteisen oheisvaikutuksen omaaviin toimiin, vaan julkisen vallan sopeutumispolitiikan tulee kokonaisuudessaan saada kansalaisten tuki. Olen käyttänyt tätä tavoitelistausta aineistoni analyysin lähtökohtana. Kuvaan aineiston analyysia tarkemmin seuraavassa luvussa.

Kaupungin sopeutumisviestintää lähestyttiin fokusryhmissä neljän kuvitteellisen esimerkin kautta. Päädyin tähän tutkimusastelemaan, koska aiempi kirjallisuus osoittaa, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen voi olla suurelle yleisölle melko tuntematon asia (esim. Glaas ym. 2015; Harcourt ym. 2019; Bruine de Bruin ym. 2021). Lähtöoletuksenani oli tällöin, että keskustelu sopeutumisviestinnästä ilman konkreettisia esimerkkejä olisi kognitiivisesti haastavaa ja tulokset olisivat luultavasti melko yleisluontoisia eivätkä kertoisi niinkään juuri sopeutumisviestinnästä. Myös ryhmätilanteen oli tarkoitus helpottaa vieraan aiheen prosessointia: yksittäinen keskustelija pystyi itse vaikuttamaan siihen, missä kohden otti puheenvuoron sekä kuulostelemaan muiden ajatuksia ja näkökulmia omien ajatukseksi virittäjänä.

Fokusryhmissä näytetyt viestit olivat lyhyitä, katkelmamaisia tekstejä, jotka luotiin tätä tutkimusta varten. Viestien suunnittelu pohjautui aikaisempaan työhöni, jossa olen tunnistanut tyypillisimpiä tapoja puhua ilmastonmuutokseen sopeutumisesta valituissa suomalaisissa medioissa (ks. Perälä 2023). Keskeinen lähtökohta oli, että viesteissä käsiteltäisiin ilmastonmuutokseen sopeutumista tavoilla, jotka vastaavat yhteiskunnassa yleisiä tapoja hahmottaa kyseistä ilmiötä. Ensimmäinen viesti esitteli ilmastonmuutokseen sopeutumisen ajatuksen ja tarjosi sille hallitustenvälisen ilmastopaneelin (IPCC) määritelmää mukailevan abstraktin määritelmän (ks. IPCC 2014, 76). Tekemässäni media-analyysissa sopeutumiseen viitattiin usein samalla tavalla melko abstraktisti eli tämä edusti tunnistettavaa tapaa viitata sopeutumiseen. Muut kolme viestiä konkretisoivat ilmastonmuutokseen sopeutumista käsittelemällä tyypillistä paikallista ilmastonmuutoksen seurausta ja siihen liittyviä sopeutus- ja varautumistoimia tai huomioita niihin liittyen. Esimerkkiviestien keskeiset asiasällöt on tiivistetty taulukkoon 1 ja viestit kokonaisuudessaan ovat nähtävissä

Taulukko 1. Fokusryhmissä esitettyjen esimerkkiviestien aiheet.

Table 1. The main content of the presented messages in focus groups.

<p>Viesti 1: Ilmastonmuutokseen sopeutumisen idea</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korostaa ilmastonmuutoksen vääjäämätöntä etenemistä sopeutumisen tarpeellisuuden syynä • Korostaa sekä sopeutumisen että hillinnän tarpeellisuutta, mutta ei priorisoi kumpaakaan • Tarjoaa abstraktin määritelmän sopeutumiselle
<p>Viesti 2: Helleaallot ja yksilöllisesti tehtävät varautumistoimet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tuo esiin helleaaltojen vaarallisuuden, erityisesti haavoittuvaisille ryhmille • Esittelee tuttuja ja enimmäkseen helposti toteuttavia tapoja varautua helteisiin, mutta tarjoaa niille uuden kontekstin osana ilmastonmuutokseen sopeutumista
<p>Viesti 3: Lisääntyvät sateet ja kaupunkitulvat sekä kaupungin sopeutumis suunnitelmat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tuo esiin lisääntyvät sateet ja kaupunkitulvien mahdollisuuden • Tuo esiin konkreettisia sopeutumiskeinoja sekä sopeutumiseen liittyviä haasteita
<p>Viesti 4: Tulevaisuuden talvet ja sopeutumisen laajentaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuvaa tulevia talvia aiempia viestejä maalaillevampaan sävyyn • Laajentaa sopeutumisen ideaa kohti terveyttä • Viittaa luonnon sopeutuvaisuuteen ja sopeutumattomuuteen

liitteessä 1. Jokaiselle viestille annettiin oma nimetty konteksti (esim. kaupungin internet-sivu, Facebook-päivityksen saate) tarjoamaan lisää taustatietoa viestien reflektoinnin tueksi. Kontekstia voidaan jo itsestään pitää tärkeänä taustatietona tulkinnalle, ja tätä korosti edelleen näytettyjen viestien luonne lyhyinä katkelmamaisina esimerkkeinä.

Tutkimuksen tuloksia tulkitessa on huomioitava, että esitetyt tulkinnat ovat syntyneet vastauksina kuvitteellisiin kaupunkiorganisaation viesteihin erityisessä sosiaalisessa vuorovaikutustilanteessa. Tunnin keskusteluun oli mahdollista sisällyttää vain neljä esimerkkiviestiä, ja viestien täytyi olla lyhyitä ja yksinkertaisia, jotta ne oli mahdollista lukea ja sisäistää tietokoneen ruudulta lyhyessä ajassa ja monin tavoin poikkeuksellisessa tilanteessa. Tutkimusetiikan näkökulmasta oli tärkeää, että viestit olivat totuudenmukaisia eivätkä antaisi virheellistä kuvaa kaupungin toimista. Viestivää kaupunkia ei nimetty ja tutkimuksen alussa korostettiin, että tutkimuksen kohteena ei ole mikään yksittäinen kaupunki, mutta keskustelijat olivat kotoisin samalta alueelta ja myös viestit sisälsivät elementtejä, jotka sitoivat ne tähän maantieteelliseen alueeseen. Myös päätös lähestyä yleisesti ilmastonmuutokseen sopeutumista jonkin yksittäisen teeman sijaan pirstaloit asian käsittelyn neljään toisistaan irralliseen viestiin (vrt. aiemman empiirisen tutkimuksen keskittyminen tulviin). Näen kuitenkin, että artikkelissa raportoidut tulokset ovat sellaisia, että ne kertovat myös laajemmin sopeutumisviestinnän herättämistä tulkinnoista. Näen, että tuloksia voidaan soveltaa myös muiden organisaatioviestijöiden viestinnän kehittämiseen tai ainakin tulokset voivat taustoittaa erilaisia tapoja suhtautua sopeutumisviestintään. Artikkelin tuloksia voitaisiin kuitenkin validoida ja syventää uusilla tutkimuksilla, joissa esitettäisiin toisenlaisia viestejä vielä monipuolisemmalle osallistujajoukolle.

Aineiston kerääminen ja analyysi

Artikkelin empiirinen aineisto on koottu fokusryhmäkeskusteluista, jotka järjestin helmimaaliskuussa vuonna 2024. Fokusryhmäkeskustelu on fasilitoijan ohjaama, tiettyyn teemaan keskittyvä interaktiivinen keskustelu osallistujien välillä (Hennink 2014, 1–3). Metodien tarkoituksena on kerätä laajalti erilaisia näkökulmia ja katsantokantoja valitusta aiheesta (mt.). Metodille keskeistä on osallistujien keskinäinen vuorovaikutus: ryhmähaastattelutilanteessa osallistujat jakavat ja perustelevat omia ajatuksiaan, kuulevat muiden näkökohtia ja mahdollisesti jalostavat omia näkemyksiään tai jatkavat kuulemaansa tuomalla esiin uusia

näkökohtia ja kysymyksiä (Hennink 2014). Tutkimuksessa hyödynnettyä fokusryhmätutkimusta voidaan kuvailla ennen kaikkea kuvailevaksi tutkimukseksi, jonka tavoitteena on kerätä monipuolinen kokoelema näkemyksiä ja kokemuksia vähän tunnetusta aiheesta (ks. Hennink 2014, 16).

Fokusryhmäkeskusteluja oli yhteensä kuusi ja ne toteutettiin Zoom-videopuheluna mahdollisimman vaivattoman osallistumismahdollisuuden tarjoamiseksi. Fokusryhmät olivat minun eli artikkelin kirjoittajan moderoimia ja ne rakentuivat edellisessä luvussa esitelyjen esimerkkimerkkiviestien ympärille. Keskustelut nauhoitettiin ja litteroitiin sanatakkasti analyysia varten. Osallistujat antoivat kirjallisen suostumuksensa osallistua tutkimukseen ja henkilötietojensa käsittelyyn.

Fokusryhmäkeskustelujen osallistujiksi halusin saada niin sanottuja tavallisia kansalaisia, jotka ovat artikkelissa määritellyn sopeutumisviestinnän kohderyhmää. Osallistujaprofilissa painotettiin työikäisiä ihmisiä, sillä he ovat monin tavoin keskeisiä toimijoita ilmastokysymyksissä (esim. kuluttajina, vanhempina, poliittisina kansalaisina). Rekrytointikanavat valitsin niin, että ne eivät ensisijaisesti keskittyneet tavoittamaan henkilöitä, jotka työskentelevät ilmastokysymyksen kanssa tai ovat vapaa-ajalla aktiivisia aihealueen parissa, vaan ennemminkin näiden ryhmien ulkopuolisen laajemman kansalaisjoukon. Potentiaalisten osallistujien ilmastoasenteita ja -tietoutta ei kuitenkaan mitenkään seulottu etukäteen. Fokusryhmät muodostettiin niin, että yhden ryhmän sisällä oli vain naisia tai miehiä ja osallistujien sosioekonomisessa taustassa oli samankaltaisuutta. Tällä halusin luoda kirjallisuudessa esiintuotua sosiaalista koheesiota ja turvallisuudentunnetta keskustella aiheesta, johon liittyy ainakin julkisuudessa polarisoitunutta keskustelua (ks. Hennink 2014, 38). Valinnalla ei kuitenkaan pyritty näkemysten samankaltaisuuteen, ja koska kyse oli hyvin yleisistä yhteisistä nimittäjistä (esim. sukupuoli, koulutustaso jaettuna matalasti ja korkeasti koulutettuihin), ei ollut odotettavissakaan, että ryhmän jäsenet tulkitsisivat viestejä samalla tavoin.

Kaikki fokusryhmiin osallistuneet 30 henkilöä asuivat Pirkanmaalla ja olivat täysi-ikäisiä aikuisia. Kaikki edustivat niin sanotusti asukkaita eikä kukaan työskennellyt kunnallisena viranhaltijana. Osallistujat rekrytoitiin kahta kanavaa käyttäen: Ensimmäiset kolme ryhmää rekrytoin omia verkostojani hyödyntäen. Pääasiallinen väylä oli paikallinen ura-asioihin keskittyvä naisjärjestö, jossa olen toiminut vapaaehtoisena useiden vuosien ajan. Etsin osallistujia aluksi sosiaalisen median alustoilla julkaistuilla hakuilmoituksilla, mutta lopulta esittämäni henkilökohtaiset kutsut tuottivat parhaan tuloksen. Koska yleinen hakuilmoitus toimi suhteellisen heikosti edes ”tutulla maaperällä”, hyödynsin loppujen fokusryhmien rekrytoimiseen kaupallista palveluntarjoaja Testaamo. Tämä mahdollisti moninaisemman osallistujajoukon, mikä edesauttoi monipuolisemman näkemyskirjon tavoittamisessa. Fokusryhmien tarkemmat kokoonpanot on kuvattu taulukossa 2. Ensimmäiset kolme ryhmää muodostuivat korkeakoulutetuista naisista, jotka olivat yliedustettuina osallistujien joukossa. Kolmessa jälkimmäisessä ryhmässä oli mukana myös matalasti koulutettuja ja miehiä. Kolmessa ensimmäisessä fokusryhmässä yksittäiset henkilöt saattoivat tietää tai tuntea toisiaan, mutta ryhmät eivät olleet tuttava- tai ystäväporukoita. Rekrytointifirman kautta tulleiden osallistujien oletetaan olleen toisilleen ventovieraita.

Analysoin keskustelut teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä (ks. Kuckartz & Rädiker 2023). Koodauksen lähtökohtana oli edellisessä luvussa esitelty vaikuttavan sopeutumisviestinnän määritelmä, joka pohjaa Wirthin ja kumppaneiden määritelmään (ks. Wirth ym. 2014). Siinä sopeutumisviestinnän tavoitteena on kasvattaa yleisön tietoisuutta yhtäältä ilmastomuutoksen seurauksista ja sopeutumistarpeista ja toisaalta tavoista sopeutua sekä motivoida ihmisiä sopeutumaan ja kannattamaan julkisia sopeutumistoimia. Kaksi ensimmäistä analyysikategoriaa olivat 1) *ilmastonmuutoksen seuraukset ja sopeutumistarpeet* ja 2) *sopeutuminen ja sen eri muodot*. Kategoriat muodostuvat suoraan määritelmän kahdesta ensimmäisestä kohdasta, ja koodasin niiden alle kaikki ryhmähaastatteluiden kohdat, joissa keskustelijat esittivät omia näkemyksiään ja merkityksenantoja liittyvien viesteissä esitettyihin

Taulukko 2. Fokusryhmien kokoonpanot.
Table 2. The overview of the six focus groups.

Fokusryhmä	Sukupuoli	Koulutustausta (yleisin koulutus-ala) ja työelämäasema	Ikä	Palkkio
Ryhmä 1 (n=5)	Nainen	Korkeasti koulutettuja (yhteiskunta ja humanistiset), enimmäkseen toimihenkilöitä	Suurin osa kuului ikäryhmään 25–34-v.	Elokuvalippu
Ryhmä 2 (n=7)	Nainen	Korkeasti koulutettuja (talous ja hallinto), enimmäkseen toimihenkilöitä	Suurin osa kuului ikäryhmään 35–44-v.	Elokuvalippu
Ryhmä 3 (n=5)	Nainen	Korkeasti koulutettuja (yhteiskunta), enimmäkseen toimihenkilöitä	Suurin osa kuului ikäryhmään 25–34-v.	Elokuvalippu
Ryhmä 4 (n=4)	Nainen	Toisen asteen opinnot (useita aloja), useita ammatteja	Suurin osa kuului ikäryhmään 35–44-v.	30 euron lahjakortti ¹
Ryhmä 5 (n=4)	Mies	Korkeasti koulutettuja (useita aloja), enimmäkseen toimihenkilöitä	Suurin osa kuului ikäryhmään 45–54-v.	30 euron lahjakortti ¹
Ryhmä 6 (n=5)	Mies	Ammattikoulutus (talous ja hallinto), enimmäkseen työntekijöitä	Suurin osa kuului ikäryhmään 45–54-v.	30 euron lahjakortti ¹

¹ Rekrytointifirman periaatteisiin kuului, että osallistujat saavat osallistumisestaan palkkion. Rekrytointifirma suositteli vähintään 30 euron arvoisia lahjakortteja.

ilmastonmuutoksen seurauksiin ja sopeutumistarpeisiin sekä sopeutumiseen ja sen eri muotoihin. Kolmas kategoria oli 3) *toiminnan edistäminen* ja se yhdisti sopeutumisviestinnän määrittelyä kolmannen ja neljännen kohdan eli yksilöllisen toimeliaisuuden ja julkisten sopeutumistoimien kannattamisen. Tämän kategorian alle koodattiin kaikki kohdat, joissa keskustelijat esittivät omia näkemyksiään liittyen sopeutumisen edistämiseen ja sen toimijuuteen. Tämän kategorian alle koodattiin myös ne tulkinnat, joissa sopeutumisen edistämiseen suhtauduttiin eksplisiittisen tai implisiittisen varautuneesti esimerkiksi korostaen mieluummin ilmastonmuutoksen hillintää.

Tulosluku jäsenyyden analyysin pääkategorioiden ympärille. Ensiksi käyn läpi, millaisia tulkintoja osallistujat tekivät viesteissä esitetystä ilmastonmuutoksen seurauksista ja sopeutumistarpeista, jonka jälkeen käsittelem sitä, minkälaisia ajatuksia sopeutuminen ja sen eri tavat herättivät. Lopuksi käsittelem sitä, minkälaisia suhtautumistapoja sopeutumisen edistämisen suhteen oli hahmotettavissa, minkälaiset asiat tulkittiin toiminnaksi ja keitä pidettiin keskeisimpinä toimijoina. Tulosluvun analyysia rytmitetään runsailla aineistolainauksilla, joilla haluan tuoda esiin sitä, minkälaisia keskustelijoiden tulkinnat olivat käytännössä. Aineistoesimerkkien on myös tarkoitus tuoda läpinäkyvyyttä tehtyyn analyysiin.

Fokusryhmissä tehdyt tulkinnat

Muuttuva ilmasto – rehellistä ja lannistavaa

Ensimmäisessä viestissä puhuttiin yleisesti siitä, miten ilmastonmuutosta ei enää ole mahdollista kokonaan pysäyttää ja muissa viesteissä tuotiin esiin yksittäisiä ilmaston-

muutoksen seurauksia. Erityisesti ensimmäistä viestiä kuvattiin osan osallistujien toimesta rehelliseksi. Viestin ajateltiin toteavan asioiden todellinen, vaikkakin ikävä tila:

”Mä ite tykkään tällaisesta tietystä realiteetisuudesta, että ilmastonmuutos niinku vaan on ja meidän on pakko siihen sopeutua.” (Osallistuja fokusryhmässä 1)

”Ehkä tohon voisin itte lisätä, että valitettavasti hillintä ei enää riitä yksinään. Mutta se on ehkä sellainen nyanssi.” (Osallistuja fokusryhmässä 6)

Yksi osallistuja näki ikävän totuuden esiintuomisessa toiveikkuutta. Hän kuvasi ilmastomuutoksen seurauksia esiin tuovia viestejä useamman kerran helpottaviksi ja toivoa herättäviksi, sillä hän piti niitä osoituksena siitä, että kaupunki myöntää mitä on tapahtumassa. Hän toi kuitenkin esiin, ettei ollut varma kuinka yleistä vastaavanlainen viestintä oli todellisuudessa.

”Mulle tuli tästä ensimmäisenä tunne, että van, että tästä asiasta puhutaan oikeilla sanoilla, just se rebellisyys taas, et nostetaan esiin, et näin oikeasti tapahtuu.. Tästähän tulee epäsuorasti se viesti, että tähän pitää puuttua.” (Osallistuja fokusryhmässä 3)

Toisaalta ensimmäistä viestiä kuvattiin myös muun muassa pelottavaksi, synkeäksi yöksi ja lakonisen toteavaksi. Yhtäältä viesti saattoi herättää pelkoa, sillä oli epäselvää mitä on tapahtumassa, ja toisaalta joillekin osallistujille päällimmäiseksi vaikutelmaksi jäi se, ettei paljoakaan ollut enää tehtävissä:

”Mulla oli sellainen ensimmäinen fiilis, että tää on vähän sellainen pelottava. Tai ei kerrota, että mitä ne on ne asiat, joihin pitää varautua, ja tulee vähän sellainen, että apua, mikä juttu tässä on.” (Osallistuja fokusryhmässä 1)

”Ihan samaan tässä kiinnitin huomiota, että alku on hyvin semmoinen lakonisen toteava, asia on näin ja paljon ei voida tehdä, mutta sit kuitenkin jos me nyt yritetään sopeutua niin siellä voisikin olla etua. Pieni toivonpilkahdus muuten hyvin synkeässä yössä, sanoisko näin.” (Osallistuja fokusryhmässä 2)

Osa keskustelijoista tulkitsi siis, että toteava tapa esittää ilmastomuutoksen seurauksia ikään kuin söi mahdollisuuksia myönteiseltä muutokselta. Seuraavassa lainauksessa keskustelija tulkitsee avausviestiä, jossa kerrotaan, ettei ilmastomuutosta voida enää kokonaan pysäyttää ja hillintä ei enää yksinään riitä. Hän tulkitsee viestin tarkoittavan melko yksikantaisesti sitä, ettei mitään ole tehtävissä, joskin paikantaa kielteiset seuraukset vielä pitkälti tulevaisuuteen:

”Tosin tässä on oma tällainen pessimistinen, että ei enää voida hillitä, vaan sieltä se tulee. Onneksi tässä ei oteta kantaa, että onko niinku viiden vai viidenkymmenen vuoden kuluttua, tää jättää vielä paljon auki, ei olla vielä menetetty mitään, odotetaan niitä etujakin siellä.” (Osallistuja fokusryhmässä 2)

Viesteissä yksilöidyistä ilmastomuutoksen seurauksista monet keskustelijat tunnistivat etenkin lisääntyvät helleallot ja sateisuuden. Omakohtaisia kokemuksia jaettiin erityisesti tulvavedestä, joskin muutamaa henkilöä asiaa käsitellyt viesti suorastaan ihmetytti eivätkä he olleet koskaan kohdanneet kyseistä ongelmaa tai kuulleet siitä. Myös lisääntyvistä hellealloista tehtiin joitain myönteisiä tulkintoja toteamalla esimerkiksi, että lämpeneminen Suomessa on ”ihana” asia, kun taas toinen samassa keskustelussa ollut henkilö kipui henkilökohtaisen mieltymyksensä ja tunnistamiensa kielteisten yhteiskunnallisten vaikutusten ristiriidassa. Suuri osa keskustelijoista kuitenkin vähintään passiivisesti hyväksyi esitetyt riskit, mutta ei ilmaissut kovinkaan syvää huolta tai pelkoa niitä kohtaan.

Eniten kriittistä neuvottelua ilmastonmuutoksen seurauksiin liittyen tapahtui neljännen viestin kohdalla, jossa todettiin: ”*Tulevaisuudessa talvet näyttävät erilaisilta kuin aiemmin. Lumen määrä vähenee, ja pabimmillaan talvet ovat pimeitä, harmaita ja sateisia.*” Osa keskustelijoista koki, ettei viesti ollut tarpeeksi täsmällinen pitäessään esillä yksipuolisesti vain lumettomia talvia, vaikka todellisuudessa juuri sään ääriolosuhteet yleistyvät. Myös se, kuinka luotettavasti tulevaisuutta voidaan ennustaa, alkoi mietittyttämään osaa keskustelijoista erityisesti tämän viestin kohdalla:

”*Tavallaan tää on toteamus asiasta, joka on tulevaisuudessa, koska kukaan meistä ei voi tulevaisuutta ihan tarkalleen tietää. Kaikki on ennusteita. Sitä ei ole minusta tuotu tähän riittävän selkeästi näkymään. Se esitetään annettuna, että näin se tulee olemaan.*” (Osallistuja fokusryhmässä 1)

Fokusryhmäkeskustelut järjestettiin helmi–maaliskuussa kylmän ja runsaslumisen talven loppupuolella. Viestiä kyseenalaistettiin ja problematisoitiin myös suhteessa omiin aiempiin kokemuksiin niin lumesta kuin talvia koskevista ennusteista:

”*Taas tulee sellainen, että mä en oo itse huomannut, että talvet ois ollut kovinkaan paljon vähälumisempia kuin aiemmin, lunta on kyllä riittänyt. Jotenkin.. Se on nyt lähinnä se ensi ajatus. Mä en ainakaan vielä nää tätä ongelmaa tässä. Onko se sit varmaa, että tulevaisuudessa talvet tulee olemaan tuollaisia. En tiedä ja tietääkö sen sitten joku todella varmaksi.*” (Osallistuja fokusryhmässä 4)

”*Tuntuu, et pitkän ajan ennusteet, jota ennustetaan, tänäkin vuonna talven piti olla erityisen vähäluminen ja todella lämmin ja sehän oli juurikin päinvastoin. Samoin kuin viime vuonna ja muistaakseni sitäkin edellisenä vuonna, talvi oli itse asiassa aika pitkä. Ja sitten taas sitä edellisenä vuonna ei tainnut isot järvet jäätyä kuin ihan hetkeksi, eliikkä justiinsa mitä tuossa äsken todettiin ehkä ne on enemmän ääri-ilmiöiden.. ääri-ilmiöt tavallaan esiintyy, et tulee joko tosi lämmintä tai tosi kylmää, mut et onko ne järjestään tollasia mitä tossa kuvaillaan niin eipä välttämättä.*” (Osallistuja fokusryhmässä 5)

Talvien muutosta kuvannut viesti jatkui toteamuksella: ”*Pimeät talvet lisäävät sairastelua ja laskevat työtehoa*”. Kohta aiheutti useissa fokusryhmissä ihmetystä, ja asiaan toivottiin sekä täsmennystä että lähdeä. Muutamit henkilöt, jotka tunnustivat itsessään pimeän talven kielteisiä vaikutuksia tai olivat muutoin perillä ilmastonmuutoksen laajoista seurauksista, hyväksyivät lyhyen viittauksen terveysvaikutuksiin.

Osallistujilla oli joitain toiveita sen suhteen, miten ilmastonmuutoksen seurauksista viestittäisiin. Osa keskustelijoista toivoi, että esimerkkiviesteissä tuotaisiin selkeämmin esiin, että yleistyvien helleaaltojen ja voimistuvien rankkasateiden kaltaiset ilmiöt johtuvat ilmastonmuutoksesta. Yksi keskustelija esimerkiksi aprikoi, tunnustaisivatko kaikki helteiltä varautumista käsittelevän viestin ylipäänsä ilmastoviestinnäksi. Toinen ehdotti, että seurausta alustettaisiin ja johdatettaisiin sillä, että ”*nämä ei ole sitä normaalia*”. Myös ilmastoriskeistä viestimisen sävyyn kiinnitettiin huomiota. Muutamassa fokusryhmässä helleaaltoja käsitelleen viestin alkua (”*osaa helle helli*”) pidettiin epäonnistuneena tyyliä, joka pyrki turhaan laskemaan leikkiä vakavasta ongelmasta.

Tuntematon sopeutuminen – jaettu toive konkretiasta

Ilmastonmuutoksen sopeutuminen ei ollut kovinkaan tuttu asia useimmille osallistujille (ks. myös Perälä 2025). Monet osallistajat toivat nimenomaisesti esiin, etteivät he olleet aiemmin kuulleet ilmastonmuutokseen sopeutumisesta eivätkä he tienneet mitä se tarkoitti. Myös ensimmäisessä viestissä annettu abstrakti määritelmä koettiin fokusryhmissä yleisesti riittämättömäksi tavaksi avata, mistä ilmiössä on todellisuudessa kyse. Useissa fokusryhmissä toistui ajatus siitä, että ensimmäinen viesti tarvitsisi täydennystä konkreettisista

esimerkeistä, jotka avaisivat sitä, mitä ilmastonmuutokseen sopeutuminen tarkoittaa. Vastaavasti myöhempien esimerkkiviestien koettiin avaavan sitä, mistä sopeutumisesta on kyse. Lisäksi useimmissa fokusryhmissä kiinnitettiin huomiota annetun sopeutumismääritelmän kohtaan, jossa mainittiin hyötyminen ilmastonmuutoksen mahdollisista myönteisistä seurauksista. Useat keskustelijat pitivät näkökulmaa poikkeuksellisenä ja olivat kiinnostuneita kuulemaan lisää näistä hyödyistä, joskin muutamat kriittisemmät äänet kyseenalaistivat ilmastonmuutoksen eduista puhumisen kokonaan.

”Mulle ainakin, että mä en ole vielä aiemmin kuullut tällaista, tämmöistä että sopeudutaan ja varaudutaan siihen. Ainoastaan vaan, että sitä yritetään ehkäistä. Että tää oli silleen ihan uusi juttu itselle tällainen.” (Osallistuja fokusryhmässä 4)

”Monissa yhteyksissä puhutaan sopeutustoimista, mutta se ehkä omaan korvaan kuulostaa sellaiselta joltain hallinnolliselta, yhtäältä–alas, johon ei ole sellaista tarrauspintaa välttämättä.” (Osallistuja fokusryhmässä 2)

Toive konkretiasta ulottui ilmastonmuutoksen sopeutumisen avaamista pitemmälle. Useat keskustelijat toivoivat, että kaupungin viestinnässä ilmaistaisiin selkeästi, mitä kaupunki itse tekee sopeutumisen eteen, mitä se toivoo tai odottaa kaupunkilaisilta miten ilmastonmuutoksen seuraukset vaikuttavat kaupunkilaisten elämään. Esimerkiksi yksi keskustelija toivoi, että kaupungin viestinnässä korostettaisiin varautumista ”yhteispelinä”, jossa viranomaiset ja kaupunkilaiset tekisivät molemmat oman osansa. Myös yksittäisistä sopeutumistoimista viestimiseen kaivattiin useissa fokusryhmissä lisää konkretiaa: mikä on toimen kustannusarvio, aikataulu ja vaikuttavuusarvio – entä millaisia vaihtoehtoisia skenaarioita on olemassa ja mitkä ovat niiden kustannuslaskelmat? Useamman puhujan esittämät toiveet konkretiasta tiivistyivät seuraavan henkilön puheenvuorossa, jossa hän arvioi ensimmäistä johdantoviestiä. Huomionarvoista on myös, että keskustelija puhuu joko tarkoituksella tai huomaamattaan kaupunkilaisten osallistumisesta ilmastonmuutoksen hillintään, vaikka viestien oli korostettu käsittelevän sopeutumista:

”Täällä vois olla vähän jotain esimerkkejä, että mitä ne sopeutumistoimet on. Eli mikä mitä ne on haitalliset vaikutukset, joita on todettu ja mitä on ne mahdolliset edut, joihin tässä tulis taritua ja miten kaupunki aikoo näihin vaikutuksiin ja etuihin itse osallistua. Ja mitä se kaupunki toivoo, että kaupunkilaiset tekis tään asian eteen. Miten kaupunkilaiset osallistetaan tähän ilmastonmuutoksen hillintään.” (Osallistuja fokusryhmässä 1)

Seuraavassa aineistoesimerkissä keskustelija korosti vastuunjaon selkeän artikuloinnin edistävän kaupungin ja kaupunkilaisten välisen luottamuksen syntyä ja tuovan esiin kaupunkiorganisaation vastuullisuutta:

”Yleinen tässä tyylissä – niin kuin tuli tässä äskeisessä todettua – että se vastuun häivyttäminen, että nostais esille kuka on tehnyt mitä. Kuka on se tabo, joka on nyt esimerkiksi tehnyt kaavoittamisen ja suunnittelun. Mainitsis vain esimerkin jostakin, tämmöistä konkretiaa. Se jo sinällään luo sellaista luottamusta siihen, että puhutaan silleen läpinäkyvästi. Henkii sellaista vastuunottoa yleisesti.” (Osallistuja fokusryhmässä 2)

Usean keskustelijan mielestä viesti, jossa käsiteltiin yksilöllisiä tapoja varautua helteisiin, oli jo liiankin konkreettinen siinä mielessä, että viestin sisältö koettiin itsestään selväksi ja siten turhaksi ja paikoin jopa ärsyttäväksi. Yhtäältä esitettyjen yksilöllisten varautumistapojen vaikuttavuutta tulkittiin jokseenkin vähäiseksi. Osa keskustelijoista toivoi mieluummin tietoa siitä, miten kaupunki varautuu helteisiin, sillä rakenteellista näkökulmaa pidettiin yksilöllistä merkittävämpänä. Toisaalta myös yksilöllisten sopeutumistoimien

suhteen saatettiin jäädä odottamaan jotain muuta, ikään kuin painavampaa asiaa. Seuraavassa lainauksessa henkilö kuvaa esimerkkiviestin tuottamaa pettymystä ja kiteyttää odotusarvonsa pienen hakemisen jälkeen sanaan ”informaatio”:

”Ehkä päällimmäinen, kun luin ’jossa jaetaan linkki varautumisohjeisiin’, niin mä odotin tältä sisällöltä jotain ihan muuta. Et varautumisohjeissa on paljon jotain painavaakin sanaa, erinäköisiin ihan jopa kriisitilanteisiin.” (Osallistuja fokusryhmässä 3)

Moderaattori: *”Täsmennätkö vielä, että minkälaisia ohjeita odotit?”*

”[...] kaikki, mitä me ehkä just tiedetään, joo, kuumuteen voi varautua ja pitää juoda, mutta ehkä jotain täsmällisempää ohjeistusta tai vinkkejä tai neuvoja tai jotain muuta.. jotain tietoa.. informaatiota. [naurahdus]” (Osallistuja fokusryhmässä 3)

Toisaalta osa osallistujista suhtautui jonkin verran myönteisemmin viestintään, joka toi esiin yksittäisiä, vaikuttavuudeltaan melko rajallisia sopeutumiskeinoja. Esimerkiksi helteisiin liittyvien varautumiskeinojen osalta osa osallistujista näki, että oli hyvä muistutella perusasioista ja että muistutukset voisivat herätellä ihmisiä huolehtimaan lähimmäistään ja naapuruston ihmisistä. Osa keskustelijoista myös intoutui keksimään lisää alkupe-
räisen listan henkeä mukailevia neuvoja helteiltä selviämiseksi ja piti niitä hyvinä lisäyksinä kaupungin viestintään (esim. millaisista oireista tulisi hankkiutua lääkəriin ja miten pitää huolta lemmikkieläimistä). Myös rankkasateiden jälkeinen veden kerääntyminen oli asia, joka koettiin merkitykselliseksi tiedoksi autoilun ja muun liikkumisen näkökulmasta.

Varauksellista tukea sopeutumiselle

Kun tarkastellaan sitä, miten osallistujat suhtautuivat ajatukseen sopeutumisen edistämisestä, erottui joukosta ajattelutapa, jossa sopeutuminen näyttäytyi loogisena ja rationaalisenä vastauksena nykyiseen tilanteeseen. Tutkimuksessa ei tietystikään tarkasteltu, saati mitattu, kannattivatko osallistujat erinäisiä sopeutumistoimia, mutta ilmennyttä katsantokantaa voidaan yleisesti pitää yhteensopivana sopeutumisen edistämisen kanssa, olipa kyseessä yksilöllinen tai julkisen vallan toteuttama sopeutuminen (ks. myös Perälä 2025).

”[N]yt on niinku aika miettiä miten näiden uusien sääntöjen kanssa tullaan toimeen. Tää on ihan tällainen mukava läbestymistapa asiaan.” (Osallistuja fokusryhmässä 5)

”Varmaan niitä vaihtoehtoja on hyvä miettiä, että mitä et mitä tapahtuu ja totta kai nopee tämmönen, nopee niinku reagointi siihen, että on jotain, että mitä vaihtoehtoja, että miten niihin voidaan reagoida ja mitä voidaan tehdä.” (Osallistuja fokusryhmässä 6)

”Olen itse ajatellut, että vaikka tätä lämpenemistä yritettäisiin hidastaa, tätä co2:en muodostumista hidastaa taikka estää, mitä sanaa haluaa käyttää, se ei ole enää pitkään aikaan näyttänyt.. Varmaan se on ihan hyvä tavoite, mutta ei se silleen realistista ole. Omassa elämässä oon jotain pieniä asioita ruvennut miettiä, että miten itte henkilökohtaisesti pärjää ja toisaalta jos itte miettiä omassa elämässä niin ehkä se toisaalta koskee tätä yhteisöäkin, mun mielestä tää on ihan niinku järkevä viesti.” (Osallistuja fokusryhmässä 6)

Osallistujista kukaan ei suoraan julistanut vastustavansa ajatusta ilmastonmuutokseen sopeutumisesta, mutta osallistujien joukosta oli erotettavissa kaksi katsantokantaa, jotka molemmat ovat jossain määrin jännitteisiä sopeutumiseen tähtäävän toiminnan edistämisen kanssa (ks. Perälä 2025). Yhtäältä osa osallistujista tulkitsi, että ilmastonmuutokseen sopeutumista käsittelevät esimerkkiviestit olivat alistuneet pessimistiseen tulevaisuusvisioon

eivätkä edesauttaneet ilmastonmuutoksen hillitsemistä. Voidaan ajatella, että näille henkilöille ajatus sopeutumisen edistämisestä ei ole ainakaan keskeisiä tavoitteita, sillä ilmastonmuutoksen hillinnän priorisoiminen on varsin vahvaa.

”[O]kei tässä nyt kerrotaankin vaan varautumisohjeita ja tehtävänä oli miettiä ilmastonmuutoksen sopeutumisen keinoja, mutta tässä tosiaan vaan todetaan, että helleaallot yleisty. Vähän ristiriita, että mitä sille asialle vois sitten tehdä. Eihän tässä ole tietysti siihen asiaan tarkoituksaan ottaa kantaa, mutta..” [Lopettaa puhumisen] (Osallistuja fokusryhmässä 2)

”[T]ää viesti ei millään tavalla edesauta sitä ilmastonmuutoksen hillitsemistä. Toivois itse sellaisia Facebook-päivityksiäkin, jossa konkreettisesti neuvottais, miten voit ennaltaehkäistä ilmastonmuutosta [...]” (Osallistuja fokusryhmässä 1)

”Nämä on vähän alistuneita siinä mielessä, että talvet nyt tulee näyttämään erilaisilta, joo, ja sateet lisääntyy ja helteet lisääntyy ja näin, että ja samaten se, että pitää sopeutua, hillitä – mutta onko meillä mitään visiota kaupungilla, kansallisesti, henkilökohtaisesti siitä, mitä ne vaihtoehtoiset tulevaisuudet on. Millaisia vaihtoehtoisia tulevaisuuksia tästä nykyhetkestä voisi ajatella, että ei ole vain yhtä vaihtoehtoa eteenpäin, vaan on erilaisia vaihtoehtoisia, joita voi tapahtua ja meidän pitää päättää mitä kohti mennään vaikka yhteiskuntana tai kaupunkina. Ja valita sieltä niitä tekoja, jotka tukee sitä valittua tulevaisuusvisiota, mihin halutaan päätyä, joka ei ehkä ole se, että hulevesiviemärit halutaan laajentaa ja et sit meidän pitää laittaa ilmastointikoneita, ja sit meidän pitää laittaa työterveydenhuoltoon, terveydenhuoltoon enemmän resursseja, koska kaikki vaan sairastelee talvet, kun on pimeitä. Tavallaan nämä tekstit on alistuneita tai toteavia näitä tekstit, mikä on tällöisen virkakielen ominaisuus, ne on hyvin asiallisia ja pyritään tällöiseen neutraaliin ilmaisuun, mutta näissä se ehkä kääntyy itseään vastaan: noh, ei tässä oikein voi mitään tehdä, nyt täytyy vaan syyttää rahaa näihin korjaaviin toimenpiteisiin.” (Osallistuja fokusryhmässä 1)

Toisaalta erityisesti yhdessä fokusryhmässä oli osallistujia, jotka eivät tunnistanee viesteissä esitettyjä ilmastoriskejä tai pitivät niitä erittäin vähäisinä. Tästä johtuen he eivät nähneet varautumistakaan relevanttina kysymyksenä. Alla olevissa aineistoesimerkeissä keskustelijat kommentoivat rankkasateisiin ja muuttuviin talviin liittyviä viestejä ja toivat esiin, etteivät tunnista viesteissä kuvattuja ongelmia. Toisin sanoen myös tämänkaltainen, alhaisesta riskikäsityksestä kumpuava katsantokanta, jossa sopeutumisen peruste kyseenalaistetaan, istuu huonosti yhteen sopeutumisen edistämisen kanssa (ks. Perälä 2025).

”Mulla on oikeastaan ihan sama fiilis. Ei minun elämässä ole nämä näkyneet nämä kaupunkitalvat. Kyllä ehkä pari kertaa vuodessa sataa paljon ja voi tulla vähän syvempiä lätäköitä. Mutta ei ole kyllä omassa elämässä näkynyt tai häirinnyt tällöiset rankkasateetkaan. En ole tiennyt, että tällöinen on varsinaisesti mikään ongelma ollenkaan.” (Osallistuja fokusryhmässä 4)

”Vähän niinku kaukaa haettua, et ilmastonmuutos ja nyt on jo et pitää varautua jo terveydenhuollossakin.. Vähän sellaista kaukaa haettua juttua. Voi siinä jotain perää ollakkin. Vähän tollaista liioittelua musta. Vaikka tuliskin – tuo mulla vieläkin mietityttää – että vaikka tuliskin sateisempia ja harmaampia talvia, kuten sanoin, joissakin maissa se on ihan normaalia, enkä mä usko, että siellä sen enempää sairastellaan tai mitään. Miten se muka täällä vaikuttais. Vähän kaukaa haettu tuo yhteys.” (Toinen osallistuja fokusryhmässä 4)

Toinen näkökohta sopeutumisen eteen tähtäävän toimeliaisuuden edistämiseen on se, mikä ylipäänsä on tulkittavissa yksilölliseksi tai erityisesti kaupungin sopeutumiseksi. Yhtäältä osallistujat olivat melko yksimielisiä siitä, että he halusivat kuulla mahdollisimman tarkasti, mitä konkreettista kaupunki tekee sopeutumisen eteen. Tästä voi tehdä sen tulkinnan, että erityisesti spesifejä nimettyjä tekoja pidettiin sopeutumisenä. Keskustelijat

myös odottivat julkiselta taholta selkeää vastuunkantoa sekä syntyneestä tilanteesta että osoitettujen ongelmien ratkaisemisesta. Vaikka ilmastonmuutokseen sopeutuminen on laaja ja monialainen ilmiö kaupungin toimintaympäristön näkökulmasta, osallistujat hahmottivat viestinnän takana olevan instanssin, kaupungin, hyvin monoliittisena toimijana ja vaativat siltä paljon.

Jonkin verran erimielisyyttä aiheutti se, voiko ongelmien esiintuomista ja tiedostamista pitää jo itsessään toimintana. Tätä havainnollistaa erityisesti kolmannen viestin herättämät reaktiot. Kyseisessä viestissä kerrottiin lisääntyvistä rankkasateista ja kaupunkitulvasta. Viestissä esitettiin varautumiseen liittyviä haasteita tuomalla esiin osin vanhentunut kaupunki-infrastruktuuri, jonka saneeraaminen olisi suuri investointi. Viestin lopuksi kerrottiin, että uusilla asuinalueilla on pystytty puuttumaan kaavoituksella ja suunnitellulla (esim. viheralueet). Osallistujien suhtautuminen viestiin oli jakaantunutta. Osa vastusti vahvasti sitä, että kaupunki toi esiin ongelman muttei ratkaisua. Viestin kommentoitiin muun muassa synnyttävän turvattomuuden tunnetta tai viestivän kaupungin strategiattomuudesta. Keskustelijat kokivat, että pelkkä tietoisuuden lisääminen sopeutumistarpeista oli vaillinaista viestintää kaupunkitoimijalta, sillä kaupungilla on vastuu ongelmasta ja sen ratkaisemisesta. Seuraavat lainaukset ovat esimerkkejä kriittisistä tulkinnoista, joista toinen korosti nähdyn viestin strategiattomuutta ja toinen viestiin kätkeytyvää sisäistä ristiriitaa:

”Tässä jotenkin, en mä tiedä, musta tää vaikutti jotenkin strategiattomalla ilmaisulla, kaupunki ei oikein tiedä mitä tässä pitäisi tehdä ja punnitsee näitä asioita, vaikka tää tilanne tulee todennäköisesti vaan jatkuun ja pahenemaan, todennäköisesti pitää tehdä jotain. Tästä mulle välitty, että tässä nyt ollaan ja on erilaisia vaihtoehtoja, mutta meillä ei ole mitään strategiaa, että miten me aiotaan tätä ongelmaa ratkaista.” (Osallistuja fokusryhmässä 1)

”Mulla tuli tuosta sellainen ristiriita, että toisaalta todetaan, että kaupunkitulvat yleisty, todetaan, että niitä tulee olemaan myös jatkossa enemmän ja enemmän, mut sit ei oikein oteta, sanotaan vaan just, että olisi suuri investointi saneerata ja vahinkojen korvaaminen on kallista. Että kun tiedetään, että että ne yleisty, mutta ei kuitenkaan tehdä mitään konkreettista.” (Osallistuja fokusryhmässä 2)

Vastaavasti jotkut toiset keskustelijat ajattelivat, että oli hyvä, että kaupunki tuo esiin tunnistavansa uusia syntyneitä ongelmia, vaikkei vielä omannutkaan täydellistä toimintasuunnitelmaa niiden varalle. Nämä henkilöt antoivat ongelman tunnistamiselle enemmän painoarvoa kuin edellä kuvatut osallistujat. Muutama keskustelija myös tulkitsi viestin kutsuna demokraattiseen keskusteluun siitä, mitä yhteiselle ongelmalle voitaisiin tehdä. Oheiset esimerkit havainnollistavat näitä suopeampia tulkintoja:

”Omasta mielestä on hyvä, että näitä tuodaan esiin, koska tiedän jo nytten että, vaikka tää onkin kuvitteellinen, niin Tampereella ainakin on alueita, jotka tulvii ja on tulvinut monta vuotta, heti kun tulee vähänkin enemmän vettä. Ehkä jos tästä mieltis, että menis eteenpäin konkreetiaan, niin pistäis niitä alueita jotenkin kartalle, että täällä saattaa kadut tulvia.” (Osallistuja fokusryhmässä 5)

”Et periaatteessa todetaan se tilanne, kerrotaan, et tällaisia ratkaisuja meillä ollaan, mutta samalla vähän niinku kutsutaan siihen keskusteluun, et kuitenkin, nää toimenpiteet maksaa, et vähän sitä yhteistä suunnittelua ja pohdintaa, et mitä näille asioille tehdään ja että miten niitä voidaan ratkoa. Tässä on mun mielestä aika sellainen, kiva kutsuva sävy.” (Osallistuja fokusryhmässä 3)

Sen lisäksi, että sopeutumisen eteen tehtäväksi toimeliaisuudeksi voitiin joidenkin mielestä laskea sekä ongelmien tunnistaminen että kutsu demokraattiseen keskusteluun, myös muutamia muita toiminnan muotoja esiintyi keskusteluissa. Osallistuja fokusryhmässä 2 toi esiin, että kaupunki suurena työnantajana voisi toimia esimerkkinä siitä, miten työpaikoilla sopeudutaan ilmastonmuutokseen. Samassa fokusryhmässä keskusteltiin myös

vastuusta, joka hahmottui yhtenä toiminnan muotona: kaupunki voi viestinnällä osoittaa kantavansa vastuun tilanteesta – tai vaihtoehtoisesti välttää ottamasta vastuuta, kuten kolmatta viestiä tulkittiin. Toisaalta tulosluvun alkupuolella viitattu henkilö fokusryhmästä 3 piti ilmastonmuutoksen seurauksien nimeämistä kaupungin tapana myöntää asioiden todellinen tila ja koki tästä lohtua.

Viesteihin saatettiin myös tulkita kätkeytyvän erilaisia mahdollisia piilomerkityksiä toiminnasta, jota ei mainittu suoraan. Kaupunki saattoi esimerkiksi hakea kaupunkilaisten lupaa investoinneille tai epäsuorasti kertoa, ettei sillä ole riittävästi rahaa vaadittaviin investointeihin tai että se aikoo nostaa veroja. Toisaalta julkisen tahon viestejä tulkittiin myös ympäröivän yhteiskunnan realiteetteja vasten: esimerkiksi viittaus terveydenhuollon varautumistarpeista tulkittiin yhden keskustelijan toimesta lähes naurettavana ajatuksena, sillä julkisen terveydenhuollon katsottiin olevan jo valmiiksi niin kuormittunut, että uudet vastuut vaikuttivat mahdottomalta ajatukselta.

Johtopäätökset

Tässä artikkelissa on käsitelty sitä, millaisia tulkintoja niin sanotut tavalliset kansalaiset tekivät kuvitteellisista esimerkkiviesteistä, jotka edustivat kaupungin sopeutumisviestintää. Keskusteluaineistoa analysoitiin teoriaohjautuvalla sisällönanalyysillä erittelemällä, millaisia tulkintoja osallistujat tekivät liittyen sopeutumisviestinnän keskeisimpiin tavoitteisiin. Analyysikehikko perustui muunnelmaan Veronika Wirthin ja kollegoiden (2014, 32) määritelmästä vaikuttavalle sopeutumisviestinnälle ja se piti sisällään seuraavat kohdat: 1) tietoisuuden kasvattaminen ilmastonmuutoksen seurauksista ja sopeutumistarpeista, 2) tietoisuuden kasvattaminen sopeutumisen eri tavoista ja 3) sopeutumisen eteen tehtävän toimeliaisuuden edistäminen.

Ensimmäisessä viestissä esitettyä ajatusta ilmastonmuutoksen vääjäämättömästä etenemisestä pidettiin yhtäältä sekä rehellisenä kuvauksena asioiden valitettavasta tilasta että synkkänä ja lannistavana. Suuri osa keskustelijoista hyväksyi vähintäänkin passiivisesti muissa esimerkkiviesteissä esitetyt ilmastonmuutoksen seuraukset, joskin jotkut yksittäiset henkilöt kyseenalaistivat niiden olemassaolon tai pitivät niitä erittäin vähäisinä. Erityisesti muuttuviin talviin liittyvän viestin kohdalla käytiin laajemminkin keskustelua siitä, millaisella varmuudella tulevaisuuden olosuhteista voidaan lausua mitään.

Sopeutumisviestinnässä ilmastonmuutoksen vaikutuksilla on siinä mielessä erityinen rooli, että ne perustelevat esitettävän sopeutumisen tarpeellisuuden. Toisin sanoen kuvaukset muuttuvasta ilmastosta tai arviot ilmatoriskeistä motivoivat sopeutumistoimia ja ovat siksi tärkeä osa aihetta koskevaa viestintää. Sopeutumiseen keskittyvässä viestinnässä ilmastonmuutoksen seurauksilla voidaan ajatella olevan toisenlainen rooli kuin hillintään keskittyvässä viestinnässä. Kun ilmastoasioita lähestytään hillinnän näkökulmasta, tavoitteena on ehkäistä ilmastonmuutoksen kielteisiä seurauksia. Ilmaston muuttuminen on osoitus, ettei tähän tavoitteeseen ole päästy. Yhtäältä voidaan ajatella, että ilmastonmuutoksen esittäminen ratkaistavana ongelmana tukee ja motivoi ihmisten osallistumista ilmastonmuutoksen vastaiseen taisteluun (Mayer & Smith 2019). Toisaalta on hyvä huomata, että ongelman tunnistaminen voi olla rakentava osa toiveikkuutta ylläpitävää ilmasto- viestintää (Marlon ym. 2019, 12). Yhtä kaikki sopeutumisviestintä joutuu tasapainottelemaan sen kanssa, että sen edistämälle sopeutumiselle on olemassa selkeä ja hyväksyttävä syy, mutta toisaalta kokonaistilanne ei näyttäytyisi liian lannistavalta tai toivottomalta. Yhdysvaltalainen tutkimus onkin osoittanut, että sopeutumisviestintää tekevät kaupunkien viranomaiset lähestyivät sopeutumisviestintää refleksiivisenä toimintana, jossa pitää tasapainotella ilmatoriskien korostamisen ja kansalaisten rauhoittelun välillä (Dow & Tuler 2022).

Useat fokusryhmiin osallistuneista eivät tunteneet ilmastonmuutokseen sopeutumista ennalta kovinkaan hyvin. Tulos heijastelee aiempien kansainvälisten tutkimusten tuloksia, joissa on tuotu esiin, etteivät kaikki kansalaiset tiedä tarkalleen mistä ilmastonmuutokseen

sopeutumisessa on kyse (esim. Glaas ym. 2015; Harcourt ym. 2019; Bruine de Bruin 2021). Fokusryhmäosallistajat kaipasivat ja arvostivat sitä, että viestinnässä ilmaistaan selkeästi, mitä sopeutuminen on käytännössä. Muutoinkin osallistujat toivoivat kosolti lisää konkretiaa oikeastaan kaikkiin esimerkkeihin myös sen osalta, mitä kaupunki itse tekee asialle, mitä se odottaa kaupunkilaisilta tai millaisia yksityiskohtia suunnitelmiin ja toimiin liittyy. Fokusryhmäkeskusteluista jäi vahvasti se kuva, että vahvin osoitus sopeutumisesta olisi konkreettinen, nimetty toimi. Myös kaupungilta toimijana odotettiin paljon. Sopeutumistarpeisiin keskittyvää viestintää pidettiin jokseenkin vaillinaisena lähestymistapana kaupungille, jonka odotettiin kantavan vastuu sekä ongelmasta että sen ratkaisemisesta. Yhtäältä tämä ei tietenkään ole lainkaan kohtuuton vaatimus, vaan onnistuneen riskiviestinnän keskeisiä elementtejä: esitettyihin ongelmiin tulee olla myös jokin ratkaisu (Akerlof ym. 2015; Haer ym. 2016; Kreslake ym. 2016; Mah ym. 2020). Samalla ilmastomuutokseen sopeutuminen sosiomateriaalisessa kaupunkiympäristössä on kuitenkin monitahoinen ilmiö, johon ei välttämättä ole aina yksiselitteisiä tai yksinkertaisia ratkaisuja tarjolla. Kuten jotkut keskustelijat toivat esiin, ongelman tunnistaminen ja tunnistaminen voivat itsessään olla jo merkityksellisiä askeleita. Toisaalta kaupungin sopeutumistoimia voitaisiin lähestyä myös delibratiivisesta näkökulmasta käsin, jossa kansalaiset osallistettaisiin sekä sopeutumistarpeiden määrittelyyn että niiden ratkaisemiseen (ks. esim. Romsdahl 2020). Muutamat keskustelijat tulkitsivat yhtä esitetystä viesteistä tämän suuntaisesti kutsuna keskusteluun siitä, miten kaupunki vastaa sen eteen asettuvaan haasteeseen. Toiset keskustelijat taas eivät niinkään korostaneet viranomaisten ja kaupunkilaisten välistä delibraatiota, mutta toivoivat, että kaupunki esittäisi erilaisia vaihtoehtoisia skenaarioita kustannuksineen, mikä sisälsi kuitenkin jonkinlaisen ajatuksen valitsemisesta erilaisten vaihtoehtojen väliltä.

Kun sopeutumisviestintää ajatellaan viestinnän muotona, joka pyrkii edistämään ilmastomuutokseen sopeutumista joko yksilöllisesti toteutettavien sopeutumistoimien kautta tai saamalla kansalaiset tukemaan julkisia sopeutumistoimia, oli fokusryhmäosallistujien joukosta tunnistettavissa tulkintatapoja, jotka eivät täysin istuneet yksin tämän tavoitteen kanssa. Yhtäältä osa osallistujista piti ajatusta sopeutumisesta loogisena ja rationaalisenä tapana vastata nykyisenkaltaiseen tilanteeseen, mitä voidaan pitää lähtökohtaisesti myönteisenä suhtautumistapana sopeutumisen edistämiseksi, joskaan tutkimuksessa ei suoraan kartoitettu kannatusta sopeutumiselle. Sen sijaan osa keskustelijoista ilmaisi näkökohtia, joiden mukaan esitetyt viestit ohittivat oleellimmän kysymyksen eli sen, mitä ilmastomuutoksen lisääntyville vaikutuksille voitaisiin tehdä. Jotkut toiset taas kyseenalaistivat sopeutumisen edistämisen sitä kautta, että he pitivät sopeutumisen perusteeksi esitettyjä ilmiöitä olemattomina tai erittäin vähäisinä. Tältä pohjalta esitänkin, että artikkelissa hyödynnettyä sopeutumisviestinnän tavoitelistausta tulisi laajentaa lisäämällä kohta, joka käsittelee merkityksien rakentamista. Yhtäältä sopeutumisviestinnässä tulisi pyrkiä kontekstomaan ilmastomuutokseen sopeutumisen rooli ja merkitys laajemmassa ilmastotyössä. Tämä voisi osaltaan auttaa vastaamaan niiden henkilöiden huoliin, joille sopeutuminen edustaa tavalla tai toisella vaillinaista näkökulmaa ilmastokysymyksiin. Nykykäsitteiden mukaan ilmastomuutokseen sopeutuminen on kuitenkin välttämätön osa ilmastotyötä. Toinen merkityksiin liittyvä näkökohta kietoutuu yhteen ilmastoriskien kanssa. Kuten aiemmin on tuotu esiin, osallistujien joukossa käytiin keskustelua sekä ilmastoriskeistä ylipäänsä että erityisesti niiden sanallistamisesta. Tina-Simone Nesetia ja kollegoita (2020) lainaten voidaan kuitenkin ajatella, että sopeutumisviestinnän tavoitteena voisi olla osoittaa, että sopeutumiseen liittyviä päätöksiä on tehtävä riskeihin liittyvistä epävarmuuksista huolimatta. Tämä laajempi tavoite voisi osaltaan olla irrottamassa sopeutumisviestintää yksittäisistä riskeistä ja niihin kohdistetuista erilaisista pohdinnoista sekä ilmastomuutoksen seurauksiin liittyvien epävarmuuksien sanallistamisen dilemmasta.

Kiitokset

Haluan lämpimästi kiittää kaikkia ryhmäkeskusteluihin osallistuneita. Kiitos myös Koneen Säätiölle tutkimuksen rahoittamisesta.

Liite

Liitteessä 1 on nähtävissä fokusryhmissä esitetyt esimerkkiviestit.

Lähteet

- Akerlof, K.L., Delamater, P.L., Boules, C.R., Upperman, C.R. & Mitchell, C.S. (2015) Vulnerable populations perceive their health as at risk from climate change. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 12(12) 15419–15433. <https://doi.org/10.3390/ijerph121214994>
- Attems, M.S., Schlögl, M., Thaler, T., Rauter, M. & Fuchs, S. (2020) Risk communication and adaptive behaviour in flood-prone areas of Austria: A Q-methodology study on opinions of affected homeowners. *PLoS ONE* 15(5) 1–21. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0233551>
- Ballantyne, A.G. (2016) Climate change communication: What can we learn from communication theory? *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change* 7(3) 329–344. <https://doi.org/10.1002/wcc.392>
- Boussalis, C., Coan, T.G. & Holman, M.R. (2019) Communicating climate mitigation and adaptation efforts in American cities. *Climate* 7(3) 45. <https://doi.org/10.3390/cli7030045>
- Bruine de Bruin, W., Rabinovich, L., Weber, K., Babboni, M., Dean, M. & Ignon, L. (2021) Public understanding of climate change terminology. *Climatic Change* 167(3–4) 37. <https://doi.org/10.1007/s10584-021-03183-0>
- Brügger, A., Morton, T.A. & Dessai, S. (2016) ”Proximising” climate change reconsidered: A construal level theory perspective. *Journal of Environmental Psychology* 46 125–142. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.04.004>
- Carlton S.J. & Jacobson, S.K. (2013) Climate change and coastal environmental risk perceptions in Florida. *Journal of Environmental Management* 130 32–39. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2013.08.038>
- Carrico, A.R., Truelove, H.B., Vandenbergh, M.P. & Dana, D. (2015) Does learning about climate change adaptation change support for mitigation? *Journal of Environmental Psychology* 41 19–29. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2014.10.009>
- Dow, K. & Tuler, S. (2022) Risk Amplification and Attenuation as Communication Strategies in Climate Adaptation in Urban Areas. *Risk Analysis* 42(7) 1440–1454. <https://doi.org/10.1111/risa.13819>
- Euroopan investointipankki (2024) Suomalaisista 83 % ymmärtää, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen edellyttää taloudellista panostamista nyt, jotta vältetään suuremmilta kustannuksilta tulevaisuudessa, EIP:n kyselystä selviää. <https://www.eib.org/en/press/all/2024-414-83-of-finnish-respondents-recognise-that-climate-change-adaptation-requires-spending-now-to-avoid-greater-costs-in-the-future-eib-survey-finds?lang=fi> (Luettu 15.3.2025)
- Evans, L., Milfont, T.L. & Lawrence, J. (2014) Considering local adaptation increases willingness to mitigate. *Global Environmental Change* 25(1) 69–75. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2013.12.013>
- Glaas, E., Gammelgaard Ballantyne, A., Neset, T.S., Linnér, B.O., Navarra, C., Johansson, J., Opach, T., Rod, J.K. & Goodsite, M.E. (2015) Facilitating climate change adaptation through communication: Insights from the development of a visualization tool. *Energy Research and Social Science* 10 57–61. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2015.06.012>
- Haer, T., Botzen, W.J.W. & Aerts, J.C.J.H. (2016) The effectiveness of flood risk communication strategies and the influence of social networks-Insights from an agent-based model. *Environmental Science and Policy* 60 44–52. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2016.03.006>
- Harcourt, R., Bruine de Bruin, W., Dessai, S. & Taylor, A. (2019) Investing in a good pair of wellies: how do non-experts interpret the expert terminology of climate change impacts and adaptation? *Climatic Change* 155(2) 257–272. <https://doi.org/10.1007/s10584-019-02455-0>
- Heinrichs, H. (2010) Climate change and society - Communicating adaptation. Teoksessa Gross, M. & Heinrichs, H. (toim.) *Environmental Sociology: European Perspectives and Interdisciplinary Challenges* 323–344. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-90-481-8730-0_18
- Helsingin kaupunki (2025) Sopeutuminen. <https://ilmasto.hel.fi/sopeutuminen/> (Luettu 2.2.2025)
- Hennink, M.M. (2014) *Focus Group Discussions: Understanding Qualitative Research*. Oxford University Press, Oxford.
- Hine, D.W., Phillips, W.J., Cooksey, R., Reser, J.P., Nunn, P., Marks, A.D.G., Loi, N.M. & Watt, S.E. (2016) Preaching to different choirs: How to motivate dismissive, uncommitted, and alarmed audiences to adapt to climate change? *Global Environmental Change* 36 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2015.11.002>
- Howell, R.A., Capstick, S. & Whitmarsh, L. (2016) Impacts of adaptation and responsibility framings on

- attitudes towards climate change mitigation. *Climatic Change* 136(3–4) 445–461. <https://doi.org/10.1007/s10584-016-1627-z>
- IPCC (2014) Climate change 2014: Synthesis Report. <https://www.ipcc.ch/report/ar5/syr/> (Luettu 1.3.2025)
- IPCC (2022) Climate Change 2022 Impacts, Adaptation and Vulnerability Working Group II Contribution to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/> (Luettu 8.9.2024)
- Juhola, S., Käyhkö, J., Hildén, M. & Lilja, S. (2021) Sopeutumista edistävä politiikka. Teoksessa Gregow, H., Mäkelä, A., Tuomenvirta, H., Juhola, S., Käyhkö, J., Perrels, A., Kuntsi-Reunanen, E., Mettäinen, I., Näkkäläjärvi, K., Sorvali, J., Lehtonen, H., Hildén, M., Veijalainen, N., Kuosa, H., Sihvonen, M., Leijala, U., Ahonen, S., Johansson, M., Haapala, J. ... Siiriä, S.-M. (toim.) *Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ohjauskeinot, kustannukset ja alueelliset ulottuvuudet* 6–16. <https://doi.org/10.31885/9789527457047>
- Kreslake, J.M., Price, K.M. & Sarfaty, M. (2016) Developing effective communication materials on the health effects of climate change for vulnerable groups: A mixed methods study. *BMC Public Health* 16(1) 2–15. <https://doi.org/10.1186/s12889-016-3546-3>
- Kuckartz, U. & Rädiker, S. (2023) *Qualitative Content Analysis: Methods, Practice and Software: Vol. 2. edition*. SAGE Publications Ltd, Lontoo.
- Käyhkö, J. (2024) Päteistä turvasatamiksi? Ilmastonmuutokseen sopeutuminen kaupungeissa. Teoksessa *Mitä ilmasto muuttaa? Elämä lämpenevässä maailmassa* 175–191. Gaudamus, Helsinki.
- Lenzholzer, S., Carsjens, G.J., Brown, R.D., Tavares, S., Vanos, J., Kim, Y.J. & Lee, K. (2020) Awareness of urban climate adaptation strategies – an international overview. *Urban Climate* 34 100705. <https://doi.org/10.1016/j.uclim.2020.100705>
- Lieske, D.J., Wade, T. & Roness, L.A. (2014) Climate change awareness and strategies for communicating the risk of coastal flooding: A Canadian Maritime case example. *Estuarine, Coastal and Shelf Science* 140 83–94. <https://doi.org/10.1016/j.ecss.2013.04.017>
- Lyytimäki, J. (2011) Mainstreaming climate policy: The role of media coverage in Finland. *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change* 16(6) 649–661. <https://doi.org/10.1007/s11027-011-9286-x>
- Maa- ja metsätalousministeriö (2018) Kansalaisille suunnattu viestintäkampanja ilmastonmuutokseen sopeutumisen keinoista käynnistyy tänään. Maa- ja metsätalousministeriön ja Tapio Oy:n yhteistiedote. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410837/kansalaisille-suunnattu-viestintakampanja-ilmastonmuutokseen-sopeutumisen-keinoista-kaynnistyy-tanaan> (Luettu 29.9.2024)
- Mah, A.Y.J., Chapman, D.A., Markowitz, E.M. & Lickel, B. (2020) Coping with climate change: Three insights for research, intervention, and communication to promote adaptive coping to climate change. *Journal of Anxiety Disorders* 75 102282. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2020.102282>
- Marlon, J.R., Bloodhart, B., Ballew, M.T., Rolfe-Redding, J., Roser-Renouf, C., Leiserowitz, A. & Maibach, E. (2019) How Hope and Doubt Affect Climate Change Mobilization. *Frontiers in Communication* 4 20. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2019.00020>
- Mayer, A. & Smith, E.K. (2019) Unstoppable climate change? The influence of fatalistic beliefs about climate change on behavioural change and willingness to pay cross-nationally. *Climate Policy* 19(4) 511–523. <https://doi.org/10.1080/14693062.2018.1532872>
- Mees, H., Tjijhuis, N. & Dieperink, C. (2018) The effectiveness of communicative tools in addressing barriers to municipal climate change adaptation: lessons from the Netherlands. *Climate Policy* 18(11) 1313–1326. <https://doi.org/10.1080/14693062.2018.1434477>
- Miettinen, H., Ilmola, J., Parviainen, J., Jalonen, P. & Seppinen, M. (2024) Kuntien ja maakuntien ilmastotyön tilanne 2023. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2024/2263-kuntien-ja-maakuntien-ilmastotyon-tilanne-2023> (Luettu 1.9.2024)
- Mildenberger, M., Lubell, M. & Hummel, M. (2019) Personalized risk messaging can reduce climate concerns. *Global Environmental Change* 55 15–24. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2019.01.002>
- Moser, S. C. (2014) Communicating adaptation to climate change: The art and science of public engagement when climate change comes home. *Climate Change* 5(3) 337–358. <https://doi.org/10.1002/wcc.276>
- Moser, S. C. (2016) Reflections on climate change communication research and practice in the second decade of the 21st century: What more is there to say? *Climate Change* 7(3) 345–369. <https://doi.org/10.1002/wcc.403>
- Moser, S. C. (2017) Communicating Climate Change Adaptation and Resilience. Teoksessa Nisbet, M.C. (toim.) *The Oxford Encyclopedia of Climate Change Communication*. Oxford University Press, Oxford. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228620.013.436>
- Neset, T.S., Andersson, L., Uhrqvist, O. & Navarra, C. (2020) Serious gaming for climate adaptation—assessing the potential and challenges of a digital serious game for urban climate adaptation. *Sustainability* 12(5) 1–18. <https://doi.org/10.3390/su12051789>
- Niemelä-Nyrhinen, J. & Uusitalo, N. (2021) Aesthetic practices in the climate crisis: Intervening in consensual frameworks of the sensible through images. *Nordic Journal of Media Studies* 3(1) 164–183. <https://doi.org/10.2478/njms-2021-0009>

- Perälä, A. (2022) Ilmastonmuutokseen sopeutumisesta viestiminen suurelle yleisölle: Kirjallisuuskatsaus sopeutumisviestinnän haasteista ja mahdollisuuksista. *VAKKI Publication: Responsible Communication* 14 137–157. <https://doi.org/10.70484/vakki.149331>
- Perälä, A. (2023) Muuttuva maailma, sopeutuva Suomi: Sisällönanalyysi ilmastonmuutokseen sopeutumisesta Helsingin Sanomissa ja Yle Uutisissa vuosina 2017–2021. *Media & viestintä* 46(3) 29–50. <https://doi.org/10.23983/mv.137061>
- Perälä, A. (2025) Responses to climate change adaptation messages: A focus group study on the potential for public engagement with climate adaptation. *Nordicom Review* 46(1) 100–123. <https://doi.org/10.2478/nor-2025-0005>
- Puurula, J., Hildén, M., Sorvali, J. & Jalonen, P. (2022) Kuntien ja maakuntien ilmastotyön tilanne 2021: Kunnianhimoisia tavoitteita ja ilmastotyön valtavirtaistumista. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2022/2172-kuntien-ja-maakuntien-ilmastotyon-tilanne-2021> (Luettu 1.9.2024)
- Romsdahl, R.J. (2020) Deliberative framing: opening up discussions for local-level public engagement on climate change. *Climatic Change* 162 145–163. <https://doi.org/10.1007/s10584-020-02754-x>
- Seebauer, S. & Babčický, P. (2018) Trust and the communication of flood risks: comparing the roles of local governments, volunteers in emergency services, and neighbours. *Journal of Flood Risk Management* 11(3) 305–316. <https://doi.org/10.1111/jfr3.12313>
- Simonet, G. & Fatorić, S. (2015) Does ”adaptation to climate change” mean resignation or opportunity? *Regional Environmental Change* 16(3) 789–799. <https://doi.org/10.1007/s10113-015-0792-3>
- Tampereen kaupunki (2024) Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja varautuminen. <https://www.tampere.fi/luonto-ja-ymparisto/ilmastoty-tampereella/ilmastonmuutokseen-sopeutuminen-ja-varautuminen> (Luettu 29.9.2024)
- Vasileiadou, E. & Botzen, W.J.W. (2014) Communicating adaptation with emotions: The role of intense experiences in raising concern about extreme weather. *Ecology and Society* 19(2) <https://doi.org/10.5751/E5-06474-190236>
- Vikström, S., Mervaala, E., Kangas, H.L. & Lyytimäki, J. (2023) Framing climate futures: the media representations of climate and energy policies in Finnish broadcasting company news. *Journal of Integrative Environmental Sciences* 20(1) 2178464. <https://doi.org/10.1080/1943815X.2023.2178464>
- Väisänen, P. (2017) Ilmastonmuutokseen sopeutuminen: Viestintäsuunnitelma | Maa- ja metsätalousministeriö. <https://www.kuntaliitto.fi/file/6041/download?token=Xa5Qvkzj> (Luettu 29.9.2024)
- Wirth, V., Prutsch, A. & Grothmann, T. (2014) Communicating climate change adaptation. State of the art and lessons learned from ten OECD Countries. *GAI* 23(1) 30–39. <https://doi.org/10.14512/gaia.23.1.9>
- Ympäristöministeriö (2022) Ilmastoviestinnän ohjausryhmä. Hankesivusto. <https://ym.fi/hankesivu?tunnus=YM010:00/2022> (Luettu 29.9.2024)

Liite I. Fokusryhmissä esitetyt esimerkkiviestit

Viesti 1. Katkelma kaupungin sopeutumistyön tilaa käsittelevän raportin johdannosta:

Vaikka ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi on tehty useita toimia, ilmasto jatkaa lämpenemistä eikä ilmastonmuutosta voida enää kokonaan estää.

Ilmastonmuutoksen hillintä ei siis yksinään enää riitä, vaan on myös aktiivisesti sopeuduttava ja varauduttava muutokseen.

Muutos tulee vaatimaan sopeutumista yhteiskunnan eri osa-alueilla. Sopeutumistoimet tarkoittavat tekoja, joilla pyritään varautumaan ilmastonmuutoksen haitallisiin vaikutuksiin tai hyötymään mahdollisista eduista.

Viesti 2. Kaupungin saate Facebook-päivitykseen, jossa jaetaan linkki varautumisohjeisiin:

Osaa meistä helle hellii. Toisille yleistyvät helleaallot voivat olla suorastaan vaarallisia. Haavoittuvaisia ryhmiä ovat esimerkiksi vanhukset ja perussairauksista kärsivät.

Kuumuuteen voi kuitenkin varautua.

Helteillä on tärkeä muistaa juoda riittävästi vettä. Ulkona oleilua ja fyysistä rasitusta tulee välttää auringon porottaessa kuumimmillaan.

Myös kodin viilentämisestä pitää huolehtia, ettei sisälämpötila pääse nousemaan liian korkeaksi. Tuulettamisen lisäksi avun voivat tuoda koneellinen jäähdytys ja ilmastointilaitteet.

Viesti 3. Katkelma kaupungin internet-sivuilta, jossa kuvailaan ilmastonmuutoksen seurauksien paikallisia vaikutuksia:

Voimistuvien rankkasateiden seurauksena kaupunkitulvat yleistyvät Tampereella. Keskustassa on jo nyt alueita, jotka tulvivat toistuvasti rankkasateiden aikana. Sadevesi ei pääse imeytymään asvaltín ja kivityksen läpi rakennetussa kaupunkiympäristössä.

Myöskään keskustan hulevesiviemärit eivät enää täysin vastaa nykyistä tarvetta. Niiden saneeraus on suuri investointi. Toisaalta myös vahinkojen korvaaminen on kallista.

Uusilla asuinalueilla on pystytty puuttumaan kaavoittamisella ja suunnittelulla. Esimerkiksi viheralueet mahdollistavat veden imeytymisen maan sisään ja ehkäisevät näin tulvia.

Viesti 4. Katkelma kaupungin internet-sivuilta, jossa kuvailaan ilmastonmuutoksen vaikutuksia talveen:

Tulevaisuudessa talvet näyttävät erilaisilta kuin aiemmin. Lumen määrä vähenee, ja pahimmillaan talvet ovat pimeitä, harmaita ja sateisia. Pimeät talvet lisäävät sairastelua ja laskevat työtehoa. Tähän on varauduttava niin työpaikoilla kuin terveydenhuollossa.

Talviolosuhteiden muuttuminen vaikuttaa myös luontoon. Osa lajeista pystyy sopeutumaan, mutta toisille se on vaikeampaa. Lumesta ja jäästä riippuvaiset lajit joutuvat vetäytymään pohjoisemmaksi. Esimerkiksi metsäjäniksien määrä on pienentynyt radikaalisti, sillä ne eivät ole pystyneet sopeutumaan vähälumisiin alkutalviin.